

DE

Edwin Giltay

DOOFPOT- GENERAAL

het
verboden
boek!

De non-fictiethriller die een sinistere militaire spionageaffaire blootlegt

3^e HERZIENE DRUK

NAWOORD HANS LAROES

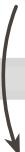
Levenscyclus boek

● Eerste druk:

Amsterdam, 2014.

● Verspreidingsverbod: Rechtbank Den Haag, 2015.

● Verbod opgeheven: Gerechtshof Den Haag, 2016.

● 2e herziene druk:

Groningen, 2016.

● 3e herziene druk:

Den Haag, 2022.

● Engelse vertaling:

Den Haag, 2024.

De doofpotgeneraal

Edwin Giltay

Deze pdf van *De doofpotgeneraal* is gelicenseerd onder Creative Commons BY-NC-ND 4.0. Dit staat lezers toe om de pdf in zijn originele vorm vrij te downloaden en te verspreiden. Wilt u Edwin Giltay benaderen? Stuur dan simpelweg een e-mail naar edwingiltay@gmail.com.

<i>Copyright</i>	Edwin Giltay
<i>Copyright nawoord</i>	Hans Laroes
<i>Copyright auteursportret</i>	John Melskens, instagram.com/johnmelskens
<i>Foto voorpagina</i>	stockfoto, niet het rolletje van in het boek
<i>Omslag en lay-out</i>	Edwin Giltay
<i>Eindredacteur</i>	Marco Bakker
<i>Eindredacteur Engelse synopsis</i>	Michael Wynne, wynnemi@tcd.ie
<i>Vertaler Russische synopsis</i>	Yurri Shynkarenko, shynkarenkoyuriy@gmail.com
<i>Vertaler Duitse synopsis</i>	Dr. vet. med. Mareike Kraatz, Mareike.Kraatz@gmail.com
<i>Vertaler Bosnische synopsis</i>	Milan Petrović, milance.petrovic@gmail.com
<i>Genre</i>	non-fictie thriller
<i>ISBN</i>	978-94-6443-304-3
<i>Pdf-versie</i>	januari 2025 (bevat kleine aanpassingen aan de 3e herziene druk uit 2022)
<i>Meer informatie</i>	dedoofpotgeneraal.nl

QR-code

*Voor mijn wijlen grootvader Frans Erkelens,
kolonel, lid van de krijgsraad*

Inhoud

Inleiding	<u>8</u>
-----------------	----------

Deel Één

1. Karakter	<u>12</u>
2. Defensievrouwen	<u>18</u>
<i>Kaart uitzendingen</i>	<u>30</u>
3. Werving	<u>32</u>
4. Inbraak	<u>38</u>
5. Waarschuwingen	<u>43</u>
6. Antecedenten	<u>47</u>
7. Escalatie.....	<u>57</u>
8. Rapporten	<u>73</u>
9. Reconstructie	<u>85</u>
10. Ontmaskering.....	<u>111</u>
<i>Organogram</i>	<u>114</u>
11. Integriteit.....	<u>118</u>
12. Excellentie	<u>140</u>

Deel Twee

13. Reacties	<u>144</u>
14. Fotorolletjes	<u>150</u>
15. Sommatie.....	<u>152</u>
16. Boekverbod	<u>161</u>
17. Media.....	<u>172</u>
18. Gerechtshof.....	<u>175</u>
19. Arrest.....	<u>184</u>
20. Persvrijheid.....	<u>191</u>

Deel Drie

21. Kamervragen.....	<u>196</u>
22. Wederhoor	<u>210</u>

Nawoord Hans Laroes.....	<u>214</u>
Aanbevelingen	<u>217</u>
Afkortingen.....	<u>225</u>
Noten.....	<u>226</u>
Illustraties.....	<u>264</u>
Personenregister	<u>269</u>

Synopses

 Nederlands	<u>276</u>
 English (<i>Engels</i>).....	<u>281</u>
 Русский (<i>Russisch</i>).....	<u>286</u>
 Deutsch (<i>Duits</i>).....	<u>292</u>
 Bosanski (<i>Bosnisch</i>)	<u>298</u>

Inleiding

In 1998 werkte ik bij kabelexploitant Casema in Delft als helpdeskmedewerker. Ongewild raakte ik daar betrokken bij overheidsintriges: een machtsconflict binnen het Nederlandse militaire inlichtingenwezen werd op de bedrijfsvloer van Casema uitgevochten. *De doofpotgeneraal* brengt hiervan verslag uit en volgt de ontwikkelingen in deze onverkwikkelijke affaire tot op heden.

Deze spionagethriller is een autobiografie waarin mijn ervaringen met geheime diensten staan beschreven. Ik geef ook uitleg bij wat mij is overkomen. Daarbij heb ik deze geschiedenis echter niet groter of politieker willen maken dan zij is. Weliswaar wordt in binnen- en buitenlandse media *De doofpotgeneraal* keer op keer een ‘Srebrenica-boek’ genoemd, deze benaming geeft een enigszins vertekend beeld. Het beschrijft een zaak die zich in de Hollandse polder afspeelt en slechts deels toespitst op het achterhouden van het beruchte fotorolletje van de val van Srebrenica.

Niets hierin is verzonden. Alleen hebben enkele personen een andere naam gekregen om hun privacy te beschermen. Zo zijn onder meer de namen ganonimiseerd van de argeloze burgers aan het werk bij Casema, die ondervonden dat er een heuse spionenstrijd over hun hoofd werd uitgevochten.

De tekst is geactualiseerd. Na de eerste druk zijn er hoofdstukken toegevoegd waarin nieuwe ontwikkelingen worden toegelicht. Toen de tweede editie uitverkocht raakte, heb ik bovendien voor een beter begrip een en ander herschreven. In deze derde druk zijn enkele alinea's over bijzaken geschrapt en andere bijgevoegd. Zo heb ik aan het papier toevertrouwd hoe het voelde om door de Staat te worden tegengewerkt. Hoewel het destijds ledigen van

deze gifbeker pijnlijk was, is het bevrijdend dit nu een plaats te geven (pagina's [106–110](#)).

Als burger is het niet eenvoudig om je te verdedigen tegen een staatsapparaat. Steun van politici, journalisten en academici maakt het echter lastiger om het leven van de burger in kwestie te verstoren zonder dat dit repercussies heeft. Ter vergaring van deze steun heeft de eindredactie zich met ijver ingezet. En met succes – reeds voor publicatie ontving dit boek de zegen van personen van gewicht.

De lezer zal de vele aanbevelingen in dit boek wellicht niet zijn ontgaan. Deze worden hier niet zozeer voor de sier breed uitgemeten. Als auteur van een spionnenexposé is het – tragisch genoeg – noodzakelijk mij te wentelen in een haag van bescherming.

Op pagina [226](#) is het notenapparaat te vinden met verwijzingen naar correspondentie, rapporten, parlementaire en juridische stukken, krantenartikelen et cetera. Daarnaast zijn er twee Word-bestanden die aan de basis liggen van dit boek: Het betreft als eerste een document met minutieuze aantekeningen, opgesteld toen ik in 1998 solliciteerde bij de krijgsmacht. Aansluitend werd ik bij Casema geconfronteerd met militaire inlichtingenmachinaties. Mijn observaties tekende ik op in een verslag dat eveneens gedetailleerd getuigt van de plotwendingen in deze saga.

Bij het schrijven van *De doofpotgeneraal* ben ik niet overhaast te werk gegaan. Veel vrienden hebben meegedacht en geholpen om deze gevoelige affaire op een correcte en verantwoorde manier over het voetlicht te brengen.

Zo dank ik de journalisten Marco Bakker en Arnoud van Soest voor hun eindredactionele hulp, en persfotograaf John Melskens voor het auteursportret genomen in het Ministerie van Defensie.

De synopsis van dit boek is te vinden op pagina [276](#), gevuld door samenvattingen in het Engels, Russisch, Duits en Servo-Kroatisch-Bosnisch. Ik wil de freelance-vertalers van de samenvattingen bedanken voor hun nauwgezette werk: Yurri Shynkarenko (Engels naar Russisch), Mareike Kraatz (Engels naar Duits) en Milan Petrović (Engels naar Bosnisch).

Daarnaast ben ik Tom Mikkers, Metje Blaak, Michael Wynne, Harry van Bommel, Jeroen Stam en Christ Klep erkentelijk voor hun adviezen. Waardevolle steun kwam ook van de Bosniëveteranen kolonel buiten dienst Charlef Brantz en Derk Zwaan, de Balkanactivisten Caspar ten Dam, Jolies Heij, Dzevad Kurić en Jehanne van Woerkom, de Srebrenica-advocaten Marco Gerritsen en Simon van der Sluijs, alsmede mijn wijlen oom Frans Erkelens Jr. en zijn impresario Ian Knoop.

Ook ben ik mijn advocaat Jurian van Groenendaal dank verschuldigd. Nadat dit boek in 2015 onderwerp werd van rechtszaken, voorkwam hij dat het voor altijd in de doofpot verdween. Gerelateerde nieuwsvideo's en achtergrondartikelen zijn te vinden op de website dedoofpotgeneraal.nl.

— *Edwin Giltay,
Den Haag, 2022–2024*

Deel Één

1997 – 2014

'Ieder mens herinnert zich wel een moment in zijn leven waarop hij getuige was van groot of klein onrecht en wegkeek omdat de gevolgen van ingrijpen te intimiderend leken. Maar er is een grens aan de hoeveelheid onrechtvaardigheid, ongelijkheid en onmenselijkheid die ieder individu kan verdragen.'

— Edward Snowden

HOOFDSTUK 1

Karakter

December 1997 stuit ik op een wervingsadvertentie voor een officiersfunctie bij het Korps Mariniers, het elitekorps van de Koninklijke Marine. Boven de leus ‘De marine, helemaal zo gek nog niet’ staan bewapende mariniers afgebeeld. De sportieve uitdaging van de gevechtsfunctie spreekt me aan. Ik wens net als mijn grootvader Frans Erkelens als beroepsofficier mijn land te dienen.

Enkele maanden later, op 3 april 1998, bezoek ik een voorlichtingsbijeenkomst op de Marinekazerne Amsterdam.¹ Op de kazerne licht luitenant-ter-zee Hamaken ons voor over het beroep van marineofficier. Hij vergeet niet erbij te vermelden dat een militair het risico loopt zijn leven te geven voor zijn land. Het zijn dramatische woorden, waar hij zelf om moet lachen, maar hij vraagt ons wel erover na te denken voordat we besluiten te solliciteren.

De vraag of ik mij voor mijn land wil opofferen, overvalt me. Als 27-jarige heb ik daar niet eerder bij stilgestaan. Tot nu toe heb ik vooral als technisch schrijver gewerkt, niet een beroep waarmee je je leven in de waagschaal stelt. Ik luister naar het verhaal van de voorlichtingsofficier en maak zoals ik dat gewend ben aantekeningen om zijn woorden later te kunnen nalezen.

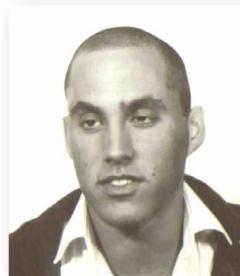
Als luitenant-ter-zee Hamaken mij ziet schrijven, stopt hij met lachen. Hij slaat een serieuze toon aan en vertelt dat de vredesoperaties in voormalig Joegoslavië hebben uitgewezen dat in het uiterste geval een militair in krijgsdienst kan overlijden.

‘Heeft u dat allemaal goed opgeschreven, mijnheer Giltay?’ De officier spreekt me indringend aan. ‘Ja’, antwoord ik op rustige

toon: ‘Ik schrijf het op omdat ik het belangrijk vind wat u zegt.’ Dat is het zeker, getuige de ervaringen van mijn grootvader. Als krijgsgevangene werd hij gemarteld; vergeefs probeerde het Japanse leger hem te breken. Hij was ingezet bij de aanleg van de Birmaspoorlijn,² een oorlogsmisdaad die het leven eiste van bijna drie duizend Nederlandse militairen.

Weer thuis denk ik goed na over de uiterste consequenties die een uitzending als militair kan hebben. Op de website van het Ministerie van Defensie lees ik dat de krijgsmacht tot taak heeft om onze vrijheid en democratie te verdedigen en de internationale rechtsorde te bevorderen. Dat dit niet vanzelfsprekend is, blijkt uit de oorlogsverschrikkingen die mijn familie moest ondergaan, zoals koningin Wilhelmina die mede schetste in een persoonlijke condoleancebrief aan opa.³ De inzet van de krijgsmacht spreekt me aan. Ik besluit te solliciteren en me voor deze taken in te zetten, wat de gevolgen ook mogen zijn.

Ik vul een sollicitatieformulier in vergezeld met enkele bijlagen. Op verzoek voeg ik onder meer een pasfoto bij. Ook word ik geacht er alvast voor te tekenen trouw te zweren aan de koningin, de wetten te gehoorzamen en mij te onderwerpen aan de krijgstucht. En dat terwijl ik nog niet eens ben toegelaten. Toch teken ik, zo helpe mij God Almachtig.⁴

Pasfoto

Intussen ben ik aan een nieuwe uitzendbaan begonnen. Op 8 juni ga ik aan de slag bij kabelexploitant Casema, die kabeltelevisie, telefoonie en internet aanbiedt.⁵ Als telefonische helpdeskmedewerker op de Afdeling Telesales sta ik klanten te woord die interesse hebben in internet via de kabel, en maak ik afspraken voor als er een monteur moet langskomen.

De afdeling bevindt zich op de vijfde verdieping van het hoofdkantoor van Casema in

Delft. Ik werk van maandag tot en met vrijdag, van 18.00 tot 22.00 uur. De sfeer is prettig, ik kan het met iedereen goed vinden en van het loon kan ik rondkomen omdat ik in de avonduren werk. Voor twintig uur werk wordt dertig uur uitbetaald. Voor mij is het een ideaal baantje – de hele middag kan ik sporten.

Op 11 juni meld ik me op de Marinekazerne Amsterdam voor het psychologisch onderzoek naar mijn geschiktheid als aspirant-mariniersofficier.⁶ Drs. P. Strijbosch legt me uit dat hiervoor alleen informatie zal worden gebruikt die ik zelf aanreik. Ook garandeert ze dat die vertrouwelijk zal worden behandeld. Dat klinkt goed, maar al tijdens het interview blijkt dat de psycholoog zich daar zelf niet aan houdt. Ze stelt een paar vragen waaruit blijkt dat ze kennis heeft van mijn antecedenten. Dat is vreemd omdat ik de Militaire Inlichtingendienst nog geen toestemming heb gegeven om me door te lichten. Ondanks mijn verbazing houd ik me echter koest.

Strijbosch vraagt onder andere naar mijn huidige werk. Ik vertel dat ik sinds kort met plezier werk als helpdeskmedewerker op de internetafdeling van Casema. Daarbij valt op dat de defensiepsycholoog ingespannen aantekeningen maakt en op een gedeclareerde manier alle gegevens van het bedrijf opschrijft. Om de spanning wat te breken, maak ik een grapje: ‘Wilt u misschien bij mij komen werken?’ Strijbosch glimlacht en gaat door met schrijven.

’s Middags word ik opgeroepen voor de uitslag. Een collega van Strijbosch, drs. P. van der Pol, begeleidt me naar een kamer. De man komt meteen ter zake. Hij vindt dat ik ongeschikt ben om mariniersofficier te worden omdat – en nu komt het – mijn karakter ‘te sterk’ zou zijn. De drilinstructeurs van het Korps Mariniers zouden mij ‘niet kunnen breken’. Hij vindt dat ik ‘te gevormd’ ben en prijst mijn ruime werk- en levenservaring.

Niet alleen geeft de selectiepsycholoog een opmerkelijk positieve draai aan de afwijzing, hij verbaast me ook door met een privaangelegenheid op de proppen te komen. Hoewel ik me niet heb uitgelaten over mijn seksuele voorkeur, laat hij weten dat men bij de opleiding tot mariniersofficier slechte ervaringen heeft met

‘jongens zoals ik’. De psycholoog legt uit dat homoseksuelen in het Korps Mariniers niet worden opgenomen in de groep. Hierdoor zouden vrijwel al deze kandidaten het einde van de opleiding niet halen. Van der Pol kent weliswaar een homo die de opleiding wel volbracht, maar die voelde zich na één jaar isolement alsnog genoodzaakt te vertrekken.

Natuurlijk mag Van der Pol homoseksualiteit niet gebruiken om iemand af te wijzen, maar daarmee is het probleem nog niet van de baan. Vervolgens verklapt de psycholoog dat hij ook niet blij is met de selectieprocedure. Hij heeft zich er al regelmatig over beklaagd bij zijn superieuren, maar tevergeefs: ‘Er verandert nooit wat.’

Maar hoe kijkt de directeur Defensie Werving en Selectie daar tegenaan? Van der Pol antwoordt dat die amper weet wat er gaande is. De psycholoog heeft geen hoge pet op van de militairen die op de marinekazerne werken. ‘Kneusjes’ zijn het, die hier worden gedetacheerd omdat ze ongeschikt zijn om te varen.

Het excus dat mijn karakter te sterk zou zijn, komt niet geloofwaardig over. Is het niet bespottelijk dat een elitekorps sterke rekruten weigert omdat de sergeanten het anders niet aankunnen? Zodra ik Van der Pol vertel bezwaar te zullen aantekenen, lijkt hij dat zowaar te waarderen. Ongevraagd dient hij me van advies: hij legt uit dat militairen bang zijn voor negatieve publiciteit. Van belang is daarom me zorgvuldig te verwoorden. Van der Pol wijst erop dat ik intelligent en bescheiden ben, me niet opdring en het groepsbelang vooropstel. Dat zijn allemaal zaken die het goed doen bij het Korps.

De volgende dag ga ik langs op het atelier in Den Haag van mijn oom van moederszijde. Frans Erkelens Jr. is een gevield kunstschilder.⁷ Zo is prinses Irene een bewonderaar van hem,⁸ en open-de prinses Juliana in 1981 een expositie van zijn werk in de Nieuwe Kerk van Amsterdam.⁹

Mijn oom verdiept zich een tijd in een onderwerp om daar een serie schilderijen over te maken. In de loop der jaren liet hij zich inspireren door gevarieerde thema’s zoals de Slag om Arnhem, de

Grote Piramide met de Sfinx en de Javaanse godin-koningin van de Zuidzee.

Wanneer ik Frans uitleg dat ik ben afgewezen omdat mijn karakter te sterk zou zijn om te worden gebroken, moet hij lachen. Ik zou juist blij moeten zijn met de beoordeling. Had ik niet bij de zeesoldaten gesolliciteerd om mijn mannelijkheid te bewijzen? En is die met deze beoordeling niet ruimhartig erkend?

Plagend voegt hij eraan toe dat de krijgsmacht blijkbaar inziet dat zij met mijn stoere verschijning voor een te grote uitdaging wordt gesteld. In wezen zouden de strijdkrachten met de beoordeling erkennen dat hun hoogste officieren mij niet aankunnen. Misschien hebben de generaals wel in het geheim over mij gesproken, maar moesten ze tot hun schaamte toegeven dat geen van hen aan mij is gewaagd.

Ik moet lachen om het absurde tafereel dat mijn oom schetst. Toch neemt het mijn teleurstelling niet weg. Ik voel dat het mijn roeping is opa na te volgen, op wie ik volgens mijn familie veel lijkt. Frans Erkelens Sr. overleed echter voor mijn geboorte, zodat ik hem alleen ken uit verhalen en van foto's. Eigenlijk weet ik maar bar weinig van mijn grootvader. Hij was lid van de krijgsraad,¹⁰ klom op tot kolonel,¹¹ maar sprak weinig over zijn werk.

Wanneer ik vertel dat ik net als opa mijn land wil dienen, wordt Frans weer serieus. Hij vertelt me dat hem tijdens zijn dienstplicht een baantje was toegeschoven vanwege de reputatie van opa. Frans kon toen als schrijver aan de slag bij de Marine Inlichtingendienst in Den Haag.

Mijn oom wijst er bovendien op dat we afstammen van Toontje Poland, een oorlogsheld uit de Java-oorlog. Deze koloniale oorlog won Nederland in 1830 nadat de inlandse islamstrijder prins Diponegoro in een valstrik was gelokt om te onderhandelen. Voor zijn rol in deze oorlog – waarin zo'n tweehonderdduizend moslims werden afgeslacht – werd Poland ter ‘beloning van uitstekende daden’ geridderd in de Militaire Willemsorde,¹² de hoogste militaire onderscheiding die Nederland te vergeven heeft.

Met enige spot raadt Frans aan Defensie te schrijven een trotse

familietraditie te willen voortzetten. ‘Misschien willen ze je dan wel aannemen. Al kan het zijn dat ze je dan misschien een héél ander baantje aanbieden.’

HOOFDSTUK 2

Defensievrouwen

Op de Afdeling Telesales van Casema ben ik intussen met veel plezier aan de slag. De werkdruk in de avonduren is laag en de kantoorcultuur informeel. Ik heb jonge collega's en omdat de werkzaamheden eenvoudig zijn, is er ruimte om tussen de telefoonjes door een beetje met elkaar te kletsen.

Naast mijn uitzendbureau Randstad Callflex is er een tweede uitzendbureau dat flexwerkers uitzendt op onze afdeling. Die concurrent heet Teleprofs en is goedkoper.

Op 3 juli biedt onze manager Anna van Casema mij een vast dienstverband aan om niet meer via mijn dure uitzendbureau voor haar te werken. Ik waardeer dit vriendelijke aanbod, maar wijs het af omdat mijn ambities niet bij Casema liggen.

Bij Telesales zijn intussen twee nieuwe vrouwen komen werken, beiden uitzendkrachten van Teleprofs. Mijn collega Julia weet van mijn interesse in de krijgsmacht en informeert me over de bijzondere achtergrond van een van hen. Ze kijkt mij recht in de ogen als ze vertelt dat deze flexwerker Moniek heet en tevens werkzaam is bij de Militaire Inlichtingendienst. Ik kan mijn oren niet geloven. Maar Julia spreekt toch heel precies de naam uit van deze geheime dienst.

De achtergrond van onze nieuwe collega verrast. Waarom zou iemand van een inlichtingendienst bij ons aan de slag gaan? Mijn verbazing neemt toe als Julia toevoegt dat Moniek, die overdag is ingeroosterd, mij graag wil ontmoeten. Ze zou al navraag naar mij hebben gedaan.

De tweede nieuwe uitzendkracht van Teleprofs is een stille vrouw, van na naar schatting tegen de vijftig. Ze komt vijf weken op onze

afdeling werken, op maandag tot en met vrijdag van 17.00 tot 22.00 uur. Als ik haar voor het eerst zie, probeert ze mij te negeren. Ik stel me voor en steek mijn hand uit, maar tot mijn verbazing wil ze deze niet aannemen. Hierop zeg ik het prettig te vinden haar te kennen omdat we op dezelfde afdeling werken. De vrouw reageert onaangenaam verrast op deze informatie. Met duidelijke tegenzin neemt ze alsnog mijn hand aan en vervolgens noemt ze alleen haar voornaam: Ina.

Ze heeft de uitstraling van een moeke. Voorzichtig vraag ik of haar man het niet erg vindt dat ze 's avonds niet thuis is. Hierop snauwt ze: 'Daar denkt hij héél anders over.'

Wanneer Ina later met een collega onder het werk een babbeltje maakt, vertelt ze dat ze van tuinieren houdt en een enorm grote tuin heeft in Egmond aan den Hoef. Omdat ik nog nooit van haar woonplaats heb gehoord, vraag ik haar waar dat ligt. Het blijkt een dorp te zijn, helemaal in de buurt van Alkmaar. Is het niet lastig om elke dag voor enkele uren werk naar Delft te moeten forenzen? Ina zegt stotterend dat ze voor haar baantje logeert in Den Haag. Maar waar dan? Bij haar tante, hakelt ze.

Ina is niet erg toegankelijk. Zo weigert ze mijn hulp als ze overhoopligt met haar computer. Om afstand te scheppen wijst ze bovendien op haar senioriteit. Uit respect voor haar leeftijd ben ik zonder meer bereid haar met mevrouw aan te spreken, maar omdat ze haar achternaam niet wil zeggen, wordt het moeilijk om me op een correcte manier tot haar te richten. Ik probeer het een paar keer met 'mevrouw Ina', maar ik houd daarmee op aangezien ieder een haar gewoon bij haar voornaam aanspreekt.

Met die voornaam is overigens iets raars aan de hand. Als Ina op de werkvloer door collega's wordt aangesproken, valt het me op dat ze niet altijd reageert. Als dat een paar keer gebeurt, vraag ik haar of Ina wel haar échte naam is. Ze schrikt van mijn vraag. Ze antwoordt ja, maar stottert daarbij heftig.

Later vraagt mijn collega Angela me of het klopt dat ik bij de marine heb gesolliciteerd. Als ik dit bevestig, vertelt ze dat ze van Ina heeft gehoord dat haar man daar ook werkt. Beide nieuwe

uitzendkrachten blijken dus defensievrouwen te zijn, hetgeen opmerkelijk is.

Wanneer ik even alleen ben met Ina, vraag ik haar wat haar echtgenoot doet. Ik ben immers nieuwsgierig naar haar raadselachtige achtergrond. Mijn vraag aan Ina formuleer ik trouwens een beetje typisch. Misschien is het intuïtie. Of is het gewoon onhandigheid als ik haar vraag wat haar man ‘bij Defensie in Den Haag’ doet?

Ze schrikt van mijn woorden. In plaats van te antwoorden, vraagt ze met een angstige blik hoe ik achter het beroep van haar man ben gekomen. Dat is een verrassende reactie want daarmee bevestigt ze dat haar man bij Defensie in Den Haag werkt, waar veel hoge staffunctionarissen zitten. Hierop besluit ik de spanning wat op te voeren en merk ik droogjes op dat ik zo mijn contacten heb.

Ik moet een beetje lachen om Ina’s reactie, maar al snel merk ik dat ze erger is geschrokken dan de bedoeling was. Ik probeer haar hierop gerust te stellen en leg haar uit dat ze het werk van haar man zelf aan Angela heeft onthuld. Toch slaag ik er niet in haar te kalmeren, zó geschockt lijkt ze.

Op een andere avond praat Ina met Angela over de openingszin die ze hanteert aan de telefoon. Met stelligheid hoor ik Ina zeggen dat ze bij Casema alleen haar meisjesnaam gebruikt.

Haar krampachtigheid blijft me verbazen. Ik kan me niet inhouden en vraag haar waarom ze niet de naam van haar defensieman gebruikt. Ina schrikt wederom van mijn directheid en weigert te antwoorden. Ze verbiedt me het beroep van haar echtgenoot opnieuw te noemen; ik word geacht haar defensierelatie geheim te houden.

Als we bij Telesales de telefoon opnemen, noemen we altijd eerst de naam van Casema en daarna onze eigen naam. Als ik Ina op een zeker moment de telefoon hoor opnemen, maakt ze echter een foutje. Ze lijkt te zijn weggedroomd en vergeet even dat ze zich in een zakelijke omgeving bevindt. Ze noemt alleen haar naam. Tot mijn verbazing is dat niet Ina en gebruikt ze haar meisjesnaam evenmin. In plaats daarvan noemt ze zich lieflijk mevrouw ‘Van Baal’.

Ze geneert zich enorm dat ze deze identiteit heeft prijsgegeven. ‘O, wat dom van me!’ zegt ze hardop. Vervolgens excuseert ze zich via haar headset tegenover haar nietsvermoedende internetklant. Ina verontschuldigt zich zelfs zo breedvoerig voor haar verspreking, dat het haast lijkt of ze een ware doodzonde heeft begaan door haar echte naam en daarmee de achternaam van haar man te verraden.

‘Mevrouw Van Baal’ ziet niet dat ik haar observeer en lacht nog even om haar eigen stommiteit. Daarna probeert ze zich te herstellen. Parmantig spreekt ze de naam Ina uit. Ten overvloede voegt ze eraan toe dat ze bij Casema werkt, alvorens ze eindelijk naar haar internetklant aan de andere kant van de lijn gaat luisteren.

Haar verspreking doet me beseffen dat er op deze werkvlakte eigenaardige zaken plaatsvinden. Mijn voorgevoel zegt me dat ik de naam Van Baal goed moet onthouden. Hoewel ik me op het werk probeer te concentreren, vestigt Ina met haar wonderlijke gedrag steeds meer de aandacht op zich.

Maar het zal nog vreemder worden. Als ik woensdag 8 juli op kantoor verschijn – de dag ervoor ben ik afgebeeld wegens overbezetting – knoopt supervisor Marlies een gesprek aan. Zij is bij afwezigheid van Anna de informele leidinggevende van Telesales en ze vertelt dat ze ongerust is over wat er de vorige dag is gebeurd.

Toen ze de afdeling verliet om in de gang kopieën te maken, had ze haar personeelspasje op haar werkplek achtergelaten. Bij terugkomst met de afdrukken, lag het er echter niet meer.

Marlies is verbijsterd. Ze kan het nauwelijks geloven, maar vermoedt dat Ina het heeft gestolen. Angela en Ina waren namelijk de enige twee die op de afdeling waren achtergebleven. Angela kan het niet zijn geweest, want ze kent haar al zo lang. En zo valt de verdenking vanzelf op Ina.

Een personeelspas wordt bij Casema alleen verstrekt aan medewerkers in vaste dienst. Uitzendkrachten zoals Ina en ik kunnen daardoor het beveiligde bedrijfspand alleen betreden of verlaten onder begeleiding van een collega met een pasje.

Marlies vertelt dat op haar gestolen pasje een consumptie-

tegoed van een enkele gulden stond voor de snackautomaat in het halletje. Ze kan zich echter niet voorstellen dat Ina haar pasje stal om een keer gratis te snoopen. Dat verwacht je toch niet van een vrouw van middelbare leeftijd?

Naast Ina leer ik ook onze nieuwe uitzendkracht Moniek kennen. Ze begroet mij hartelijk als ik 's middags om kwart voor zes op de afdeling verschijn.

Moniek is een aantrekkelijke, blonde vrouw. Ze vertoont een treffende gelijkenis met de Tsjechische tennisster Martina Navrátilová. Moniek draagt een donkerbruine leren broek, wat haar een stoere uitstraling geeft. Hoewel ze al om vijf uur 's middags klaar was met werken, is ze op eigen initiatief een uur langer doorgaan. Dat deed ze om mij te kunnen ontmoeten, zo laat ze me me-teen weten.

Ik vind het wel vermakelijk dat Moniek, die haar handen druk beweegt terwijl ze praat, zo openlijk interesse in mij toont. Julia maakte dus geen grapje toen ze aankondigde dat Moniek mij graag wilde ontmoeten. Ik reageer verheugd. Monieks initiatief staat in scherp contrast met de wijze waarop Ina me probeert te negeren.

Moniek vertelt al veel over mij te hebben gehoord en werkzaam te zijn bij de 'M... I... D...'. Na elke letter pauzeert ze even, alsof ze een raadsel opgeeft. Ik vraag Moniek of het werk bij de Militaire Inlichtingendienst bevult, waarop ze haar waardering uitspreekt voor het feit dat ik weet waar die drie letters voor staan.

Direct begint ze te klagen over de werkdruk en stress bij de MID. Tot mijn verrassing vertelt ze ook dat er op de MID veel te doen is over het beruchte 'fotorolletje van Srebrenica'. Ze geneert zich niet haar werkgever openlijk te bekritisieren.

Moniek legt uit dat haar baas haar deze hele week vrij heeft gegeven van haar voltijdbaana bij de MID zodat ze overdag bij Casema kan werken. Als ik vervolgens aangeef dat ik alleen in de avonden werk, knikt ze bevestigend en zegt ze dat ze haar tijden al heeft aangepast. Vanaf volgende week is ze van 18.00 tot 22.00 uur op kantoor; daarmee hebben we dan dezelfde werktijden.

Toen ik met Ina kennismakte, verraste ik haar toen ik zei dat we op dezelfde afdeling werken. Het verwondert Moniek evenzeer. Ze wil van me weten waarom ik niet op de aangrenzende Internet Helpdesk zit.

Hierop denk ik terug aan het interview op de Marinekazerne Amsterdam. Toen ik antwoordde helpdeskmedewerker te zijn – mijn functie volgens Randstad Callflex – werd dit opvallend nauwkeurig opgeschreven. Zou de verwarring van beide defensievrouwen hieraan zijn toe te schrijven? Zou de toegezegde vertrouwelijkheid van het psychologisch interview zijn geschonden? Ik vind het moeilijk dit te geloven, maar sluit het niet uit.

Wanneer ik Moniek vraag waarom ze denkt dat ik op de Internet Helpdesk werk, antwoordt ze dat ze dat meer bij mij vindt passen. We kennen elkaar slechts enkele minuten – ik merk op dat ze me wel erg snel beoordeelt. Hierop zegt Moniek met een brede glimlach dat ze al lang een goede indruk van mij heeft.

Op een andere avond zie ik Moniek weer bij Casema als ze naar huis gaat. Wederom klaagt ze met haar vrij luide stem over de Militaire Inlichtingendienst en het fotorolletje van het Srebrenica-drama. Daarbij valt het mij op dat een collega die achter haar zit aandachtig meeluistert. Het is Ina, de andere defensievrouw. Langs Moniek heen kijkend, zie ik dat Ina's mond openvalt van verbazing over wat ze allemaal zegt.

Moniek heeft het niet in de gaten en vertelt dat ik echt niet moet geloven dat het fotorolletje bij het ontwikkelen is mislukt. Het ligt gewoon in het MID-archief. Ook zegt ze: ‘Je kan zelf wel begrijpen waarom de foto's niet worden vrijgegeven.’

Ik weet amper waar ze het over heeft, maar vind het wel spannend dat iemand van een inlichtingendienst heuse staatsgeheimen onthult. Ik zeg Moniek het niet te weten. Hierop onthult ze in het bijzijn van collega's dat de foto's schadelijk zijn voor Defensie.

Later op de avond vraagt Angela aan Ina wat ook alweer dat opmerkelijke beroep van Moniek is. Dat blijkt Ina ineens vergeten, al luisterde ze met open mond mee toen Moniek het over de MID had.

Slapjes zegt ze: 'Ja, wat was dat ook alweer?'

Op quasi-beschuldigende toon roep ik: 'Zij is een spion!' Het is maar een geintje, maar Ina schrikt hevig. Als ik haar vervolgens recht in de ogen kijk, lijkt het heel even of ze zich ontmaskerd voelt. Dat verbaast me, aangezien ik alleen maar een grapje maakte over de 'infiltratie' van Moniek in ons bedrijf, en niet die van Ina.

Ik kan het maar moeilijk geloven. Waarom zouden defensiespionnen op een kantoorafdeling in de Hollandse polder infiltreren waar abonnementen voor kabelinternet worden verkocht?

De schrikachtige manier waarop Ina reageert, maakt me nieuwsgierig naar wat ze in haar schild voert. Op een zeker moment krijg ik de ingeving Ina te 'besluiten'. Ik besluit dit te doen wanneer ik haar sowieso een inschrijvingsformulier moet overhandigen.

Terwijl Ina aan haar bureau zit, loop ik eerst met het formulier en een kopje thee naar het raam achter haar. Ina draait zich argwanend om. Als ze echter ziet dat ik naar buiten staar, is ze weer gerustgesteld. Ze gaat door met waar ze mee bezig is. Een halve minuut later laat ik de thee achter op de vensterbank en loop op mijn tenen naar Ina. Ik adem zachtjes. Voorzichtig kijk ik over haar rechterschouder.

Tot mijn stomme verbazing zie ik dat Ina aantekeningen maakt over haar Telesales-collega's. In een gelinieerd schoolschrift heeft ze achter elke naam haar observaties opgeschreven. De notities zijn omvangrijk; per collega schreef ze één tot meerdere alinea's vol.

Haar ronde handschrift is gemakkelijk te lezen. De structuur van de aantekeningen maakt het bovendien eenvoudig ze snel te doorgroonden. Ina gebruikt pennen met twee kleuren. Enkele woorden heeft ze met een liniaal onderstreept.

Allereerst valt mijn oog op wat ze opschreef achter mijn onderlijnde naam: ze beklaagt zich over mijn brutale vragen. Tevens valt te lezen dat Moniek over het fotorolletje van Srebrenica klaagt.

Als Ina een bladzijde van haar schriftje terugslaat, stuit ik zowaar op een op schrift gestelde bekentenis. Haastig lees ik dat

Ina de toegangspas van Marlies stal toen ze op de gang kopieën maakte.

Ik ben met stomheid geslagen. Wat dit allemaal heeft te betekenen, is mij een raadsel.

Lang kan ik niet meelesen, want plots merkt Ina dat ik achter haar sta. Ze schrikt heftig en veert op uit haar stoel. Gauw verstopt ze haar schrift onder de andere papieren op haar bureau. Ik vraag haar of ze iets te verbergen heeft, maar ze antwoordt niet. Haar gezicht loopt rood aan.

Wanneer ik Ina alsnog het inschrijvingsformulier wil geven, neemt ze het niet aan. Ook als ik erbij zeg dat het een formulier is van een van haar klanten, weigert ze het te accepteren. Ina lijkt volkomen in verwarring. Met een zucht leg ik het op haar bureau neer in de hoop dat ze zich later zal realiseren waarvoor Casema haar heeft ingehuurd, namelijk het inschrijven van internetklanten.

Ina's verwarring maakt plaats voor boosheid. Wederom vaardigt ze een verbod uit. Behalve dat ik haar defensierelatie geheim moet houden, mag ik haar nu niet meer naderen zonder dat ze me kan zien aanlopen. Blijkbaar word ik geacht haar de ruimte te geven om stiekem iedereen in haar schriftje te beschrijven.

Op 13 juli neem ik een snipperdag op. De volgende avond zit ik samen met Moniek en Ina aan één bureau-eiland. Tussen de telefoon gesprekken met klanten door beklaagt Moniek zich erover dat er bij de Militaire Inlichtingendienst veel zaken gebeuren die helemaal niet kunnen. Niemand bij de MID zou elkaar nog vertrouwen.

Als Moniek over de MID moppert, lijkt ze zich er niet van bewust dat er nog een defensievrouw in het gezelschap zit. Integendeel, ze vertelt haar collega's dat ze zich bij ons vrij voelt. En dat het voor haar een verademing is dat ze na haar inlichtingenwerk overdag bij ons eindelijk zichzelf kan zijn. Zo neemt ze bijvoorbeeld de vrijheid om haar vriendin te bellen en met liefkozende woordjes te vleien.

Ze voelt zich zo op haar gemak dat ze voorstelt over prille liefdeservaringen te praten. Van vrouwelijke collega's wil ze weten hoe hun 'eerste keer' was. Ina voelt zich ongemakkelijk bij dit intieme

onderwerp; haar lichaamstaal wijst erop dat ze zich niet wil blootgeven. Even overweeg ik haar bij te vallen. Maar ik zie hiervan af omdat ze soms tegen me snauwt.

Ondanks haar kippenvel vertelt Ina haar liefdesgeschiedenis. Daarbij belandt ze al snel bij haar echtgenoot, die ze lieflijk ‘mijn Ad’ noemt. Dat ze daarmee terloops de voornaam van haar militair prijsgeeft – Ina lijkt het zich niet te realiseren. Integendeel, ze slaakt een zucht van opluchting dat ze met de ontmoeting van Ad klaar is met haar beantwoording.

Moniek, die enthousiast praat over de vriendinnen met wie ze vroeger stiekem zoende in het fietsenhok van haar school, vraagt niet naar mijn eerste keer. Liever spreekt ze met mij over andere onderwerpen. Zo vertelt ze op een avond over twee bevriende defensiecollega’s die zijn gaan praten met de pers. In radioprogramma *Argos* uitten ze anonym kritiek op de manier waarop de MID met het fotorolletje van de val van Srebrenica omgaat. Bij de MID was vandaag veel te doen over deze pijnlijke onthullingen. Volgens haar zouden ze bij de Militaire Inlichtingendienst niet goed weten hoe ze met de waarheid moeten omgaan.

Het stelt Moniek teleur dat ik *Argos* niet ken. Ze legt uit dat dit actualiteitenprogramma door de VPRO wordt uitgezonden op Radio 1. Daarnaast zegt ze dat ik met mijn achtergrond meer interesse zou moeten tonen voor de rel rond het fotorolletje, wat mij doet vermoeden dat ze in mij een klankbord ziet voor haar geheimdienstwerk. Ik laat haar weten net als zij een voorstander te zijn van openheid.

Zonder dat ik ernaar vraag, doet Moniek uit de doeken waarom het fotorolletje wordt achtergehouden. De reden is volgens haar nogal onbenullig, maar bij Defensie zouden sommigen beslist willen voorkomen dat de foto’s worden gepubliceerd. Er heerst angst voor publicatie in een tijdschrift als *Panorama* of *Nieuwe Revu*.

En dan vertelt Moniek dat ze aanwezig was bij een geheim defensieoverleg over het rolletje. Daarbij zou een man erop hebben aangedrongen om de Nederlandse militairen die bij de val van Srebrenica waren betrokken, tegen publicatie te beschermen.

Voorkomen moest worden dat de jongens op de foto's door hun familieleden en vrienden worden herkend. Het zou vervelend voor hen zijn wanneer zij na publicatie van de foto's in de sensatiepers, op de tennisvereniging of in het café worden aangesproken op hun rol bij het drama van Srebrenica.

Ik vraag wie dit ter sprake bracht, maar dat mag Moniek niet zeggen. Ze wil alleen kwijt dat het om een man gaat die was uitgenodigd voor dit inlichtingenoverleg terwijl hij niet bij de MID zou horen.

Monieks uitleggingen over deze rel prikkelen mijn nieuwsgierigheid. Blijkbaar is met de MID bekokstoofd dat de regering bedrogen mag worden over het fotorolletje.

Later volg ik Monieks advies op en verdiep me in de val van Srebrenica en het beruchte fotorolletje. Zo leer ik dat de Verenigde Naties (VN) in de loop van de Bosnische oorlog de stad hadden aangewezen als enclave voor Bosnische moslims, die Bosniakken worden genoemd. Dutchbat, een Nederlands landmachtbataljon van de VN, moest de enclave beschermen. Toch werd de stad op 11 juli 1995 ingenomen door Bosnisch-Servische troepen. De Nederlanders boden nauwelijks verzet tegen de oprukkende Serviërs.

Na de verovering vermoordden de Serviërs meer dan achthonderd Bosniakse mannen en jongens. Leidinggevenden verantwoordelijk voor hun bescherming in de enclave waren onder anderen de bevelhebber van de landstrijdkrachten, generaal Hans Couzy, en zijn plaatsvervanger generaal Ad van Baal.

Bij de VPRO vraag ik de Argos-uitzending van vrijdag 10 juli 1998 op. Deze gaat over het achtergehouden fotorolletje van luitenant Ron Rutten. In het programma wordt generaal Couzy opgevoerd; Van Baal komt niet aan het woord.

De redactie van Argos legt uit dat op het rolletje foto's staan van vermoorde Bosniak-mannen, beelden die als bewijsmateriaal kunnen dienen voor de oorlogsmisdaden die Bosnisch-Servische militairen in Srebrenica hebben begaan. Maar laten we Argos hier aan het woord laten:

De foto's werden twee dagen na de val van de enclave gemaakt door drie Nederlandse VN'ers: twee luitenants en één adjudant. Ze waren op onderzoek uitgegaan bij een beek en vonden daar negen lijken. Luitenant Eelco Koster was een van de drie: 'Ik ben er zelf tussen gaan staan om aan te tonen van luister: hier is de VN geweest en we hebben het bewijs van dat hier mensen vermoord zijn. En met dit bewijs willen we dus de wereld tonen wat er toch in deze dagen gebeurd is in de enclave.'

De drie riskeerden zelfs hun leven, zo vertelde Koster april vorig jaar [april 1997] in het tv-programma *Nova*. Want direct nadat ze de foto's hadden genomen, werden ze ontdekt en beschoten door de Servische soldaten. Maar toch wisten ze te ontkomen naar de Nederlandse basis en het rolletje in veiligheid te brengen. Totdat het rolletje eenmaal terug in Nederland eind juli [1995] werd verprutst bij het ontwikkelen in een fotolab van de marine.

Het in de doofpot stoppen van dit fotorolletje waarvoor Nederlandse officieren hun leven hebben geriskeerd, roept vragen op: hoe verhoudt het verduisteren van dergelijk bewijs van oorlogsmisdaden zich tot de taak van de krijgsmacht om de internationale rechtsorde te bevorderen? Het rolletje toont aan dat Dutchbat al voordat de volkenmoord plaatsvond, wist dat de Serviërs in Srebrenica Bosniakken executeerden. Wil het Nederlandse leger soms liever niet hiermee worden geconfronteerd?

Argos geeft een verklaring waarom de MID de foto's in de doofpot heeft gestopt. Het radioprogramma zegt te hebben gesproken met een hoge militair die nauw betrokken was bij de Srebrenica-operatie. Om zijn anonimititeit te garanderen wordt het vraaggesprek met hem nagespeeld.

In het nagespelde interview onthult de hoge militair dat er nog andere foto's op het rolletje stonden:

'Kijk, er zijn een heleboel verhalen niet verteld. ... [over] dingen die je niet had moeten doen, die niet in je mandaat staan.'

Bijvoorbeeld dat je dus de Serven geholpen hebt om *displaced persons* [de ontheemde Bosniakken] naar de bus te brengen of uit de *compound* [de Dutchbat-kazerne in de Srebrenica-enclave] te halen. Kijk, je kunt zeggen: dan ben ik er dus in ieder geval zeker van dat die mensen niet geslagen en beroofd worden of wat dan ook. Maar het omgekeerde is natuurlijk ook waar, want je kunt ook zeggen: luister mannen, wij doen daar niet aan mee. En wat die Serven doen, dat is hun eigen verantwoordelijkheid.'

Op de werkvloer van Casema vertelt Moniek dat de angst voor publicatie eigenlijk de enige reden is waarom de foto's worden achtergehouden. Volgens haar zouden andere zaken geen rol spelen.

Moniek verzucht dat ze weg wil bij de MID omdat ze er 'helemaal gek' wordt. Voor het eerst in al die jaren dat ze bij de MID werkt, zou ze een bijbaan hebben genomen. Hoewel het voor haar als ambtenaar verboden is een tweede betrekking te hebben, zegt Moniek de extra inkomsten met haar vriendin goed te kunnen gebruiken. Ze heeft namelijk geen spaargeld omdat ze veel uitgeeft aan feesten en leren broeken.

Ook vertelt ze uit eigen beweging hoe ze bij Casema is terechtgekomen. Ze lijkt haar nieuwe collega's ervan te proberen te overtuigen dat ze op een normale manier bij ons is komen werken, alsof het niet ongebruikelijk zou zijn dat iemand in de inlichtingensector er openlijk een tweede baan op nahoudt.

Moniek laat weten dat ze aan het winkelen was op het Noordeinde in Den Haag en ze tot haar verrassing al buiten op straat een vacature bij uitzendbureau Teleprofs zag staan. Ze besloot zich meteen in te schrijven. Wellicht had ze haar cv meegenomen toen ze die dag ging shoppen, want ze kon gelijk bij ons terecht.

Kennelijk rekent deze Haagse Teleprofs-vestiging het tot zijn taak om een inlichtingenfunctionaris onder defensiewerktijd te plaatsen in het Nederlandse bedrijfsleven. Maar ook defensievrouw Ina, die op het Noord-Hollandse platteland woont, kan hier terecht. De reisafstand tussen haar woning in Egmond aan den Hoef en Delft bedraagt bijna honderd kilometer terwijl Teleprofs

Kaart van uitzendingen

geen reiskosten vergoedt. Het lijkt Ina niet te deren. Integendeel, ik zie haar glunderen wanneer ze opmerkt dat het haar nét als Moniek is gelukt om bij ons aan de slag te gaan.

De trots waarmee de twee defensievrouwen vertellen over hun ‘uitzending’ naar Delft werkt op mijn lachspieren. Maar als ik vol enthousiasme de nieuwe krachten welkom heet, wordt dat niet gewaardeerd. Mijn grap dat er bij Telesales wel voor meer ‘spionnen’

ruimte is, wordt niet begrepen. Moniek en Ina zijn vervuld van hun missies en ik mag ze niet belachelijk maken. Hun uitzending is een serieuze aangelegenheid.

HOOFDSTUK 3

Werving

Aangemoedigd door Monieks openhartigheid, begin ik op de Afdeling Telesales over mijn sollicitatie bij de marine. Moniek reageert direct – ze nodigt me uit om er in de pantry (kleine keukenruimte) van onze kantoorverdieping verder over te praten tijdens onze pauze.

Onder vier ogen vertelt Moniek honderduit over haar baan bij Defensie. De pauze loopt uit en ze verzoekt me de volgende dag de papieren van mijn sollicitatie mee te nemen.

Die volgende avond nemen we weer om acht uur pauze. Als Moniek en ik opstaan om naar de pantry te gaan, nodig ik Ina uit om ons te vergezellen en gezamenlijk koffie te drinken. Ze slaat het aanbod echter af en blijft liever aan haar bureau zitten.

Tijdens de twee gesprekken vertelt Moniek dat ze al meer dan zeven jaar bij de Militaire Inlichtingendienst werkt. Ze vervult een zware functie en haar directe meerdere is een kolonel van het Korps Mariniers. Om duidelijk te maken dat het hier om een hoge rang gaat, legt ze onnodig uit dat deze positie in de militaire hiërarchie gelijk onder die van generaal valt. Ze heeft inmiddels wel een nieuwe baas, maar werkt eigenlijk nog steeds voor háár kolonel. Ze is al jaren hecht met hem bevriend, in tegenstelling tot haar nieuwe baas met wie ze het niet kan vinden.

Vervolgens geeft Moniek aan dat haar inlichtingendienst enthousiaste mensen zoals ik nodig heeft om tegenwicht te bieden aan haar ‘foute’ collega’s. Mijn frisse persoonlijkheid zou volgens haar een positief effect hebben op de sfeer bij de MID. Om haar argumenten kracht bij te zetten verwijst Moniek naar onze korte gesprekken over het fotorolletje van Srebrenica. Had ik haar

niet verteld een voorstander te zijn van openheid? Nou dan! Wat haar betreft heb ik de juiste mentaliteit om bij de MID aan de slag te gaan.

Ik kan een glimlach niet onderdrukken, want ik moet even wennen aan haar lof. Mijn praatlustige collega biedt me echter niet de ruimte om twijfels toe te laten. Moniek gelooft in mij, dat is duidelijk. Ze vraagt naar mijn werkervaring en ik ben nog maar nauwelijks over mijn loopbaan aan het vertellen, of Moniek onderbreekt me al. Zonder haar veel te hebben verteld, concludeert ze dat ik – net als zij – v  l te ontwikkeld ben voor het eenvoudige werk bij Casema. Ze wijst op mijn ruime werk- en levenservaring.

Ik moet lachen om haar vleiende woorden. Bij mijn sollicitatie voor mariniersofficier werd ook hierop gewezen. Waar het destijds een excusus ter afwijzing was, maakt het me nu ineens geschikt voor een inlichtingenbaan. Een beetje verwarrend is het wel.

Moniek is niet meer te stuiten. Ze prijst mijn analysekwaliteiten en schrijfvaardigheid. Tel dat op bij mijn beheersing van de Engelse taal, gepaard aan interesse in internationale politiek en diplomatie en je komt uit op een pakket kwaliteiten dat de MID goed kan gebruiken. Volgens Moniek ben ik uitermate geschikt om inlichtingenrapporten op te stellen voor de uitzending van defensiepersoneel.

Als voorbeeld noemt ze de vredesoperaties in voormalig Joegoslavië. Voor zulke operaties dient het uit te zenden defensiepersoneel al voor vertrek te worden ge  informeerd over de situatie die het zal aantreffen. Conflictpartijen in kaart brengen, de lokale veiligheidssituatie beschrijven: Moniek is ervan overtuigd dat ik het goed kan.

Moniek raakt maar niet uitgepraat over de behoefte aan informatie over de strijdende partijen, om zich vervolgens te beklagen over de sfeer bij de MID, die door intriges danig is verziekt. Bijna iedereen vertrekt bij de MID; talloze vacatures kunnen niet worden vervuld. Zodoende is er veel vraag naar analisten, een functie waar Moniek mij geschikt voor acht.

Moniek blijft maar doorpraten en voordat ik het weet, roept ze

me op een sollicitatiebrief aan de MID te schrijven. Het verzoek overrompelt mij. Hoe pak ik zoets aan? Mag ik hierin haar naam gebruiken? Ja, dat mag. Moniek noemt – goed articulerend – haar volledige naam en draagt mij op in de sollicitatiebrief te schrijven dat zij als medewerkster van de MID tijdens haar uitzendbaan in het bedrijfsleven mij wees op de vele vacatures bij de MID. Ik dien de brief te adresseren aan het Ministerie van Defensie in Den Haag.

Moniek belooft me dat ze met haar kolonel zal regelen dat ik als analist bij de MID aan de slag kan. Het stemt haar tevreden dat ik deze zomer geen vakantieplannen of andere verplichtingen heb. Ze spreekt de hoop uit mij al op korte termijn te verwelkomen als MID-collega.

In de sollicitatiebrief dien ik mijn werkervaring en vaardigheden flink aan te dikken. Vooral niet zo bescheiden zijn, voegt Moniek er met haar luide stem aan toe. Zo instrueert ze voor alle onderwerpen waarin ik me ooit heb verdiept, te melden scripties te hebben geschreven of iets dergelijks. De MID controleert toch niet alles. Toen ze er kwam werken wist ze dat nog niet, maar in de loop der jaren heeft ze dat zo ervaren.

Het verbaast me dat Moniek er geen moeite mee heeft als de waarheid geweld wordt aangedaan. Of de kans op ontmaskering nu wel of niet groot is, doet er niet toe. Mij stuit tegen de borst dat Moniek zo lichtvaardig denkt over het plegen van valsheid in geschrifte, alsof dit normaal is in inlichtingenkringen.

Het lukt Moniek niet mij te werven voor haar geheime dienst, want ik heb geen zin om te gaan werken op een plek waar een verzakte sfeer heerst. En die valkuil van wantrouwen en bedrog, waar Moniek het steeds over heeft als ze over de MID praat, trekt me nog minder aan. Bovendien heb ik andere ambities dan de hele dag op kantoor analyses te maken. Ik ben geen nerd, zit goed in mijn vel en voel me aangetrokken tot lichamelijke beroepen: ik ben toe aan een sportieve, militaire uitdaging.

Wanneer ik Moniek vertel te zijn afgewezen voor het Korps Mariniers omdat mijn karakter te sterk werd bevonden om te worden

gebroken door de drilsergeanten, heeft ze gelijk haar mening klaar. ‘Belachelijk!’ roept ze. Ze is ervan overtuigd dat er andere redenen aan ten grondslag liggen.

Even overweeg ik haar in te lichten over de homodiscriminatie bij het marinierskorps. Maar ik voel me niet geroepen in de bedrijfspantry te jammeren dat de krijgsmacht veronderstelt dat ik homo ben. Hoewel de stoere uitstraling van een functie bij het Korps mij aanspreekt, speelt mijn seksuele voorkeur geen rol bij deze loopbaanambitie. Mijn liefdesleven op tafel leggen? Een dergelijke privaangelegenheid behoort in dit kader verre van een gespreksonderwerp te zijn.

Moniek gist of ik ooit weleens ‘stout’ ben geweest. Ik snap niet goed wat ze daarmee bedoelt, maar ze wil weten of ik bijvoorbeeld in de gevangenis heb gezeten of aan heroïne verslaafd ben geweest. ‘Nee,’ is het antwoord. Ik ben nog nooit met politie of justitie in aanraking geweest. Ik rook niet, drink nauwelijks en gebruik geen drugs. In tegenstelling tot Moniek, die de ene na de andere sigaret opsteekt, heb ik niets met verslavingen.

Wel schiet me een voorval van jaren geleden te binnen. Politierechercheurs stelden toen vragen over een misdrijf waarmee ik niets had te maken. Juist op het moment dat ik erover vertel, loopt er een collega van de Internet Helpdesk de pantry binnen om even wat te pakken. Zijn blik verraat dat hij zich verbaast over ons gespreksonderwerp en doet beseffen dat het ongepast is in het bedrijfsleven naar dit soort zaken te vragen. Prompt stelt Moniek voor om zelf mijn antecedenten te onderzoeken.

Daar stem ik mee in. Bij het psychologisch interview op de marinekazerne verbaasde ik me al over gerichte vragen die erop duidden dat het inlichtingenwezen informatie over mij had doorgespeeld aan de selectiepsychologen. Dat is in strijd met de Wet Veiligheidsonderzoeken en de beroepscode voor psychologen. Ik hoop dat de Militaire Inlichtingendienst hierover nu opheldering kan verschaffen.

Kun je je officiële naam, voornamen, geboortedatum en -plaats nauwkeurig opschrijven? Moniek zegt de exacte personalia nodig

te hebben om mijn antecedenten na te kijken – ik mag daarom geen schrijffout maken.

Om precies dezelfde gegevens vroeg Defensie al eerder. Ik moest ze invullen op een bijlage van het sollicitatieformulier omdat ze nodig waren voor een ‘niet nader omschreven ambtelijk administratief doel’ zoals de marine het cryptisch noemde. Die bijlage moest ik bovendien op het stadhuis laten controleren – ter ‘legalisering’.

Ik begrijp nu waar de precieze personalia voor nodig waren: het veiligheidsonderzoek, dat volgens de wet trouwens nog niet mocht worden verricht.

Eerst moesten de keuringen worden afgerond. Vervolgens diende ik het hoofd van de MID, generaal Jo Vandeweijer, schriftelijk toestemming te geven alvorens de dienst mij mocht screenen. Overigens zou de Koninklijke Marine geen inzage krijgen in de antecedenten. Na afloop van het veiligheidsonderzoek zou de MID alleen doorgeven of de zogenaamde ‘Verklaring van geen bezwaar’ was verstrekt, zo legde marinevoorlichter Hamaken enkele maanden eerder uit.

Plotseling worden we gestoord. Het is woensdagavond 15 juli – de digitale klok op het aanrecht geeft 20.08 uur aan – als ik een klap hoor. De deur van de pantry wordt ruw dichtgeslagen. Enkele seconden later worden we weer opgeschrikt. Felle lichtflitsen weerpiegelen op de ramen.

Ik recht mijn rug en kijk om me heen om uit te vinden wie ons fotografeert. Aan mijn linkerkant bevindt zich een groot raam. Kommen de flitslichten soms van buiten? Dat lijkt me vreemd omdat de flitsen fel zijn en we ons niet op straatniveau, maar op de vijfde etage bevinden. Rechts is de dichtgeslagen deur naar de gang met daarnaast een klein raampje. Ik zie echter geen fotograaf.

Verwonderd merk ik op: ‘Het lijkt of we worden gefotografeerd.’ Maar Moniek is zo opgegaan in haar rekrutering dat ze zich niet laat afleiden.

Aan de eettafel schrijf ik de verlangde personalia op een kopie van een brief waarin ik Defensie vroeg wat er aan de hand is met

mijn marinesollicitatie.¹³ Bij het voorlezen lijken Monieks gedachten af te dwalen zodra ik de naam uitspreek van mijn grootvader, die ik schrijf na te willen volgen. Ik vraag haar of ze misschien mijn oom kent. Die draagt immers dezelfde naam en geniet in Den Haag enige bekendheid als kunstschilder.

Moniek gaat er niet in op in en pakt de brief aan. Ze belooft dat ze volgende week bij de MID mijn persoonsdossier zal ophalen.

Ze vindt dat ik niet zo naïef moet zijn en me moet aanpassen aan wat binnen de krijgsmacht gebruikelijk is. Dat mijn sollicitatie bij het Korps Mariniers zo vreemd verloopt, zou niet zoveel zeggen over mariniers. Aansluitend vertelt ze over haar baas bij de MID. Haar marinierskolonel – van wie ze de naam niet mag noemen – zou in het verleden steeds in conflict zijn gekomen met de top van de MID. Hij is een van de weinigen die het lef heeft om de leiding steeds weer te bekritiseren.

Moniek vertelt verder dat haar marinierskolonel op de hoogte is van de sollicitatie bij het Korps. Mijn mond valt open van verbazing als ze daaraan toevoegt dat de man zijn best doet opdat ik bij Defensie kom te werken.

Het is vreemd dat Moniek een week vrij heeft gekregen om op onze afdeling aan de slag te gaan. De gedachte dat ze eropuit is gestuurd om me te rekruteren voor een inlichtingenbaan is bizarre. Dat is nog eens een omslachtige wervingsmethode! Andere werkgevers die je een baan willen aanbieden, sturen je een brief. Of ze bellen.

Ondanks mijn bedenkingen, onthoud ik me tegenover Moniek van commentaar. Ik heb onvoldoende inzicht in het spionnenvak en voel me gevleid door de aandacht die ze mij schenkt. En dat een kolonel der mariniers zich voor mij inzet, wil ik graag geloven.

HOOFDSTUK 4

Inbraak

Na ons gesprek keren Moniek en ik terug naar de afdeling. Ina heeft zich afgezonderd en zit als enige aan een ander bureau-eiland. Rond halftien 's avonds excuseert Ina zich dat ze een privételefoon moet plegen. Dat is overbodig aangezien wel meer collega's even naar huis bellen. Ina heb ik echter niet eerder privé horen bellen – nieuwsgierig luister ik mee.

Hoewel ze haar gesprek op luide toon voert, moet ze enkele zinnen herhalen. Zou ze een slechte mobiele verbinding hebben? Ze nuwachtig meldt ze dat alles goed gaat, waarna ze met overslaande stem doorgeeft dat de videorecorder kan worden aangezet. Welk tv-programma ze absoluut niet wil missen, vertelt ze er niet bij.

Eenmaal klaar zet ze haar headset af. Ze staat op en excuseert zich een tweede maal, omdat ze naar het toilet moet. Dat is nogal pot-sierlijk, gezien niemand verantwoording aflegt over zulke onbenulligheden. Moniek reageert laconiek: 'Ja, als je moet dan moet je hè.'

Ina laat drie collega's achter op de afdeling. Moniek en Angela zitten tegenover me met uitzicht op de gang. En dan: wederom lichtflitsen. Verwonderd merkt Angela op dat een onbekende man ons vanaf de gang fotografeert. Ik draai mijn bureaustoel om, maar zie een lege gang. Hij blijkt alweer verdwenen.

Moniek, die hem net als Angela wel zag, is enorm geschrokken. Ze trekt wit weg en trilt zichtbaar als ik haar vraag of ze weet wie de man is. 'Nee, dat weet ik niet', zegt ze stotterend.

Het volgende moment komt Ina terug. Op een extreem gespannen, houterige manier loopt ze naar haar bureau. Als Angela haar vraagt naar de fotograaf, ontkent ze met de grootste stelligheid dat ze ook maar iets heeft gezien. Daarvoor zegt ze te lang op het toilet

te hebben gezeten. Vervolgens valt Ina uit tegen Angela. Ze snauwt dat ze er niet van is gediend ‘om lastig te worden gevallen met zulke brutale vragen’. Angela schrikt van deze woorden en biedt nederig haar excuses aan.

Intussen komen verontruste collega’s van de Internet Helpdesk onze afdeling oplopen: weten wij misschien wie de fotograaf is? Niemand van ons zegt hem te kennen.

Plots loopt Moniek weg. Ik overweeg haar achterna te gaan om haar te kalmeren. Ik kan echter niet weg – via mijn headset ben ik in gesprek met een cliënte. Deze vrouw vindt het maar niets dat ik een collega zojuist een vraag stelde en eist mijn aandacht op.

Als Moniek na een paar minuten weer aan komt lopen, heeft ze tranen in haar ogen. Ze ruimt haar spullen op en vertrekt voortijdig zonder iemand te groeten. De rest van de week blijft ze afwezig.

De volgende avond vertelt Nathan, een collega van de Internet Helpdesk, dat het foto-incident is gemeld bij de politie in Delft. Hij meent dat we te maken hebben met een geval van bedrijfsspionage.

De onbekende, zo laat Nathan weten, betrad het hoofdkantoor zonder het alarm te laten afgaan. Daarna liep hij met een indrukwekkend grote camera langs Telesales en over de werk-vloer van de Internet Helpdesk. Hier verblindde hij de helpdeskcollega’s met zijn flitslicht.

Een collega van Nathan had de tegenwoordigheid van geest om de fotograaf achterna te gaan en met hem in de lift te stappen. Hij had de vreemdeling ook nog gevraagd wat hij aan het doen was. De inbreker volstond met een kort antwoord: ‘Dit moet even.’

Kantoor Casema

Nathan vertelt dat de fotograaf bij het verlaten van het pand weerom het alarm wist te omzeilen. Hij vraagt zich daarom af hoe de man aan een personeelsspas is gekomen.

Een handlanger wachtte hem buiten op in een gereedstaande auto. De Casema-collega die de fotograaf achterna ging las het kenteken voordat de auto weg spurtte. Tot slot zagen collega's van de Internet Helpdesk vanaf de vijfde verdieping de vluchtauto de A13 oprijden in de richting van Den Haag.

De politie had inmiddels al geprobeerd het Nederlandse kenteken na te trekken, maar het blijkt nergens geregistreerd. Dat vinden we allemaal vreemd. Blijkbaar hebben we hier niet met gewone inbrekers te maken.

Nathan heeft geen idee wat de fotograferende spion op onze kantoorverdieping te zoeken heeft. Op de vijfde etage bevinden zich namelijk geen vertrouwelijke bedrijfsstukken. Tevens wil hij weten wie de vrouw is die hij van het toilet zag komen. Hij kende Ina nog niet en vond haar houding verdacht toen hij haar aansprak, te meer daar ze met de fotograaf seinde op het moment dat ze het toilet verliet. Nathan verdenkt haar daarom van betrokkenheid bij de bedrijfssionage.

Ook Lisa, de baas van onze manager Anna, wil me spreken. Ze neemt de tijd met alle medewerkers te praten die tijdens het incident aanwezig waren. Lisa bevestigt dat de politie is ingeschakeld vanwege de spionage. De directie van Casema is ongerust.

Onder vier ogen vertelt Lisa dat de indringer Moniek wilde fotograferen. Ze vindt het ontzettend vreemd dat deze MID'er bij ons aan de slag is gegaan en dat zij openlijk over haar inlichtingenwerk praat. Maar Ina vertrouwt ze evenmin.

Lisa heeft van een collega gehoord dat ik bij het Korps Mariniers heb gesolliciteerd. Ik vertel haar te zijn afgekeurd omdat mijn karakter te sterk zou zijn om te worden gebroken. Dat begrijpt ze niet, waarop ik zeg het ook niet te snappen en dat ik Moniek erover in de pauze heb gesproken. Ze werkt immers bij Defensie. Lisa knikt begrijpend en verzucht dat ze vergeefs naar aanknopingspunten zoekt om de inbraak te kunnen verklaren.

Later begint ook een andere collega een gesprek met me. Mark, een bedachtzame Surinamer, is nieuw bij Telesales. Hij zegt zich zorgen te maken. Hij was niet ingeroosterd op de avond van de inbraak en vraagt wat er is gebeurd. Ik doe verslag, maar stel hem ook enkele vragen.

Als ik na het werk samen met Julia naar de tramhalte loop, vraag ik haar mening aangaande Monieks geklaag over het fotorolletje. Hoewel ze als eerste Monieks dubbelleven verklapte, durft ze het daar nu niet langer over te hebben. Ze zegt dat het een gevraaglijk onderwerp is.

Intussen beginnen de gebeurtenissen ook mij te verontrusten. Omdat het zo bizarre is dat Moniek naar ons is uitgezonden, heb ik weleens een grapje over spionnen gemaakt. Maar dat waren onschuldige gebbetjes. Echte spionage is een onderwerp dat ver buiten mijn normale beleefingswereld ligt.

Ik besef niet waar ik precies allemaal getuige van ben geweest. Neem nu het schrift waarin Ina aantekeningen maakte. Hoewel ik hierin vluchtig las hoe ze een pasje stal, is deze herinnering inmiddels ondergesneeuwd. Daarvoor stapelen alle bizarre gebeurtenissen zich te snel op.

Toen Ina merkte dat ik achter haar stond, stopte ze haastig haar schrift weg en liep ze rood aan. Weliswaar realiseerde ik me dat ze zich betrapt voelde, maar daar til ik niet zwaar aan. Ze kan nauwelijks met de computer overweg; ze heeft moeite haar draai te vinden op de afdeling. Het heeft daarom iets aandoenlijks dat ze stiekem een soort dagboek bijhoudt waarin ze haar ervaringen in haar nieuwe werkkring opschrijft.

Het dringt nog helemaal niet tot me door dat met mijn blik op Ina's schriftje niet alleen een defensievrouw zich aan mij blootgeeft, maar ook de defensieorganisatie zelf. Hoewel Moniek klaagt dat Defensie zich verzet tegen openheid over Srebrenica, komt het niet in me op om Ina te verdenken hierbij een rol te spelen. Bij een spion denk je aan James Bond en niet aan een moeke die van tuijnen houdt. Had ik haar moeten beschuldigen van infiltratie en

militaire observatie? En dat op de Afdeling Telesales van Casema?
Wie verzint zo iets belachelijks?

Nog meer dan de spionage-inbraak, houdt mijn sollicitatietraject mij bezig. Eerst word ik afgewezen omdat mijn karakter niet zou zijn te breken, vervolgens wordt mij een betrekking bij een geheime dienst aangeboden, en nu wordt mijn doopceel gelicht omdat daar wellicht wat mee aan de hand is. Het voelt onheilspellend.

HOOFDSTUK 5

Waarschuwingen

Op vrijdagavond 17 juli knoop ik een gesprek met Ina aan wanneer ik even alleen met haar op de afdeling ben. Ik zeg haar te vermoeden dat de marine mij afwees vanwege een homoseksuele affaire. Tot mijn verrassing reageert Ina met gevoel. Liefdevol praat ze over haar relatie: ze bevestigt dat ze van haar man weet dat homoseksualiteit daar inderdaad erg gevoelig ligt.

Maar dan schrikt ze. Blijkbaar beseft ze alweer te hebben bekend dat haar man bij Defensie werkt. Vervolgens klapst ze weer dicht. Toch vertel ik haar dat ik met Moniek veel heb gesproken over de MID en dat ze mijn persoonsdossier gaat onderzoeken.

Ina begint te trillen. Terwijl ik al eerder op een pijnpunt stuitte toen ik haar echtgenoot koppelde aan Defensie in Den Haag, stijgt ditmaal bij haar de spanning zodra haar defensieman opduikt in een gesprek over de MID.

Ik krijg medelijden als ik Ina, die gezien haar leeftijd mijn moeder had kunnen zijn, zie beven van angst. ‘Hier komen problemen van’, stamelt ze, doelend op het voornemen van Moniek mijn antecedenten te onderzoeken. Ik besluit het onderwerp dat haar tot wanhoop brengt te laten rusten en concentreer me verder op het werk.

Maandag 20 juli word ik afgebeld door Casema en ga ik langs op het schildersatelier van oom Frans. Vorige week verbaasde ik me erover dat Moniek geen antwoord gaf op de vraag of ze hem kent. Zodoende vraag ik hem of haar naam hem wat zegt.

Mijn oom hoeft niet lang na te denken. Hij herinnert zich Moniek nog levendig. Hij had zich ontzettend aan haar geërgerd.

Onomwonden noemt hij haar een ‘brutale pot’! In zijn boosheid voegt hij eraan toe dat ze uit Scheveningen komt en een volksvrouw zonder manieren is.

Een paar jaar geleden had ze enkele schilderlessen in zijn atelier genomen. Talent had ze niet en belangstelling voor schilderen evenmin. In plaats daarvan viel Moniek hem tijdens de groepslessen steeds maar weer lastig met indringende vragen. Ze wilde alles weten over zijn contacten met de Egyptische ambassade.

Frans heeft zich jarenlang verdiept in de joodse mystiek. Ook is hij zich gaan interesseren in de cultuur die dit oude volk had gevormd en maakte hij een serie olieverfschilderijen geïnspireerd op de Grote Piramide en de Sfinx. Exposities en reizen naar het land van de Nijl leidden er als vanzelf toe dat hij met diverse Egyptenaren bevriend raakte, waaronder de minister van Transport en Toerisme.¹⁴

Ik vertel mijn oom dat Moniek al meer dan zeven jaar bij de Militaire Inlichtingendienst werkt. Dat lucht hem op, want het verklaart de argwaan die ze bij hem opriep toen ze les had bij hem. Had hij het toch bij het rechte eind: Moniek is een spion.

Ik vertel ook over de andere defensievrouw bij Casema. Helaas heeft hij echter nog nooit van Ina gehoord. Over de MID en hoe ze daar te werk gaan, kan hij echter wel een boekje opendoen. In zijn diensttijd bij de Marine Inlichtingendienst (MARID) werd hij veelvuldig geconfronteerd met zedenzaken. Meestal ging het om verboden seksuele contacten tussen militairen onderling, kwesties die vervolgens nog weleens in de doofpot verdwenen. Er werd dan eventjes een naam in het dossier veranderd.

Oom Frans waarschuwt uitdrukkelijk voor de vuile spelletjes die bij het militaire inlichtingenwezen worden gespeeld. Liever praat hij over de schilderijen die hij in zijn diensttijd maakte. Zo had hij eens een portret geschilderd

Frans in de marine

van commandeur Jan van Dulm, destijds hoofd van de MARID.¹⁵ Het doek werd met lof ontvangen, waarna Frans de hoogste officieren mocht schilderen.¹⁶ Daar bleef het niet bij. De admiraals lieten ook hun echtgenotes langskomen voor een natuurgetrouw portret.

Eenmaal thuis besef ik dat terwijl Moniek vandaag mijn antecedenten onderzoekt, ik ook meer over haar te weten ben gekomen. Nu valt tenminste te begrijpen waarom ze weigerde in te gaan op de vraag of ze mijn oom kent. Díe misdraging in mijn ooms atelier houdt ze liever voor zich.

Met de nieuwe informatie kan ik Monieks inlichtingenwerk beter plaatsen. Haar schilderlessen op het atelier van oom Frans om zijn diplomatieke contacten te onderzoeken, en haar tewerkstelling bij Casema om mij te werven voor de functie van militair analist, wijzen in dezelfde richting. Het kwartje valt: Moniek vervult inlichtingenopdrachten dat het een lieve lust is.

Op dinsdag 21 juli word ik nogmaals afgebeeld door Casema. Telesales kampt met overbezetting sinds er twee defensievrouwen aan de slag zijn die een voorkeur hebben voor mijn werktijden.

Woensdagavond arriveer ik weer in Delft, waar Anna me meldt dat ze het contract met mijn uitzendbureau heeft opgezegd. Dat is verbazingwekkend, want Randstad heeft hier niets over meegedeeld. Anna legt verder ook niet uit waarom ze het contract ontbond.

Wel biedt ze me aan nog twee uur te werken, omdat ik ‘anders voor niets’ van Den Haag naar Delft ben gefietst. Ik accepteer het aanbod en loop naar supervisor Marlies. De gebeurtenissen laten haar niet onberoerd – met tranen in haar ogen vertelt ze dat het vertrek niets met mij te maken heeft. In tegendeel, Casema is juist erg tevreden over mij. Ze heeft geen idee waarom ik moet vertrekken en zegt erdoor te zijn overrompeld.

Ik pak een stoel bij het bureau-eiland van Ina en Moniek. Ina protesteert echter heftig. Ze roept dat ik ben ontslagen. Ze verbiedt me aan te schuiven omdat ik niets meer te zoeken zou hebben op de afdeling.

Dat Ina het over ‘ontslag’ heeft, doet me schrikken. Van ontslag is geen sprake en Casema heeft dit woord evenmin gebruikt. De brutaliteit van Ina stoort; ze werkt hier slechts als vakantiekracht en behoort zich niet met mijn doen en laten te bemoeien. Ik ga tegenover haar zitten.

Er valt slechts te gissen naar de reden van mijn vertrek en ik vermoed dat het te maken heeft met de intriges van Ina. Zou het haar wraak zijn voor afgelopen vrijdag toen ze doodsangsten uitstond toen we spraken over haar man en de MID?

Ik trek me niets meer aan van het verbod om het beroep van Ina’s echtgenoot te noemen. Ik gooi in de groep dat drie van ons wat te doen hebben met de krijgsmacht: is het niet toevallig dat Moniek bij Defensie werkt, Ina’s echtgenoot ook, terwijl ik er heb gesolliciteerd?

Moniek veert fel op. Ze draait haar hoofd naar Ina, die naast haar zit, en kijkt haar argwanend aan. Kennelijk wist ze dus niet dat er naast haar nog een defensievrouw bij ons is uitgezonden.

De onthulling doet Ina in boosheid ontsteken. Ze snauwt over de samenloop: ‘Het is helemaal niet toevallig!’ Een verdere toelichting laat ze achterwege.

Als ik Moniek tussen een paar telefoontjes door vraag naar het inlichtingendossier inzake mijn sollicitatie bij de marine, zegt ze hardop dat ze daarover niets kan zeggen. Nou ja, toch wel. Want even later fluistert ze dat ze me na afloop onder vier ogen wil spreken, in het halletje voor de liften.

HOOFDSTUK 6

Antecedenten

Om acht uur 's avonds ruim ik mijn bureaula op. Anna blijft bij me staan en vertelt dat ze ontevreden is over mijn uitzendbureau. Eén uitzendkracht van Randstad Callflex meldde zich al op de eerste dag ziek; anderen zijn op vakantie. Anna legt uit dat ik van de vier Randstaduitzendkrachten de enige ben die zijn werk doet. Hierop is besloten om verder alleen gebruik te maken van de diensten van Teleprofs.

In goede harmonie neem ik afscheid van Anna en mijn collega's. Alleen Ina laat zich kennen. Ze weigert me te groeten en kijkt me met een vijandige blik weg.

Ik verlaat de afdeling en loop naar het halletje voor de liften. Ik wacht er op Moniek, die uitlegt dat ze eigenlijk niets over mijn persoonsdossier mag zeggen. Op eigen initiatief licht ze echter wel een tipje van de sluier op. Mijn antecedenten waren inderdaad het struikelblok. Hoewel mijn doopceel volgens de wet nog helemaal niet aan de orde had mogen komen, zegt ze dat ik voor de sollicitatie een 'schoon verleden' had moeten hebben.

Ik sta versteld. Eerst is mijn karakter te sterk en nu word ik opeens met het tegenovergestelde geconfronteerd: mijn karakter ofwel integriteit zou te licht zijn bevonden om als officier mijn land te dienen. Desondanks ben ik wél door de Rijksoverheid te gebruiken als analist bij de MID, een vertrouwensfunctie waarin ik ongetwijfeld met staatsgeheimen in aanraking kom. Hoe kan het dat de krijgsmacht mij zo tegen strijdig benadert? En getuigt het van integriteit dat Defensie in strijd met de Wet Veiligheidsonderzoeken mijn doopceel heeft gelicht?

Door de nadruk die Moniek legt op mijn antecedenten, word ik

gedwongen terug te denken aan fases in mijn leven die ik dacht te hebben afgesloten. Ik ben niet zonder fouten en heb weleens een stommiteit begaan.

Zo heb ik bijvoorbeeld – toen ik in het verleden een tijdje als escort werkte – ingestemd deel te willen nemen aan een zeer omstreden project van de Binnenlandse Veiligheidsdienst (BVD). Het behelsde het seksueel gerieve van hoge buitenlandse gasten.

Een van de organisatoren van het project benaderde me hiervoor in de zomer van 1992. De man, met wie ik was bevriend, vertelde over de huiver om voor de diplomaten gebruik te maken van de bestaande escortbureaus in Den Haag. De BVD wenste in plaats daarvan eigen meisjes en jongens van een hoger niveau te contracteren. Hiervoor werd ik gepolst. Explicet wees de organisator erop dat er niet alleen behoeftie was aan escortmeisjes, maar ook aan een enkele escortjongen. Diplomaten met een homo- of biseksuele voorkeur konden zodoende ook worden bevredigd.

Ik verklaarde mij bereid als escort voor de BVD te gaan werken. Toch is het niet tot een samenwerking gekomen en heb ik het bij mijn eigen cliëntenkring gehouden. Bij nader inzien wenste de BVD namelijk alleen gebruik te maken van enkele studenten aan de Hotelschool in Den Haag. Omdat zij op een campus woonden, was er goede controle mogelijk. De lange arm van de BVD kon gemakkelijk ingrijpen in het geval de meisjes en jongens hun mond zouden voorbijpraten. Het was namelijk niet de bedoeling dat de escorts voor problemen zouden zorgen.

Maar er waren nog meer redenen om met studenten van de Hotelschool in zee te gaan. Zo werd het als praktisch gezien dat de school in de Hofstad is gevestigd, aangezien diplomaten hier ook veelal verblijven. Bovendien schatte de Rijksoverheid de opleiding op waarde. Voor het gerieve van de hoge gasten kwam het goed van pas dat de studenten hier hun vreemde talen leren, zich representatief kleden en worden getraind om zich dienstverlenend op te stellen.

De jonge overheidsescorts zouden per avond dat ze de diplomaten kwamen verwennen een vast bedrag ontvangen van vijfhonderd

gulden, ongeacht of ze zich die avond met een diplomaat zouden afzonderen. Ze zouden echter slechts incidenteel worden ingezet. Bovendien werden ze verplicht een deel van hun verdiensten voor langere tijd vast te zetten. De organisator vertelde me dat ze pas aan dit spaargeld mochten komen als ze al die jaren hun mond hielden over de aard van hun werk. Een beladen term als escort werd ook niet gebruikt in de contracten die hij voor hen opstelde. De Rijksoverheid sprak over ‘gastvrouwen’ en ‘gastheren’.

Absolute discretie was vereist omdat Nederlandse burgers en christelijke politici grote moeite zouden hebben met de besteding van gemeenschapsgeld aan de gastvrouwen en -heren, zo wist de man me te vertellen. Het parlement zou het zeker afkeuren en daarom moest het worden verzwegen.

Als jongvolwassene heb ik er toen onvoldoende bij stilgestaan hoe controversieel deze seksuele dienstverlening eigenlijk was. Omdat ik niets kwaads in de zin had, dacht ik daar amper over na.

Mijn escortwerk heb ik altijd met een zuiver geweten gedaan. Dat ik geen schoon verleden zou hebben, is daarom niet te vatten. De BVD, die onder het invloedrijke Ministerie van Binnenlandse Zaken valt, had mij toch juist vanwege mijn goede niveau benaderd. En ook al is het toen niet tot een samenwerking gekomen, hoe kan de Staat me nu mijn escortverleden verwijten, terwijl men mij destijds juist voor deze diensten had willen inhuren?

Leefde ik eerder mee met Moniek toen ze klaagde over de MID, ditmaal zijn de rollen omgedraaid. Ik ben teleurgesteld door het zonderlinge verloop van mijn marinesollicitatie en ze leeft zichtbaar mee. Ze trilt er zelfs helemaal van. Maar omdat deze mate van medelijden toch wat overdreven is, bedenk ik me dat het vooral de spionageontwikkelingen op onze afdeling zijn die haar beroeren. Terwijl mijn vertrek bij Casema is bezegeld, verzamelt Moniek moed. Ze deelt mee dat haar marinierskolonel zich nog steeds voor mij inzet. Met een stem waarin veel spanningen doorklinken, zegt ze dat het laatste woord over mijn sollicitatie niet is gevallen.

Een paar dagen eerder ontving ik een schriftelijke reactie van Defensie Werving en Selectie op mijn brief van 21 juni. Tot mijn

verbazing laat medewerkster E.M. Beezemer hierin weten dat ik mede ben afgewezen voor de functie van aspirantofficier vanwege vermeend drugsgebruik.¹⁷

Op mijn vraag aan Moniek of ze dat kan uitleggen, komt geen antwoord. Ik heb er inmiddels genoeg van – tegen deze waanzin kan ik niet op – en ik groet haar om voorgoed te vertrekken uit dit bedrijf met jankende en bibberende defensievrouwen.

Aangezien ik geen personeelspas heb, vraag ik Anna mij naar de uitgang te begeleiden. Verbaasd dat ik niet eerder vertrok, vraagt ze wat ik de afgelopen minuten heb gedaan. Als ik haar antwoord dat Moniek me onder vier ogen wilde spreken over mijn persoonsdossier van de MID, zegt Anna dat heel vreemd te vinden. En terwijl de lift omlaagglijdt richting de uitgang, realiseer ik me dat ze gelijk heeft. Hoewel mijn indringende gesprekken met de recruiter tijdens de pauzes plaatsvonden, heb ik me laten meeslepen door iets dat niets van doen heeft met Casema. Het is inderdaad nogal apart dat een militaire inlichtingendienst spreekuur houdt in een civiel bedrijf.

De volgende dag ga ik langs bij Randstad Callflex. Intercedent Sander legt uit dat Anna alleen een korte boodschap insprak op zijn antwoordapparaat, waarin ze het contract opzegde zonder hem in te lichten over de reden.

Sander is boos en veronderstelt dat Anna het contract om financiële redenen heeft ontbonden. Randstad Callflex betaalt conform de collectieve arbeidsovereenkomst een avondtoeslag uit. Teleprofs doet dat niet waardoor er volgens hem sprake is van oneerlijke concurrentie.

De intercedent heeft de kwestie met het hoofdkantoor van Randstad besproken en meldt dat geen enkele vestiging van Randstad meer met Casema zal samenwerken. Wegens de oneerlijke concurrentie kan Randstad Casema voor de rechter dagen. Hij is er ook van overtuigd deze zaak te winnen, maar omdat het veel gedoe is, begint hij er niet aan. Verder blijft hij erbij dat Casema ons nooit had mogen laten vallen.

Een week later krijg ik een onverwacht telefoontje van een oud-collega met wie ik weleens op de Afdeling Telesales heb gewerkt. Jasper, 21 jaar oud, vindt het jammer dat ik opeens ben vertrokken. Hij heeft geen idee waar dat goed voor was en heeft bij Anna mijn telefoonnummer opgevraagd.

We voeren veel telefoongesprekken, waarin hij het vaak over Moniek heeft omdat hij op het werk met haar optrekt. Zo spreken de twee over onderwerpen als de Gay Games in Amsterdam, ernstige homodiscriminatie bij Defensie en haar bezoek van house-party's. Ook vertelt Jasper dat ze uit Scheveningen komt, wat ik al van mijn oom had gehoord.

Ik vraag Jasper of hij haar voor mij wil aanspreken. Diezelfde avond belt ze me in haar pauze, om op strenge toon erop te wijzen dat ik geen contact met haar mag opnemen. Ze wil wel kwijt dat mijn sollicitatie 13 augustus weer op de agenda staat bij de MID. Ze belooft me over de uitkomst terug te bellen.

Jasper en ik besluiten elkaar te ontmoeten. Als hij zich in mijn appartement naast me op de bank nestelt, zegt hij dat hij me een stoere vent vindt. Hij had nog speciaal zijn rooster bij Casema aangepast in de hoop er samen met mij te werken.

Toen ik hem in Delft leerde kennen, was het vooral zijn zelfbewuste oogopslag die me aan trok. Maar hij heeft ook een mooi lichaam. Ik moet blozen als Jasper me aanraakt. Toch aarzel ik niet lang. We zoenen elkaar hartstochtelijk, waarna ik hem optil en naar mijn bed breng.

Jasper en ik vullen elkaar goed aan. We zien elkaar steeds vaker. Vrijwel elk weekend slaapt hij in mijn armen, daarbij mijn schouder als kussen gebruikend.

Vereewigd op doek

Ik neem hem mee naar het schildersatelier van mijn oom, die hem heel vriendelijk tegemoet treedt. Frans nodigt ons zelfs uit samen te poseren. Hierop laten we ons als liefdeskoppel vereeuwigen op grote olieverfschilderijen.

Terwijl ik inmiddels een nieuwe uitzendbaan heb, blijft Jasper bij Casema werken. Omdat hij na gedane arbeid graag van zich afpraat, houdt hij me op de hoogte van Monieks jammerklachten over haar inlichtingenwerk.

Bij Telesales is de afkorting MID onderhand volledig ingeburgerd. Zo heeft Moniek het steeds weer over de interne machtsstrijd aldaar. Uiteindelijk vertelt ze haar collega's dat háár kolonel – die altijd het beleid van de MID bekritiseert – wordt ontslagen door het hoofd, generaal Vandeweijer. De generaal en de marinierskolonel konden niet meer door één deur.

Het ontslag raakt haar. Omdat de stress alsmaar toeneemt op de Afdeling Inlichtingen waar ze werkt, huilt ze steeds weer uit bij haar Casema-collega's.

Voor haar geheimedienstwerk vertelt ze dagelijks in Den Haag te moeten pendelen tussen de Frederikkazerne aan de Van Alkemadeaan en het Ministerie van Defensie aan het Plein.

Verder zegt ze tegen Jasper dat ze voor haar werk eens naar een zekere miljoenenstad in het Verre Oosten vloog. Ze moest daar even wat in persoon afgeven. Maar helaas kreeg ze niet de mogelijkheid deze stad te bezichtigen, omdat ze de volgende dag alweer moest terugvliegen. Nee, het zit haar niet mee.

Over het fotorolletje van Srebrenica raakt Moniek niet uitgesproaten. Ze vertelt de afdrukken van het beruchte rolletje, die zogenoemd zijn mislukt, allang met eigen ogen te hebben gezien. Ook bevestigt ze tegenover Jasper dat Defensie wil voorkomen dat de foto's in populaire tijdschriften terechtkomen.

Van Jasper hoor ik ook dat ze, nu haar kolonel bij Defensie vertrekt, er eveneens wil opstappen. Bij Casema zou ze hebben geleerd weer met normale mensen om te gaan en het liefst zou ze er in vaste dienst treden. Spontaan raadt Jasper haar aan een sollicitatiebrief te schrijven aan zijn stiefvader, die hoofd personeelszaken

is van het concern. Ze schrikt hiervan. Ze is boos dat Jasper haar niet eerder inlichtte over deze familierelatie en besluit bij een andere werkgever te solliciteren.

Het is 4 september als Jasper me 's ochtends vroeg belt. Hij wil me spreken over een kwestie die hem verontrust. De vorige avond heeft Moniek hem opgedragen niet meer met me om te gaan. Als reden vertelde ze dat ze naar aanleiding van mijn sollicitatie heel ernstige zaken over mij zou hebben achterhaald. Die zouden zelfs **zó** ernstig zijn dat ik ze niet met hem zou durven bespreken.

Als ik hoor dat de krijgsmacht mijn vriendje verbiedt mij te zien, schrik ik. Door de telefoon doe ik vervolgens een paar rake uitspraken die mezelf lichtelijk verbazen. Zo stel ik dat de MID zich bezig moet houden met de staatsveiligheid en niet met de seksuele activiteiten van burgers. Ik neem voor de Haagse topadvocaat Gerard Spong in te schakelen, die ik ken van het café, en hoor mezelf zeggen: 'Het kan me niet schelen als de kop van het hoofd MID moet rollen!'

Het is nogal wat als een geheim agent achter je rug om, jouw vriendje de opdracht geeft met jou te breken, zich beroepend op een geheim persoonsdossier. Een overheidsdienst belast met het leveren van veiligheidsinformatie aan de minister van Defensie, boezemt Jasper angst in, met een verdachtmaking waartegen ik me niet kan verweren.

Het was Anna, de manager van de Afdeling Telesales, die Jasper aan mij koppelde door hem mijn telefoonnummer te geven. In plaats van dit te respecteren, verbiedt Moniek hem om mij te zien. Ik realiseer me dat ze hiermee als uitzendkracht ernstig haar boekje te buiten gaat en misbruik maakt van haar positie als inlichtingenfunctionaris. Waar heb ik het aan verdiend dat *zij* zich opeens tegen mij keert? Het is een raadsel. Ze beloofde terug te bellen na het MID-overleg maar deed dat niet. En ook verbod ze me om contact met haar op te nemen.

Ik besef te maken te hebben met verdachtmakingen van de overheid die verboden zijn. Ik krijg sterk de indruk dat de MID mijn escortverleden tegen me gebruikt, terwijl het nota

bene een collega-inlichtingendienst was – de Binnenlandse Veiligheidsdienst – die iedereen opdroeg over dit onderwerp zijn mond te houden.

Dat het escortproject tot ‘staatsgeheim’ werd verheven, had niets van doen met de staatsveiligheid. Nee, voorkomen moest worden dat de BVD te schande zou worden gemaakt. Er werd gevreesd voor maatschappelijke ophef als bekend zou worden dat de Rijksoverheid belastinggeld aan luxe hoeren besteedt.

Dezelfde BVD wilde mij geen inzage geven in mijn eigen persoonsdossier. Op 2 juli 1994 had ik schriftelijk verzocht om inzage,¹⁸ maar na meer dan een jaar wachten werd dit door het waarnemend hoofd afgewezen vanwege staatsveiligheidsredenen.¹⁹ Gevolg hiervan is dat mijn conduitestaat niet was na te kijken op eventuele fouten. Ik word dus afgerekend op aantekeningen in mijn dossier die mogelijk onjuist of onvolledig zijn genoteerd.

Maar wat nog het meest steekt, is dat aan mijn moed wordt getwijfeld om de waarheid te spreken. Achter mijn rug om wordt in het bedrijfsleven eventjes verkondigd dat ik mijn conduitestukken niet dúrf te bespreken, en dat terwijl de inhoud hiervan een mysterie is. Wat kan er in hemelsnaam in die vervloekte papieren staan dat zó ernstig is dat ik het er niet over durf te hebben?

Het is te ridicuul voor woorden als geliefden in dit land van staatswege verplicht zouden zijn ‘jeugdzonden’ aan elkaar op te biechten. Uitgedaagd door Moniek besluit ik dit echter toch te doen. Ik licht Jasper in over mijn escortverleden, waar ik niet met spijt op terugkijk.

Mijn ontboezeming doet Jasper niet schrikken, wat heet, hij vindt de antecedenten minder spannend dan Monieks waarschuwing deed vermoeden. Hierop neemt hij zich voor afstand tot haar te bewaren; hij trekt voortaan meer op met Julia.

De intriges laten mij niet los. Het is meer dan bizarre dat op een werkvlloer waar eenvoudige kantooremployees kabelinternet aan de man brengen, heuse spionnen binnendringen. Het gedrag van Moniek, Ina en de onbekende inbreker verontrust velen. Hebben

geheim agenten in ons land niets beters te doen dan de aandacht op zich te vestigen door elkaar in een groot bedrijf al flitsend te fotograferen tussen jonge kantoormedewerkers?

Het optreden van een Nederlandse inlichtingendienst is hier alleen gerechtvaardigd bij een dreiging die de zwaarte heeft van een bedreiging van de veiligheid van de Staat. In de praktijk moet het dan gaan om ongekend ernstige zaken zoals terroristische aanslagen of het verspreiden van massavernietigingswapens. Niettemin breekt een spion in op onze afdeling die zijn optreden verdedigt met de Nederlandse woorden: ‘Dit moet even.’

Maar is dit wel zo? Heeft hij inderdaad een gegrondde reden die het insluipen van een beveiligd bedrijfspand en het de stuipen op het lijf jagen van werknemers rechtvaardigt? Brengen wij – met het aansluiten van burgers op internet – ons land ernstig in gevaar? Staat de toekomst van Nederland bij Casema op het spel?

Ik begin te vermoeden dat we met deze inbraak te maken hebben met een heus overheidsschandaal. Langzaam komt het besef dat het gezever over mijn doopceel slechts afleidt van waar het in deze affaire om draait.

De inlichtingenintriges op onze werkvlakte gaan mede over de nasleep van een volkenmoord. Srebrenica is niet alleen de ernstigste oorlogsmisdaad in Europa sinds de jaren vijftig van de vorige eeuw. Het is ook het grootste trauma uit de geschiedenis van ons land sinds de Holocaust, toen honderdduizend joden met hulp van de Nederlandse politie werden gedeponeerd om elders te worden vermoord.

Aan de uitzendavonturen van de twee defensievrouwen komt ove rigens snel een einde. Jasper vertelt dat Moniek op 1 oktober met veel ruzie en gedonder de MID verlaat om op dezelfde dag ook bij Casema te vertrekken. Ina was er al eerder vertrokken.

Een week later nodigt Jasper mij uit in de woning van zijn moeder en stiefvader, de heer Hartogs. Jasper logeert hier enkele dagen. Hij heeft zich genesteld op de zolderkamer, waar hij me verleidt tot een heftige vrijpartij.

Later die dag drinken we voldaan wat in de woonkamer. Ik mag aanschuiven bij het familielidiner. Hartogs treedt mij, het eerste vriendje van Jasper, heel vriendelijk tegemoet. Tijdens het eten nodigt hij me zelfs uit te solliciteren naar een vaste baan bij Casema.

HOOFDSTUK 7

Escalatie

Aangezien zowel Defensie Werving & Selectie als Moniek verdachtmakingen over mij rondstrooit, vraag ik me af wat er over mij bij de overheid bekend is. Wat voor verhalen doen er de ronde?

Op 29 september 1998 spreek ik hierover een medewerkster van de rechtbank in Den Haag. Zij ontket dat ik een justitielijst dossier of strafblad heb.²⁰ Ook ga ik langs op het hoofdbureau van de politie in Den Haag, waar een behulpzame coördinator verklaart dat mijn naam in geen enkel registratiesysteem voorkomt.²¹ Kortom, ik heb een schoon verleden.

Nu helder is dat enkel mijn inlichtingendossier een issue is, teken ik bezwaar aan tegen de sollicitatieafwijzing op grond van eventuele fouten hierin.²² De BVD verbood mij immers om mijn persoonsdossier in te zien. De afwijzing berust hierdoor op ongecorrigeerde en dus mogelijk onjuiste gegevens.

Pas op 23 november komt een reactie. Namens de directeur personeel van de Koninklijke Marine antwoordt L.K.S. Kruithoed bondig op het punt van bezwaar: ‘Tijdens de psychologische selectie heeft de Koninklijke Marine op geen enkele manier toegang tot persoonsdossiers van de BVD. Eventuele belastende informatie die over u bekend zou zijn bij de BVD is dan ook niet tijdens de selectieprocedure meegewogen.’²³

Dit staat haaks op wat Moniek mij vertelde. Als de marine niet bij mijn inlichtingendossier kan, waarom vroeg ze me dan mijn personalia op te schrijven om te checken of het onwelgevallige gegevens bevat? En waarom zei ze een week later dat mijn antecedenten inderdaad het struikelblok waren voor mijn marinesollicitatie?

Omdat de marine geen opheldering verschafft, besluit ik de nationale ombudsman aan te schrijven. Voor mij is dat een grote stap. Het is de eerste keer dat ik deze vertrouwensman aanschrijf. Wel heb ik eens eerder op het punt gestaan een misstand in de werk- sfeer aan te kaarten, maar ik liet dat toen na.

Destijds – het was begin jaren negentig – had ik een uitzendaantje als suppoost in het Rijksmuseum voor Volkenkunde in Leiden. Collega's in vaste dienst uitten dagelijks hun zorgen over grootschalige verduistering van de museumstukken die wij be hoorden te bewaken. In de loop der jaren zouden de voorwerpen zijn verdwenen tijdens de herindelingen van het museum, zodra de conservatoren deze langere tijd onder hun hoede hadden. Mijn collega-suppoosten spraken daarbij over de hoge taxatiewaarde van enkele unieke voorwerpen die niet meer waren te bezichtigen.

Ik heb daar destijds in vertrouwen over gesproken met de bevriende journalist Karin Piters. Zij had ooit defensieklokkenluider Fred Spijkers geïnterviewd en waarschuwde voor de tegenwerking die ik zou kunnen ondervinden indien ik de geruchten aan de grote klok zou hangen. Op haar advies heb ik me toen koest gehouden. De taak van suppoost vatte ik niet al te serieus op, waar ik uiteindelijk spijt van heb gekregen. Zeker toen ik op 16 juli 1998 hierover een artikel in *de Volkskrant* las.

Tweede Kamerlid Gerrit Valk had Kamervragen gesteld over de museumcollectie aan staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen Aad Nuis. Deze antwoordt dat in de loop der jaren 'een groot aantal voorwerpen op al dan niet rechtmatige wijze verdween'.²⁴ *De Volkskrant* schrijft dat uit justitieonderzoek blijkt dat ongeveer 19 duizend van de 229 duizend voorwerpen worden vermist. Justitie vermoedt wel dat veel voorwerpen zijn gestolen, maar kan deze verdenking niet hardmaken. De vermiste museumstukken konden niet worden getraceerd.²⁵

Ik schrik van het artikel en realiseer me dat de grootschalige verduistering, waar mijn collega's steeds over klaagden, daadwerkelijk heeft plaatsgevonden. Duzenden Oosterse kunstschatten die wij behoorden te bewaken, zijn weg.

Het zijn déze antecedenten die mij doen beseffen dat ik niet nogmaals dezelfde beschamende weg dien te bewandelen – ditmaal laat ik het er niet bij zitten.

Op 1 december schrijf ik nationale ombudsman Marten Oosting over de wijze waarop mijn sollicitatie bij het Korps Mariniers is afgehandeld. Ik verzoek hem daarbij de handelwijze van de MID te onderzoeken.²⁶ In de brief zet ik vraagtekens bij het compliment dat mijn karakter niet is te breken: ‘Naar mijn bescheiden mening lijkt deze beoordeling de vakbekwaamheid van POTOM-instructeurs [mariniersinstructeurs] te onderschatten. Ik zou het waarderen als de marine moed durft te tonen en haar beoordeling herziet.’

Later werd ook vermeend drugsgebruik erbij bijgeslept, hetgeen echter geen beletsel was om mij te vragen als analist voor de Militaire Inlichtingendienst. Ik vraag Oosting deze afwijzingsgrond eveneens te onderzoeken.

In het verzoekschrift komt verder de bemoeienis van de MID met zowel mijn werk als privéleven ter sprake. Zo schrijf ik over het omgangsverbod van Moniek en haar verdachtmaking dat mijn verleden zo schokkend zou zijn dat ik de moed niet zou hebben erover te praten. Uitgedaagd door de Militaire Inlichtingendienst – tenminste zo voelt het – toon ik hierop lef. Ik speel open kaart over mijn levenswandel, die ik als spannend en leerzaam ervaar.

In vertrouwen laat ik Oosting weten in het verleden tijdelijk als escort te hebben gewerkt. Waarom schendt de MID slaapkamergeheimen tijdens de sollicitatieprocedure en word ik op mijn viriele gedrag afgerekend?

Het escortproject van de BVD laat ik buiten beschouwing, maar ik wijs wel op de hypocrisie van de overheid. Er wordt niets gezegd over hoge militairen en inlichtingenfunctionarissen die prostitués bezoeken en ook mij weleens boekten. Niettemin wordt ondergetekende wel veroordeeld op grond van zijn escortverleden: dat is een sterk staaltje van dubbele moraal.

De nationale ombudsman vraagt hierop minister van Defensie Frank de Grave opheldering te verschaffen.²⁷ Die geeft chef-staf R. Wielinga van de MID opdracht een intern onderzoek uit te voeren.

In dit kader wordt Moniek op 11 februari 1999 verhoord door inlichtingenmajoor De Ruyter en adjudant-onderofficier Rave.²⁸

Moniek doet in haar verhoor de ene na de andere opmerkelijke uitspraak: hoewel ze bevestigt mij te hebben gevraagd te solliciteren bij de MID, zou ik ‘volledig gestoord’ zijn. Bij Casema zou ik zijn ontslagen wegens ‘irritant en onaangepast gedrag’. En dat zij er was gaan werken, zou voor een MID’er de normaalste zaak van de wereld zijn.

Monieks integrale getuigenis

- Op 11 februari is er een gesprek gehouden met [... MONIEK] bij haar nieuwe werkgever DUCTHONE te Den Haag. [... MONIEK] verklaarde:
 - In de maand juni gedurende drie dagen, van 18.00 tot 22.00 uur, met GILTAY te hebben samen gewerkt bij CASEMA te Den Haag. Na deze drie dagen zou GILTAY zijn ontslagen wegen [sic] ‘irritant en on-aangepast gedrag’.
 - Bij aanvang van haar werkzaamheden bij CASEMA een uiteenzetting aan de overige personeelsleden te hebben gegeven over haar werkzaamheden bij de MID. Hierbij zegt zij niet te zijn ingegaan op de inhoudelijke kant van haar werkzaamheden doch zich te hebben beperkt tot het algemeen bekende beeld van de MID en het feit dat zij een administratieve functie vervulde.
 - In een gesprek tijdens een pauze van GILTAY te hebben vernomen dat hij, na een psychologisch onderzoek, was afgewezen voor een functie als officier bij het Korps Mariniers en dat hij belangstelling had voor een baan bij de MID.
[verder op volgende pagina]

Evensens op 11 februari heeft er een gesprek gehad met KTCZ van STRATEGIA. Van STRATEGIA is de directeur en hoofdfunctionaris chef van.

- Deel 1: De kansen voor de organisatie
- Deel 2: De kansen voor het personeel
- Deel 3: De kansen voor de arbeidsmarkt

Naast de uitkomsten daarvan, heeft er ook een gesprek gehad met de directie van de GLT/XY waarin de mogelijkheden voor de GLT/XY en wie dat ook van de arbeidsmarkt kan verwachten. De directie van de GLT/XY heeft vermeld:

- De GLT/XY heeft een goede positie in de arbeidsmarkt.
- De GLT/XY heeft een goede positie in het personeelsbezit.
- De GLT/XY heeft een goede positie in het personeelsbeleid.

De directie van de GLT/XY heeft vermeld dat de GLT/XY een goede positie heeft in de arbeidsmarkt.

Er is geen belangstelling gevonden om aan de mensen dat (voormalig) MIO personeel gekozen te worden voor de functie van directeur van de GLT/XY. De directie van de GLT/XY heeft vermeld dat de mogelijkheden voor de GLT/XY en wie dat ook van de arbeidsmarkt kan verwachten.

Er is geen negatieve informatie beschikbaar GLT/XY handt niet over het selectiecomité van de Koninklijke familie of andere koninklijkheden.

Het MID-rapport

- Zij hem het voor de hand liggende advies heeft gegeven navraag te doen naar de afwijzingsgrond of een tweede gesprek aan te vragen. Hem daarnaast heeft geadviseerd een open sollicitatiebrief te schrijven aan de MID.
- GILTAY haar heeft verzocht of zij iets voor hem kon doen en of hij een MID-dossier had.
- Zij hem heeft aangegeven dat ze niets voor hem kon betekenen, anders als [sic] het gegeven advies en bij haar afdeling geen toegang had tot persoonsdossiers.
- GILTAY haar heeft verteld dat hij wel eens ‘stout’ is geweest (stout is door hem niet nader gedefinieerd) en zij daarbij dacht aan verkeersovertredingen e.d. Het onderwerp drugs is in relatie met GILTAY niet aan de orde geweest.
- Zij overtuigd is van het feit dat zij geen indruk heeft gewekt wel iets voor hem te kunnen betekenen en nooit heeft toegezegd dat haar baas zijn belangen wel zou kunnen behartigen.
- Zij binnen de MID met niemand over GILTAY heeft gesproken en ook KTZ [kapitein-ter-zee] VAN STRATEN niet te hebben benaderd met betrekking tot GILTAY.
- Zij nooit de indruk heeft gehad dat GILTAY tijdens deze informele gesprekken, die in aanwezigheid van derden werden gevoerd, haar als ambtenaar van de dienst aansprak.
- Een bijzondere relatie tussen [... JASPER] en GILTAY haar onbekend is en dat zij van mening was dat [... JASPER], GILTAY gewoon als een van de collegae zag.
- Zij bekend was met het feit dat [... JASPER] drugs gebruikte omdat hij openlijk toegaf wel eens een ‘pilletje’ te slikken.
- Zij de mening van haar CASEMA-collegae deelde dat GILTAY ‘volledig gestoord’ was.
- De tijd die zij bij de MID heeft door gebracht als zeer prettig en leerzaam heeft ervaren en zeker niet met enig onmin is weggegaan.

Het MID-rapport met Monieks getuigenis wordt op 2 maart 1999 door secretaris-generaal Dirk Barth overlegd aan ombudsman Oosting. In een begeleidende brief ontkent hij dat mijn antecedenten zijn opgerakeld en schaart hij zich namens minister De Grave achter de bevindingen van het rapport: ‘Een verslag van dit onderzoek treft u in bijlage 1 aan. De resultaten daarvan spreken voor zich.’²⁹

Hiermee geeft De Grave impliciet aan de valse gekverklaring van ondergetekende te zien als zijn eigen standpunt – hij neemt er immers geen afstand van.

Wanneer ik de brief aan oom Frans laat lezen, raakt hij zeer ontstaan. ‘Bijna moorddadig’ is zijn commentaar. Hij overpeinst de situatie, stelt vast dat ik bescherming van het allerhoogste niveau behoeft en leent me een staatsieportret dat hij schilderde van koningin Beatrix.³⁰ Daarmee waakt ze geestelijk over jou, zegt hij erbij.

Ook ik ben sprakeloos. Terwijl Casema meteen de politie inschakelde, had ik de nationale ombudsman met ingetogenheid benaderd. In mijn brief had ik mijn bescheidenheid betoond door de beoordeling dat ik te sterk ben in twijfel te trekken. In plaats van mij hierop als aspirantofficier eens flink te gaan drillen, laat Defensie de zaak nodeloos escaleren.

Het is niet een drilsergeant die probeert mij te disciplineren. Nee, niemand minder dan de secretaris-generaal – de machtigste ambtenaar – valt mij als jonge burger aan. Daarbij richt hij zich precies op mijn sterke punt, te weten mijn doortastende karakter. Het is alsof een olifant door te gaan trompetteren verwoed tracht een mug van zich af te houden.

Het is nogal wat wanneer een rijksoverheid ertoe overgaat een zaak in de doofpot te stoppen door de aangever met een valse getuigenis te psychiatriseren en een tweede getuige – Jasper – als drugsgebruiker weg te zetten. Met dergelijke KGB-methoden kom je in dit land echter niet zomaar weg. Ik ben ervan overtuigd dat deze streek zal terugslaan op de hoge ambtenaren die De Grave voor hun karretje spannen door namens hem een valse verklaring te ondertekenen. De waarheid komt vroeg of laat toch wel aan het licht.

Monieks beschuldigingen zijn te ridicuul om serieus te nemen. Haatdragend kan ik er onmogelijk van worden; daarvoor heb ik een te vrolijk karakter. Nee, haar uilatingen wekken vooral verwondering doordat het ministerie ze klakkeloos verspreid, terwijl de onwaarheden heel eenvoudig zijn te weerleggen.

Bij Telesales klaagde Moniek openlijk dat zij ‘helemaal gek’ werd bij de MID. Dat mag ze best over zichzelf zeggen, maar om anderen dan ook maar meteen voor gek te verklaren, gaat veel te ver. Het beoordeelen van haar medemens kan ze beter overlaten aan degenen die hiervoor hebben gestudeerd.

En dat is dan ook precies wat er is gebeurd. Twee psychologen hebben mij diepgravend onderzocht op de Marinekazerne Amsterdam in de periode dat ik bij Casema werkte. Hun conclusies zijn vastgelegd in defensiedocumentatie,³¹ waarin gek genoeg helemaal niets is te vinden dat wijst op geestelijke instabiliteit.

Van ontslag wegens ‘irritant en onaangepast gedrag’ is evenmin sprake. Mijn intercedent Sander en voormalige manager Anna zijn graag bereid mij een getuigschrift te zenden.

Sander verklaart schriftelijk dat ik mijn werkzaamheden naar tevredenheid van Randstad Callflex heb verricht.³² In een tweede getuigschrift stelt hij dat ik mijn werkzaamheden ook naar volle tevredenheid van opdrachtgever Casema heb vervuld.³³ Dat laatste wordt bevestigd in een derde getuigschrift, ondertekend door de vicepresident human resources van Casema.³⁴

Getuigschrift Randstad

Getuigschrift Casema

Dat er sprake zou zijn van ‘ontslag’, klopt ook niet. Vanwege mijn overeenkomst met Randstad Callflex was Casema niet in de positie om mij te ontslaan. Mijn vertrek had van doen met de ontbinding van het contract tussen Randstad en Casema, waardoor vier flexwerkers niet meer op de oude basis bij Casema verder konden. Hierna vond Randstad een nieuwe uitzendplek voor mij.

Belangrijker nog: Casema wilde mij, in tegenstelling tot de andere Randstadkrachten, niet laten gaan. Voordat het collectieve contract met Randstad werd opgezegd, nodigde Anna me uit om in vaste dienst te treden. Na mijn vertrek vroeg zelfs president human resources Hartogs mij bij het bedrijf terug te komen.

Ook Jasper stelt zijn ervaringen bij de Delftse onderneming op schrift. Hij legt twee verklaringen af over het mogelijk strafbare gedrag van Moniek, die er uit de school klapte over staatsgeheime dossiers. Hij schrijft onder meer:³⁵

in de tijd dat ik bij Casema werkte gebood mevrouw [... Moniek] mij niet meer met de heer Edwin Giltay om te gaan omdat ze erge dingen over hem wist. De antecedenten waren zo slecht dat volgens [... Moniek], de heer Edwin Giltay deze mij niet zou durven te vertellen.

In mijn communicatie met de ombudsman had ik nog niet aangegeven dat Moniek staatsgeheimen inzake de MID en Srebrenica had geschonden. Evenmin was de spionerende fotograaf aan bod gekomen, die haar zoveel schrik had aangejaagd.

Nu zij het echter nodig acht het karakter van Jasper en ondergetekende in een slecht daglicht te plaatsen, is er geen reden haar uit de wind te houden. Bovendien begint tot me door te dringen dat al haar verhalen over leugens en bedrog binnen de MID erop wijzen dat minister De Grave door deze dienst niet adequaat wordt ingelicht. Weet hij wel dat de politie was ingeschakeld naar aanleiding van de inlichtingenintriges bij Casema?

Op 10 mei gaat er een brief over het spionage-incident naar ombudsman Oosting,³⁶ met het verzoek deze door te zenden aan de

minister van Defensie. Ik laat De Grave weten dat ik me zal inzetten om Moniek te laten vervolgen, in ‘het belang van een betrouwbare informatievoorziening’. Een minister dient niet te worden voorgeleggen door zijn eigen (voormalige) inlichtingenfunctionarissen.

September 1998 heb ik in een café een jurist leren kennen, van wie de echte naam omwille van privacy achterwege zal blijven. Met hem – ik noem hem hier Lucas – raak ik hecht bevriend. Hij besluit me kosteloos bij te staan.

Met periodes blijft hij bij me logeren, zodat we dan dagen achtereen kunnen werken aan juridisch doortimmerde brieven. We zetten ons met ernst in ter opheldering van deze affaire, maar ook lachen we veel. Als de stupiditeit waarmee de spionnen in deze zaak opereerden verder tot ons doordringt, wordt het een steeds moeilijkere opgave om Defensie nog serieus te nemen.

Met Lucas’ hulp schrijf ik op 28 mei 1999 een lange aanvullende brief aan Oosting.³⁷ Hierin wijs ik hem er onder meer op dat Moniek steeds jammerde over de interne verdeeldheid binnen de MID. Ik laat hem weten me niet aan de indruk te kunnen onttrekken dat ik direct dan wel indirect ‘slachtoffer’ ben geworden van een richtingenstrijd, waar ik part noch deel aan heb.

Daarbij verwiss ik naar de projectgroep Militaire Inlichtingen en Veiligheid onder leiding van schout-bij-nacht buiten dienst S.W. van Idsinga. Deze vlagofficier was hoofd van de MARID voordat de inlichtingendiensten van de krijgsmachtdelen (de marine, land- en luchtmacht) in 1987 werden samengevoegd tot één militaire inlichtingendienst. In zijn onderzoeksrapport dat in maart 1995 uitkwam, schreef hij dat ‘de indruk bestaat, dat er verschillende stammenstrijden plaatsvinden, met daaraan gerelateerde achterdocht’.³⁸ Ik laat Oosting weten dat de intriges bij Casema erop wijzen dat deze stammenstrijd nog steeds niet is uitgewoed.

Op het Bureau nationale ombudsman buigt zaakbehandelaar Peter-Paul Schets zich over klachten van burgers aan het adres van het inlichtingenwezen. In een gesprek met mij becommentarieerde hij dat hij dit wel een gecompliceerde zaak vond met meerdere

interessante elementen, maar dat hij er weinig vertrouwen in had. Bovendien, zo voegde hij er explicet aan toe, zijn klachten over inlichtingendiensten bij voorbaat kansloos: vrijwel alle indieners zijn paranoïde. Daarop vroeg hij lachend of ik soms ook dacht dat mijn telefoon werd afgeluisterd.³⁹

Omdat ik een onbevooroordeeld onderzoek voorsta, verzoek ik de nationale ombudsman op 30 mei om de zaakbehandelaar te vervangen.⁴⁰ De substituut-ombudsman, die toeziet op de kwaliteit van de onderzoeken, antwoordt dat ze de uitlatingen van Schets betreurt in zoverre ik deze als kwetsend en als onnodig grievend heb ervaren. Niettemin weigert ze hem te vervangen.⁴¹

Maar dan gebeurt er nog iets vervelends. De stiefvader van Jasper, Hartogs, wordt als president human resources door Casema ter verantwoording geroepen voor de verwarringe spionageverwikkelingen. Jasper vertelt me dat Hartogs op deze inlichtingenaf faire is afgerekend en in functie wordt teruggezet.

De familie wordt door emoties van radeloosheid getroffen; Jasper heeft het over huilbuien, onmacht en overspannenheid. In een periode dat we elkaar toch al minder zien, leiden geheimedienstperikelen en angst voor overheidsmachinaties alsnog tot een volledige verwijdering tussen ons. De MID, die Jasper beval met mij te breken, krijgt hiermee alsnog zijn zin.

Dit raakt me, te meer omdat ik van mening ben dat niet Casema, maar Defensie ter verantwoording moet worden geroepen voor dit militaire inlichtingenschandaal.

Omdat Lucas geen beëdigd advocaat is, schreef ik Gerard Spong op 19 mei een sterke advocaat nodig te hebben. En wel eentje die niet bang is voor een geheime dienst.⁴² Hierop besloot hij me pro Deo bij te staan: ‘In antwoord op uw brief, ben ik bereid te onderzoeken of er een mogelijkheid is een strafzaak te entameren tegen de betrokken MID-functionaris wegens laster.’⁴³

Op zijn advies stel ik een klaagschrift op, dat ik op 28 juni in het Haagse Paleis van Justitie afgeef voor hoofdofficier van justitie Stef van Gend.⁴⁴ Hierin fileer ik het lasterlijke rapport van de chef-staf MID en verzoek ik de hoofdofficier Moniek te vervolgen. Voorts belt

Spong met het Ministerie van Defensie om de ambtelijke top kritische vragen te stellen. Goed beschouwd zijn secretaris-generaal Barth en mogelijk zelfs minister De Grave medeplichtig aan laster. Het rapport is immers namens hen de wereld ingestuurd.

En dan gebeurt het: een furieuze minister De Grave ontslaat op 13 juli 1999 de top van de MID. De koppen rollen van het hoofd MID generaal Vandeweijer en zijn plaatsvervanger, chef-staf MID Wielinga. Het NOS-journaal opent met het nieuws.⁴⁵

Op het achttuurjournaal spreekt minister De Grave echter niet over deze affaire. Nee, het gaat in de media over een andere Srebrenica-gerelateerde doofpotaffaire. De Grave uit publiekelijk zijn woede over het feit dat zijn inlichtingentop hem misleidde door een rapport over rechts-extremistisch gedrag van Dutchbat-militairen achter te houden.

De Volkskrant bericht op 14 juli op de voorpagina dat De Grave het essentieel noemt dat hij als politiek verantwoordelijke op Defensie beschikt over ‘alle relevante informatie’ zodat hij verantwoording kan afleggen aan de Tweede Kamer. De Grave: ‘Dat is de meest elementaire schakel in het functioneren van de parlementaire democratie.’⁴⁶

Voorts schrijft *de Volkskrant*: ‘met de MID, die al sinds 1987 wordt gereorganiseerd, zit het nog niet goed. Elk krijgsmachtdeel houdt er namelijk ook een eigen inlichtingendienst op na, die vaak niet samenwerkt met de overkoepelende MID. Zo speelde de inlichtingendienst van de landmacht een eigenzinnige rol in de nasleep van Srebrenica.’

Alle dagbladen schrijven over het Srebrenica-rapport dat in de doofpot werd gestopt en het ontslag van het hoofd en de chef-staf MID. Majoor De Ruyter, die Moniek verhoorde voor de chef-staf MID, kom ik later ook in de publiciteit tegen: het blijkt dat hij werkzaam was in de functie van contra-inlichtingenofficier voor de Koninklijke Landmacht. Dat houdt in dat hij als interne agent die eigen collega’s bespioneert, werkte voor de inlichtingenclub van de landmacht, die in opspraak is wegens Srebrenica.⁴⁷

Het fotorolletje van Srebrenica werd volgens radioprogramma *Argos* vernietigd om negatieve publiciteit over het optreden van Dutchbat te voorkomen. Moniek wees op de angst voor publicatie van de foto's in *Nieuwe Revu*. Dit tijdschrift bericht op 17 november 1999 over het rolletje en De Ruyter:^{48, 49}

Nog bekender is het fotorolletje van luitenant Rutten, waarop beelden stonden van soldaten van Dutchbat, die bij de val van Srebrenica in 1995 mee hielpen bij het scheiden van de Moslimmannen van hun vrouwen en kinderen. Het rolletje werd door de Militaire Inlichtingendienst (MID) in Zagreb in beslag genomen. Overste Bleumink en majoor De Ruiter van die dienst belden Rutten toen hij in Nederland was op en zeiden dat het om politiek gevoelige foto's ging. Kort daarna belde dezelfde De Ruiter met de mededeling dat de negatieve per ongeluk waren mislukt en zwart waren geworden. Bovendien waren direct na het ontwikkelen – en dat is zeer ongebruikelijk – ontwikkelaar, bleek en fixeer bij elkaar gegooid, zodat een onderzoek naar de precieze oorzaak van het mislukken niet meer mogelijk was.

Op 21 juli, een week na het ontslag van de MID-top, schrijf ik met Lucas' hulp een aanvullend klaagschrift aan hoofdofficier van justitie Van Gend.⁵⁰ In twaalf pagina's ga ik uitgebreid in op Monieks lasterlijke getuigenis en haar – onder meer door defensievrouw Ina gadegeslagen – gelamenteer over de MID. Ik voeg er onder meer de verklaringen bij die Randstad, Casema en Jasper opstelden.

Van Gend antwoordt op 26 augustus dat Monieks uitleggingen niet vallen binnen enig in het Wetboek van Strafrecht genoemd feit. Verder schrijft hij niets over Ina.⁵¹ Dat is hoogst opmerkelijk. Justitie geeft hiermee immers het signaal af dat het oké is dat agenten tijdens infiltraties zonder enige aanleiding hun identiteit prijsgeven, zich beklagen over klussen in verre oorden, en conflicten binnen hun organisatie bespreken inzake beeldmateriaal van oorlogsmisdaden.

Een kopie van het veelomvattende klaagschrift geef ik af op het Bureau nationale ombudsman, omdat de stukken die Moniek tegenspreken van belang zijn voor zijn onderzoek naar de MID.⁵² Oostings opvolger als nationale ombudsman, Roel Fernhout, negeert deze brief echter volledig.

Op 17 december 1999 brengt Fernhout eindelijk het langverwachte ombudsmanrapport uit. Mijn klachten van 1 december van het jaar daarvoor worden erin ongegrond verklaard.⁵³

Uiteraard is het een absolute doodzonde voor inlichtingenfunctionarissen om met derden te spreken over hun werk. Iedereen met enig boerenverstand weet dat geheim agenten bij infiltraties in het gehéím – ofwel undercover – behoren te opereren. Maar net zoals Van Gend bekritiseert Fernhout deze misstap niet.

Behalve het klaagschrift aan Van Gend blijkt zaakbehandelaar Schets ook andere stukken te hebben genegeerd, zoals mijn brief van 10 mei over de spionage-inbraak. Zodoende is hierover helemaal niets terug te vinden in het ombudsmanrapport, noch over het achterhouden van het fotorolletje of andere MID-misdragingen.

Daarentegen neemt hij er wel in op dat ik ‘irritant’, ‘onaangepast’ en ‘volledig gestoord’ zou zijn, als onderdeel van het ‘Standpunt Minister’. Het is te onwaarschijnlijk voor woorden maar de ombudsman publiceert het. Het Hoge College van Staat negeert hiermee de keuringsresultaten van de defensiepsychologen en neemt de grove beschuldigingen die De Grave overlegde onweersproken over.

Ik had de ombudsman ingelicht dat mijn voormalige collega’s – Ina, Jasper, Angela, Marlies, Mark en Irene – getuige waren van de spionageverwikkelingen op onze werkvloer. Ina maakte er nota bene notities van. Maar nee, geen van hen werd gehoord.

De overheidsintriges bij Casema leidden tot veel beroering en hadden zelfs personele gevolgen aan de top van het miljardenconcern. Nam de nationale ombudsman contact op met de directie? Nee, hij beperkt zijn onderzoek tot slechts twee aspecten van mijn marinesollicitatie. Terwijl hij daarbij zijn opperste discretie toont als het om inlichtingengekonkel gaat, getuigt hij weinig discreet te

zijn waar het andere zaken betreft, zoals mijn escortverleden waarover ik hem in vertrouwen nam.

Om aangifte te doen van Monieks laster bezocht ik in juli 1999 tweemaal op rij het politiebureau. Beide keren werd ik afgewimpeld. Noodgedwongen zond ik hierover twee klachtschriften aan korpschef Jan Wiarda.⁵⁴ Lange procedures volgden waarin ik vele brieven moet schrijven en dat enkel omdat ik gebruik wil maken van mijn recht om aangifte te doen. Mijn doortastendheid ligt kennelijk gevoelig, getuige ook een anoniem nachtelijk telefoontje waarin ik voor ‘bloedhond’ en ‘bloedzuiger’ word uitgemakkt.⁵⁵

Pas op 12 juni 2000 word ik eindelijk in de gelegenheid gesteld om een proces-verbaal te laten opnemen.⁵⁶ De politie zendt deze aangifte met twaalf bijlagen voor onderzoek door naar het Parket van de officier van justitie in Den Haag.⁵⁷

Maanden later, op 19 september, krijg ik hierover een brief van inspecteur A. Teiwes van de Politie Haaglanden.⁵⁸ Zonder enige uitleg schrijft hij dat het onderzoek geen resultaat heeft opgeleverd en dat het proces-verbaal zal worden ‘opgelegd’ in de administratie van de politie. Kortom, hij besluit het erbij te laten.

Het bevreet me dat deze brief van de Politie Haaglanden afkomstig is. Het Parket van de officier van justitie behoort een aangifte na onderzoek immers niet terug te zenden naar de politie. Bovendien is de Haagse politie de instantie waartegen ik slepende procedures heb lopen omdat ze had geweigerd mijn aangifte op te nemen. Met het besluit deze in het eigen archief te stoppen, spreekt de politie een oordeel uit in een zaak waarin zijzelf partij is. Dit is in strijd met de grondwettelijke scheiding van de rechterlijke en uitvoerende macht.

De gang van zaken doet me besluiten een beroep te doen op de koningin. Op 14 oktober 2000 schrijf ik Hare Majesteit koningin Beatrix – die als staatshoofd boven de partijen staat – over dit schandaal, de tegenwerking door de politie en de schending van de scheiding der machten.⁵⁹

Om de valse verklaringen van Defensie te weerleggen, voeg ik

meerdere getuigschriften bij mijn brief. In een aanbeveling uit 1994 prijst de directeur International Operations van IBM de voortreffelijke wijze waarop ik mijn werkzaamheden als technisch schrijver op het Amsterdamse hoofdkantoor verrichtte.⁶⁰ Ook een getuigschrift uit april 2000 van het Londense kantoor van Deloitte & Touche is lovend: ‘Edwin heeft zich zeer goed ingepast in een team van veertien verschillende nationaliteiten en zijn vriendelijke, beleefde en professionele gedrag heeft hem veel vrienden opgeleverd.’⁶¹

Naast de koningin richtte ik mij tot de minister van Defensie met het verzoek tot rehabilitatie.⁶² Dit wordt op 30 oktober 2000 echter resoluut verworpen door zijn secretaris-generaal.⁶³ Het departement weigert afstand te nemen van het misleidende rapport van de wegens misleiding ontslagen chef-staf MID en verwijst naar het onderzoek van de nationale ombudsman waarin de militaire inlichtingenintriges bij Casema niet zijn onderzocht.⁶⁴ Daarbij laat de secretaris-generaal weten: ‘Op verdere brieven uwerzijds zal niet meer worden gereageerd.’⁶⁵

In een brief van een dag later is – tot mijn blijdschap – de toon diametraal anders. Het Kabinet der Koningin antwoordt op 31 oktober:⁶⁶ ‘Op verzoek van Hare Majestiteit de Koningin bericht ik U, dat de Koningin Uw brief van 14 oktober jl. heeft ontvangen en ter behandeling in handen heeft gesteld van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.’ Dit houdt in dat het staatshoofd intervieneert en deze zaak volgt.

Met Beatrix’ engagement win ik mijn procedures tegen de politie. Nadat de Onafhankelijke Commissie voor de Politieklachten van de regio Haaglanden een kritisch advies uitbrengt,⁶⁷ geeft burgemeester Wim Deetman van Den Haag toe fout te zitten. De klachten die

Koninklijke interventie

ik had ingediend over de tegenwerking van mijn aangifte worden op 14 december op hoofdpunten gegrond verklaard.⁶⁸ Ook geeft de burgervader opdracht zijn oordeel onder de aandacht te brengen bij de politie. Het gaat erom dat er ‘lering wordt getrokken’.⁶⁹

Minister Klaas de Vries van Binnenlandse Zaken brengt tot slot Hare Majesteit koningin Beatrix en ondergetekende schriftelijk op de hoogte van deze uitkomsten.⁷⁰

HOOFDSTUK 8

Rapporten

De juristen die mij in deze inlichtingenaffaire bijstaan hebben ieder hun eigen netwerk. Daar maakt een topfunctionaris van de Binnenlandse Veiligheidsdienst deel van uit. Zo word ik via Lucas in 1999, 2000 en 2001 op de hoogte gehouden van de laatste ontwikkelingen in deze affaire.

Op mijn beurt voed ik de bewuste BVD-chef met mijn getuigenis van wat er zich bij Telesales precies heeft afgespeeld. Tevens dien ik als klankbord voor de reconstructie die de BVD van deze affaire maakt.

De samenwerking met de BVD-topfunctionaris begint een jaar na de inbraak bij Casema; hij was me voordien niet bekend. De chef staat er overigens op dat zijn naam en functie niet naar buiten worden gebracht. Ook is hij van mening dat het gezien zijn functie en stand beter is als we niet samen worden gezien. Een overtuigender argument is dat hij me beter kan beschermen als ons contact geheim blijft. Zodoende verloopt ons contact via Lucas.

Ik zie Lucas regelmatig. Ook bellen we elkaar veel, al spreken we dan in codeertaal: minister De Grave noemen we mijn opa, Den Haag ligt voor ons aan het IJ, en gaat het over het middaguur dan bedoelen we 8 uur 's ochtends. De betekenis die wij aan namen, plaatsen

Codelijst

en cijfers geven, leggen we vast in codelijsten die we per post uitwisselen. Bovendien veranderen we de code zo nu en dan, opdat niemand wijs kan worden uit onze telefoongesprekken en afspraken zo veel mogelijk geheim blijven.

Lucas geeft mondeling informatie door, maar eenmaal – op 14 december 1999 – ontvang ik een diskette met een document dat enkele hoofdpunten uit deze affaire nauwkeurig beschrijft. De topfunctionaris zou het in samenspraak bij hem thuis hebben opgesteld. Dat de chef niet zijn werkcomputer gebruikte en het geen officieel document betreft, wijst mij erop dat hier buiten gebaande paden wordt gehandeld.

Lucas geeft het advies door om de tekst te gebruiken voor het aanschrijven van de minister van Defensie. Aangezien echter expliciet wordt vermeld dat een dergelijke stap geheel op eigen risico is, zie ik ervan af. Dat de BVD mij niet openlijk wenst te steunen, ervaar ik als sneu.

Alle inlichtingen worden door Lucas op persoonlijke titel gegeven – van formele banden met de BVD is geen sprake. De verstrekte gegevens bieden echter inzicht in de schimmige wereld van het inlichtingenwezen en de aldaar gevoerde interne strijd. Hierdoor zijn de bizarre spionageperikelen beter te begrijpen. En dat lucht op – eindelijk begrijp ik wat er speelde.

Zo wordt uitgelegd dat Ina de ambitie had weer aan het werk te gaan nu haar dochters waren opgegroeid. Hierop ging ze als undercoveragent aan de slag voor haar defensieman, die haar uitzond naar Telesales ter observatie van Moniek.

De hiërarchische lijn die hier loopt van een militair naar zijn echtgenote is een gezagsverhouding tussen echtelieden die uiterst merkwaardig is bij de Rijksoverheid. Het riekt immers naar nepotisme, een vorm van corruptie waarbij familieleden elkaar begunstigen.

Ina's infiltratie bij Casema was haar allereerste opdracht als inlichtingenfunctionaris. Voordat ze in het diepe werd gegooid, had ze slechts een korte spionagetraining gevuld waarbij ze al gênante uitglijders maakte. Zo gaf ze tijdens haar training haar

identiteit prijs, een fout die je als undercoveragent maar beter niet kunt maken.

De BVD geeft aan dat Ina's aantekeningen later door een ervaren analist zijn uitgewerkt tot een officieel rapport van tien pagina's, dat is overhandigd aan enkele kopstukken van de krijgsmacht en geheime diensten. Daarbij werden de foto's gevoegd die tijdens de inbraak bij Casema zijn geschoten van Moniek, ondergetekende en andere servicemedewerkers.

Het rapport met de foto's ontvang ik niet. Elk exemplaar zou namelijk zijn voorzien van een geheim en uniek kenmerk waarmee het tot de ontvanger is te herleiden. Om de BVD-topfunctionaris niet in ernstige verlegenheid te brengen, wordt de inhoud door Lucas alleen mondeling toegelicht tijdens urenlange gesprekken.

De manier waarop Lucas het rapport in handen kreeg, was trouwens onalledags. De topambtenaar had hem uitgenodigd op zijn kantoor, maar bij binnenkomst meldde hij de komende vijf kwartier verhinderd te zijn en zijn exacte tijdstip van terugkomst. Daarbij raadde hij Lucas aan op zijn kamer te blijven en de *Suske en Wiske* te lezen die er lag.

Bij terugkomst van de topfunctionaris, dankte Lucas hem voor het lezen van het stripboek. Met een knipoog deelde hij mee het zeer interessant en verhelderend te vinden. Dat tussen de bladzijden zich Ina's inlichtingenrapport bevond, bleef onuitgesproken.

Lucas geniet wanneer hij triomfantelijk uitlegt dat de chef kan ontkennen het geheime rapport te hebben gelekt en dat hijzelf alleen heeft kennismogen van een stripavontuur. Kijk, zo werkt het in dit wereldje.

Na uitputtend te zijn ingelicht over Ina's observatieverslag, kan ik niet anders dan concluderen dat Ina veel fouten die ze maakte voor zich hield. Ze beschreef de gebeurtenissen subjectief.

Lucas vertelt dat Ina zich in haar verslag bij herhaling afvroeg hoe het kan dat ik meer van haar weet. Die vraag is niet moeilijk te beantwoorden: daar heeft ze zich te vaak voor versproken.

De keer dat Ina sprak over 'mijn Ad', leek ze zich er niet van bewust dat ze de voornaam van haar man prijsgaf. In haar rapport

zou Ina uitweiden over de moeite die ze had om Monieks vragen te beantwoorden over haar ‘eerste keer’. Volgens Lucas beklaagde ze zich over Monieks brutaliteit, maar meldde ze niet dat ze volgzaam haar onthullende antwoorden gaf.

De keer dat Ina de telefoon aannam met de naam Van Baal excuseerde ze zich breedvoerig. Ditmaal was ze zich er terdege van bewust dat ze een uitglijder had gemaakt. ‘O, wat dom van me,’ merkte ze nog op. Maar in haar rapport zou van deze misser geen spoor zijn terug te vinden.

Volgens Lucas valt evenmin terug te lezen dat ik Ina betraptte op het maken van observatieantekeningen, waarna ze deze haastig verborg en rood aanliep van schaamte. Dat was waarschijnlijk té pijnlijk. Uiteraard is het een ongekende blunder wanneer je als agent je in je papieren laat kijken, dus waarom zou je zoiets noteren?

Ina’s gedrag viel op. Collega’s en leidinggevenden bij Casema wantrouwden haar. Ze was ‘aangebrand’ zoals in jargon een agent wordt genoemd die tijdens een operatie de verdenking op zich laadt geheim agent te zijn. In plaats van deze argwaan te rapporteren koos Ina ervoor de houding van haar Telesales-collega’s fel te bekritisieren.

‘Een brutale aap uit een laag sociaal milieu’, zo kenschetste Ina mij. De Binnenlandse Veiligheidsdienst geeft ook aan dat ze mij omschreef als ‘sportfreak’. Díe observatie is – warempel – correct. Complimenten zijn hier op zijn plaats voor de scherpzinnigheid van deze spionne, die onze hoogste generaals tijdig wist te waarschuwen voor mijn getrainde fysiek.

Ina heeft Monieks schendingen van staatsgeheimen allemaal uitvoerig opgeschreven, zo laat Lucas weten. Moniek, die bij Casema haast smeekte om gehoord te worden, kreeg zonder het door te hebben voor elkaar dat haar huilbuien en jammerklachten over de MID en Srebrenica minutieus werden opgetekend.

Waarmod Moniek naar Telesales werd uitgezonden, zou Ina echter niet hebben achterhaald. Het schijnt haar bewust niet te zijn verteld door het inlichtingenwezen. In dat wereldje is het namelijk

gebruikelijk dat infiltranten door hun dienst informatie wordt ont-houden – opdat ze onbevangen observeren. Of dat altijd waarde-volle inlichtingen oplevert, valt echter te betwijfelen. Lucas vertelt dat Ina zich in haar verhandeling vruchteloos afvroeg waarover de indringende gesprekken van Moniek en ik gingen in de pantry.

Het ontging Ina ook dat ik een relatie met Jasper kreeg. Wel viel het haar op dat ik nooit sprak over een vriendin. In haar verslag voor de defensie- en inlichtingentop nam ze deze onbenullige ob-servatie op met de vraag of ik nu homo of hetero ben, aldus Lucas.

Ina zou in haar relaas eveneens worstelen met de seksuele ge-aardheid van Jasper, in tegenstelling tot die van Moniek. Zonder nuances werd ze onder de lesbiennes ingedeeld.

Het is deze bemoeienis van Defensie met privézaken die voor-noemde BVD-topfunctionaris woedend maakt.

Lucas geeft aan dat Ina het niet vertrouwde dat Jasper bij Telesales werkte terwijl hij de stiefzoon was van het hoofd personeels-zaken: zette de heer Hartogs hem soms in om zijn medewerkers in de gaten te houden? De BVD tast wat dat laatste betreft in het duister en wil weten hoe ik erover denk.

De achterdocht betreffende Jasper en zijn stiefvaderacht ik misplaats. Hartogs was nauwelijks bekend met de intriges op onze kleine afdeling. Het is ondenkbaar dat hij Jasper heeft afgericht als speurneus en doelbewust neerzette op een werkvlloer waar pas later twee defensievrouwen gingen werken. Jasper is boven dien een zelf-bewuste man die zich niet zomaar laat vertellen wat hij moet doen.

Lucas weet te melden dat Ina de persoonsdossiers van alle Telesales-collega's opvroeg en ons op grond daarvan veroordeelde. Ik verneem dat ze evenwel voor zichzelf een uitzondering maakte.

De opgevraagde antecedenten zouden trouwens nauwelijks relevant zijn in deze affaire, en Lucas houdt deze privacygevoelige in-formatie voor zich. Alleen wordt vagelijk geduid dat er een verband bestaat tussen de zogenaamde IRT-affaire en een oud-collega, van wie Lucas de naam op aandringen van de BVD-topfunctionaris om veiligheidsredenen verzwijgt. Wat deze persoon te verduren kreeg was namelijk niet mis.

De IRT-affaire betreft een megaschandaal waarin politie, justitie en marechaussee in samenwerking met zware criminelen drugs doorlieten om grote bendes op te rollen. Daarbij werden undercoveragenten in verleiding gebracht door grote sommen geld. Dat dit leidde tot ernstige ontsporingen, had ik niet alleen in de krant gelezen – ook Jasper had het mij verteld. Onze collega Julia had hem immers op de hoogte gebracht van de gevvaarlijke situatie waarin ze onverdiend was beland. Lucas verklaart dat het puur toeval was dat de persoon in kwestie bij ons werkte. Niettemin had de toevalligheid de belangstelling van de MID wel aangewakkerd voor onze afdeling.

Lucas bevestigt het vermoeden dat Ina samenspande met de inbreker bij Casema. Toen ik op 7 juli 1998 afwezig was, stal Ina de personeelspas van onze supervisor. Ina zou hebben gerapporteerd dat ze deze toegangspas stal voor de fotograaf, die hem nodig had om het pand binnen te komen.

Een week later weigerde Ina in de pauze gezamenlijk koffie te drinken in de pantry. Daar had ze, zo wordt nu duidelijk, haar reden voor: ze moest buiten beeld blijven van de fotograaf die toen op het punt stond binnen te dringen. Zo komt het dat alleen Monieks infiltratie die dag om 20.08 uur werd vereeuwigd. Volgens Lucas was de inbreker uitgerust met een speciale camera die tevens infraroodopnamen maakte. Hiermee fotografeerde hij Moniek en mij, toen ze me in de pantry probeerde te ronselen als analist.

Met de gestolen pas had hij het pand weer verlaten en zich hebben gevoegd bij zijn handlanger in hun auto.

Later die avond, omstreeks 21.30 uur, hoorde ik Ina een privégesprek aan de telefoon voeren. Zenuwachtig meldde ze dat alles goed ging en dat de videorecorder kon worden aangezet. Het woord ‘videorecorder’ blijkt hier een codewoord te zijn: de fotograaf wist hiermee dat de weg vrij was om voor de tweede maal die avond in te breken.

Na het ‘aanzetten van de video’ vertrok Ina naar het toilet. Ditmaal liep de fotograaf al flitsend langs Telesales en over de werkvloer van de Internet Helpdesk. Lucas geeft te kennen dat dit laatste

een misverstand betrof; de Internet Helpdesk had niet op de foto gehoeven.

De fout zette een dappere helpdeskmedewerker aan om de indringer te achtervolgen. Dat laatstgenoemde met Ina seinde, had Nathan bovendien waargenomen. Ze was namelijk niet lang genoeg op het toilet blijven zitten om de inbreker te ontlopen.

Juridisch gezien is Ina niet medeplichtig aan inbraak, maar insluiping – want in dit geval was er geen braakschade. Voor het stelen van de toegangspas kan ze eveneens worden vervolgd. (Pas sinds 2002 mogen inlichtingenagenten zich in uitzonderlijke omstandigheden schuldig maken aan strafbare feiten. Hiervoor is een wettelijke basis gekomen met de Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten 2002.)

De politie werd ingeschakeld en Ina werd meteen verdacht van betrokkenheid bij bedrijfsspionage. Dat maakte haar bang, zoals ze ook niet blij was met de vragen die ik over haar defensie-echtgenoot stelde. Meerdere keren zag ik haar trillen.

In haar verslag zou ze beschrijven dat ze op afstand van mij trachtte te blijven door aan een ander bureau-eiland te gaan zitten. Onze afdeling was echter te klein om je te verschuilen. Lucas doet uit de doeken dat van defensiezijde vervolgens is besloten mijn uitzendbaan te frustreren: op het hoogste niveau werd Casema onder druk gezet om mij te lozen. Vervolgens zegde het bedrijf het contract met Randstad op zonder het uitzendbureau in te lichten over de reden hiervoor.

Intercedent Sander was ronduit boos. Hij opperde de mogelijkheid een rechtszaak tegen Casema aan te spannen en lichtte het hoofdkantoor van Randstad in over de rare manier waarop het contract was opgezegd. Supervisor Marlies was overrompeld en begreep niets van mijn vertrek. Ze was in tranen en verzekerde me dat Casema juist erg tevreden over mij was. Ina leek daarentegen niet verrast. Ze zei hardop op de werkvloer dat ik was ontslagen.

Lucas bevestigt dat Ina voor haar uitzendbaan door de week logeerde bij haar tante. Hij noemt ook de kade nabij de Paleistuinen in Den Haag, maar vertelt erbij dat ze hier maar tijdelijk verbleef.

Vervolgens werd een slaapplek voor haar geregeld op de Frederik-kazerne, waar ze ook haar aantekeningen uitwerkte.

Als je als undercoveragent in de buurt van Alkmaar woont en in Delft werkt, is een verblijf in een Haagse kazerne handig omdat het veel reistijd scheelt. Niettemin brengt het wel een risico met zich mee: je loopt in de kijker van andere agenten die er rondlopen.

Lucas vertelt dat Moniek destijds Ina bijna tegen het lijf liep in een eetzaal aldaar: Ina zat aan de lunch, toen Moniek opeens binnenwandelde. Ina schrok zich haast dood. Dit voorval tussen twee Casema-collega's, die heimelijk ook elkaar inlichtingencollega's waren, liep toen voor Ina nét goed af.

Ina zou in haar rapport nog meer missers beschrijven: Moniek herkende de fotograaf die bij Casema had ingebroken. Het gaat hier om een BVD-medewerker die Jan heet. Moniek – die voor de MID veel reisde en veel contacten onderhield – zou deze man al eerder hebben ontmoet.

Nu valt ook te begrijpen waarom Moniek zo schrok toen Jan ons flitste: wellicht begon het haar te dagen dat er een inlichtingenstreek met haar werd uitgehaald.

Over deze operatie meldt Lucas verder: na de inbraak werd Moniek tijdens een confrontatie bij Defensie het vuur na aan de schenen gelegd waarbij al haar schendingen van staatsgeheimen die Ina had geregistreerd, tegen haar werden gebruikt. Tevens werden de foto's van Jan als pressiemiddel ingezet. Of Monieks marinierskolonel – wiens naam niet wordt prijsgegeven – opdracht had mogen geven tot haar infiltratie is uiterst discutabel.

Tijdens haar ondervraging zou Moniek overigens niet te horen hebben gekregen dat het Ina was die haar heimelijk observeerde. Volgens Lucas meldde Ina in haar bevindingen dat Moniek haar maar korte tijd heeft gewantrouwed. Nadat ik had verklapt dat Ina's echtgenoot bij Defensie werkte, zou het haar namelijk zijn gelukt om Moniek weer gerust te stellen.

Niet wetende dat het Ina was die haar bij de defensietop verried, is Moniek in haar achterdocht anderen bij Telesales gaan

wantrouwen. Ze probeerde diverse collega's op afstand te houden en verbood Jasper zelfs om mij nog langer te zien. Daar kwam ze mee in de periode dat ik met hem sliep, alleen was ze daarvan niet op de hoogte. Jasper wilde op zijn werk geen aandacht op zich vestigen vanwege zijn verhouding met een oud-collega en had alleen losgelaten mij nog te zien.

Behalve mij, wantrouwde Moniek ook Jasper. Ze verweet hem dat hij haar niet eerder had ingelicht dat hij de stiefzoon was van de hoogste personeelsfunctionaris. Daar zat Jasper behoorlijk mee, vooral omdat Moniek hem niet duidelijk maakte waarom dat haar zo dwarszat.

Ook de nieuwe collega Mark werd gewantrouwed. Hij had Irene, een alleenstaande Hindoestaanse collega, al op een van zijn eerste avonden bij Casema na het werk in zijn auto thuisgebracht. Zijn charmes hadden haar niet onberoerd gelaten. De temperamentvolle vrouw gooide de volgende avond in de groep voor Mark te zijn gevallen. Irene gaf hoog op over hem: hij zou naast Casema werkzaam zijn bij het Ministerie van Buitenlandse Zaken (BuZa). Ze kende hem al langer van een Surinaams feestje en verklaarde inmiddels wat met deze getrouwde man te hebben.

Irene achtte het beter deze romance zelf op te biechten om geroddel op de afdeling voor te zijn. In een persoonlijk gesprek had ze Anna ook al ingelicht. Zij was volgens Irene niet blij met de affaire op de werkvloer, maar accepteerde het wel en waardeerde haar eerlijkheid.

Waarom ging deze employé van het Ministerie van Buitenlandse Zaken op onze afdeling werken? Niet alleen Moniek vroeg het zich af. Lucas zet uiteen dat nadat Ina via haar inlichtingencontacten over de overheidsbaan van Mark vernam, ze hem in haar rapport ervan verdacht een collega-agent te zijn. Ze zou echter in het duister tasten over zijn motieven.

Toen ik Mark vroeg naar zijn werk bij BuZa, schrok hij. Met een stem die enige angst verried, wenste hij te weten hoe ik hierachter was gekomen. Nadat ik uitlegde dat Irene dat had gezegd, bevestigde hij bij BuZa te werken maar verzocht hij me dit geheim

te houden. Hij wilde namelijk ‘geen ongewenste aandacht naar zich toetrekken vanwege deze baan’. Dat begreep ik niet. Een betrekking bij dit prestigieuze ministerie lijkt me niet iets om je voor te schamen.

Toen we elkaar na de inbraak weer tegen het lijf liepen, vroeg ik nogmaals naar zijn werk bij Buitenlandse Zaken. Hij antwoordde tijdens de zomervakantie vrij te hebben gekregen zodat hij overdag via uitzendbureau Teleprofs bij Casema kon werken. Die gelegenheid nam hij dus aan om meer te weten te komen over de inbraak.

De BVD-topfunctionaris ontket hardnekkig dat Mark een agent is. Niettemin blijft het een twijfelachtige combinatie van werkgevers. Het is denkbaar dat een nieuwsgierige BVD-chef zich heeft afgevraagd wat die twee defensievrouwen toch van plan waren bij Casema. Om dat uit te vogelen kon hij nog een rijksambtenaar laten infiltreren op onze afdeling. Voor het geheimhouden van zo'n operatie was het alleen zaak dat iemand zou worden ingezet die niemand in de inlichtingensector zou herkennen als agent.

Dat Mark zo snel aanbrandde, kan in deze hypothese worden verklaard doordat hij werk en privé niet gescheiden hield en – als een ware James Bond – al in zijn eerste week vrouwelijk schoon versierde. Irene kende hem al langer. Uit bewondering voor haar nieuwe minnaar onthulde ze zijn BuZa-achtergrond, waarna iedereen het daarover had.

Jasper was het niet ontgaan dat Mark bij BuZa werkte. Moniek en mijn vriendje hadden er nog over gesproken voordat ze onenigheid kregen. Jasper vond de BuZa-baan opmerkelijk maar geloofde niet dat Mark een agent was – dat leek hem te vergezocht. Moniek zou echter minder overtuigd zijn van Marks onschuld. Nadat ik aan Moniek had verklapt dat de echtgenoot van Ina bij Defensie werkt, zou laatstgenoemde hebben geprobeerd om Monieks aandacht af te leiden van haar man. Van de BVD verneem ik dat Ina aan Moniek verried dat Mark bij BuZa werkzaam was om hém verdacht te maken.

Niemand vertrouwt elkaar nog, jammerde Moniek over haar

geheimmedienstwerk. Zou deze paranoia zo groot zijn dat Mark in opdracht van de BVD bij Casema infiltrerde om de defensieoperaties van Moniek en Ina te observeren?

De BVD-topfunctionaris kan ontkennen dat Mark een geheim agent was. Dat maakt het echter niet minder verdacht dat Mark als riksambtenaar tijdens kantooruren een flexfunctie in het bedrijfsleven ging vervullen waarbij hij vragen stelde om een spionagezaak te doorgronden die collega-ambtenaren van de MID in opspraak bracht.

Ook is het opmerkelijk dat Mark ervan baalde dat het hem niet lukte zijn BuZa-achtergrond geheim te houden. Hij vreesde de aandacht naar zich toe te trekken vanwege deze betrekking, aldus zijn bekentenis aan mij. Maar waarom? Als hij stomtoevallig getuige was van het wangedrag van Moniek en Ina, waarom gedroeg hij zich dan zo omzichtig? Was zijn taak als getuige – die te waarderen is – soms voor hem gearrangeerd?

Alles op een rijtje gezet, besef ik dat Moniek, Ina en Mark bij Casema werkten via uitzendbureau Teleprofs. Van Lucas verneem ik dat een van de intercedenten van de Teleprofs-vestiging aan het Noordeinde incidenteel en heimelijk diensten verrichtte voor het vaderlandse spionagewezen. Volgens Lucas hielp deze intercedent agenten te infiltreren bij Casema.

Teleprofs betaalde zijn uitzendkrachten geen avondtoeslag en reiskostenvergoeding. Met hun overheidsinkomsten waren Moniek, Ina en Mark echter bereid voor dit te lage loon te worden uitgezonden. Haast incestueus streken ze naast elkaar neer op de kleine afdeling Telesales. Teleprofs-uitzendkrachten – van wie sommigen met een ambtenaresalaris – prijsden zodoende hier de collega's van Randstad uit de markt.

Agenten behoren bij infiltraties zo geruisloos mogelijk te opereren. Op geen enkele wijze mag hun gedrag opvallen noch de gebeurtenissen beïnvloeden die zij observeren. Aangezien de drie hierin genadeloos faalden, had het voor de hand gelegen hen stilletjes terug te trekken. Niettemin viel het besluit om ondergetekende, een ongewenste getuige, aan de kant te zetten.

Enkele maanden nadat de chef-staf MID Wielinga zijn bedrieglijke rapport met Monieks verhoor uitbracht, ontsloeg de minister van Defensie hem wegens misleiding. Na kennis te hebben genomen van de inhoud van Ina's bevindingen, besef ik dat Defensie hiermee eveneens wordt misleid: beide rapporten zijn subjectief. Moniek en Ina pleiten zich beiden met leugens vrij en hekelen anderen. Zo wordt Moniek door Ina vooral bekritiseerd, waarmee naar mijn overtuiging geen recht wordt gedaan aan haar nobele verzet tegen de doofpotcultuur bij de MID en het voor de minister achterhouden van het fotorolletje van Srebrenica.

Nu de BVD mij heeft benaderd om deze affaire te helpen ophelderen, besluit ik een objectief en genuanceerd contrarapport op te stellen. Diende ik niet voor defensiepersoneel dat wordt uitgezonden de veiligheidssituatie ter plaatse in kaart te brengen?

In eerste instantie richt ik me in mijn observatierapport op Ina en Moniek, later ook op Mark. Voor de periode na mijn vertrek berroep ik mij op informatie die Jasper heimelijk doorspeelde. Voor Mark en Ina had hij nauwelijks interesse. Daarentegen sprak hij wel veel met Moniek. Dat levert waardevolle *intelligence* op over haar functie bij de Militaire Inlichtingendienst en fotoafdrukken die toch blijken te zijn gelukt.

HOOFDSTUK 9

Reconstructie

De informatie die ik ontvang beperkt zich niet tot de inlichtingenoperaties bij Casema. In 1999, 2000 en 2001 lichten rijksambtenaren mij ook in over andere aspecten van dit defensieschandaal. Aldus zijn vragen te beantwoorden als: hoe heeft het zover kunnen komen dat een in Delft gevestigd bedrijf het strijdtonel wordt van een intern conflict binnen het Nederlandse spionagewezen? En waarom word ik daarbij betrokken?

Met de vergaarde inlichtingen lukt het deze onverkwikkelijke affaire beter te doorgronden. Hieruit valt de volgende reconstructie te destilleren:

Al op 3 april 1998 trok ik tijdens de voorlichtingsbijeenkomst van de marine de aandacht. Luitenant-ter-zee Hamaken werd argwanend toen ik aantekeningen maakte over het beroepsrisico dat militairen lopen.

Mogelijk heeft hij zich toen onvoldoende gerealiseerd dat kandidaten zich goed willen voorbereiden. Op mijn beurt heb ik me niet gerealiseerd dat het maken van aantekeningen gevoelig ligt bij de krijgsmacht. Toch vind ik dat ik niets verkeerds deed. Dat een militair wordt geacht ondanks doodsgevaar zijn krijgsplijt te vervullen, betreft een offer dat aandacht verdient.

Lucas vertelt dat mijn serieuze aanpak op de marinekazerne de vrees oproep dat ik wellicht een undercoverjournalist zou zijn. Het is deze achterdocht die de aanleiding vormde tot een reeks nogal klungelige acties van het inlichtingenwezen. Nadat twee defensievrouwen zich in deze geschiedenis mengen en ik op den duur word geconfronteerd met hun tegenstrijdige getuigenissen, ving ik aan

mijn ervaringen te verslaan. Dat was ten tijde van de voorlichtingsbijeenkomst natuurlijk nog niet aan de orde.

Hamaken had nog verzekerd dat een antecedentenonderzoek pas mocht plaatsvinden nadat alle keuringen waren afgerond. In strijd hiermee werd ik echter nagetrokken en wel zonder dat het hoofd MID hiervoor de vereiste toestemming had ontvangen. Volgens Lucas was er in de archieven van de MID toen niets over mij te vinden. Daarentegen zouden er wel aantekeningen staan in mijn BVD-persoonsdossier en zou dit zijn doorgespeeld aan Defensie.

Lucas legt uit dat als gevolg hiervan mijn escortverleden tot discussie leidde bij Defensie Werving en Selectie. Terwijl het BVD-escortproject geheim moest blijven en de MID mijn antecedenten alleen binnen de MID had mogen evalueren tijdens een veiligheidsonderzoek, gingen schandaalgevoelige verhalen een eigen leven leiden.

Indertijd ben ik als escort juist vanwege mijn niveau benaderd om voor de BVD te werken. Er werd waardering uitgesproken voor mijn nette en gezonde verschijning die scherp contrasteert met die van de vele prostitueés die drugs gebruiken. Bij mijn marinesollicitatie werd mijn niveau echter volledig anders beoordeeld. Ik werd achter mijn rug om veroordeeld vanwege een deel van mijn verleden dat destijds juist door de BVD werd gewaardeerd.

Met het contracteren van elite-escorts om deze als ‘gastvrouwen’ en ‘gastheren’ op hoge buitenlandse gasten af te sturen, opende de Staat der Nederlanden een doos vol ethische vragen. Daar wordt evenwel niet bij stilgestaan. In plaats daarvan blijken inlichtingenfunctionarissen zich liever bezig te houden met het leven van anderen.

Wanneer ik met oom Frans spreek over deze onfrisse interesse in andermans, privézaken vertelt hij over zijn adolescentie. In de jaren vijftig raakte hij bevriend met Spanje’s ambassadeur in Nederland: José Ruiz de Arana y Bauer, de zestiende hertog De Baena y de San Lucar la Mayor.⁷¹ Meerdere malen per week werd hij van zijn ouderlijk huis opgehaald door de privéchauffeur van de ambassadeur om te dineren op de ambassade.

De hertog steunde Frans in zijn schilderscarrière en introduceerde hem aan de hoge gasten die kwamen eten. Zo leerde mijn oom onder meer prins Bernhard kennen, die toen als prins-gemaal inspecteur-generaal was van de landmacht en marine.

Nadat Frans als dienstplichtige voor de Marine Inlichtingen-dienst begon te werken, werd hij stelselmatig uitgehoord over deze diners op de Spaanse ambassade. Ook moest hij van alles doorbrieven als hij met hertog De Baena werd uitgenodigd op andere ambassades. ‘Zonder er erg in te hebben, rol je er al in,’ zegt hij over de spionagewerkzaamheden die hij als minderjarige moest vervullen.

Frans vertelt dat de MARID de politieke visie van de diplomaten wilde weten. Bovendien was de geheime dienst bijzonder geïnteresseerd in hun persoonlijke levenssfeer. Zelfs prins Bernhard, die volgens Frans alleen met vrouwen bezig was, werd geen privacy gegund. De Koninklijke Marine zocht naar zwakheden en maakte aantekeningen van zijn onthullingen. Zo was de geheime dienst ingenomen zodra hij weet kreeg van drugsgebruik, omdat de hoogwaardigheidsbekleders die dit misdrijf pleegden hiermee waren te ‘bewerken’.

Bovenal aasden ze bij zijn spionagedienst op kennis van verboden seksuele contacten van diplomaten. Met name van homoseksuele uitglijders smulden ze.

Het inlichtingenwerk werd rijkelijk beloond: een grote werkcamer, luxueuze vakantiereisjes naar buitenlandse steden, chique hotels en dinertjes – het kon niet op. Frans, die bij de marine ‘dat mooie Indische mannetje’ werd genoemd, genoot van alle privileges. Cognac en sigaren! Beter kon hij het als matroos niet treffen.

Niettemin ergerde Frans zich eraan steeds te worden uitgehoord.

De hertog De Baena & Frans

Het zat hem vooral dwars dat hij diplomaten moest verraden die in het nauw konden worden gedreven met de smet van homofilie op hun blazoen. Let wel, in de jaren vijftig was homoseksueel contact van een meerderjarige met een man onder de 21 verboden. Diplomaten die met Frans naar bed gingen pleegden een zedenmisdrijf.

Wanneer hij door de MARID wordt gevraagd met een zekere diplomaat te slapen, weigert hij. In zijn beleving heeft de herenliefde helemaal niets te maken met smetten en onzedelijk gedrag. Seks draait in zijn ogen om liefde. Waarom zou je mannen willen bedriegen die zich aan je overgeven? Frans vertrouwt me toe dat hij meerdere personen heimelijk in bescherming nam tegen zijn superieuren. Veel gevoelige zaken hield hij voor zich.

De Baena kwam op den duur achter zijn inlichtingenactiviteiten. Grote consternatie brak uit toen de ambassadeursslee op een dag bij de MARID voorreed om hem op te halen. Uiteindelijk wist mijn oom echter alles te sussen. Daartoe moest hij echter wel bij zijn Spaanse vriend tersluiks een boekje opendoen over de MARID.

Als de MARID hem aan het einde van zijn diensttijd een vaste baan aanbiedt, wijst Frans dit af – al dat spionagegedoe vindt hij veel te verwarrend. Hij gaat naar de Koninklijke Academie voor Beeldende Kunsten, waar hij in 1960 cum laude afstudeert.⁷² Alleen wil hij zich nog lenen voor een incidentele klus.

Wat betreft mijn eigen adolescentie, in 1992 werd mij door de projectorganisator van de BVD verzekerd dat er onder de hoge gasten van ons land 's avonds laat weleens behoefte was aan erotisch vertier. Met het arrangeren van eigen escortmeisjes en -jongens zette de BVD zich in om deze wensen te vervullen, zo luidde het gepresenteerde plan.

Inmiddels heb ik echter mijn twijfels of de BVD inderdaad wel zo begaan was met de buitenlandse diplomaten. Toont ons land met het aanbieden van meisjes en jongens zijn natuurlijke gastvrijheid? Prostitueerde de overheid de studenten puur uit dienstbaarheid? Dat de seksuele uitglijders in het geheim door de BVD werden betaald, geregisseerd en daarmee min of meer uitgelokt, had me toen al aan het denken moeten zetten.

Destijds wist ik niet dat de *honey trap* – Engels voor ‘honingval’ – een klassieke valstrik is die inlichtingendiensten over de hele wereld gebruiken. Hierbij verleidt een spionagedienst een buitenlandse diplomaat tot buitenechtelijke seks, waarvan stiekem foto’s of filmopnamen worden gemaakt. Vervolgens wordt de diplomaat met de compromitterende afbeeldingen geconfronteerd. Inlichtingendiensten weten dat hij daarna soms niet eens meer daadwerkelijk hoeft te worden gechanteerd. De angst dat hij afgeperst kan worden, doet hem soms al buigen.

Ik herinner me nog goed hoe er in 1992 op werd gehamerd dat escortmeisjes en -jongens met klasse werden gezocht in het belang van discretie. De bestaande escortbureaus in Den Haag vielen daarom af. Bij deze ‘ordinaire’ bureaus zouden de diplomaten zich mogelijk compromitteren. De oprechte bezorgdheid waarmee deze vrees werd geuit, doet vermoeden dat destijds niet alleen de escorts zijn misleid. Ik vermoed dat ook de operatie zelf onder vals voorwendselen is gearrangeerd.

Achteraf is duidelijk dat het escortproject moeilijk was op te zetten als erbij was verteld dat de BVD ermee beoogde – door in het geniep de pornograaf uit te hangen – diplomaten chantabel te maken. Was dit mij toen ter ore gekomen, dan had ik me meteen van het project gedistanseerd.

Door te hameren op het belang van de discretie ten aanzien van de diplomaten, leek het project een stuk frisser. Organisatoren en escorts konden zich met dit verhaal zonder gewetensproblemen inzetten voor dit geheime ‘veiligheidsproject’.

Het werk zoals ik daarover werd voorgelicht, sprak me destijds aan. Het leek me een hele eer om voor de Rijksoverheid hoge buitenlandse gasten een plezierige avond te bezorgen. Daarbij zou ik voor mijn seksuele energie en discretie goed worden beloond. Ik zou voor de confidentiële diensten respectvol worden bejegend, zo werd me in ieder geval voorgehouden.

Omdat ik me in die tijd richtte op plezierige zaken, heb ik er niet bij stilgestaan dat seks kan worden misbruikt om escortklanten te chanteren. Die akelige gedachte stond te ver van mijn bed.

In mijn naïviteit kwam het niet in me op dat geheime diensten doortrapt genoeg zijn om diplomaten in een chantabele positie te manoeuvreren door hen te verleiden met ingehuurde escorts die zich voordoen als gastvrouwen. Evenmin bedacht ik me dat agenten onverschillig genoeg zijn om in dit scenario de escorts niet op de hoogte te stellen van hun duistere intenties. Dat meisjes en jongens die met de BVD in zee gaan, linksom of rechtsom worden blootgesteld aan een wereld waarin geweld en liquidaties niet worden geschuwd: nee, dat had ik niet op school geleerd.

Pas jaren later verneem ik dat veel prostituees in dienst van de KGB in het verleden zijn vermoord.⁷³ Bij de marine werd me eerlijk voorgehouden dat een militair het risico loopt te sterven voor zijn land, maar toen de BVD mij in het vizier kreeg als escort, werd ik daar niet over ingelicht. In 1992 wist ik verder amper wat van de methoden waarop spionagediensten hun operaties geheimhouden. Zodoende ging het aan mij voorbij dat het hele discretieverhaal de perfecte dekmantel was om dit uiterst omstreden project listig te legitimeren voor de benadering van meisjes en jongens.

Tot mijn stommiteit besefte ik destijds niet dat ik met voorwendselen werd bedrogen: Welke jongvolwassene zou zijn overheid wantrouwen als deze hem vleit en een beroep doet op zijn integriteit en klasse? Wie had ooit bedacht dat het Nederlandse inlichtingenwezen de discretie – waar het allemaal om te doen zou zijn – juist zou schenden? Wie verwachtte dit verraad?

Mijn eigen escapades, hoe onbetekenend ook, behoorden volgens de Nederlandse wet in een veiligheidsonderzoek met maximale omzichtigheid te worden geëvalueerd op veiligheidsrisico's. De MID diende schandaalgevoelige zaken voor zich te houden. Het is evenmin diens taak een moreel oordeel te vellen. Slechts één punt was relevant, aldus Lucas: namelijk of ik vanwege mijn escortverleden al dan niet chantabel was.

In dit kader wijs ik op de mentaliteit van president Soekarno van Indonesië. Tijdens een vlucht naar Moskou werd het staatshoofd verleid door jonge Russinnen die in het geheim als prostituee voor de Sovjet-Unie werkten, zo schrijft *Pravda*.⁷⁴ Vervolgens nodigde

Soekarno de vrouwen uit in zijn Moskouse hotelkamer, alwaar een grootse orgie uitbarstte. Daar stonden echter twee verborgen camera's opgesteld die de festiviteiten filmden.

De KGB liet Soekarno naderhand de pornofilm zien waarin hij de hoofdrol speelde. De Russen veronderstelden dat de moslimpresident hoe dan ook zou willen voorkomen dat de opnamen naar buiten werden gebracht en hij te schande werd gemaakt. Maar deze honey trap liep anders dan verwacht.

Soekarno toonde zich juist vereerd met de film. Hij liet zich niet onder druk zetten en vroeg de KGB naar kopieën zodat hij de film in Indonesië in bioscopen kon vertonen. De staatsman verklaarde dat het Indonesische volk erg trots op hem zou zijn zodra het zou zien hoe heftig hij de wellustige Russinnen had genomen.

Het verhaal gaat dat Soekarno eenmaal terug in Jakarta de opnamen liet zien aan zijn voltallige kabinet. Daarmee liet hij het verraad van de Russen zien, bewees hij dat hij niet was te chanteren en gaf hij gelijk het goede voorbeeld.

Op vergelijkbare wijze heb ik bewezen niet chantabel te zijn. Nadat Moniek in het bedrijfsleven in mijn afwezigheid verkondigde dat ik niet over mijn antecedenten zou durven spreken, koos ik voor de presidentiële weg en nam ik de nationale ombudsman in vertrouwen. Dat ik ooit koos mij te voegen naar de verregaande wensen van mijn land – moet ik me daarvoor schamen?

Indien er een officieel veiligheidsonderzoek was verricht, wat niet is gebeurd, was er geen aanleiding mij een Verklaring van geen bezwaar te onthouden. Mocht de MID mij toch chantabel hebben geacht, dan had ik bij de minister van Defensie bezwaar kunnen aantekenen. En bij een negatieve beslissing was er nog altijd gelegenheid naar de rechter te stappen. Die had zich dan misschien gebogen over de vraag waarom iemand die vanwege zijn integere karakter is benaderd voor een BVD-project dat eventuele chantage zou moeten uitsluiten, door diezelfde overheid als chantabel wordt afgeserveerd.

Eén ding wordt van alle kanten duidelijk gemaakt: de aanname dat ik homo ben, stuitte op weerstand bij het Korps Mariniers. Lucas

verklaart dat dit elitekorps bij de selectie álle homoseksuele kandidaten afwijst en dat geheimhoudt omdat het in strijd is met het discriminatieverbod in de Grondwet.

Ook een leidinggevende personeelsfunctionaris bij Defensie, die ik heb leren kennen, licht me in over dit beleid. Wanneer hij mij de liefde verklaart, waarschuw ik hem en laat hem weten na een sollicitatie bij zijn werkgever op onnoemlijk veel gelazer te zijn gestuit. Hij vertelt hierop een vriendje te hebben bij de MID, belast met integriteitszaken. Hij zal het uitzoeken – ik dien alleen mijn officiële personalia te overleggen.

De ochtend na 11 september 2001 brengt de officier bij mij thuis verslag uit, voordat hij die dag spoedoverleg heeft op het ministerie over de aanslagen in de Verenigde Staten. In uniform licht hij me in over het illegale karakter van het personeelsbeleid dat alleen het Korps Mariniers hanteert. Daarnaast vertelt hij dat landmachtsbevelhebber Ad van Baal een persoonlijke vriend van hem is, die geliefd is onder zijn mannen omdat hij altijd voor hen opkomt.

Kortom: twee welingelichte insiders laten onafhankelijk van elkaar weten dat het Korps Mariniers geen homo's toelaat. Tevens bevestigen beiden explicet dat ik op drogredenen ben afgewezen.

Het is Lucas bekend dat hoge defensie-ambtenaren weet hebben van het discriminatoire beleid: ze zijn er in 2000 in het geheim over geïnformeerd toen de Commissie Gelijke Behandeling onderzoek deed naar de openlijke uitsluiting van vrouwen bij het Korps Mariniers.⁷⁵ De minister, zo wordt duidelijk, zou discriminatie van vrouwen en homo's gedogen. Met dien verstande dat vrouwen openlijk worden gediscrimineerd en homo's in het geniep.

Men kan zich afvragen waar die zeesoldaten zo benuwd voor zijn. Waarom delen ze kerels in naar seksuele voorkeur? Het voert veel te ver om in het belang van kameraadschap te eisen dat allen dezelfde seksuele oriëntatie hebben. Het bestaansrecht van het Korps is als onderdeel van de krijgsmacht immers gelegen in het verdedigen van onze vrijheid en de rechtsstaat die daarbij hoort.

Wat duidelijk wordt, is dat de keuringspsychologen met een onmogelijke taak zijn opgezadeld. Ze moesten zich immers in

bochten wringen om met een afwijzingsexcuus te komen voor iedere kandidaat voor dit mannenkorps die wellicht iets met mannen zou kunnen hebben.

Hoe wordt dit opgelost? Welnu, als het probleem bij het Korps Mariniers ligt dat niet kan omgaan met homoseksuele rekruten, ligt het voor de hand te verklaren dat zij de kandidaat niet aankunnen. Deze afwijzingsreden is dan wel flink beschamend voor het elitekorps, maar er zit wel een kern van waarheid in.

Tijdens het gesprek met psycholoog Strijbosch bleek uit diverse vragen dat mijn doopceel was gelicht. Ik voelde me hierdoor enigermate in een hoek gedreven. Niettemin liet ik niets los over mijn antecedenten, die van de BVD onvoorwaardelijk geheim moesten blijven. Met andere woorden: ik liet mij niet breken.

Dat ‘te sterke karakter’ was voor psycholoog Van der Pol reden om mij af te wijzen. Aansluitend besprak hij de homodiscriminatie binnen het Korps en zijn frustraties over de sollicitatieprocedure. In zijn ogen waren zijn militaire collega’s kneusjes die zich niet goed kunnen handhaven. Die beoordeling rijmt met de argwaan waarmee ik op de voorlichtingsbijeenkomst werd aangesproken toen ik aantekeningen maakte.

Dat had het eind van het verhaal kunnen zijn, ware het niet dat juist dat sterke karakter vervolgens waardevol werd bevonden door de MID.

Lucas legt uit dat mijn werkervaring en wereldse levenswandel mij gewild maakten. Geheime diensten hebben namelijk een voorkeur voor personeel dat zich makkelijk kan bewegen in verschillende milieus.

Dit laatste wordt jaren later bevestigd door een vriend uit het uitgaansleven. Zijn soortgelijke antecedenten vielen in goede aarde bij de inlichtingentak van Defensie. Hij zei er een interne spionageopleiding te volgen, waarvan hij ook de geheime locatie verklapte.

Mijn interesse in internationale politiek sprak de MID destijds eveneens aan. Lucas herinnert mij eraan dat ik ooit de bibliotheek van Buitenlandse Zaken had bezocht ten behoeve van een

werkstuk over de nucleaire wapenwedloop in het Midden-Oosten.⁷⁶ Dat klopt, terwijl ik hem dit niet had verteld. Hiermee kwam ik destijds echter in het vizier van de BVD, die er een aantekening van maakte.

Op de Afdeling Inlichtingen van de MID was er intussen een groot tekort aan analisten. Dat wordt duidelijk uit het rapport *Nieuw Evenwicht* van november 1998, waarin de MID wordt doorgelicht.⁷⁷ Op zoek naar achtergrondinformatie over de MID, mocht ik in het Defensie Voorlichtingscentrum in Den Haag tot mijn verrassing er zo een exemplaar van meenemen.

In het rapport wordt een weinig rooskleurig beeld geschetst van de Afdeling Inlichtingen (AI).⁷⁸ Laat dat nu juist de afdeling zijn waar Moniek haar frustraties opliep.

Gezien het centrale belang van het politiek-strategische inlichtingenbeeld zou de AI de spin in het web moeten zijn van de gehele inlichtingenproductie van de MID. [...] In de praktijk blijkt de afdeling zich veeleer in een isolement te bevinden, zeker in de beleving van de medewerkers. Ondanks het belang van het Bureau strategische analyses zijn slechts 13 van de 21 analistenfuncties bezet. Dit leidt tot grote frustratie bij het personeel omdat het wordt gezien als de uitdrukking van het gebrek aan aandacht en leiding van de zijde van de top van de MID. Het verloop onder leidinggevenden en medewerkers van deze afdeling onderstreept dit.

Kortom, er is duidelijk behoefte aan uitbreiding van het aantal analisten op de Afdeling Inlichtingen. Defensie had mij gewoon kunnen uitnodigen om nog eens langs te komen. In een gesprek onder vier ogen had men kunnen uitleggen mij liever te zien werken als analist dan als officier.

Niettemin ging in Delft de MID over tot ‘benadering’, zoals geheime diensten het noemden wanneer ze in contact treden met iemand om te werven. En zo komt het dat Moniek onder diensttijd een bijbaantje bij Casema nam om mij over te halen voor de MID te

werken. Defensie Werving en Selectie (DWS) werd hierover echter niet geïnformeerd. Het betrof immers een geheime klus.

Ondertussen zat DWS met ondergetekende in haar maag. De manier waarop mijn marinesollicitatie werd afgedaan, vond ik onacceptabel. Door te veronderstellen dat ik geloof zou hechten aan de vergezochte afwijzingsgrond dat mijn karakter te sterk zou zijn, leek de marine mij immers te onderschatten. Ik wilde enkel als militair een bijdrage leveren aan het verdedigen van vrijheid en democratie, en tevens voor mezelf in de wereld mijn mannelijkheid bewijzen. Dat het marinierskorps zich geen raad wist met homo's, zag ik niet als mijn probleem. Zoals DWS al duidelijk had gemaakt: het aanpassingsprobleem lag aan het korps.

Na DWS erop te hebben gewezen dat ik mij voor de gevechtsfunctie weigerde neer te leggen bij de laffe beoordeling dat de drilsergeanten mij niet zouden kunnen breken, toverde het ineens wat konijnen uit de hoge hoed. Het aanpassingsprobleem zou nu opeens bij mij liggen en bovendien zou ik een drugsgebruiker zijn. En dat terwijl de MID tegelijkertijd veel moeite ondernam mij te werven voor de confidentiële functie van analist.

Het moge duidelijk zijn: Defensie verstrikte zich in haar eigen leugens. Het eerdergenoemde rapport beschrijft de chaos bij de MID op pagina 57: 'De werkverdeling is [...] onhelder en vraagt, binnen de huidige MID, het onmogelijke op het gebied van onderlinge coördinatie en afstemming.'

Me verdiepend in de materie, blijkt dat het niet ongebruikelijk is om potentiële inlichtingenmedewerkers in hun eigen omgeving te benaderen. Eind jaren negentig, zo legt Lucas uit, kwam dat vaker voor. Inlichtingenfunctionarissen in het veld spraken ze bijvoorbeeld aan op hun werk of op de vereniging waarvan ze lid waren.

Deze benadering had als bijkomend voordeel dat de aspirant-medewerkers konden worden geobserveerd in hun natuurlijke omgeving. Er kon worden gekeken uit wat voor hout ze waren gesneden alvorens ze werden uitgenodigd bij de BVD of MID in dienst te treden.

Nadeel: deze manier van werven is bijzonder omslachtig. De

methode is volgens Lucas al eerder flink uit de hand gelopen. De infiltratie in het bedrijf van een andere potentiële kandidaat veroorzaakte zo veel ophef, dat dit de kandidaat verwarde en deze toen evenmin in overheidsdienst is getreden.

Na de uit de hand gelopen infiltratie bij Casema, is gestopt met deze omstreden rekruteringsmethode, aldus Lucas. Nogal wat kandidaten ervoeren de benadering als buitengewoon indringend. De inzet van een infiltrant was een veel te zwaar middel voor het beoogde doel.

De BVD beschrijft Moniek als een Scheveningse dubbelganger van Martina Navrátilová werkzaam op de Afdeling Inlichtingen van de MID. Jarenlang verrichtte ze kleine observatieklussen; ze zou gewend zijn bij clubjes te infiltreren.

Die informatie verrast geenszins. Jaren geleden had ze al schilderlessen bij mijn oom genomen om hem uit te horen over zijn diplomatische contacten. Net zo gemakkelijk infiltrerde ze bij Casema – evenmin noodzakelijk voor de staatsveiligheid.

Het inzetten van een agent die zich tijdens een eerdere klus heeft misdragen bij een familielid van de te werven kandidaat, is niet bepaald verstandig. Dat was bij de voorbereiding van Monieks operatie wellicht over het hoofd gezien omdat Frans en ik verschillende achternamen hebben.

Veel interessanter dan Monieks wervingspoging, is dat Ina tegelijkertijd naar Casema werd gestuurd. Ina's infiltratie diende een belangrijker doel. Er was weliswaar een groot gebrek aan analisten bij de Afdeling Inlichtingen, maar mijn werving was slechts een voorwendsel om Moniek te laten infiltreren in het bedrijfsleven en daarmee in een kwetsbare positie te manoeuvreren.

Kijk, deze affaire draait niet om mij: Lucas benadrukt dat Moniek er min of meer is ingeluisd – ik werd daartoe als middel gebruikt. Dat ondergetekende erbij werd betrokken, schiep een rookgordijn. Dat Casema niets van doen heeft met Defensie, maakte alles nog mistiger.

In de loop der tijd kwamen meerdere klachten binnen bij de

MID over hoe Moniek functioneerde, zo geeft Lucas aan. Allereerst wat nadere achtergronden:

Een undercoveragent dient keer op keer een nieuw dekmantelverhaal paraat hebben. In opdracht van zijn land moet hij steeds nieuwe leugens afdraaien, teneinde zich in te dekken en zijn omgeving te misleiden. Die wisselende rollen hebben klaarblijkelijk hun tol geëist bij Moniek. Ze zocht bij diverse collega's een klankbord om haar frustraties te spuien. Ze leek moegestreden en had genoeg van alle intriges. Misschien was ze ook wel overspannen. En zo maakten we bij Telesales iets zeer ongebruikelijks mee: Moniek beklaagde zich erover dat ze helemaal gék werd van haar inlichtingenwerk.

Op den duur werd ze minder scherp. Terwijl Moniek op het atelier van mijn oom haar overhedsbetrekking nog verborgen hield, liet ze bij Casema openlijk al haar schroom varen. Iedereen kreeg te horen dat ze bij de MID werkt en daar fotografisch bewijsmateriaal van het Srebrenica-drama wordt achtergehouden.

Lucas legt uit waarom het zo belangrijk is dat haar werkgever volledig op Moniek kon vertrouwen: naast observatieklussen, had ze ook taken waarbij ze zeer gevoelige informatie in handen kreeg. Zo werkte ze onder meer als liaison bij de Haagse bestuursdriehoek: als verbindingssambtenaar van de MID onderhield ze de contacten met dit stedelijke overlegorgaan van gemeente, politie en justitie. In die hoedanigheid kwam ze in aanraking met documenten van burgemeester Deetman, korpschef Wiarda en hoofdofficier van justitie Van Gend – de drie kopstukken die dwarslagen bij het wegens laster vervolgen van Moniek!

Stiekem maakte ze kopieën van gevoelige informatie van de Haagse driehoek, aldus Lucas. Dat was mogelijk omdat ze die van de ene naar de andere locatie moest vervoeren.

Volgens Lucas had Moniek ook uiterst gevoelige stukken verzameld over de smokkel van harddrugs vanuit de Caraïben, door leden van het Korps Mariniers.

Op 10 juli 1998 maakte het Openbaar Ministerie bekend dat twee mariniers daarvoor waren aangehouden. Ze zaten uitgerekend in

het kustwachtteam dat dit specifieke misdrijf in die wateren behoort te bestrijden. Twee dagen eerder verstopten ze voor de laatste maal 125 kilo Colombiaanse coke in militaire plunjezakken die per Orion-vliegtuig werden vervoerd van de Nederlandse Antillen naar marinevliegkamp Valkenburg in Nederland. Ze werden verraden door een defensiemol die infiltrerde binnen het drugssyndicaat. Het Openbaar Ministerie hield bovendien observaties en tapte telefoons af.⁷⁹

Na het oprollen van de smokkelbende ontstond in Nederland een schaarste aan harddrugs. In de Haagse daklozenkrant die ik sporadisch lees, beklaagden verslaafden zich over hun uitzichtloze situatie. Door de drooglegging van de Antillenroute waren verdovende middelen amper meer te krijgen. De prijs van het witte poeder, dat door bolletjesslikkers slechts mondjesmaat op de markt werd gebracht, was boven dien sterk gestegen. Dit nieuws uit de onderkant van de samenleving lijkt erop te wijzen dat mariniers die van de MID een Verklaring van geen bezwaar hadden ontvangen, een substantieel deel van de cocaïne-aanvoer naar ons land voor hun rekening namen.

Veel meer ambtenaren – van hoog tot laag – waren bij drugs-handel betrokken dan naar buiten is gekomen, legt Lucas uit. Ter bescherming van hun belangen zou boven dien Tweede Kamerlid Maarten van Traa, die er onderzoek naar deed, in 1997 met een auto-ongeluk naar de andere wereld zijn geholpen. Er was met zijn remmen geknoeid – radiografisch blokkeerden ze juist toen hij op een file inreed, aldus mijn BVD-contact.

(Jaren later zal voormalig BVD-hoofd Arthur Docters van Leeuwen in zijn memoires schrijven het ongeluk niet te vertrouwen: ‘De politie heeft achteraf niets gevonden dat wees op sabotage van zijn auto, maar ik heb er nog altijd een onaangenaam gevoel bij; mij was het te toevallig.’⁸⁰)

Lucas vertelt dat er angst bestond dat Moniek de door haar gekopieerde dossiers zou lekken aan de pers. Door haar in Delft te laten observeren, kwam het echter niet zover.

Moniek had zich er in tranen over beklaagd dat haar mariniers-

kolonel door het hoofd MID was ontslagen en daarop zelf ook bij Defensie wilde vertrekken. Lucas geeft een andere lezing: met Ina's geheime getuigenis van haar schendingen van staatsgeheimen en de foto's van haar infiltratie, zouden Moniek en haar opstandige meerdere onder druk zijn gezet te vertrekken – ze móéstend weg.

Het verzet tegen de Srebrenica-doofpot zou hiermee zijn gebroken. De topfunctionaris van de BVD die deze affaire zo nauwlettend volgt, laat weten dit te zien als een soort machtsgreep binnen het Nederlandse inlichtingenwezen.

Overigens heeft Ina geen carrière gemaakt in de inlichtingensector. Lucas merkt op dat haar eerste undercoverklus, die zoveel onrust veroorzaakte, meteen haar laatste was. In navolging van Moniek en haar marinierskolonel, zou de operatie Ina evenzeer de kop hebben gekost.

Het schandaal verontrustte niet alleen de directie en medewerkers van Casema, maar maakte er ook slachtoffers. Zo kostte het de stiefvader van Jasper, een vriendelijke en ijverige man, zijn hoge functie. Ook voor Anna was het een nare ervaring om op de afdeling waaraan ze leidinggaf, te worden geconfronteerd met een inbraak door spionnen.

Lucas laat weten dat in deze verwarringende periode mijn telefoon werd getapt door de MID. Na mijn vertrek bij Casema belde Jasper veel met mij; we spraken geregelde over de situatie aldaar en deze geheime dienst. De inhoud van deze gesprekken zou de MID hebben verontrust. Zo vertelde ik Jasper op 4 september 1998 dat de rekruteringspoging bij Casema werd gebruikt voor een machtsstrijd tussen generals. De MID zou niet begrijpen hoe ik dat kon weten. Ik had in die betreffende privéconversatie namelijk nagelaten te zeggen dat het slechts om een vermoeden ging dat op dat moment spontaan in mij opwelde.

Er waren meer telefoontjes die bij de MID tot enige paranoïa zouden hebben geleid. Zo belde Tweede Kamerlid Gerrit Valk mij eind augustus 1998 om af te spreken, nadat ik hem op advies van oom Frans had aangeschreven. De MID zou hiervan enorm zijn

geschrokken: Valk specialiseerde zich in defensiebeleid en hield zich bezig met Srebrenica.

Wat de MID toen niet wist, is dat ik daarna met een medewerker van Valk vertrouwelijk heb gesproken over de situatie bij een Leids museum. Mijn afspraak op het Binnenhof ging dus niet over het verduisteren van gevoelige foto's, maar over het verduisteren van kunstvoorwerpen.⁸¹

Over het contact met Valk had ik nooit eerder met Lucas gesproken. Dat hij melding maakt van de lichte paniek die hierover in militaire kringen ontstond, is een aanwijzing dat mijn telefoon daadwerkelijk is getapt. Wat betreft dit belletje: Valk werd dus ook afgeluisterd. Dat is dubieus aangezien hij als Kamerlid de taak heeft onder meer het Ministerie van Defensie te controleren en andersom dit departement geenszins volksvertegenwoordigers behoort te controleren.

Lucas vertelt dat mijn telefoongesprekken gedurende vele maanden zijn verwerkt tot tapverslagen. Zelfs lange privégesprekken met vrienden over onderwerpen als sport, uitgaan en seks zouden door audiobewerkers woord voor woord zijn uitgetypt. Vervolgens zou al het geklets zijn bestudeerd door analisten die in plaats van zich bezig te houden met staatsveiligheid, het vrolijke leven van een paar jongeren secuur volgen.

Volgens Lucas zouden ook mijn vuilniszakken een keer heel-melijk zijn ingenomen en doorgespit. Daaruit heeft men kunnen concluderen dat ik geen rookwaren, drank of drugs koop. Daarnaast heeft de gehandschoende persoon die de stinkende troep doorzocht, uit het verpakkingsmateriaal kunnen afleiden dat mijn rundvleeshamburgers van de Aldi komen.

Had de MID mijn positie inzake deze spionageaffaire willen weten, dan had men het gewoon kunnen vragen. Het zou hen relevante informatie hebben opgeleverd.

Ik heb een open karakter. In de salon van oom Frans heb ik geleerd hoe waardevol het is wanneer mensen elkaar onbevangen tegemoet treden. Van metselaar tot prinses,⁸² van monnik tot callgirl, van clown tot generaal: de maatschappelijke status van de

gasten deed er nauwelijks toe en hun werk werd niet beoordeeld als goed of slecht. Deze mentaliteit, van leven en laten leven, heb ik overgenomen.

Volgens Lucas had de MID moeite mij in een hokje te plaatsen. Mijn netwerk en inzicht in een inlichtingenconflict rijmden volgens het inlichtingenapparaat slecht met mijn bescheiden inkomen. Voeg daarbij een flinke portie wantrouwen – niet ongebruikelijk in het spionagewezen – en het mag duidelijk zijn dat er wild is gespeculeerd over mijn motieven bij de marine te solliciteren.

Een van de hypotheses speelde in op de drugsmokkel door mariniers. Volgens dit waanzinnige verhaal solliciteerde ik bij het Korps Mariniers om – let wel – voor een concurrerende drugsbende te infiltreren op deze uitermate winstgevende handelsroute die werd gecontroleerd door het Korps Mariniers.

In gesprek met Lucas uiten we ons vermoeden dat deze theorie is ontsproten na een ander telefoontje dat door de MID verkeerd is uitgelegd. Voordat ik met Jasper ging, heb ik eenmaal gedatet met een ondeugende Antilliaan. Een overijverige analist kan mij prompt hebben gekoppeld aan zijn foute vriendenkring, waarna ik op papier connecties zou hebben met een Antilliaanse bende.

Volgens een andere theorie solliciteerde ik bij het Korps Mariniers met het moedige plan om de homodiscriminatie aldaar aan de kaak te stellen. Dat ik na mijn afwijzing werd bijgestaan door een topadvocaat die voor homorechten opkomt, ondersteunt dit verhaal. Maar ook dit is niet waar. Noem me naïef, maar voorafgaand aan mijn sollicitatie verwachtte ik niet door de krijgsmacht te worden gediscrimineerd.

Mijn klacht bij ombudsman Oosting was vooral bedoeld om een aantal verwarringe zaken op te helderen. Het wekte echter de jaloezie op van Moniek, aldus Lucas. Ze zou zich gefnukt voelen in haar ambitie een klokkenluider te worden en loog tijdens haar verhoor.

Lucas wijst erop dat de MID met Moniek de geheime afspraak had gemaakt haar te steunen als ze mij zwart zou maken. Nadrukkelijk wijst hij erop dat MID-majoor De Ruyter met Moniek had bekokstoofd met de leugenachtige verklaring te komen.

Daarnaast legde ook Defensie Werving en Selectie een valse verklaring af bij Oosting, bevestigt Lucas. In tegenspraak met de brief van 2 maart 1999 van secretaris-generaal Barth, zou DWS vooraf zijn geïnformeerd over mijn antecedenten, zoals mij al meteen duidelijk werd tijdens het psychologisch interview.

Als de nationale ombudsman zijn werk goed had verricht, had hij de leugens ontmaskerd. Helaas toonde hij zich niet van zijn kritische kant. Volgens de BVD werd weliswaar aan Defensie gevraagd waarom een MID-functionaris naar Casema werd uitgezon- den, maar liet de ombudsman zich afschepen met de repliek dat het hier een staatsgeheim betrof. En daar zou dit Hoge College van Staat het bij hebben gelaten.

Bij een staatsgeheim gaat het om informatie die ons land in ge-vaar kan brengen zodra het in verkeerde handen valt. Is de reden van Monieks uitzending inderdaad een geheim waarvan de be-kendmaking de veiligheid van ons allen schaadt?

Dat is niet het geval. Indien was geopenbaard dat Moniek infiltrerde met de opdracht mij te rekruteren, dan was de MID slechts door de mand gevallen middels haar valse rapport.

Enkele weken nadat ik Gerard Spong inschakelde, verloren het hoofd MID en zijn plaatsvervanger hun baan. Volgens Lucas besloot minister De Grave hun koppen niet alleen te laten rollen van-wege het achterhouden van een rapport over rechts-extremistisch gedrag onder Dutchbatters. Ik copy-paste hier integraal het eerder genoemde Word-document van de BVD-topfunctionaris en Lucas:

De MID hield de rapportage van [...] Ina] achter voor de Minister van Defensie. Deze zou pas in juli 1999 hiervan in het bezit komen. Mede naar aanleiding van deze rapportage houdt de Minister van Defensie op 13 juli 1999 een indringend gesprek met het hoofd MID, Generaal H.J. Vanderwijer, en de Chef-staf MID, de heer R. Wielinga. Minister De Grave wordt woedend op de MID-top. De discriminatie van homo's, de verboden in-filtraties, de achtergehouden rapportage, de onthullingen over de Srebrenica-foto's, de stammenstrijd binnen de MID, etc.,

overtuigen hem dat de MID grondiger moet worden gereorganiseerd dan gepland.

De Minister van Defensie bekritiseert fel dat namens hem op 2 maart 1999 het onderzoek van de Chef-staf MID werd verzonden waarvoor hij kan worden vervolgd. Dit onderzoek naar [... Moniek] bevatte immers pertinente leugens, terwijl de top van de MID hiervan op de hoogte was. Minister De Grave vindt het onvergeeflijk dat de MID-top hem misleidde en [... Moniek] verdedigde. Hierop besluiten het hoofd MID en zijn Chef-staf om hun functie neer te leggen.

In de pers sprak De Grave alleen over het achtergehouden rapport aangaande rechts-extremisme. Het verdonkerende verslag van Ina kwam niet in de publiciteit. Door mijn naam in het geheel niet te noemen, zou Defensie mijn privacy hebben beschermd, aldus Lucas. Aangezien ik echter zelf niet ben geraadpleegd, betwijfel ik of er inderdaad met mijn belangen rekening is gehouden.

Niet minder bevreemdend is het te vernemen dat de defensietop mij een bijnaam heeft gegeven. Mijn Waalse familienaam Giltay wordt verbasterd tot Guillotine, de gevreesde valbijl die hier verwijst naar de koppen die rolden van de hoofden van de MID.

Wanneer de BVD mij op de hoogte stelt van dit wapenfeit, word ik daar niet blij van. De boodschap is onwezenlijk aangezien ik niet wraakzuchtig ben en niet de strijdbijl tegen de defensieorganisatie heb opgepakt. Het is niet mijn energie die leidde tot het rollen van koppen; het hoofd MID en zijn chef-staf vielen in hun eigen zwaard.

Het ging mij in beginsel om opheldering: wie had kunnen bedenken dat Moniek in de val liep door mij te benaderen op mijn werk? Met zoveel listigheid verwacht je als burger niet te worden geconfronteerd in Nederland.

Achteraf besef ik pas goed dat ons land heel wat te verbergen heeft. Dat het inlichtingenapparaat in deze affaire het zware middel van infiltratie zo gretig inzette, zegt wat over de verbetenheid om schaamtevolle zaken in de doofpot te houden.

Een stammenstrijd waarbij koppen rollen – daar had ik nooit

bij mogen worden betrokken. Uit ethisch oogpunt had ik juist tegen inlichtingenmachinaties moeten worden beschermd door de MID en de BVD. Het feit alleen dat argeloze burgers als mijn bazen bij Casema en ondergetekende in zo een bizarre situatie raakten verzeild, dat we de autoriteiten om uitleg vroegen over een heuse spionagezaak in de Hollandse polder, zegt al genoeg.

Een typische klokkenluider is een werknemer die misstanden van zijn werkgever in de media brengt en daarmee zijn bazen verraadt. Als gevolg hiervan worstelt een klokkenluider vaak met zijn loyaliteit aan zijn werkgever. Hoewel ik een getuige ben van een spionagerel, voldoe ik niet aan voornoemde beschrijving: nimmer heb ik bij Defensie gewerkt en over Casema klaag ik niet. Mijn manager Lisa deed haar best de spionagemisdrijven op te helderen die ons kantoor beangstigde. Daarvoor verdient zij niets dan lof.

Een operatie bedoeld om intern verzet tegen het achterhouden van bewijzen van oorlogsmisdaden te breken, behoort wat mij betreft – in het algemeen belang – zorgvuldig en diepgaand te worden beschreven. Reden dat ik mij geroepen voel het discussiebare optreden van de betrokkenen uit de doeken te doen. Dat heb ik in dit exposé overigens zo objectief mogelijk proberen te doen.

Ik heb ervoor gekozen hier en daar discreet te zijn. Dat rijksambtenaren maar al te graag hun verhaal kwamen vertellen, heeft me er niet van weerhouden om hen waar nodig in bescherming te nemen. Op advies van de BVD heb ik een aantal onthullingen waarmee de dienst zelf kwam aanzetten achterwege gelaten. Het zou voor mijn veiligheid en die van anderen beter zijn soms terughoudendheid te betrachten.

Mijn ingediende klacht bij de nationale ombudsman heeft het Ministerie van Defensie laten onderzoeken door de landsadvocaat van advocatenkantoor Pels Rijcken, zo onthult Lucas. Dit wordt jaren later bevestigd door een oud-medewerker die ik anonimiteit heb beloofd.

De krijgsmacht zou echter geweigerd hebben de landsadvocaat openheid te geven over de achtergronden van deze zaak, tot flinke verbazing van Pels Rijcken. Terwijl ik door een hoge inlichtingen-

functionaris van Binnenlandse Zaken diepgaand word ingelicht over wat Defensie allemaal heeft uitgespoekt, zou de krijgsmacht het niet hebben aangedurfd haar eigen advocaat hierover in vertrouwen te nemen.

Lucas vertelt dat na onderzoek van de stukken die Defensie wel overlegde, de landsadvocaat adviseerde deze zaak met mij te schikken. Toch ben ik nooit benaderd met een voorstel. Defensie weigerde de valse en schimmige verklaringen te herroepen die de MID-top over mij had verspreid. Zodoende verklaarde de ombudsman mijn klacht ongegrond, hoewel een furieuze minister de MID-top ontsloeg.

Op advies van Spong wenste ik de strafbare feiten aan te geven. Het politieapparaat bleef zich echter zo lang mogelijk verzetten om die aangifte op te nemen. De BVD legt uit dat deze houding vooral te maken heeft met de voormalige liaisonfunctie van Moniek: zij wist te veel. Ze speelde de door haar verzamelde gevoelige documenten van burgemeester Deetman, korpschef Wiarda en hoofdofficier Van Gend als troef uit. Ze dreigde ze te lekken aan de media en daarmee een beerput open te trekken, aldus Lucas.

Dit verklaart waarom politie en justitie in Den Haag dwarslagen bij het opnemen van aangifte en vervolgen van Moniek.

De tegenwerking die ik in deze affaire ondervond bracht mij er uiteindelijk toe een beroep te doen op de koningin. Kort na haar interventie erkende Deetman officieel dat zijn politiekorps in de fout was gegaan. Maar er gebeurde meer.

Zo weet Lucas te melden dat de Rijksrecherche, het speciale onderdeel van politie dat zowel overheidscorruptie als oorlogsmisdaden onderzoekt, een strafrechtelijk feiten-

Staatsieportret H.M. Beatrix

opsporingsonderzoek heeft verricht naar deze affaire. Daarvoor zouden twee riksrechercheurs met Mark hebben gesproken en zijn langsgegaan bij Casema om mijn oud-collega's te spreken.

Lucas wijst erop dat de Riksrecherche na onderzoek de gedragingen van de twee defensievrouwen bij Casema zwaar heeft bekritiseerd. Tevens zou ik geheel zijn vrijgepleit van de valse beschuldigingen van het ministerie.

Desondanks word ik geïnformeerd dat de Riksrecherche besloot deze affaire te laten rusten en geheim te houden. Dat de MID foto's van oorlogsmisdaden in Srebrenica achterhoudt – het werd niet gecorrigeerd. Evenmin werd mijn eer hersteld.

Lucas vertelt dat bij een andere dwaling die recent speelde, de benadeelde wel is gerehabiliteerd: Politiechef René Lancee uit Schiermonnikoog werd in 1996 door een arrestatieteam ingerekend nadat zijn dochter onder druk van suggestieve vragen van de Riksrecherche hem incest verweet. De beschuldiging bleek vals. Politie en parket hadden ‘fout op fout gestapeld en er een potje van gemaakt,’ aldus Docters van Leeuwen in zijn memoires.⁸³ Gevolg: een reeks ambtenaren en politici moest weg.⁸⁴

Reden om Lancee wel en mij niet publiekelijk eerherstel te verlenen, zou volgens Lucas onder meer zijn maatschappelijke status zijn. Bij iemand als ondergetekende wilde men daar niet aan beginnen. ‘De Staat acht jouw individuele belang ondergeschikt aan het landsbelang,’ zo vat de BVD-topfunctionaris de uitkomsten samen.

Karaktermoorden zijn allesbehalve uniek. Zo verklaarde Defensie niet alleen mij voor gestoord na me eerst geschikt te hebben bevonden als militair analist. Hetzelfde overkwam inlichtingenanalist Fred Spijkers, die weigerde een schandaal inzake ondeugdelijke landmijnen in de doofpot te houden. Door de krijgsmacht werd hij valselyk gediagnosticeerd als paranoïde en schizofreen.⁸⁵ Later werd de klokkenluider bovendien door vijf militairen van Vliegbasis Soesterberg beschoten bij de naburige McDonald's.⁸⁶

Heeft ons land ooit stilgestaan bij de gevolgen die dit ‘personeelsbeleid’ heeft? Hoe denkt Defensie met deze reputatie

verstandige inlichtingenfunctionarissen te werven?

Na het valse MID-rapport kwam ik in contact met partnerdienst BVD. Ik lichtte deze club zo goed mogelijk in over deze staatsgevoelige affaire. Ongeacht of deze rol als informant marginaal was of niet, het doet me deugd dat mijn getuigenis daar serieus werd genomen. Ook ben ik ingenomen dat veel details van het schandaal door een topfunctionaris van de BVD worden blootgelegd. Dat lucht op en ik ben hem en Lucas dankbaar voor hun hulp.

Niettemin blijf ik aan deze affaire een onbevredigend gevoel overhouden omdat de overheid weigert tot rehabilitatie over te gaan. Blijkbaar ben ik weliswaar bruikbaar als getuige voor de BVD, maar verkiest de Staat mij aan mijn lot over te laten, en zelfs karaktermoord te plegen door mij als getuige in deze zaak weg te zetten als geestesziek. Daar dien ik me bij neer te leggen. Volgens de BVD-chef is verzet zinloos, vanwege het landsbelang dat hier op het spel zou staan.

Lucas wijst op het doel van de valse psychiatrisering: de MID beoogt ermee mijn getuigenis van hun intriges als ongeloofwaardig te kwalificeren. Het tegenwerken van mijn carrière – zoals het onder druk zetten van Casema om mij te laten vertrekken – zou eveneens passen in die strategie.

Deze zogenoeten verstoringsmaatregelen beperkten zich niet tot mijn werkzame leven. Zo kan ik bewijzen dat mijn vriendje een omgangsverbod kreeg opgelegd en ik achter mijn rug om verdacht werd gemaakt met de valse beschuldiging dat ik te laf zou zijn om mijn verleden te bespreken.

Lucas legt uit dat het ondermijnen van carrières en het scheppen van moeilijkheden in het privédomein gangbare inlichtingentactieken betreffen. Doel van de reeks maatregelen is te dwarsbomen: ik moet breken.

Het besef dat mijn land zich zo hardvochtig tegen zijn burgers keert, hakt er behoorlijk in. Het is nogal wat wanneer de overheid hen belemmt in hun loopbaan en privéleven, met de boodschap dat ze dit in het landsbelang moeten dulden. Dat de Staat mij deze lotsbestemming toewijst, ervaar ik als wrang. Het belang van de

overheid dienen door je stil te houden terwijl wordt getracht je leven onmogelijk te maken, voelt niet als een eervolle aangelegenheid.

Hoe langer ik erover nadenk, hoe duidelijker het wordt. De verwachting dat ik mij innerlijk laat breken en idealen opgeef voor een belang dat niet nader wordt geduid, is misplaatst. Mijzelf op te offeren ten behoeve van een doofpot staat haaks op waar ik voor sta: het streven naar licht en waarheid. Mijn karakter is niet alleen sterk bevonden, het is ook sterk. Opgeven? Geen denken aan.

De realiteit is niettemin duister. De stapel documenten die bewijst dat het recht aan mijn kant staat; een interventie van de koningin – het zijn weliswaar troefkaarten, maar ze zijn moeilijk te spelen in deze kwestie. Hier opereert de overheid op clandestiene wijze door zich niet aan de spelregels te houden.

Vogelvrij verklaard worden is een middeleeuwse straf waarmee iemand van alles kan worden aangedaan zonder de bescherming van de rechtsstaat. Waarom legt ons land tegenwoordig in feite heelalijk een dergelijke straf op aan zijn burgers? In wat voor dystopie leven we?

Mocht een lezer ooit in de positie terechtkomen van staatswege te worden tegengewerkt, dan zal hij tijd nodig hebben dit een plaats te geven. Hij zal zich zo ontgocheld voelen door de verstoringsmaatregelen, dat het een noodzaak voor hem wordt te doorgronden wat er precies gaande is. Hij zal met de vraag worstelen waar zijn land, dat hem in een hoek drijft, nu eigenlijk mee bezig is. En in het geval dat hij de aanvallen lichamelijk en geestelijk overleeft en te boven komt, zal hij een juiste tactiek moeten vinden. Op welke manier kan hij zich ondanks de tegenwerking toch ergens handhaven?

Deze zoektocht naar antwoorden beleef ik – ondanks niet-aflatende steun van vrienden en familie – als een individueel proces. Het ontwarren van de duistere intriges op mijn levenspad leiden mij ertoe ze in alle rust te overdenken. Daarmee resulteren de verstoringsmaatregelen, hoe akelig ook, bij ondergetekende in een oplossingsgerichtheid die ik leer waarderen als van onschatbare waarde. Zoals Nietzsche zei: ‘Uit de oorlogsschool van het leven: dat wat me niet doodt, maakt me sterker.’

Ik besef al snel mijn positie: een vrij onbeduidende burger die te maken heeft met een oppermachtige tegenstander. Een tegen-aanval zou heilloos zijn. Reden om gevoelens van boosheid die de kop opsteken als zinloos af te doen en daarmee te neutraliseren.

Beter is het om de verstoringsmaatregelen in al hun grimmigheid onder ogen te zien zonder toorn of zelfbeklag – ik weiger mij immers mentaal te laten verstoren. In gedachten blijf ik echter zoeken naar waarheid. En zodoende wordt mijn rol in het geheel snel helder: ik ben de luis in de pels – te nietig voor een mastodont om zich goed tegen te verweren. Hoe wilder hij de luis van zich af tracht te slaan, hoe meer hij zichzelf pijnigt.

Uiteraard is de strijd die de Staat voert voor een eenling onmogelijk te winnen. Daarvoor is Nederland te machtig. Dat maakt op zich echter niet uit, gezien ik geen ambitie heb om een minister tot aftreden te dwingen of de regering omver te werpen. Integendeel, een bescheiden bijdrage leveren opdat burgers hier in vrijheid kunnen leven – het beschermen van onze rechtsstaat, daar is het ondergetekende om te doen.⁸⁷

Het is deze taak die ik, geconfronteerd met akelige inlichtingenmachinaties, met overgave op mij neem. Dat ik alsnog in de situatie beland mij te kunnen inzetten voor mijn idealen – ook al draag ik dan geen baret – geeft mij wonderlijk genoeg voldoening in dit moeras van bedrog.

Het besef dat de krijgsmacht een asymmetrisch conflict is begonnen, wijst als vanzelf naar de enige doeltreffende tactiek voor mijn taak: mijn pen kan het Rijk een spiegel voorhouden. Was het niet Defensiepsycholoog Van der Pol die er al op wees dat men binnen zijn organisatie kwetsbaar is voor zorgvuldig gekozen woorden?

Door te bespiegelen zijn de aanvallen terug te kaatsen. Sterker, ik ben ervan overtuigd dat de energie en dynamiek waarmee wordt getracht mij te benadelen, zal terugslaan op de Staat zelf. Want laten we dit conflict in een breder perspectief bezien dan op individueel niveau. Welk onuitgesproken staatsbelang speelt hier dat ons land een ongewenste getuige het zwijgen meent op te moeten leggen? Wiens geloofwaardigheid is hier wérkelijk in het geding?

In deze affaire speelt het drama van Srebrenica een hoofdrol. Dat duizenden burgers, die ons land moest beschermen, werden doodgeschoten, leverde ons een nationaal trauma op. Achteraf gezien had de legerleiding álle Dutchbatmilitairen – nota bene elite-militairen – moeten instrueren te véchten.

Waarom deze ongekend ernstige nalatigheid? Nadat de stad viel, hielpen Nederlandse militairen bij het scheiden van de Bosniakse mannen van hun vrouwen. Waarom wordt iedereen in ons land voor de gek gehouden over het fotorolletje van Srebrenica, waarop deze hulp is te zien?

Onder defensiewerktijd onthulde Moniek bij Casema, nadat ze zich had voorgesteld als MID-er, dat het rolletje simpelweg wordt achtergehouden om Dutchbatveteranen te beschermen op de tennisbaan of in het café. Zouden de foto's worden gepubliceerd dan zouden ze in hun vrije tijd weleens door vrienden kunnen worden aangesproken op hun rol bij het drama van Srebrenica.

De waarheid is ontluisterend: beeldmateriaal van een beginnende genocide verdween in de doofpot opdat veteranen ongestoord een potje bier kunnen drinken in de kroeg. Hun waarnemingen van een bloedbad worden kennelijk minder belangrijk bevonden dan de bescherming van hun reputatie onder vrienden. Bij Defensie blijkt het ophelderken van de volkenmoord absoluut geen prioriteit te hebben. Nee, de beeldvorming, het koesteren van de goede naam van onze jongens – dáár gaat het om.

Vanzelfsprekend schendt het onze democratische rechtsstaat dat het fotorolletje wordt achtergehouden. Evenmin is het in het landsbelang dat dit bedrog na kritisch onderzoek niet wordt rechtgezet. Waarom houdt de Staat dan toch het deksel op de doofpot? Is het leger soms te laf om de eigen rol bij de val van Srebrenica – dit nationaal trauma – onder ogen te zien? En verzet zij zich soms tegen openbaring omdat háár geloofwaardigheid op het spel staat?

Ontmaskering

Dan rest nog de vraag: wie zit er achter dit schandaal? Wie zat achter de inbraak om het inlichtingenverzet tegen de Srebrenica-doofpot te breken? Wie stuurde Ina aan?

Het antwoord valt wellicht te vinden onder hen die er niet mee in het reine zijn gekomen dat het gros van de Dutchbatmilitairen door hun directe leidinggevenden niet is bevolen te vechten om de enclave te beschermen.

Op 18 april 2002 wordt het me allemaal een stuk duidelijker zodra ik het *Algemeen Dagblad* onder ogen krijg. Op de voorpagina prijkt een grote kleurenfoto van een vrouw die ik goed ken. Het is Ina! Ik ben benieuwd wat de krant over haar schrijft.⁸⁸

In tegenstelling tot Ina had ik Moniek nog weleens gezien. Ik liep haar tegen het lijf op de Albert Cuypmarkt en in het uitgaansleven van Amsterdam. Ook al probeer ik haar dan te negeren, ik zie haar trillen van angst. Terwijl ik goed in mijn vel zit en me vaak schaamteloos gelukkig voel, is ze doodsbang.

De ongemakkelijke situatie doet mij beseffen dat een spionne in ons kikkerlandje niet anoniem door het leven kan gaan. Al snel verliest ze haar gezicht.

Op de foto heeft Ina een gezichtsuitdrukking die ik goed ken. Het herinnert me aan de angst die ik steeds afslas aan haar trillende lijf en gezicht wanneer het over haar echtgenoot ging. Welnu, die echtgenoot staat ook op de foto: zijn hand rust op haar schouder.

Het bijschrift luidt: ‘Generaal Van Baal, die gisteren onder grote politieke druk ontslag nam als bevelhebber van de landmacht, maakte gisteravond buiten dienst met echtgenote een wandeling’.

Het dringt tot me door dat Ina's echtgenoot niemand minder is dan Ad van Baal, een hoofdrolspeler uit het drama van Srebrenica – destijds de tweede man van ons leger.

Het Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD) publiceerde een week eerder het onthutsende onderzoeksrapport *Srebrenica: een ‘veilig’ gebied*,⁸⁹ waarop de ministers Jan Pronk en Frank de Grave aangaven te zullen aftreden.⁹⁰ Uiteindelijk stapten op 16 april alle ministers gezamenlijk op: de regering van premier Wim Kok viel.

Het Financieele Dagblad becommentarieert over de kabinetsval: 'Het mag zo zijn dat Kok iedereen recht in de ogen kan kijken, het feit dat Nederland er zeven jaar over doet om Srebrenica moreel en politiek te verwerken geeft aan hoe moeilijk Nederland het ermee heeft zijn eigen beperkingen en moreel onvermogen onder ogen te zien.'⁹¹

De foto in het *Algemeen Dagblad* is van persfotograaf Cor de Kock. Als ik hem jaren later bel, vertelt hij dat hij via zijn contacten Van Baals privéadres had achterhaald en daar had gewacht in de hoop dat hij naar buiten zou komen. Maar Van Baal had de paparazzo al gezien en bleef binnen. Hierop zette De Kock een valstrik. Hij deed net alsof hij de moed had opgegeven en reed weg. Ver reed hij echter niet. Even verderop zette hij zijn auto stil, om zich met zijn camera verdeckt op te stellen.

Het echtpaar liep alsnog naar buiten. De hinderlaag – een oeroude militaire tactiek – had gewerkt. De Kock overviel de gevallen veldheer en schoot hem in gezelschap van zijn verschrikte echtgenote.⁹² Zodoende staan de Van Baals op de voorpagina van het *Algemeen Dagblad*.

Van Baals biografie op internet vermeldt de volledige naam van zijn vrouw. Blijkbaar combineerde 'Ina' tijdens haar undercoveropdracht een valse voornaam met haar echte meisjesnaam.

De krantenfoto zet me aan het denken. Vanaf mijn allereerste ontmoeting met Ina voelde ik dat er iets mis was. Nu blijkt dat mijn intuïtie me niet heeft bedrogen.

Omdat de espionage-intriges Casema hadden beangstigd, bel

ik met de kabelexploitant. In een vriendelijk gesprek met de heer Hartogs vertel ik hem over de foto in het AD.⁹³

Overigens had de BVD mij al eerder geïnformeerd over de identiteit van Ina. Ik had toen echter nog enige moeite te geloven dat zij inderdaad een generaalsvrouw was. Wees eerlijk: het is toch te gek voor woorden dat een generaal zijn echtgenote als spion inzet voor zijn persoonlijke carrièrebelangen. Zo mesjokke zijn ze toch niet bij het Nederlandse leger?

De publicatie van de foto confrontereert mij met de waarheid en neemt de laatste twijfels weg over de identiteit van mijn oud-collega. Nu de laatste puzzelstukjes op hun plaats vallen, lukt het me steeds beter dit doofpotschandaal, waarin gevoelige foto's een prominente rol spelen, te doorgronden.

Ik heb nooit een training als analist gehad. Wellicht zijn niet alle details waterdicht, maar bij dezen mijn bevindingen:

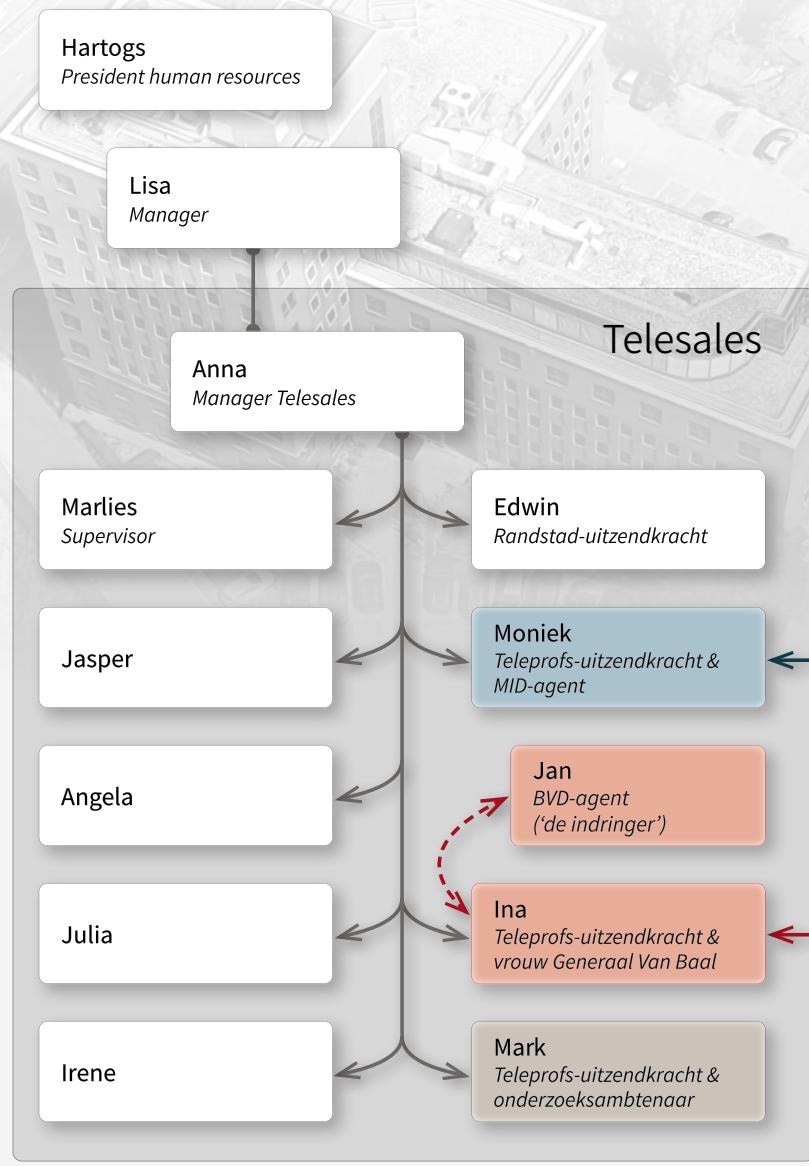
1. Op 13 juli 1995 fotograferen drie Dutchbatmilitairen negen vermoorde Bosniakken in het gevallen Srebrenica. Luitenant Koster gaat tussen de lijken staan om de Bosnisch-Servische oorlogsmisdaden aan de wereld te tonen. De drie riskeren daarbij zelfs hun leven, want direct nadat ze de foto's nemen, worden ze beschoten door Servische militairen. Toch weten de Dutchbatters te ontkomen en het rolletje in veiligheid te brengen.

De MID besluit de opnamen echter in de doofpot te stoppen. Het rolletje van Srebrenica heeft namelijk een schaduwzijde.

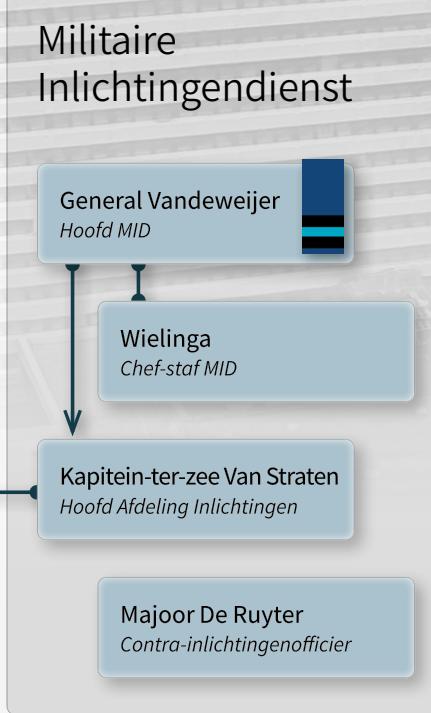
Op het beeldmateriaal zijn ook Dutchbatters te zien die de Serviërs assisteren bij de illegale deportatie van de bevolking. Ook helpen ze bij het scheiden van de mannen van hun vrouwen en kinderen. Het was wellicht de intentie om hen te beschermen tegen geweld en beroving. Dit handelen kan echter ook anders worden uitgelegd, namelijk als deelname aan voorbereidingshandelingen van genocide.

Het meewerken aan de deportatie en het scheiden kan het daglicht niet velen. Het fotorolletje van Srebrenica wordt verheimelijkt uit angst voor negatieve publiciteit.

Organogram | Casema-werkvloer

Defensie-werkvloer

De Grave
Minister van Defensie

Barth
Secretaris-generaal

Generaal Van Baal
Plaatsv. chef defensiestaf

Legenda voor infiltraties:

- [Light Blue Box] Militaire Inlichtingendienst
- [Orange Box] Van Baals & handlanger
- [Grey Box] Onderzoeksambtenaar

(functies bekleed in juli 1998)

2. Op 15 juli 1998 fotografeert een inbreker MID'er Moniek in een bedrijfspand in de Hollandse polder. Ze wordt tussen collega's van Casema vastgelegd om haar illegale infiltratie aldaar aan te tonen. Het geflits trekt de aandacht: de inbreker wordt achtervolgd door een verontruste helpdeskmedewerker, maar ontkomt.

Moniek en haar inlichtingenbaas – een marinierskolonel – worden met de foto's onder druk gezet en verlaten de MID. Vervolgens wordt het incident bij Casema in de doofpot gestopt. Ook deze geschiedenis heeft namelijk een schaduwzijde.

Moniek en haar baas hadden zich verzet tegen het in de doofpot stoppen van het fotorolletje van Srebrenica. Ze maakten hiermee de landmachtop tot vijand, die een val voor hen uitzette.

Moniek werd verlokkt om bij Casema te infiltreren zodat ze heimelijk kon worden geobserveerd door generaalsvrouw Ina. Uiteraard is de infiltratie van laatstgenoemde niet minder omstreden dan die van Moniek. Zo hielp Ina de fotograaf door een toegangspas voor hem te stelen. Zijn inbraak kan het daglicht niet velen en het ‘fotorolletje van Casema’ wordt verheimelijkt.

3. Op 17 april 2002 fotografeert Cor de Kock driesterrengeneraal Ad van Baal, in burger, voor zijn woning. Hij staat letterlijk op straat: eerder die dag moest hij aftreden als bevelhebber van de landmacht, vanwege zijn omstreden rol bij Srebrenica. Naast hem zijn vrouw – en die herken ik als Ina: de mol bij Casema.

Onder de persfoto staat een artikel van misdaadverslaggever Bert Huisjes met de kop: ‘Wonderboy Van Baal werd doofpotgeneraal’.⁹⁴ Huisjes schrijft: ‘Wat was er mis met Van Baal? Veel, en de Minister wist dat. [...] Zo deed hij in de maanden na het drama onderzoek naar het functioneren van Dutchbat, maar lichtte hij de toenmalige minister, Voorhoeve, daar niet over in. Ook kwam hij op het idee de scherpe kantjes af te halen van informatie uit de debriefing van de Dutchbatters. Alle gesprekken kregen het stempel ‘vertrouwelijk’,

waardoor de landmacht kon bepalen wat wel en vooral wat niet naar buiten mocht.'

Het *Algemeen Dagblad* vervolgt: 'Het bleek een patroon te zijn, zeker toen later ook een verzwegen verklaring opdook die Dutchbat in juli 1995 had ondertekend op verzoek van de Serviërs. Nederland had ervoor getekend dat de deportatie van vluchtelingen correct was verlopen. De fax verdween bij Van Baal in een la en kwam er pas na jaren uit.'

Demissionair minister De Grave licht toe dat Van Baal 'in het licht van de publieke discussie naar aanleiding van het NIOD-rapport en de vragen die daarbij zijn gerezen over het functioneren van de toenmalige landmachtop, waartoe hij als plaatsvervangend bevelhebber behoorde, niet langer goed kan functioneren in het belang van de Koninklijke landmacht.'⁹⁵

De Grave legt verder uit dat hij niet langer de verantwoordelijkheid kan dragen voor het aanhoudende bedrog op zijn departement. Zijn reden om af te treden is dat er bij de top van de landmacht sprake is van onwil om de Tweede Kamer deugdelijk te informeren.⁹⁶

Minister De Grave

Integriteit

Wegens zijn verhuizing naar Amsterdam droeg Gerard Spong mijn zaak over aan een collega die in Den Haag was achtergebleven. Hiermee kreeg ik een nieuwe advocaat toebedeeld: Anousja Wladimiroff, werkzaam voor het prestigieuze strafrechtkantoor van haar vader Michail Wladimiroff.

Spong was voornemens een zogenaamde artikel 12-procedure voor mij te voeren, waarmee ik me kan beklagen over de beslissing van hoofdofficier van justitie Van Gend niet over te gaan tot vervolging van Moniek.⁹⁷ Wladimiroff Jr. bleek echter minder bereidwillig mij bij te staan. Na schriftelijk aandringen op haar hulp, startte ze pas op 7 maart 2001 alsnog de procedure bij het Gerechtshof Den Haag.⁹⁸

Na anderhalf jaar, op 13 november 2002, vindt de rechtszitting plaats.⁹⁹ In het gerechtshof ontmoet ik mijn advocate voor de eerste maal – een voorgesprek wees ze af. Moniek is niet opgeroepen. In de rechtszaal zitten drie rechters tegenover me. Publiek is zojuist verzocht te vertrekken: de zitting is niet openbaar.

Wladimiroff komt met een kort verhaal dat geenszins recht doet aan dit inlichtingenschandaal. Zo vertelt ze niet dat hoofdofficier Van Gend wellicht Moniek ontzag omdat zij, als voormalige liaison, hem onder druk kon zetten met gevoelige stukken. Eveneens houdt Wladimiroff voor zich dat Moniek bij Casema staatsgeheimen schond door zich erover te beklagen dat de Rijksoverheid foto's van Servische oorlogsmisdaden achterhoudt.

Ondanks mijn uitdrukkelijke verzoek weigerde Wladimiroff Jr. de achtergronden van deze zaak te onderzoeken. Alleen al het

opvragen van de aantekeningen van de politie van de insluiping – waarin Monieks dubbelleven als MID-functionaris én Casema-medewerkster aan de orde kwam – ging mijn advocate te ver.¹⁰⁰ In haar visie stonden deze zaken niet in verband met de artikel 12-procedure.¹⁰¹

Het kantoor van mijn advocate steekt daarentegen wel veel tijd en energie in het bijstaan van Servische oorlogsmisdadigers. Mijn woonplaats, die zich profileert als de ‘internationale stad van recht en vrede’, blijkt klein. Zo stond Wladimiroff Sr. niemand minder dan Slobodan Milošević bij, de Servische oud-president die door het Joegoslaviëtribunaal is aangeklaagd voor onder andere genocide in Bosnië.¹⁰²

Als de voorzittende rechter De Vries mij het woord geeft, verklar ik dat de MID me zowel op mijn werk als in mijn privéleven heeft tegengewerkt. Daarbij doel ik niet zozeer op de gebeurtenissen bij Casema, maar voornamelijk op verstoringsmaatregelen van na 1998 die een verontrustender karakter hebben.

In het gerechtshof treed ik echter niet in detail over deze dreigingen omdat ze nauwelijks zijn te bewijzen. Als inlichtingendiensten iemand tegenwerken, doen ze dat namelijk bij voorkeur zodanig dat de betrokkenen hier moeilijk over kan klagen. Je krijgt geen bewijs van bedreiging mee. Nee, zoals ik heb ondervonden, gaat de voorkeur van geheime diensten uit naar machinaties van een schimmige aard die amper zijn te bevatten. Ik zal hier één dreiging toelichten:

In oktober 2000 zocht een Fransman contact met mij via internet. Hij werkte als conciërge bij een viersterrenhotel in Parijs en wilde me zijn stad laten zien. Daarbij bood de man me een logeerplek en etentjes aan.¹⁰³ Ik had echter mijn twijfels over hem, zeker toen ik op tv een BBC-documentaire zag over de dood van prinses Diana, waarin werd uitgelegd dat hotelconciërges in Parijs standaard voor het Franse inlichtingenwezen werken. Een conciërge is nu eenmaal een nuttige bron van informatie.

Bij navraag waarschuwde Lucas me voor het plan van Franse

inlichtingenagenten om tijdens mijn treinreis harddrugs in mijn rugtas te stoppen. Tevens zou er voor mijn Thalys een controle worden ingepland zodat ik gelijk kon worden opgepakt voor de smokkel hiervan. Lucas legde mij verder uit dat buitenlandse partnerdiensten wel vaker voor elkaar zaakjes oplossen. Het betrof hier een vriendendienst van de Franse militaire inlichtingendienst, de Direction Générale de la Sécurité Extérieure (DGSE), op verzoek van Nederlandse ambtgenoten die van mij af wilden.

Ik ben de topfunctionaris van de BVD enorm dankbaar. Zonder zijn waarschuwing had ik Parijs misschien alleen vanachter tralies gezien. Dan zou mijn vakantie ook zeker zijn uitgelopen, want voor drugssmokkel worden in Frankrijk celstraffen tot dertig jaar opgelegd.

De gedachte volkomen onschuldig mijn dagen te moeten slijten in buitenlandse gevangenschap is onthutsend. Dat drugssmokkelaars een ongewenste getuige uit de weg ruimen, heb ik weleens in Amerikaanse politieseries gezien. Maar dat militairen bij Defensie bekokstoven een Nederlander buiten de landsgrenzen gevangen te laten zetten en daarvoor een bevriende natie inschakelen, gaat mijn voorstellingsvermogen bijna te boven. Worden in onze contreien doofpotten afgeschermd door getuigen te laten opdraaien voor geënseneerde misdrijven?

De voormalige Britse geheim agent Richard Tomlinson beschrijft in zijn memoires hoe inlichtingendiensten personen tegenwerken.¹⁰⁴ Zo openbaart hij dat een geheime dienst iemand heel eenvoudig achter slot en grendel krijgt door drugs in zijn huis te plaatsen en hem vervolgens hiervoor op te pakken.

Het is duidelijk dat de MID zich in deze affaire al eerder van zijn grimmige kant liet zien. Daarnaast is de DGSE berucht vanwege haar meedogenloosheid, sinds zij in 1985 het actieschip Rainbow Warrior van Greenpeace opblies en daarbij een Nederlander doodde.¹⁰⁵ We kunnen ervan uitgaan dat de informatie van de BVD correct was. Mijn reis heb ik afgezegd.

Over verraderlijke reisjes naar Parijs kan oom Frans meepraten. In zijn diensttijd werd hij natuurlijk niet zomaar door de Marine

Inlichtingendienst op luxe vakanties getrakteerd. Nee, als hij dan toch naar Parijs ging, dan moest hij wel gelijk even iets in persoon afgeven aan een Nederlandse spion werkzaam aldaar. En weigeren kon niet, want dan ging het snoepreisje niet door.

Mijn oom vertelt me dat hij de reizen ondernam ondanks zijn twijfels. Koosjer was het natuurlijk niet dat hij in het buitenland geheime pakketjes moest afleveren aan hem onbekende figuren. Wat zat er eigenlijk in die pakjes dat ze niet gewoon op de post konden?

Oom Frans stond er destijds amper bij stil, maar hij werd op pad gestuurd als toerist: het uniform bleef in de kast. En ook mocht hij zijn aanstaande vrouw Norma meenemen. Deze opzet getuigt van doortraptheid. Door de schimmige dienstreizen in te kleden als privévakanties, kon de MARID immers beweren niets van de handel af te weten mochten douaniers een pakje ontdekken.

Gelukkig zijn mijn oom, tante en ik nooit op smokkelwaar betrapt waar we niets van wisten.

In het gerechtshof komt na mij advocaat-generaal A.J.M. Kaptein aan het woord. Zij moet verdedigen dat de hoofdofficier van justitie het mij tegenwerken door de MID door de vingers zag. Zodra ze echter hierover spreekt, slaat haar stem over. Gelijk zie ik drie rechters vol verbazing hun hoofd draaien naar Kaptein, die uit haar rol valt door te tonen dat mijn verhaal haar raakt.

Ook rechter De Vries laat blijken dat hij met mij meeleeft. Tijdens de zitting wijst hij mij op de mogelijkheid een civiele procedure te beginnen tegen Moniek.

Een maand later wordt mijn beklag afgewezen. Ik ontvang per post een afschrift van de beschikking van het gerechtshof:¹⁰⁶ ‘Het hof is van oordeel dat in casu niet kan worden vastgesteld of de uitlatingen van de beklaagde zijn gedaan met het doel om daaraan ruchtbbaarheid te geven. De delictomschrijvingen van smaad dan wel laster kunnen om deze reden niet worden vervuld.’

Lucas wijst mij erop dat MID-majoor De Ruyter, chef-staf MID Wielinga en secretaris-generaal Barth valsheid in geschrifte pleegden met het MID-rapport en de sg-brief van 2 maart 1999. Dat betreft

een misdrijf dat ernstiger is dan laster. In tegenstelling tot laster is valsheid in geschrifte bovenboden geen klachtdelict, wat inhoudt dat Justitie zonder aangifte kan overgaan tot vervolging. Het blijkt echter dat niemand bij het Openbaar Ministerie er werk van maakt.

Na de uitspraak adviseert Wladimiroff Jr. mij telefonisch over de kostbare mogelijkheid om een civiele procedure tegen Moniek te voeren. Omdat de juridische molens in deze zaak traag draaien zijn er echter al bijna vier jaar verstrekken sinds de gewezen MID-functionaris tijdens haar verhoor van zich afbeet. Ik besluit hierop geen energie meer aan Moniek te besteden.

Nadat ik Ina herken op de foto in het *Algemeen Dagblad*, dringt het tot mij door dat Van Baal deze doofpot heeft georkestreerd. Zou het niet van moed getuigen achter deze generaal aan te gaan? Ik speel met het idee. Toch laat ik het erbij zitten, deels omdat hij reeds onder zware druk is opgestapt. En deels omdat de inzet van mijn advocaten te wensen overlaat.

Zo benaderde ik naast Gerard Spong ook de ledenservice van vakbond FNV, die mij op 28 mei 2001 Ben Beelaard toebedeelde van het Haagse advocatencollectief Valkenboslaan.¹⁰⁷ Nauwkeurig duidde ik voor hem de situatie.¹⁰⁸ Toch werden er maandenlang geen concrete stappen gezet. Zelfs de FNV hekelde de ‘lange behandelingsduur’,¹⁰⁹ waarop Beelaard het dossier ter verdere afhandeling terugzond naar de bond.¹¹⁰

Feit is dat de meeste hoofdrolspelers in deze affaire vertrokken. Zo schreef *De Telegraaf* op 27 april 2001 dat drie directeuren van Defensie Werving en Selectie met onmiddellijke ingang uit hun functie zijn ontheven. De algemeen directeur kolonel Knoop, zijn plaatsvervanger overste Van Gassen en het hoofd van de Afdeling Selectie overste Luurs moesten vertrekken. De reden: hun ‘schortende bedrijfsvoering’. ‘Bovendien was de onderlinge werk-sfeer tussen de leidinggevenden niet optimaal.’¹¹¹ *NRC Handelsblad* schrijft bovenboden dat er sprake was van ‘een aantal problemen’.¹¹²

Lucas vertelt me dat in de ontslagbrieven van de directeuren van DWS de behandeling van mijn sollicitatie is opgevoerd als een ondergeschikte ontslagreden. Het is duidelijk dat er flink wat mis

is met het selectiebeleid van Defensie: je stuurt niet zomaar drie directeuren naar huis.

Behalve DWS breekt ook de MID met de schandalen uit het verleden. De geheime dienst wordt in 2002 grondig gereorganiseerd en krijgt een nieuwe naam: Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst, afgekort MIVD.

Met de ontslagen en reorganisaties bij Defensie kan ik meer afstand nemen van de misstanden. Mijn vrienden drukken mij echter op het hart dat deze zaak nooit zal verjaren – ze blijft altijd actueel. Dit schandaal is immers verweven met bewijsmateriaal van oorlogsmisdaden.

Wapenschild MIVD

Voor de MIVD werd een nieuw, opvallend wapenschild ontworpen. De geheime dienst verklaart: ‘In het wapenschild van de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD) staat de Egyptische sfinx centraal. De sfinx symboliseert hier de kennis en de wijsheid van de MIVD.’¹¹³ De uitleg getuigt echter van een onjuist begrip van de Egyptische oudheid. De sfinx deed in het faraoonische Egypte namelijk dienst als tempelwachter. Het bezat niet de begeerde kennis en wijsheid die in de achterliggende tempel huisde, maar bewaakte die slechts. Zodoende staat de sfinx niet symbool voor kennis en wijsheid, maar voor – en dit is niet onbelangrijk voor de MIVD – de noodzaak goed op te letten. Een inlichtingen- en veiligheidsdienst behoort immers geen wapenschild te gebruiken dat eenvoudig valt te kraken.

In de herfst van 2004 lees ik bij toeval in de krant dat Van Baal is gerehabiliteerd. In april 2002 zag hij zich weliswaar genoodzaakt op te stappen, maar een paar maanden later was hij stilletjes teruggekeerd. Hij ging gewoon weer bij Defensie aan de slag.

Van Baal blijkt werkzaam als inspecteur-generaal der krijgsmacht (IGK).¹¹⁴ Dit opent een nieuw perspectief, want als IGK is hij de hoogste vertrouwensman bij Defensie. Hij vervult nu juist die functie binnen de Nederlandse krijgsmacht waarvoor persoonlijke integriteit het meest essentieel is. Aan hem is de taak toebedeeld in individuele kwesties het geschonden vertrouwen te herstellen.

Dat komt goed uit. Dat de krijgsmacht mijn karakter heeft verguisd nadat zij het eerst had geprezen, roept de vraag op hoe integer Defensie eigenlijk is. Door de inspecteur-generaal aan te schrijven is het nu aan Van Baal om het goede voorbeeld te geven. In deze integriteitskwestie mag hij mij het karakter tonen waarmee je het binnen de krijgsmacht schopt tot driesterren generaal.

Ik ben benieuwd welke positie inspecteur-generaal Van Baal inneemt ten aanzien van de defensiemisdrijven op de voormalige werkvloer van zijn vrouw. Hoeveel persoonlijke moed heeft deze generaal? Welke invulling geeft hij aan begrippen als onkreukbaarheid en rechtschapenheid?

Mijn werving als militair analist is niet bepaald volgens het boekje verlopen – sterker, ik ben ontgezegd. Ik bied Van Baal de unieke mogelijkheid om dit hoogopgelopen geschil, waarvoor hij verantwoordelijk mag worden geacht, in zijn nieuwe functie tot een oplossing te brengen. Ondanks de hoofdrol die hij vervulde bij het drama van Srebrenica en het in de doofpot stoppen van ongemakkelijke feiten daarover, werd zijn eer hersteld. Nu mijn eer nog.

In mijn aangetekende brief confronter ik hem met de gepleegde delicten bij Casema. Daarbij verwijst ik naar de twee uitgezonden defensievrouwen, zonder de naam van zijn echtgenote explicet te noemen. Ik vermeld verder dat ik koningin Beatrix aanschreef over fouten van zijn organisatie, waarop zij intervenieerde. Ter afsluiting roep ik de IGK op ‘om deze affaire nu eindelijk eens onderling op te lossen opdat verdere schade voor de direct betrokkenen kan worden voorkomen.’¹¹⁵

Mijn oproep wordt op 12 november 2004 afgewezen namens Van Baal. Zijn chef-staf schrijft in een brief zonder slotformule:¹¹⁶

Geachte heer Giltay,

Hierbij deel ik u mede dat uw brief van 1 november 2004, inzake onderwerpelijke aangelegenheid, door mij in goede orde is ontvangen. Naar aanleiding hiervan bericht ik u het volgende.

In uw brief verzoekt u de Inspecteur-Generaal der Krijgsmacht om u eerherstel te verlenen en u een passende schadevergoeding te doen toekomen. De IGK heeft echter slechts een adviserende en bemiddelende functie en is dientengevolge niet bevoegd zelfstandig rechtshandelingen als door u bedoeld te verrichten. Ik verzoek u dan ook zich met uw oproep rechtstreeks te wenden tot de Minister van Defensie.

Indien en voor zover u de IGK verzoekt om bemiddeling bij het verkrijgen van bedoeld eerherstel, moet ik u mededelen dat de klacht waarop u uw vordering baseert mij niet duidelijk is geworden. De door u aangehaalde opmerking van mevrouw [... Moniek] heeft zij geheel voor eigen rekening gemaakt. Defensie kan hierop, voor zover ik dit kan zien, niet worden aangesproken. Voorts handelen de door u gezonden bijlagen niet over een laakkbare gedraging van het Ministerie van Defensie, maar over politieoptreden van de zijde van een functionaris van de regiopolitie Haaglanden.

Het spijt mij dan ook u te moeten mededelen dat ik uw brief, gelet op het voorgaande, niet in behandeling kan nemen.

De Inspecteur-Generaal der Krijgsmacht

Voor deze:

De Chef Staf,

Mr H.T. Wagenaar

kapitein-ter-zee der administratie

De brief laat zien dat Van Baal zich van de domme houdt. De IGK kan als onafhankelijke defensieombudsman wel degelijk mijn eerherstel gaan regelen. De bewering dat de krijgsmacht niet kan worden aangesproken op de bedrieglijke woorden van Moniek klopt evenmin. Het was immers de minister van Defensie die het rapport van de MID onderschreef waarin zij haar leugenachtige uitlatingen

deed; zonder enig voorbehoud zond hij het naar de nationale ombudsman.

Er valt nog iets op: de brief schenkt geen aandacht aan de opgesomde misdrijven. De IGK is verplicht bij vermoedens van strafbare zaken door te verwijzen naar de Koninklijke Marechaussee,¹¹⁷ het krijgsmachtdeel dat politietaken uitvoert. Ditmaal wordt dat echter nagelaten, waarmee Van Baal een spoedige vervolging van de daders traineert.

Het is duidelijk dat de inspecteur-generaal der krijgsmacht er weinig voor voelt om in het reine te komen met zijn eigen verleden. De spijt die in de brief wordt betuigd, is schijn.

Het is tijd voor een indringende vervolgbrief aan Van Baal, een generaal die – zoals de BVD mij inwreef – niet mijn meerdere is. Defensie had namelijk de kans laten lopen mij als militair binnen te halen en in een rangenstelsel min of meer in te kapselen.

In mijn brief attender ik de IGK erop dat zijn weigering mij te rehabiliteren mij geen andere keuze laat dan ‘met mijn gedocumenteerde verhaal de redacties te bezoeken van dagbladen, tijdschriften en televisiestations opdat deze zaak in de landelijke publiciteit die aandacht krijgt die zij verdient’.¹¹⁸

Ik laat niet na Van Baal persoonlijk aan te spreken. Ik wijs hem explicet op de rol die hij in 1998 in deze zaak speelde in zijn toenmalige functie van plaatsvervangend chef defensiestaf.

Er zijn goede redenen om de hoge functie te noemen die Van Baal bij de Centrale Organisatie van Defensie bekleedde tijdens de spionage-intriges bij Casema. De chef defensiestaf is namelijk partij in de stammenstrijd rond de MID, zo wordt me onder meer duidelijk uit het boek *De MARID: De Marine Inlichtingendienst van binnenuit belicht*.¹¹⁹ Hierin beschrijft Van Idsinga de spanningen binnen de – in staatsgeheimen verhulde – inlichtingenhiërarchie: ‘[er] bestond een grote aversie bij de krijgsmachtdelen tegen het uit handen geven van wat dan ook aan de Centrale Organisatie.’

Op de vervolgbrief ontvang ik op 9 december wederom een afwijzing. Van Baal antwoordt mij ditmaal persoonlijk en volhardt in zijn weigering het geschonden vertrouwen te herstellen.¹²⁰

Geachte heer Giltay

Hierbij deel ik u mede, dat uw brief van 2 december 2004 door mij in goede orde is ontvangen.

De inhoud van uw (nadere) brief ten spijt zie ik geen aanleiding om mijn mening, neergelegd in mijn brief van 12 november 2004, die namens mij is ondertekend door mijn chef-staf, te wijzigen.

Ik kan uw verzoek dan ook niet in behandeling nemen.

[handgeschreven:] m.vr.gr.

Hoogachtend,

De Inspecteur-Generaal der Krijgsmacht,

A.P.P.M. Van Baal

Luitenant-generaal der Artillerie

De onwillige houding van generaal Van Baal doet mij zijn bonte gedrag in deze affaire niet vergeten.

Bij Casema sprak Ina met genegenheid over haar liefdesrelatie met haar echtgenoot. Toen ze werd uitgehoord over haar eerste keer, bekende ze het met haar Ad te doen.

Ook generaal Van Baal heeft zich uitgelaten over zijn huwelijk. Tijdens zijn publieke beëdiging als bevelhebber der landstrijdkrachten dankte hij tweemaal zijn vrouw voor haar steun.¹²¹ Dat ze nog altijd verliefd op elkaar zijn, laat hij bovendien in 2007 in de *PolitieacademieKRANT* optekenen.¹²²

Nu kan ik het ook niet helpen, maar dit intieme contact van generaal Van Baal met zijn ‘spionne’ schijnt een zedenmisdrijf op te leveren in het militaire strafrecht. Een militair behoort immers een gepaste afstand te bewaren tot zijn ondergeschikten. Hij mag absoluut geen liefdesrelatie met hen hebben.

Uiteraard is het de normaalste zaak van de wereld als huwelijkspartners met elkaar vrijen. Er moet wel iets heel eigenaardigs aan de hand zijn, wil dat een zedenmisdrijf opleveren. Militaire hiërarchie binnen een huwelijk is zoöiets buitenissigs.

Een intieme verhouding bij Defensie tussen een militair en zijn ondergeschikte is niet voor niets verboden. Geen enkele

professionele krijgsmacht wil dat zijn taakstelling in het geding komt door privéangelegenheden. Een militaire gezagsverhouding tussen geliefden tast immers de geloofwaardigheid en hiërarchie van de organisatie aan.

Lucas benadrukt dat er niet lichtvaardig wordt gedacht over het militaire zedenmisdrijf dat naar zijn weten generaal Van Baal pleegde door werk en privé niet gescheiden te houden: het was hem verboden zijn eigen vrouw een duistere operatie te laten uitvoeren.

Mocht de generaal zijn vrouw hebben bevolen om de toegangspas te stelen, dan kan hij volgens het militaire strafrecht bovendien als dader van de diefstal worden veroordeeld. Een militair behoort zijn mindere nu eenmaal niet op te dragen een misdrijf te plegen.

Door een valse voornaam en haar meisjesnaam te gebruiken kon Ina de diefstal plegen zonder de aandacht te vestigen op haar identiteit als generalsvrouw. De list hielp de Van Baals om de omstreden operatie bij Casema te verhullen. Als defensieambtenaren misdrijven geheimhouden, brengt dat echter een niet te onderschatten veiligheidsrisico met zich mee voor de defensieorganisatie.

Een militair die een misdrijf pleegt en dit verhult, loopt het gevaar daarmee te worden gechanteerd. Daarmee wordt de integriteit van de krijgsmacht op het spel gezet. Het veiligheidsrisico wordt daarbij groter naarmate de dader een hogere functie bekleedt. Operofficieren dienen zich onberispelijk te gedragen opdat inlichtingendiensten ze met geen mogelijkheid onder druk kunnen zetten.

Een van de taken van de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst is te onderzoeken of een militair chantabel is. Zo lichtte Lucas toe dat bij een veiligheidsonderzoek naar medewerkers, naast strafbare feiten als diefstallen en inbraken, óók gekeken wordt naar seksuele escapades. Wie een zedenmisdrijf heeft gepleegd en dit angstvallig geheimhoudt, kan bedreigd worden met openbaarmaaking ervan. Uit vrees voor publieke of strafrechtelijke veroordeling zou hij vervolgens kunnen zwichten om zijn verantwoordelijkheden te verzaken. In verband met 's lands veiligheid dient dit gevaar uiteraard te worden voorkomen.

Gezien het bewaken van de integriteit binnen Defensie een

kerntaak is van de MIVD, is het verbazingwekkend dat Van Baal zijn Verklaring van geen bezwaar behield. De BVD wees mij namelijk al in 1999 erop dat Van Baal – door zijn eigen vrouw bij deze operatie in te zetten – een militair zedenmisdrijf heeft gepleegd en zich daarmee in een kwetsbare positie heeft gemanoeuvreerd. Toch kwam dit ‘zedenschandaal’ nooit in de openbaarheid en liet de MIVD Van Baal zware functies bekleden. De MIVD acht hem zelfs capabel als bevelhebber der landstrijdkrachten en inspecteur-generaal der krijgsmacht.

In die laatste rol dient Van Baal onder meer geschillen tot een oplossing te brengen waarbij MIVD-functionarissen zijn betrokken. Een IGK moet echter van onbesproken gedrag zijn, opdat hij op geen enkele manier onder druk is te zetten. Hij hoort boven de partijen te staan, want het is zijn taak de waarheid boven tafel te krijgen – ongeacht of deze pijnlijk is voor hemzelf, zijn naasten of wie dan ook.

Toen ik een beroep op Van Baal deed, gaf hij totaal geen blijk van enige onafhankelijkheid. Omdat hij zich ontrok aan zijn verantwoordelijkheid om dit militaire inlichtingengeschil op te lossen waarbij hij en zijn vrouw zijn betrokken, is het de vraag hoe Van Baal door zijn screening is gekomen. Wat bewoog de MIVD om deze uiterst controversiële figuur geschikt te achten als dé vertrouwensman van de krijgsmacht? Was het soms de bedoeling een toezichthouder te benoemen die waar nodig onder druk kan worden gezet?

Tijdens de informatiebijeenkomst op de marinebasis in Amsterdam werd helder gemaakt dat rekruten bij hun aanstelling trouw zweren aan de koningin, beloven de wetten te gehoorzamen en zich onderwerpen aan de krijgstucht. Over deze kernwaarden overhandigde de krijgsmacht me destijds nog speciaal een toelichting.¹²³ Hierin staat dat de militaire eed geen reliëf is uit vervlogen tijden: ‘Absolute trouw wordt mogelijk ouderwets gevonden, maar toch zijn er zaken die onveranderlijk hun waarde behouden. Trouw behoort daartoe. Daar valt niets op af te dingen en er valt niet mee te schipperen.’

De tekst gaat verder:

1. **TROUW AAN DE KONING(IN)** betekent trouw aan de constitutionele vorst(in) die als zodanig het hoogste staatsgezag vertegenwoordigt. Het betekent trouw aan de wettige overheid. Een overheid die in alle omstandigheden verzekerd moet zijn van de trouw van haar defensieapparaat. Niet alleen in uitzonderlijke omstandigheden wanneer de veiligheid van ons land of het bondgenootschap op het spel staat, maar ook in schijnbaar onbelangrijke dagelijkse dingen.
2. **GEHOORZAAMHEID AAN DE WETTEN** dient een vanzelfsprekende zaak te zijn. Feitelijk is dit een verplichting voor iedere staatsburger in een democratische rechtsstaat. Militairen echter kunnen, in oorlogstijd, door de overheid bekleed worden met gezag waaraan niet geringe bevoegdheden kunnen worden ontleend. Dit houdt in dat de militair een voorbeeld dient te zijn in het naleven van de wetten. De wet verplicht echter ook de grenzen van de bevoegdheden niet te overschrijden. Daardoor worden de militair en de samenleving behoed voor machtsmisbruik.
3. **KRIJGSTUCHT** is het naleven van een stelsel van logische gedragsregels dat het functioneren van de krijgsmacht onder alle omstandigheden moet waarborgen. In aanvulling op de wet stelt de krijgstucht ieders plichten en rechten zeker. De krijgstucht is van toepassing op iedere militair, ongeacht rang of stand. [...]

De eed van trouw staat mijlenver af van de militaire praktijk. Zo lijkt Van Baal in deze affaire de eed op alle drie punten te hebben geschonden: hij zweert dan wel onvoorwaardelijke trouw aan de wettige overheid, maar misleidde toch de minister. Daarnaast ziet het ernaar uit dat hij ook zijn bevoegdheden overschreed. Als Van Baal degene is die zijn echtgenote opdracht gaf tot de undercoveroperatie, valt dat onmogelijk te rijmen met de wetten en gedragsregels waaraan een militair zich – ongeacht rang of stand – behoort te houden.

De enige die in deze operatie trouw heeft bewezen, is Van Baals

echtgenote – en wel haar huwelijks trouw. Haar rol verdient enig respect. Hoewel Ina iedereen bedroog door haar identiteit en criminale bedoelingen voor zich te houden, is de inzet die ze voor haar man toonde ergens bewonderenswaardig. Een andere vrouw zou hebben gezegd: dat gelazer op je werk, zoek dat zelf maar uit.

Dit boek werpt licht op de vele fouten die Ina tijdens haar operatie maakte. Het is echter maar de vraag in hoeverre die een huisvrouw zijn aan te rekenen. Het is gebleken dat Ina faalde als geheim agent omdat ze voor deze functie niet geschikt was – ze kon het simpele werk op de Afdeling Telesales al niet aan.

Goddank werd ze uitgezonden naar het vredige Delft. Als Ina met haar schriftje zou zijn betrapt tijdens een operatie in Damascus, dan had ze haar verhaal misschien niet kunnen navertellen.

De MID ging in 1998 zijn boekje te buiten door een liefdesaffaire tussen twee burgers te verbieden: Jasper werd gemaand met mij te breken. Deze ongerijmde handelwijze roept de vraag op hoe consequent de Nederlandse overheid in deze zaak heeft gehandeld op het gebied van persoonlijke relaties, en hoe het militaire inlichtingenwezen omgaat met verhoudingen die wél verboden zijn. Is Ina ooit gewezen op het feit dat het voor een militair verboden is een relatie te hebben met zijn ondergeschikte? En droeg de MID haar op met haar man te breken vanwege antecedenten die zo ernstig zijn dat hij ze niet met haar durft te bespreken?

Lucas licht mij in over de wijze waarop Ina bij Defensie als agent werd binnengehaald: in zijn functie van plaatsvervangend chef defensiestaf schoof generaal Van Baal zijn vrouw naar voren vanwege het personeelsgebrek bij de MID en omdat Ina zelf de ambitie zou hebben om weer aan het werk te gaan. Bovendien zou Ina geschikt zijn bevonden om Moniek te observeren vanwege het simpele feit dat Moniek haar niet kende.

Voor het aanzien van het leger is het beter als het personeel aantrekt op basis van kwaliteiten. Bovendien roept het vragen op als personen bij de overheid voor elkaar gaan werken terwijl ze zijn gehuwd: Wat bezielt een generaal die ertoe overgaat om voor zijn carrière heimelijk zijn eega als spion in te zetten? Deed Ad een

beroep op zijn vrouw omdat deze operatie zo scandaleus is dat hij deze alleen aan zijn eigen vrouw durfde toe te vertrouwen? Was zij soms de enige die zo gek was zich voor deze inlichtingenstreek op te offeren?

Het is buitengewoon twijfelachtig of Moniek wel de opdracht had mogen ontvangen bij Casema te infiltreren. De MID mag alleen tot een dergelijke operatie overgaan als de veiligheid van de Staat wordt bedreigd. Dat was bij ons niet het geval. Op de Afdeling Telesales werden geen terroristische aanslagen voorbereid; evenmin verkochten we massavernietigingswapens aan de telefoon.

Niet minder twijfelachtig dan Monieks infiltratie, is die van Ina. Zij had daartoe nooit opdracht mogen ontvangen. In een modern leger is de trouw die zij aan haar man bewees, absoluut misplaatst.

Behalve zijn vrouw, leverde ook de tante van generaal Van Baal een bijdrage om deze geheime operatie te laten slagen. Door een logeerplek aan te bieden hoefde haar nichtje niet elke dag in de file te staan. Hoewel deze familiehulp op zich lofwaardig is, getuigt het niet van realiteitszin aangaande het land waarin wij leven.

In Nederland hoort een plaatsvervangend chef defensiestaf niet als een soort maffiabaas clandestiene operaties te laten uitvoeren door zijn familieleden. Evenmin behoort hij een valkuil uit te zetten om een stammenstrijd op het Ministerie van Defensie in zijn voordeel te beslechten. De defensiestaf moet zich richten op wettige operaties waarvoor onze manschappen zijn opgeleid.

Toch is het goed voor te stellen waarom Van Baal rare sprongen maakte. Wanneer je als generaal tekortschiet in je opdracht een enclave te beschermen – met volkenmoord tot gevolg – is het uiterst pijnlijk om dit falen onder ogen te zien. Dat Van Baal met arglist probeerde deze antecedenten te verduisteren valt met geen mogelijkheid goed te praten, maar is verklaarbaar omdat het trauma Srebrenica voor hem ongekend beschamend is.

Feit is dat plaatsvervangend landmachtbevelhebber Van Baal en chef defensiestaf Henk van den Breemen op 11 juli 1995 met een uiterst gênante eis kwamen. Op de avond nadat Srebrenica was gevallen, bezochten beiden in Zagreb Bernard Janvier – de Franse

opperbevelhebber van de VN-vredesmacht. Janvier had net het bevel gegeven dat Dutchbat op zijn plek moest blijven: de Bosniakken moesten beschermd worden. De twee Nederlanders legden echter de eis op tafel dat Dutchbat nog vóór de volgende dag uit de enclave moest zijn vertrokken.¹²⁴

Juist toen het erop aankwam, pleitten de generals Van Baal en Van den Breemen vurig voor de aftocht van de Nederlandse troepen. Ze vochten met hart en ziel voor de bescherming van hún jongens. Het is alsof de plaatsvervangend bevelhebber van de landstrijdkrachten op het *moment suprême* van het drama zijn onvoorwaardelijke trouw aan zijn mannen bewees.

De Koninklijke Landmacht had zijn mannen het bevel moeten geven de burgers van Srebrenica tegen de Bosnische Serviërs te beschermen. Dutchbat had beïzield moeten worden deze moeilijke gevechtstaak uit te voeren. De eigen veiligheid en lijfsbehoud had echter prioriteit. Dutchbat vocht nauwelijks – het redde zijn eigen hachje. Ons land leverde een bevolkingsgroep deels uit aan haar aartsvijand. Vervolgens vermoordden de Servische militairen de Bosniak-mannen.

‘Het verontrustende feit is dat het Nederlandse bataljon in Srebrenica op geen enkel moment weerstand heeft geboden aan de Serviërs,’ rapporteert een Franse parlementaire onderzoekscommissie in 2001.¹²⁵ In het rapport wijzen officieren er bovendien op dat Dutchbat de opdracht had gekregen om te vechten:¹²⁶ ‘Als we vierhonderd Fransen in Srebrenica hadden gehad, zou het totaal anders zijn geweest’.

Het is essentieel dat de minister van Defensie beschikt over alle relevante informatie. Uiteraard behoorde hij de afdrukken van het beruchte fotorolletje te ontvangen. Deze bewijzen immers dat Dutchbat met de Serviërs samenwerkte bij de deportatie van de Bosniakken en dat er op 13 juli 1995 al veel van hen waren vermoord – de genocide was op handen. Niettemin verdween het rolletje in de doofpot. De minister, die verantwoording moet afleggen aan het parlement, werd misleid door Van Baal.

Generaal Van Baal

De achtduizendvoudige moord op de Bosniakken vormde geen aanleiding om Van Baal – die medeverantwoordelijk was voor hun bescherming – zijn Verklaring van geen bezwaar te ontnemen. Het misleiden van de minister over de toedracht van de volkenmoord stuitte evenmin op bezwaar. Integendeel, ondanks zijn verraad mag Van Baal als inspecteur-generaal der krijgsmacht de minister van advies dienen. Ondanks de genocide acht de MIVD hem geschikt om als IGK in persoonlijke kwesties het onderlinge vertrouwen te herstellen.

Aangezien Van Baal me doorverwijst naar de minister van Defensie, schrijf ik de bewindsman op 1 september 2007.¹²⁷ In de brief heb ik het over de inbraak bij Casema en de misdragingen van de twee defensievrouwen, die ik voor het eerst ook bij naam en toenaam noem.

Voorts komen de volgende vragen aan bod: ‘Excellentie, mogelijke generals van U in ons land criminale middelen in een civiele bedrijfstak inzetten voor het nastreven van persoonlijke belangen zoals het in de doofpot smoren van kritiek op het voor de Minister achterhouden van foto’s van ernstig falen in Srebrenica? Bent U zelf eigenlijk wel goed ingelicht? Hebt U de foto’s al gezien?’

Secretaris-generaal Ton Annink komt na meer dan vier maanden met een ontwijkend antwoord.¹²⁸ Hij gaat niet in op de gestelde vragen en beweert dat in mijn schrijven ‘geen nieuwe feiten of omstandigheden’ worden aangevoerd.

Omdat ik bij de overheid tegen onbegrip blijf aanlopen, werk ik vanaf 2009 mijn getuigenverslag van de Casema-intriges verder uit. Doel is brede verspreiding – ook onder de controlerende macht. Zodoende overhandig ik het op 7 maart 2010 aan senator Britta Böhler,¹²⁹ wier advocatenkantoor de voormalige Dutchbat-tolk Hasan Nuhanović bijstaat.

Op Nieujaarsdag 2011 gaat mijn berging in mijn flat in vlammen

op; ontploffingsgevaar dreigt.¹³⁰ Het is voor alle bewoners des te meer beangstigend wanneer de brandweer zegt uit te gaan van brandstichting. Een connectie met deze affaire is onwaarschijnlijk maar valt niet uit te sluiten: de dader wordt nooit opgespoord. Originelen van mijn dossier gaan verloren,¹³¹ maar gelukkig liggen er digitale kopieën op diverse adressen.

Een jaar later ontmoet ik maatschappijkritisch uitgever Paul de Ridder, die mijn relaas in boekvorm wil uitbrengen. Het contact verloopt prettig maar toch scheiden onze wegen.

Hij publiceerde in 2006 het non-fictieboek *Een man tegen de Staat*,¹³² over klokkenluider Spijkers die zijn leven helaas als lijdensweg ervaart. De beschuldigingen hierin aan het adres van politici en topmilitairen leidden tot meerdere rechtszaken.¹³³ Uit vrees dat van mijn exposé eveneens dure procedures komen, zoekt De Ridder een advocaat die het manuscript tegen een schappelijke prijs wil nakijken. Die blijkt echter niet eenvoudig te vinden.

De Ridders voorzichtigheid begrijp ik. Reeds in 1999 waarschuwde Lucas dat een getuigenis het risico loopt bij publicatie te worden afgeschoten op grond van een klein detail dat niet klopt.

Uiteindelijk kom ik in 2013 terecht bij uitgever Coen Borgman van SpeakEasy Publisher & Agency. Hoewel ik erop aandring om een jurist het manuscript na te laten lopen,¹³⁴ vindt hij dat niet nodig. Hij staat volledig achter de inhoud en zegt het risico te nemen, mede omdat ik het principe van hoor en wederhoor correct toepas.

De reacties van generaal Van Baal en Moniek op deze affaire neem ik integraal op in dit boek. Zo is op pagina's 124-127 Van Baals ontwijkende antwoord te lezen nadat ik hem aanschreef in zijn toenmalige functie van IGK. Mijn aankondiging dit schandaal – indien nodig – in de publiciteit te brengen, maakte geen reactie los.

Moniek werd op 11 februari 1999 verhoord door contra-inlichtingenmajoor De Ruyter over de gebeurtenissen bij Casema. Haar getuigenis staat integraal op pagina's 60-61. Om een nieuwe reactie kan ik haar verder niet vragen. Daarvoor dien ik haar

immers te benaderen, hetgeen ze mij op 13 augustus 1998 streng heeft verboden.

Aangezien er zoveel jaren zijn verstreken, overweeg ik toch om Moniek te mailen. Ze blijkt echter niet te traceren. Twee afwijken-de spellingen van haar achternaam komen voor: de spellingswijze met een ‘i’, die onder meer de minister van Defensie gebruikt in een officieel schrijven,¹³⁵ alsmede die met de letters ‘ij’, die Moniek zelf typte in een door haar ondertekende fax aan de nationale ombudsman.¹³⁶ Met beide varianten is ze niet op internet te vinden.

Voor het exposé zou de visie van oud-minister Frank de Grave een aanwinst zijn. Ik schrijf hem: ‘Zou U mijn manuscript willen lezen en eventueel een voorwoord willen schrijven?’ Daarbij geef ik aan dat ik het niet schreef uit rancune. ‘Ik voel er ook niets voor om bizarre juridische procedures te gaan voeren. Wel acht ik het vanuit historisch oogpunt belangrijk dat deze geschiedenis enige aandacht krijgt, opdat deze kan worden afgesloten.’¹³⁷

De destijds politiek eindverantwoordelijke ziet een rol bij dat afsluiten echter niet zitten: ‘Hoezeer ik Uw mening deel dat geschiedenis geschreven moet worden, acht ik mijn betrokkenheid bij deze gebeurtenis te ver op afstand en te lang geleden om positief op uw verzoek te reageren.’¹³⁸

Het Ministerie van Defensie verlangt dat iedereen die een boek over de krijgsmacht wil publiceren, dit eerst ter inzage geeft. Er dient immers geen gevoelige informatie te worden gepubliceerd die de vijand in de kaart kan spelen.¹³⁹ Als Nederlander wil ik me uiteraard aan deze voorzorgsmaatregel houden.

Indien gewenst ben ik bereid passages zwart te lakken, zelfs als dit verzoek niet legitiem is. Blokken als [REDACTED]

[REDACTED] in het boek zullen linksom of rechtsom de nieuwsgierigheid van het publiek wekken, zo licht de Amerikaanse copywriter Robert Preece mij oktober 2013 voor tijdens een collegiaal gesprek.¹⁴⁰ Daarbij verwijst hij naar de memoires getiteld *Fair Game* ('Eerlijk spel') van voormalig CIA-agente Valerie Plame.¹⁴¹

Juist de talloze gecensureerde passages hierin trokken de aandacht, terwijl de contouren van wat haar spionagedienst voor de wereld verkoos achter te houden toch naar buiten sijpelden via het nawoord.

Maart 2014 richt ik me, mede op het eerder verzoek van IGK Van Baal, nogmaals tot de minister van Defensie: het manuscript van *De doofpotgeneraal* gaat richting bewinds vrouw Jeanine Hennis-Plasschaert met het verzoek om een reactie.¹⁴² Ze laat echter niets van zich horen.

Volgens artikel 98 van het Wetboek van Strafrecht schendt men staatsgeheimen als men ‘weet of redelijkerwijs moet vermoeden’ dat ‘geheimhouding door het belang van de Staat of zijn bondgenoten wordt geboden’. Daders kunnen tot zes jaar celstraf tegemoet zien. Gelukkig is dat hier niet aan de orde aangezien de bewinds vrouw me niet gebiedt passages in mijn werk te schrappen.

Wat de reden voor haar zwijgen ook is, door niet te reageren op de voorinzage geeft Hennis impliciet groen licht. Met haar houding geeft ze het signaal af dat het niet bezwaarlijk is dit spionageschandaal uit de doeken te doen, haar (voormalige) geheim agenten te ontmaskeren en hun namen te publiceren. Maar ook het openbaren van de zogenoemde vriendendienst van de DGSE ziet ze kennelijk niet als schadelijk voor de betrekkingen met Parijs.

Minister Ronald Plasterk van Binnenlandse Zaken krijgt het manuscript ook voorgelegd,¹⁴³ maar reageert evenmin. In het verleden werd ik nog gemaand absoluut te zwijgen over het BVD-escortproject voor diplomaten. Anno 2014 lijkt de bewindsman er geen probleem mee te hebben dat dit middels publicatie bekend wordt in Nederland, en gezien het internationale onderwerp langzaamaan ook daarbuiten. Net zomin stuit mijn beschrijving van mijn rol als officieus BVD-informant in de jaren 1999–2001 op zijn bezwaar.

De verstoringsmaatregelen destijds hadden tot doel mij te dwarsbomen en mijn getuigenis te ondermijnen, zo duidde de BVD. Geldt deze strategie nog steeds? Loop ik met de publicatie het

risico weer te worden tegengewerkt? De Staat laat mij in het ongewisse door niet te reageren.

Een mogelijke verklaring voor het stommetje spelen van de ministers is navolging van het motto: wie geschoren wordt, moet stilzitten. Maar laten we niet gissen. Geen enkele letter in het manuscript hoeft te worden aangepast – prima, men kan het krijgen zoals men wil.

Toch gaat het manuscript niet direct naar de drukker. Opdat deze gedurfde publicatie meer gewicht krijgt en de positie van de debutant wordt versterkt, legt de eindredactie de pdf eerst voor aan enkele personen van statuur. Hierop komen meerdere aanbevelingen binnen, waaronder een van Jan Pronk,¹⁴⁴ die als minister medeverantwoordelijk was voor de bescherming van Srebrenica.

Genocide-begraafplaats Srebrenica

Een wereldse gerichtheid is voor de eindredactie vanzelfsprekend. Het vinden van de juiste toon is voor de auteur echter een minder eenvoudig verhaal, zeker aangezien hij hier onder meer over een zwaarbeladen onderwerp als volkenmoord schrijft. Voor een gepaste afstemming vlieg ik in september 2014 op en neer naar Bosnië – mijn eerste reis naar de regio. Ik bezoek er het Srebrenica-herdenkingscentrum.¹⁴⁵

Tussen de eindeloze rijen graven wordt pas duidelijk dat de

genocide geen abstract historisch feit is. We hebben te maken met duizenden mensen, ieder met hun eigen verhalen en gevoelens, die bruusk uit het leven zijn gerukt. Bij gebedszuilen die wraakgevoelens als kleingeestig wegzetten maar ferm oproepen tot hoop en gerechtigheid, toon ik met bloemen eer aan deze stille getuigen.

HOOFDSTUK 12

Excellentie

Het Nederlandse inlichtingenwezen heeft deze affaire nooit rechtgezet. De Staat acht daarvoor mijn individuele belang ondergeschikt aan het landsbelang.

Welnu, in april 1998 werd ik op de Marinekazerne Amsterdam voorgelicht dat een militair het risico loopt zijn leven te geven voor zijn land. Hoewel de voorlichter wat lacherig deed over zijn theatraal gekozen woorden, verzocht hij zijn toehoorders hier wel serieus over na te denken. Het verzoek van de Koninklijke Marine heb ik opgevolgd. Ik besloot me in te zetten voor de taken van de krijgsmacht om het landsbelang te verdedigen en de internationale rechtsorde te bevorderen – ongeacht de gevolgen.

Ik ben tot het inzicht gekomen dat het hier beschreven defensieschandaal draait om het verduisteren van foto's van het drama van Srebrenica, waarmee bewijsmateriaal van oorlogsmisdaden wordt achtergehouden. Iedereen – de regering, het parlement, het Nederlandse volk én de internationale gemeenschap – wordt voor de gek gehouden.

Daarmee worden onze democratische rechtsstaat en de internationale rechtsorde geschaad. Die doofpot mede in stand houden? Geen denken aan. De burgers van dit land en – belangrijker – de weduwen van Srebrenica hebben recht op de waarheid. Ons land mag niet door het Ministerie van Defensie worden misleid. De regering bestaande uit de koning en de ministers hoort het oppergezag over de krijgsmacht uit te oefenen en haar ambtenaren te dwingen moed te tonen en openheid van zaken te geven.

Deze doofpotaffaire toont aan dat Defensie zich heeft vervreemd van de Nederlandse wetgeving, haar eigen kernwaarden en

taken. Inmiddels ben ik me gaan afvragen hoe belangrijk het is om te worden gerehabiliteerd door deze organisatie. In ogenschouw nemend op welke – nauwelijks serieus te nemen – wijze zij in deze affaire opereert, zie ik bij nader inzien het belang hier niet van in voor mij persoonlijk.

Ik zal de minister van Defensie niet meer om eerherstel vragen. Het is nuttiger wanneer de bewindspersoon zich richt op het herstellen van de reputatie en geloofwaardigheid van zijn inlichtingendienst. Laten we wel wezen: in de loop der jaren verloren nogal wat hoofdpersonen uit deze affaire hun aanzien en positie. Vertrouwens- en integriteitskwesties braken defensiefunctionarissen, die ik tijdens hun werk heb zien huilen en beven van angst.

Mijn ervaringen inzake dit defensieavontuur heb ik verwerkt in dit boek. Bij het schrijven heb ik ondanks de verstoringsmaatregelen mijn vergevingsgezindheid laten spreken. Deze publicatie is niet bedoeld om mijn gram te halen. Uitgangspunt bij het opstellen van deze getuigenis is om de krijgsmacht – waarvoor mijn opa werkte als lid van de kriegsraad – een spiegel voor te houden van haar handelwijze. Een overheidsschandaal gerelateerd aan een volkenmoord is immers geen kleinigheid en mag niet worden doodgezwegen.

In juli 1998 deed een inlichtingenfunctionaris van Defensie een beroep op mij. Ze ging op indringende wijze achter mij aan, moedigde mij aan me te verdiepen in de ‘rel’ rond het fotorolletje, en verzocht mij om inlichtingenrapporten te schrijven voor de uitzendin van defensiepersoneel. Ik moest de conflictpartijen in kaart gaan brengen.

Het verzoek van de krijgsmacht volg ik hierbij op. In *De doofpotgeneraal* beschrijf ik hoever Van Baal gaat om maar geen eerverlies te hoeven lijden. Hij veronachtzaamt daarbij dat zijn individuele belang ondergeschikt is aan het landsbelang.

Geachte minister, tot uw dienst!

Deel Twee

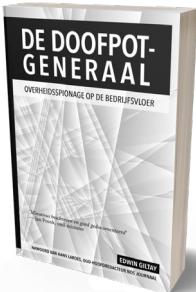
2014–2016

*'Wat eenmaal gedrukt is, behoort toe aan de hele wereld tot in
de eeuwigheid. Niemand heeft het recht om het te vernietigen.'*

— Gotthold Ephraim Lessing, Duits dichter

HOOFDSTUK 13

Reacties

Eerste druk

Op 26 november 2014 brengt uitgever Borgman *De doofpotgeneraal* uit. Dat de dag ervoor pal voor zijn etagewoning brand is gesticht, raakt hem niet – het lijkt ongerelateerd.¹⁴⁶ In het restaurant-café van *NRC Handelsblad* in Amsterdam interviewt auteur Philip Dröge mij tijdens de boekpresentatie in het bijzijn van mijn dierbare ouders, familieleden, vrienden, een dozijn collega-redacteuren en andere belangstellenden.¹⁴⁷ Onderzoeksjournalist Brenno de Winter ontvangt het eerste exemplaar.

De volgende dag staat er in diverse dagbladen een recensie van Silvan Schoonhoven, waarin De Winter de overheid oproept open te zijn over deze doofpotaffaire.¹⁴⁸ Alweer vraag ik Defensie en Binnenlandse Zaken om opheldering.^{149, 150} Wederom zonder resultaat. Terwijl het boek al lang in de boekhandel ligt, antwoordt secretaris-generaal Richard van Zwol namens minister Plasterk van Binnenlandse Zaken niet te zullen reageren op het manuscript.¹⁵¹

Toch gloort er even hoop. Op mijn verzoek geeft Van Zwol op 2 maart 2015 namens minister Plasterk opdracht om de hele affaire-*De doofpotgeneraal* te laten onderzoeken – een klus voor de Commissie van Toezicht betreffende de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CTIVD). Mijn klachten heeft hij al doorgezonden aan deze toezichthouder.¹⁵²

Twee weken later spreek ik op het CTIVD-bureau onderzoeker Marvin Aaron, onder meer over het fotorolletje van luitenant

Rutten.¹⁵³ Hij belooft dit onderwerp mee te nemen in het onderzoek.

Op 17 april volgt niettemin een verbazingwekkende brief: sg Van Zwol meldt dat hij het CTIVD-onderzoek alsnog torpedeert.¹⁵⁴ Enkele dagen later laat minister Hennis van Defensie weten eveneens te weigeren deze affaire onder de loep te nemen.¹⁵⁵

Wat blijkt achteraf: de CTIVD zond de klacht die het moest onderzoeken brutaalweg terug naar Plasterk, met de boodschap dat de bewindsman geen ‘behandelplicht’ heeft.¹⁵⁶ Rob Bertholee, hoofd van BVD-opvolger AIVD, gaf hierop Van Zwol per nota het hoogst ongebruikelijke advies ‘de klacht alsnog niet in behandeling te nemen’.¹⁵⁷

‘Klungelende leidinggevenden, falende controles’ briest *Nieuwe Revu* ondertussen in een viersterrenrecensie van *De doofpotgeneraal*.¹⁵⁸ Ook promoot *Checkpoint magazine*, het veteranenblad van het Ministerie van Defensie, het onder zijn lezers.¹⁵⁹ Nadat hun inkooporganisatie met een lovende recensie komt,¹⁶⁰ nemen openbare bibliotheken door het land het boek op in hun collectie. Er wordt ook een luisterboek uitgebracht voor blinden en slechtzienden.¹⁶¹ *EenVandaag* wil een radio-interview?¹⁶² Doen we.

De regering wil het niet horen maar steeds meer mensen wel. Ook Tweede Kamerleden, van zowel linkse als rechtse signatuur, beginnen deze zaak te volgen. Politici, prominenten en publicisten zenden steunbetuigingen.

Advocaat Simon van der Sluijs leerde ik kennen op de boekpresentatie. Hij en zijn collega Marco Gerritsen nodigen mij uit op hun Haarlemse kantoor.¹⁶³ De twee procederen tegen de Nederlandse Staat namens de zogenaamde Moeders van Srebrenica, en nemen op 7 juli 2015 in hun memorie van grieven een korte passage op over *De doofpotgeneraal*.¹⁶⁴ De rol van mijn boek in hun miljardenrechtszaak is zeer bescheiden. Niettemin helpt de getuigenis hen, samen met vele andere bewijzen, om het standpunt te ondersteunen dat de krijgsmacht medeverantwoordelijkheid draagt voor de genocide, en bewijsmateriaal daarvan heeft verdonkermaand.

Tijdens de val was kolonel buiten dienst Charlef Brantz als waarnemend commandant van de sector Noordoost-Bosnië de directe

chef van Dutchbat-commandant Thom Karremans. In een eerste reactie op het boek concludeert hij met ironie dat ik net zo'n grote vriend ben geworden van de Van Baals als hij. Ook zendt hij openhartige e-mails over zijn zeer moeizame relatie met zijn meerdere Ad van Baal en diens echtgenote.¹⁶⁵

Brantz laat weten haar een aantal keren de wacht te hebben aangezegd omdat ze de bevoegdheden van haar echtgenoot te buiten ging.¹⁶⁶ Zo benaderde ze in 1994 de secretaresse van commandant van de landmacht-crisisstaf generaal F. Pollé. Haar verzoek: een dienstwagen. Omdat Brantz destijds over dergelijke aanvragen besliste en toevallig op Pollé wachtte in de kamer van de secretaresse, gaf de medewerkster het verzoek van mevrouw Van Baal gelijk aan hem door. Brantz vertelt:

Op mijn vraag waarom ze die dienstauto nodig had, was het antwoord: ‘om boodschappen te gaan doen’. Mijn antwoord was kort: ‘nee’. Wat eenkul.

Brantz vermoedt dat zij in haar woonplaats met een ‘hofauto’ aan de buitenwereld de importantie van haar man wilde laten zien. Ook vertelt hij dat na zijn weigering een boos telefoontje volgde van generaal Van Baal: waar hij de brutaliteit vandaan haalde om dat verzoek naast zich neer te leggen.¹⁶⁷ Brantz: ‘Het was in 1994 niet de enige keer dat we mot met elkaar hadden.’¹⁶⁸

Derk Zwaan was als militair aanwezig bij de val van Srebrenica en werd later voorzitter van Vereniging Dutchbat 3. Zoals veel veteranen gelooft hij de officiële lezing van de val niet langer. Het is hem de afgelopen twintig jaar opgevallen dat ‘als het woord Srebrenica valt, mensen binnen de overheid krampachtig worden.’ Hij is dan ook iedereen dankbaar die aantoont dat er méér aan de hand is.¹⁶⁹

Een lezer werkzaam bij de MIVD die mij vraagt zijn anonimititeit te waarborgen, verwoordt het in een versleutelde mail als volgt: ‘Ik heb inmiddels in al die jaren geleerd dat wij niet onderdoen voor andere landen. Zij het dat het allemaal wat amateuristisch gebeurt bij ons. Alle verhalen die je hoort waarvan je denkt: nee, dat

kan niet waar zijn, niet in Nederland – die zijn over het algemeen waar.’¹⁷⁰

Ook een ervaren rechercheur neemt de tijd om in te gaan op het exposé. Hij bevestigt dat verstoringsmaatregelen op een karakteristieke manier worden uitgevoerd, namelijk zodanig dat de geïntimideerde ze achteraf moeilijk kan hardmaken.

De politieman vertelt – tot zijn eigen ontsteltenis – dat enkele collega’s van hem burgers die zij als lastig beschouwen, inderdaad op merkwaardige wijze intimideren. Daarbij geeft hij het voorbeeld dat zo iemand als hij’s avonds in het donker alleen over straat loopt hinderlijk wordt gevolgd door een onbekende man in een regenjas. Vervolgens wordt hem toegeblaft om bijvoorbeeld zijn klacht tegen de overheid in te trekken, waarna de schim weer verdwijnt.

Gevolg is dat de persoon in kwestie zich zwaar voelt bedreigd en door stress wordt bevangen, aldus de rechercheur. Hij kan echter geen aangifte doen, gezien er geen getuigen of bewijzen zijn van de intimidatie. Bovendien is er geen sprake van een strafbaar gestelde bedreiging omdat men niet bedreigd is met de dood, fysiek geweld of iets anders concreets. En als hij toch zijn verhaal zou vertellen, dan bestaat de kans voor paranoïde te worden uitgemaakt. Het is immers niet in grote kring bekend dat bepaalde ambtenaren met psychologische oorlogsvoering burgers doelbewust slapeoze nachten bezorgen.

Om de spanning op te voeren zou de overheid het overigens niet bij één voorval laten. De intimiderende ambtenaar zou na een paar weken het ritueel herhalen, ditmaal geflankeerd door meerdere ‘mannen in regenjas’, opdat de burger maximaal wordt beangstigd en het niet meer aandurft zijn klachtprocedure door te zetten.

Derk Zwaan kan over dergelijke intimidaties meepraten. Als Srebrenica-veteraan is hij al jaren verwikkeld in een juridisch gevecht met Defensie over schadevergoeding. Door publieke omroep NOS laat hij optekenen: ‘Er zijn dingen gebeurd om mij te intimideren. Ik ben bijvoorbeeld ooit door een vreemde op straat op mijn schouder getikt die zei: ‘stop met die procedure over Srebrenica’. En ook mijn advocaat is afgeluisterd. Dat staat allemaal vast.’¹⁷¹

In chatgesprekken vertelt Zwaan dat hij is geobserveerd door de Brigade Speciale Beveiligingsopdrachten van de Marechaussee, en dat er ook op zijn werk mensen zijn benaderd.¹⁷²

Zwaan bevestigt dat deze intimidaties vallen onder de gangbare verstoringsmaatregelen die onze inlichtingendiensten aanwenden. Als bewijs toont hij het politie- en opsporingshandboek *Informatie en Opsporing*. Rechercheofficier van justitie Dirk van der Bel en zijn collega-auteurs geven hierin inzicht in het werk van geheim agenten van de AIVD en MIVD,¹⁷³ dat is gelegitimeerd middels de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002 (Wiv 2002).

Naast het verzamelen van gegevens, kan een agent worden belast met het bevorderen of treffen van maatregelen ter bescherming van door de dienst te behartigen belangen [... Dit] betreft de bevoegdheid om preventieve maatregelen te (doen) treffen met als doel het ontmoedigen of in de kiem smoren van bepaalde antidemocratische, staatsgevaarlijke of andere activiteiten die zijn gericht tegen de belangen genoemd in de Wiv 2002. Deze verstoringsmaatregelen bestaan bijvoorbeeld in het hinderlijk volgen of het aanspreken van targets, het verspreiden van desinformatie of het frustreren van voorgenomen gewelddadige acties.

De verstoringsmaatregelen van de Staat hebben tot doel ‘de pilaren onder je leven omver te duwen: je financiën, relatie, werk en vriendenkring. Als men één pilaar omver krijgt, is de kans op een domino-effect aanzienlijk. De druk maakt men zo groot dat je stopt met je procedure of zelfs suïcide pleegt,’ aldus Zwaan. Het gaat erom je ‘te verstoren, uit te putten, en stil te krijgen’.

Het VN-verdrag tegen marteling verbiedt ‘iedere handeling waardoor opzettelijk hevige lichamelijke of geestelijke pijn of leed wordt toegebracht door of met instemming van een overheidsfunctionaris, met als doel het verkrijgen van inlichtingen, bestrafing, intimidatie of dwang.’¹⁷⁴ Staan verstoringsmaatregelen op gespannen voet met dit door Nederland geratificeerde verdrag?

Even een tijdsprong: In 2021 leg ik deze vraag voor aan Amnesty International. Senior persvoorlichter Ruud Bosgraaf waagt zich er dan echter niet aan: ‘De vraag over toetsing van een concrete casus aan het VN-Verdrag tegen martelen is niet aan een mensenrechtenorganisatie als Amnesty maar aan de rechter.’¹⁷⁵

Ook het Nederlands Helsinki-comité (NHC) is voorzichtig met antwoorden. In een sympathieke e-mail schrijft directeur Pepijn Gerrits: ‘We hebben uw verzoek bekeken en de aangeleverde stukken doorgenomen. Deze zijn interessant en ook relevant in een aantal maatschappelijke discussies [...] Het zijn echter ook onderwerpen waar wij ons bij het NHC en binnen onze programma’s op dit moment niet direct mee bezig houden (en dat hebben we ook in het verleden niet gedaan), en dus geen expertise over hebben.’¹⁷⁶

Het gebrek aan deskundigheid inzake verstoringsmaatregelen is opmerkelijk gezien de niet geringe frequentie waarmee de Staat ze toepast. Er is onomstotelijk bewijs dat de ervaringen van Zwaan beslist niet uniek zijn – ook ik kan erover meepraten. En we zijn niet de enigen. Zwaan: ‘Kijk naar Fred Spijkers en [oud-Dutchbatter] Dave Maat – allemaal hetzelfde overkomen!’¹⁷⁷

Fotorolletjes

Zoals luitenant Ron Rutten en andere Dutchbatters goed begrepen, had het bataljon in Srebrenica onder meer de taak van waarnemer. Ergo: ze fotografeerden en filmden de oorlogsmisdaden die ze zagen.

Zo ook veteraan Remko de Bruijne, die ik interview voor een achtergrondartikel in geopolitiek magazine *Novini*.¹⁷⁸ Hij houdt vol als een van de weinigen wél tegen de Servische troepen te hebben gevochten – totdat hij zonder munitie zat. Wanneer de stad is gevallen, krijgt hij de taak bussen met evacuees te escorteren naar moslimgebied.

De soldaat 1e klas wordt vervolgens gegijzeld door Servische militairen. Zijn uitrusting én wegwerpcamera's worden hem afgenomen. Ondergebracht in Novo Kasaba probeert hij tevergeefs tientallen moslims te bevrijden voordat ze worden geëxecuteerd. Als hij na drie dagen wordt vrijgelaten, heeft hij alleen zijn camera's weten terug te stelen.

Bij aankomst in Zagreb wordt nogmaals jacht gemaakt op zijn camera's: 'Ditmaal door de MID, de Marechaussee en de Britse inlichtingendienst.' De Bruijne heeft dan al van collega's vernomen dat fotorolletjes en documentatie in beslag zijn genomen. 'Tijdens mijn ondervraging vroegen ze of ik foto's had. Ik heb nee geantwoord.'

Bij zijn verhoor moet hij tekenen voor geheimhouding, maar hij weigert resoluut. Het levert hem nog het nodige gedonder op. Dutchbatters die wel foto's inleveren, zien deze nooit meer terug. Bij thuiskomst laat De Bruijne zijn rolletjes ontwikkelen in de fotowinkel op de hoek: 'Die zijn allemaal gelukt.'

Kolonel b.d. Charlef Brantz schrijft me dat niet alleen het filmrolletje van Rutten is verdwenen, maar ook die van adjudant Berend Oostveen, Ronald Geval van de Explosieven Opruimingsdienst, en een niet bij naam genoemde Dutchbatter die vanaf de hoofdpoort telelensopnamen heeft gemaakt.¹⁷⁹

Advocaat Klaas Arjen Krikke, die oud-Dutchbatters heeft bijgestaan, bevestigt aan persbureau ANP dat foto's van hen in opdracht van de hogere defensieleiding zijn vernietigd of door de MID in beslag zijn genomen: 'Dutchbat-soldaten werden onder druk gezet om dit niet openbaar te maken.'¹⁸⁰ Deze handelwijze verhoudt zich slecht met het strafrecht dat ambtenaren niet alleen verbiedt opzettelijk bewijzen te verduisteren, vernielen of onbruikbaar te maken. Ambtenaren, waaronder militairen, kunnen volgens de wet eveneens gevangenisstraf krijgen als ze dit toelaten.¹⁸¹

'De staat houdt vol: we hebben nauwelijks iets gezien. De nabestaanden bestrijden dat en ook voor Dutchbatters is het lastig, want dat zwijgen hindert de verwerking,' aldus advocaat Marco Gerritsen in *Trouw*.¹⁸²

HOOFDSTUK 15

Sommatie

Op 24 juli 2015 geniet ik op een Antwerps terras van de zomer, als ik een mail ontvang met pdf-bijlage. Het blijkt een brief te zijn die is geadresseerd aan Coen Borgman.¹⁸³

Bij het doorlezen zie ik dat Moniek hierachter zit. Ze is het echt – alleen ditmaal spelt ze haar achternaam afwijkend. In de pantry van Casema noemde ze destijds haar volledige naam voor gebruik door ondergetekende. Ze verzuimde toen op de alternatieve spelling met een oud-Hollandse ‘y’ te wijzen. Nu gebruikt ze wel deze letter, en niet de ‘i’ of ‘ij’ waarmee haar naam tot nu toe afwisselend werd gespeld in dit dossier.

Het is opmerkelijk dat de naam van inlichtingenmajoor De Ruyter eveneens steeds anders wordt gespeld. De parlementaire enquêtecommissie Srebrenica gebruikte de schrijfwijze ‘De Ruyter’ toen ze hem in 2002 onder ede verhoorde over dit onderwerp.¹⁸⁴ Het persbericht van een uitzending van Argos uit 2015 spelt zijn naam echter als ‘De Ruijter’,¹⁸⁵ terwijl het radioprogramma in een transcriptie van een eerdere uitzending wel de schrijfwijze met een ‘y’ gebruikte. Hij werd hierin bovendien nader geïdentificeerd als contra-inlichtingenmajoor Rob de Ruyter en opgevoerd samen met zijn contactman E. Rave.¹⁸⁶ Het was dit duo dat in 1999 het bedrieglijke MID-rapport opstelde met het verhoor van Moniek. In dit door De Ruyter ondertekende rapport gebruikt hij echter de ij-variant.¹⁸⁷

Jarenlang heb ik niets meer van Moniek vernomen. Zou ze na al die jaren in het reine willen komen met haar valse beschuldigingen? Wil ze haar verontschuldigingen aanbieden? Welnee. Acht maanden na het verschijnen van *De doofpotgeneraal* moet het van Moniek subiet worden verboden en terugeroepen.

De brief betreft een sommatie van mr. T.G.F. Lourents van rechtsbijstandverzekeraar DAS, waarin hij beweert dat er tal van onjuistheden in dit boek zouden staan. De inhoud neem ik hier, inclusief de tientallen taalfouten, integraal over:¹⁸⁸

Geachte heer Borgman,
Tot mij heeft zich gewend:
Mevrouw [... Moniek]
met het verzoek haar bij te staan inzake het navolgende.

Mevrouw [... Moniek] heeft mij geïnformeerd over het feit dat onder begeleiding van SpeakEasy het boek 'de doofpotgeneraal' is uitgebracht.

Basistitelinformatie [...]

Uit de inleiding citeer ik de schrijver Edwin Giltay: 'Niets in dit boek is verzonnен'. In dat boek komt cliënte veelvuldig voor. Giltay beschrijft in dat boek zijn ervaringen bij zijn toenmalige werkgever Casema waar cliënte ook werkzaam was. Ondanks dat het boek volgens Giltay een non-fictie boek is dicht Giltay cliënte een rol toe die niet overeenkomt met de realiteit.

Zonder te streven naar volledigheid attendeerde cliënte mij met tal van onjuistheden. Hieronder enkele voorbeelden.

- In het boek geeft Giltay aan dat cliënte bekend is met feit dat de fotorol van Srebrenica niet mislukt is maar bij het MID liggen.
- Cliënte wordt in het boek neergezet als een spion van de MID die Giltay moest rekruteren.
- Cliënte zou volgens Giltay betrokken zijn geweest bij een drugsdeal in de Antillen en dat zij daarbij spionage werkzaamheden hebben verricht.
- Giltay geeft aan dat tijdens het onderzoek dat is ingesteld naar aanleiding van een klacht van Giltay ingediend bij de Ombudsman: dat de verklaring van cliënte een leugen zou zijn.
- Giltay geeft in het boek aan dat cliënte 7 jaar voor de MID heeft gewerkt.

- Mevrouw [... Moniek] zou volgens Giltay bij het MID ontslagen zijn bij de MID.
- Mevrouw [... Moniek] zou volgens Giltay spionage werkzaamheden in het 'Verre Oosten' hebben verricht.
- Mevrouw [... Moniek] zou volgens Giltay spionage werkzaamheden voor Oud Burgemeester Deetman in Den Haag hebben verricht.
- Giltay geeft in het boek aan dat cliënte met gevoelige dossiers heen en weer reed vanaf de Frederik Kazerne.
- Giltay geeft aan dat cliënte kon beschikking over personeelsdossiers en dat cliënte het dossier van schrijver zou hebben ingezien.
- Giltay geeft aan dat cliënte schilderlessen heeft gevolgd bij zijn oom.
- Giltay geeft aan dat cliënte in Scheveningen is geboren
- Giltay geeft aan dat cliënte op enig moment in Amsterdam heeft gewoond.
- Ook de leeftijd van 40 jaar van cliënte in 1998 klopt niet.

Cliënte acht zich door de vele onjuistheden in dit non-fictie boek in haar eer en goede naam aangetast. Zij wordt te onrechte neergezet als spion die ook nog bijzondere kennis draagt van het lot van de foto rol van Srebrenica. Srebrenica is tot de dag van vandaag een delicaat onderwerp die zowel nationaal al internationaal de gemoederen bezighoudt. Cliënte is de mening toegedaan dat door deze publicatie haar veiligheid ook in het gedrang komt. Inmiddels heeft zij ook maartregelen rond haar veiligheid moeten nemen.

Cliënte heeft gezien het bovenstaande mijn inziens recht en belang om naast rectificatie ook schadevergoeding te vorderen. Teneinde verdere schade te beperken is een verbod op verdere publicatie en terugroepactie van de reeds gedistribueerde maar nog niet verkochte exemplaren van het boek ook hetgeen cliënte nastreeft.

Graag verneem ik binnen 10 dagen na dagtekening dezes

van u dat u bereid bent om cliënte tegemoet te komen door in te stemmen met / mee te werken aan:

- Een rectificatie in een landelijk dagblad
- volledig schadeloos van cliënte
- een verbod op verdere publicatie (zowel herdruk en digitaal)
- een terugroepactie van de reeds gedistribueerde exemplaren

Indien u niet, niet tijdig of niet adequaat reageert dan heb ik de opdracht u en de heer Giltay in rechte te betrekken om een en ander te bewerkstelligen.

Omdat deze brief is de schrijver Edwin Giltay raakt ontvangt hij ook een afschrift hiervan op edwingiltay@gmail.com.

Louter ter veiligstelling van de rechten van cliënte deel ik u mede dat het voorstel bij uitblijven van uw reactie danwel bij non-acceptatie binnen 10 dagen na dagtekening deszes volledig en integraal komt te vervallen. Alsdan kunt u geen beroep doen op de inhoud van deze brief.

Mocht u naar aanleiding van deze brief nog vragen hebben dan kunt u mij bereiken op 020 - 6518888.

Ik vertrouw erop u voldoende te hebben ingelicht en zie uw berichten met belangstelling tegemoet.

Met vriendelijke groet,

DAS

mr T.G.F. Lourents

De inhoud van de brief is verbijsterend. De ‘onjuistheden’ die worden opgeworpen, staan niet zo in mijn boek beschreven. Bovendien, hoe kan ze mij ervan beschuldigen een loopje te nemen met de feiten als ze zelf haar naam steeds op een andere manier spelt? En dan de opmerking dat haar veiligheid op het spel zou staan – ze lijkt spoken te zien.

Ik neem contact op met Gerritsen en Van der Sluijs. In een lang telefoongesprek wijst Gerritsen erop dat ik sterk sta: voor de rechter is de vrijheid van meningsuiting heel belangrijk en rechters zijn zeer terughoudend met het censureren van boeken. ‘Je hebt

je boek naar eer en geweten geschreven voor het publieke debat. En aangezien Moniek je in het verleden heeft aangevallen, mag je jezelf uiteraard verdedigen in je boek.’¹⁸⁹

Een vriend van me komt met een gedurfde hypothese: de Staat zou Moniek heimelijk als pion naar voren hebben geschoven om mijn geloofwaardigheid in twijfel te trekken. Wat voor deze theorie pleit: mijn getuigenis wordt gebruikt in de procedure van de Moeders van Srebrenica en dit benadeelt de Staat enigermate.

Toch is de hypothese kwestieus. Weliswaar maakte Moniek mij zwart in het verleden, maar de krijgsmacht zou een grote gok nemen door wederom op haar verzinsels te vertrouwen. Zou Defensie haar daarom soms alleen heimelijk – achter haar rug om – durven te steunen?

Als ik de sommatie voorleg aan kolonel b.d. Brantz, merkt hij op: ‘Spionnen zijn blijkbaar gewend om een loopje met de realiteit te nemen en die zadanig te masseren dat de realiteit beantwoordt aan hun persoonlijke waarheid.’ Hij vindt het triest dat Moniek een klein jaar na publicatie het boek dreigt te verbieden: het ligt allang in de schappen van geïnteresseerden.¹⁹⁰

Oud-minister Jan Pronk ziet een lichtpuntje, zo laat hij me per e-mail weten. De sommatie valt ook te beschouwen als gelegenheid om aandacht te vestigen op de geconstateerde misstanden. ‘Daarom had u het boek geschreven.’¹⁹¹ Dat is waar – dezelfde dag benader ik onderzoeksjournalist Brenno de Winter.¹⁹² Ik gun hem de primeur en zend hem diverse dossierstukken.¹⁹³

Hij bestudeert de zaak en probeert te bellen met Lourents, die een reactie eiste binnen tien dagen. Maar wat blijkt? Die is op vakantie en een vervanger heeft DAS zo een-twee-drie niet gevonden.¹⁹⁴ De korte reactietijd was dus nergens voor nodig.

De Winter formuleert acht vragen. Hij legt ze op 31 juli per e-mail voor aan een woordvoerder van DAS:¹⁹⁵

Beste heer Wagenaar,

Zoals besproken een paar punten die ik graag wil voorleggen:

1. De eis is dat het boek uit de handel wordt genomen. Uw

- cliënte wilde geen contact met Giltay en het boek is bij het Ministerie van Defensie een half jaar voor publicatie ter commentaar en reactie voorgelegd. Had het niet in de lijn gelegen om juist in deze fase bezwaren te uiten?
2. Het boek is reeds in 2014 op de markt gebracht. Is het moment om bezwaren te uiten niet wat aan de late kant?
 3. Volgens de auteur zijn er aan zijn adres een aantal beschuldigingen door eiser geuit, waarvan hij stelt dat dit juist zijn weerlegging (of repliek) is. Hiervan blijkt ook documentatie te zijn (een deel heb ik ingezien). In de brief lees ik dit niet terug. Kunt u aangeven hoe u daar tegenaan kijkt?
 4. Er wordt gesteld in het schrijven van DAS dat ‘Cliënte wordt in het boek neergezet als een spion van de MID die Giltay moest rekruteren.’ In de periode tussen 8 februari 1999 tot en met 12 februari 1999 is mevrouw [...] Moniek gehoord in het kader van een intern onderzoek. In het verslag dat daaruit voortkomt staat dat ze toen verklaarde Giltay inderdaad te hebben gevraagd te solliciteren bij de MID. Is dat niet de essentie van rekrutering?
 5. In de brief van DAS staat: ‘Cliënte zou volgens Giltay betrokken zijn geweest bij een drugsdeal in de Antillen en dat zij daarbij spionagewerkzaamheden hebben verricht.’ Echter in het boek staat dit niet. [...]
 6. Verder valt mij van een aantal claims op dat de beweringen wat korter door de bocht worden opgevoerd dan ze in het boek staan (en er soms niet eens staan). Bijvoorbeeld: de passage over het Verre Oosten, de veronderstelde spionage voor Deetman, de documenten. Worden voorafgaand bij DAS dit soort beweringen nog geverifieerd alvorens een eis wordt neergelegd?
 7. Als er sprake is van bedreiging, is er dan ook daadwerkelijk sprake van een gedane aangifte of een traject dat in dit soort gevallen door de Officier van Justitie wordt opgestart?
 8. Is eiser van mening dat het Ministerie van Defensie nalatig is geweest door niet met een blik van persoonlijke risico’s

naar het werk te kijken? Zeker nu duidelijk is dat er een half jaar heeft gezeten tussen het insturen van het gehele manuscript en het uitkomen van het boek?

Met vriendelijke groet,
Brenno de Winter

Omdat antwoord uitblijft, plaatst *NU.nl* op 4 augustus een nieuwsartikel van De Winter zonder weerwoord.¹⁹⁶ Tien minuten later gaat een persbericht de deur uit.¹⁹⁷ Direct belt de redactie van *Jinek*. Of ik's avonds in de tv-uitzending wil komen. Uiteraard. Toch gaat het niet door. Eva Jinek wil namelijk ook Moniek in de uitzending, die de uitnodiging afslaat om haar verhaal te doen.¹⁹⁸

De radioredactie van *EenVandaag* belt eveneens. Het actualiteitenprogramma wil een item maken mits Moniek of DAS met een reactie komt.¹⁹⁹ Met haar eis tot rectificatie geeft zij aan publiciteit niet te schuwen, maar toch trekt ze zich terug. De *EenVandaag*-redactie becommentarieert het weglopen met de uitroep: 'Erg vreemd!'²⁰⁰

Omdat ik niet rechtstreeks ben aangeschreven door DAS, is het niet aan mij om op de eisen van de juridische dienstverlener te reageren. Dat is aan Coen Borgman van SpeakEasy, die de pers laat weten zich geen zorgen te maken. *Boekblad* schrijft: 'Volgens Borgman ligt de bal bij de aanklager en hij ziet de uitkomst met vertrouwen tegemoet.'²⁰¹

Minder prettig is dat oom Frans – inmiddels dementerend – op 6 augustus wordt lastiggevallen in zijn verpleeghuis. Een bezoeker die zich voorstelt als Anita en beweert een vriendin te zijn, onderwerpt hem aan een spervuur van vragen. Een verpleegster, die eveneens onaangenaam wordt ondervraagt, vertrouwt het absoluut niet. De door haar ingeschakelde bewaker evenmin. Ze brieft mij als contactpersoon over het incident.²⁰²

De argwaan deel ik, aangezien er geen Anita in Frans' vriendenkring en mailinglijst voorkomt.²⁰³ Het signalement van de onruststoker in aanmerking genomen, ging het wellicht om Moniek.

Terwijl oud-collega's van Ad van Baal mij vertrouwelijk prijzen voor de wijze waarop ik zijn vrouw in *De doofpotgeneraal* portretteerde, zweeg de hoofdpersoon. Eind augustus krijgt deze affaire echter wederom een verrassende wending. Generaal Van Baal – inmiddels buiten dienst – kruipet uit zijn schulp. Precies negen maanden na de boeklancering komt een mail binnen van hoofdredacteur Fred Lardenoye: 'In de komende *Checkpoint* melden we de bezwaren van de voormalig MID-medewerkster en jouw reactie daarop. Bovendien melden we dat luitenant-generaal Van Baal zich bij die kritiek aansluit en ontken dat zijn echtgenote ooit voor de MID werkzaam is geweest.'²⁰⁴

Pardon? Heeft Van Baal het boek wel gelezen? Nergens staat dat zijn echtgenote voor de MID werkt. Er bestaan immers meerdere geheime diensten.

De generaal b.d. suggereert met zijn opmerking dat ik een misser zou hebben begaan. Die kritiek kaats ik hierbij terug. In navolging van Moniek claimt Van Baal weliswaar dat het boek niet op feiten zou zijn gebaseerd maar vervolgens geeft hij een voorbeeld van een 'feit' dat niet zou kloppen, waarmee niet ik maar hijzelf de mist ingaat.

Van Baals verontwaardiging is ongerijmd; zijn ontkenning nietszeggend. Hij had net zo goed kunnen roepen dat zijn vrouw nooit bij McDonald's heeft gewerkt.

Het is makkelijk voor Van Baal om zonder enig bewijs of onderbouwing te roepen dat ik het mis heb en hem dus niets te verwijten valt. De constructieve weg is uit te leggen hoe het dan wel zit: Waarom is zijn echtgenote überhaupt bij Casema gaan werken en waarom onder haar meisjesnaam? Waarom antwoordde ze er zo benepen op terechte vragen? Waarom sloot ze zich op in het toilet toen een fotograferende spion het pand van Casema binnenviel? Is ze eigenlijk wel adequaat gescreend voor haar observatiewerk?

Moniek claimt dat er zaken in het boek staan die er helemaal niet in voorkomen. Hoe kan een generaal zo onnadenkend zijn zich aan te sluiten bij die totaal ongefundeerde kritiek? Trouwens, Van Baal heeft zich in 2004 als inspecteur-generaal der krijgsmacht

uitgelaten over Moniek. Hij distantieerde zich toen van haar kritiek op mij – dat schrijven heb ik zwart op wit.²⁰⁵ Vanwaar zijn omslag? Schaart hij zich soms nu achter haar kritiek omdat hij wil dat dit boek, waarin hij de hoofdrol speelt, wordt verboden?

Volgens Moniek zouden Srebrenica-veteranen haar vanwege de publicatie wat aan kunnen doen,²⁰⁶ waarmee ze hen wegzet als potentieel gevaarlijke idioten. Vervolgens bekraftigt generaal b.d. Van Baal in de media dit kwalijske beeld door zich achter haar kritiek te scharen. Indirect stigmatisert hij als voormalig bevelhebber der landstrijdkrachten daarmee zijn eigen mannen.

Niettemin gaat het Van Baal in werkelijkheid vast niet om het gevaar waarin Moniek beweert te verkeren. Er is ook geen sprake van een reëel, acuut gevaar. Nee, niet Monieks leven maar Van Baals reputatie staat hier op het spel. Een zogenaamd veiligheidsrisico wordt voorgewend om de vrijheid van meningsuiting en drukpers over Srebrenica te beknotten.

Op 19 september brengt mijn auteurstournee me naar Maastricht. In een gotisch kerkgebouw waar ooit een kloosterorde zat die maatschappijkritische boeken verbrandde, is nu Boekhandel Dominicanen gevestigd. Voordat journalist Silvan Schoonhoven mij in het priesterkoor gaat interviewen voor publiek,²⁰⁷ praten we in de pantry.

Hij vertelt me dat hij voor een artikel het echtpaar Van Baal al een keer of tien had proberen te bellen. Hij wil vooral mevrouw Van Baal zelf spreken, maar kreeg telkens de voicemail te pakken. Die sprak hij wel in, maar terugbellen – ho maar.

Boekverbod

Op 24 juli 2015 dreigde DAS met een proces als Coen Borgman ‘niet, niet tijdig of niet adequaat’ zou reageren op de sommatie. Sindsdien zette DAS geen stappen meer. Nadat Brenno de Winter de merkwaardige claims onderuithaalde, viel dat ook niet te verwachten.

Op 7 oktober, 75 dagen na de sommatie, komt een verrassende mail binnen van Thunnissen van STV Mahieu advocaten. DAS blijkt de zaak aan hem te hebben uitbesteed. Hij zegt een kort geding voor te bereiden tegen Borgman en ondergetekende, waarvoor hij onze verhinderdata nodig heeft in verband met de planning van de rechtszitting.²⁰⁸

Ik maak gelijk werk van onze verdediging. Met hulp van Marco Gerritsen is nog dezelfde dag een hulpvaardige advocatenpraktijk gevonden die is gespecialiseerd in publicatierecht: Boekx advocaten te Amsterdam.²⁰⁹

Intussen gaat Borgman een gesprek aan met Moniek en Thunnissen. Dat is de correcte weg, aangezien hij als uitgever ervoor koos het risico van de publicatie te dragen. Hij laat echter niet weten wat er precies wordt besproken.²¹⁰

Een paar dagen later blijkt Thunnissen alleen mij te dagen: Moniek vs. Giltay staat op de rol. Ik sta er dus alleen voor. De zitting zal op 27 november plaatsvinden.²¹¹

De dagvaarding van negen pagina's is grotendeels een uitwerking van de sommatie. Moniek verzoekt de Rechtbank Den Haag om mij middels een spoedprocedure te veroordelen tot het plaatsen van een rectificatie in drie landelijke dagbladen. De tekst – waarmee haar echte naam in de schijnwerpers komt te staan – ligt

al klaar: ‘In mijn boek De doofpotgeneraal heb ik [...] Moniek] een majeure rol toegedicht. Het is allemaal onjuist wat ik daaromtrent heb geschreven. Het is geen non-fictie, maar volstrekte fictie die ik zonder haar toestemming niet had mogen (doen) publiceren.’

De dagvaarding vervolgt: ‘Jegens Giltay wordt verder aanspraak gemaakt op betaling van een schadevergoeding die overigens in een bodemprocedure zal worden verbijzonderd en waarop in dit kort geding een voorschot wordt gevraagd van € 10.000,-. Jegens Giltay wordt verder gevorderd dat hij zijn boek niet laat herdrukken bij wie dan ook en ook de hoofdstukken van het boek die op internet zijn verschenen daarvan verwijderd en verwijderd houdt en ten slotte ook afziet van de verdere promotie van zijn boek [...], alles op straffe van een dwangsom jegens Giltay van € 1.000,- per dag’.

Ik ben er niet van onder de indruk. De bedragen zijn buitenisig; de rectificatie-eis ondoordacht. Hoewel Moniek klaagt over haar veiligheid, dringt ze aan op advertenties waarmee haar verleden landelijk onderwerp van gesprek wordt. Net als oom Frans zijn er wellicht meer mensen die nog een appeltje met haar hebben te schillen.

In punt 5 van de dagvaarding staat: ze ‘ondervindt de gevolgen van de wijze waarop zij in het boek is afgebeeld en heeft daar lichamelijk en psychisch ongemak van, waarvoor zij zich ook onder behandeling heeft laten stellen.’

Het is begrijpelijk dat degenen met het een en ander op hun kerfstok niet graag hun dwalingen waar dan ook teruglezen. Dat is echter geen reden om de persvrijheid achter slot en grendel te gooien. Moniek dient haar ongemak niet op mij af te schuiven.

Wellicht klinkt er weinig compassie voor haar door op deze pagina’s. Feit is dat ze op buitengewoon indringende wijze achter mij aanging, om later karaktermoord te plegen – ook op Jasper. Mede door haar misdragingen is deze affaire geëscaleerd.

In punt 2 staat: Moniek heeft het boek met ‘toenemende ontsteltenis en boosheid gelezen om vervolgens eerst contact op te nemen met haar ex-werkgever Defensie, net als zij evenzeer betrokken bij de inhoud van het boek. Welnu, Defensie bleek het boek wel te

kennen, maar besloten te hebben daartegen geen actie te nemen zonder te beseffen dat de in het boek frequent voorkomende [...] Moniek] een ex-medewerker van haar was’.

Dus Defensie zou niet hebben beseft dat Moniek een MID-medewerkster was? Dat is ongeloofwaardig, juist omdat ze door het hele boek een MID-medewerkster wordt genoemd. Bovendien heb ik minister Hennis bij de voorinzage geschreven dat het handelt over de MID.²¹² In het geval dat het beschermen van voormalig personeel daadwerkelijk over het hoofd is gezien en Moniek daardoor voor haar leven zou moeten vrezen, dan had laatstgenoemde beter de bewindsvrouw kunnen dagen.

Terug naar de dagvaarding: ‘Zij heeft zoals Defensie haar heeft verteld, ook een veiligheidsrisico. Er hoeft maar een (ex)militair met een Srebrenica-verleden te zijn met een post-traumatische stoornis die zich ergert aan de loslippigheid van [...] Moniek] zoals die in het boek staat over het fotorolletje dat berucht is geworden, doordat de ontwikkeling daarvan zou zijn mislukt. Dat zijn aspecten waar men zwaar moet tillen’.

Een eindredacteur zou de kromme zinnen hierboven herschrijven. Niettemin valt eruit af te leiden dat volgens Moniek het ministerie haar zou hebben gewaarschuwd dat een geesteszieke veteraan haar wat aan kan doen.

Volgens Derk Zwaan van Vereniging Dutchbat 3 is dat een onwaarschijnlijk scenario:²¹³

Ik kan je nooit met 100 procent zeggen dat ik namens alle Dutchbatters spreek en dat het uitgesloten is dat men gewelddadig gaat reageren, echter ik kan me niet voorstellen dat er enige agressie, geweld of anderszins richting eiser zal worden ondernomen.

Zeker nu het een jaar geleden is dat je boek is gepubliceerd, lijkt het me uitgesloten. Ik denk dat men een verbod op het boek wil omdat er meer informatie over de val van de enclave bekend zal worden en dat dit wellicht een bevestiging is wat jij in je boek hebt beschreven.

Kolonel b.d. Brantz denkt evenmin dat er sprake is van een veiligheidsrisico. Volgens hem worden er hier argumenten met de haren bijgesleept.²¹⁴

De visie van de Bosnië-veteranen stelt gerust, evenals de notie dat Moniek niet in een safehouse is geplaatst. Opheldering van Hennis lijkt in elk geval op zijn plaats. Tweede Kamerlid Harry van Bommel overweegt haar hierover vragen te stellen, maar ziet daar uiteindelijk vanaf.²¹⁵ Een antwoord is namelijk onwaarschijnlijk, omdat iedere reactie Hennis in de problemen zou brengen. Zegt ze ja, dan geeft ze toe gefaald te hebben door Moniek niet te beschermen. Ontkent ze en overkomt Moniek vervolgens iets, dan komt ze in de problemen.²¹⁶ Met andere woorden: catch-22.

Op het kantoor van Boekx maak ik kennis met mijn nieuwe advocaat Jurian van Groenendaal en zijn collega Matthijs Kaaks. Ik heb een vertrouweling meegenomen – hij notuleert.²¹⁷ Het advocaten-team krijgt alle essentiële dossierstukken, zorgvuldig geordend.

Kaaks adviseert de handreiking te doen om Monieks naam te anonymiseren in de herdruk en bij de promotie van het boek.²¹⁸ Geen probleem. De oud-spionne gebruikte tijdens haar infiltratie geen dekmantelnaam; ze vervulde alleen de spelling van haar naam. Deze onvoorzichtigheid wil ik best corrigeren.

Van Groenendaal doet deze toezegging aan de tegenpartij om kostbaar en onnodig doorprocederen te voorkomen. Ook bevestigt hij dat we ons hieraan houden ongeacht of de rechtszaak wordt voortgezet. Hij waarschuwt Moniek echter: ‘Ik moet hierbij wel opmerken dat de door u geëntameerde procedure openbaar is. Dat geldt voor zowel de behandeling van de zaak als het daaruit voortvloeiende vonnis. U dient er dan ook rekening mee te houden dat binnen het kader van de procedure uw naam wel publiek zal (kunnen) worden.’²¹⁹

Ook schrijft hij dat we openstaan voor discussie om de tekst van het boek op punten te wijzigen, mits Moniek hiervoor bewijzen aanvoert.²²⁰

Enkele dagen later wijst Thunnissen het schikkingsvoorstel af.

Hij overlegt geen enkel bewijs van eventuele onvolkomenheden en antwoordt dat zijn cliënt de toezeggingen ontoereikend vindt.²²¹

Een dag voor de zitting is de termijn gesloten waarbinnen bewijsstukken mogen worden overlegd aan de rechtkant. Wij boden in totaal zeventien producties aan; de tegenpartij nul.

Dat geeft nogmaals aan dat de karaktermoorden uit 1999 op drijfzand berusten. Moniek riep maar wat, contra-inlichtingenofficier De Ruyter tekende het op, secretaris-generaal Barth ondertekende het, waarna hij het namens minister De Grave de wereld inzond alsof het de waarheid is.²²² Maar het is kul.

Op 27 november 2015 dient de kortgedingzitting in het Haagse Paleis van Justitie. Als eerste geeft rechter M.E. Groeneveld-Stubbe het woord aan mijn advocaat, die op ingetogen toon zijn pleidooi begint: *De doofpotgeneraal* is allerminst lichtvaardig, laat staan van kaft tot kaft verzonden – in tegenstelling tot wat wordt beweerd.²²³ ‘Het gaat om goed gedocumenteerd en controleerbaar werk dat publiek debat voedt’, zoals alleen al blijkt uit de gedegen documentatie, alsook de recensies en reacties van veteranen en politici.

Thunnissen interrumpeert plotsklaps. Alles is wél verzonden! Er klopt niets van, roept hij verontwaardigd. Om zijn woorden kracht bij te zetten introduceert hij een gezette militair in het publiek. Het blijkt te gaan om kapitein-ter-zee buiten dienst Wouter van Straten, voormalig hoofd van de Afdeling Inlichtingen.

Van Straten doet alsof hem het woord is gegeven. Woedend roept hij helemaal niet te zijn ontslagen bij de MID. En zeker niet ‘op staande voet’, spuwt hij in mijn richting. Thunnissen zet deze woorden kracht bij door te onderstrepen dat de marine-rang kapitein-ter-zee gelijkstaat aan kolonel – meneer stelde dus ooit heel wat voor.

Zijn ontslag komt evenwel nergens aan bod. Kennelijk verwart de marineofficier zichzelf met de marinierskolonel die wordt besproken op bladzijden [32](#), [52](#) en [98](#).

Na de storende interruptie gaat Van Groenendaal rustig door. Als hij echter spreekt over het *chilling effect* van deze rechtszaak, wordt hij wederom onderbroken. Groeneveld-Stubbe blijkt niet

bekend met het juridische begrip. Het verwijst naar het gegeven dat rechtszaken om schadevergoeding aanzetten tot zelfcensuur, hetgeen we niet moeten willen in onze maatschappij.

De veronderstelde ‘onwaarheden’ in *De doofpotgeneraal* pareert Van Groenendaal met uitgebreide documentatie. Uit de pleitnota:

Zij [Moniek] houdt het bij blote stellingen dat een bepaalde uiting van Giltay ‘niet waar’ of zelfs ‘gelogen’ zou zijn. Giltay stelt dat er steun in de feiten bestaat voor al zijn uitingen. Dat [...] Moniek] als MID-functionaris een bijbaan had bij Casema staat vast. Dat zij daarover openlijk sprak is ook glashelder. Dat er gesproken is over sollicitatie bij de MID is eveneens niet te betwijfen en blijkt onomstotelijk uit Productie 14. Vast staat ook dat [...] Moniek] zeer negatief over Giltay is geworden op enig moment en zijn persoonlijke omgeving (de man waarmee Giltay een relatie had) manipuleerde (zie Productie 16A – 16B).

[...] Omdat Moniek] aanvoert dat haar stellingen over de inlichtingendienst onjuist zijn weergegeven, ligt de stelplicht en bewijslast bij haar:

[...] In een zaak uit 2013] zijn aantekeningen van de journalist doorslaggevend geoordeeld. In dit verband kan Giltay wijzen op zijn persoonlijke notities in verslagvorm, uit 1999. Dit document is nooit eerder aan iemand getoond en door Giltay gebruikt voor vastlegging van zijn ervaringen destijds (Productie 17 – na gezonden). Het boek volgt vrijwel letterlijk deze in verslag opgenomen aantekeningen.

Vervolgens becommentarieert Van Groenendaal de vorderingen puntsgewijs:

De vorderingen die [...] Moniek] instelt zijn stuk voor stuk disproportioneel. Het verbod op het totale boek en zelfs het spreken daarover op toekomstige gelegenheden is zo absurd dat het weinig nadere toelichting behoeft waarom dit te ver gaat. [...]

De vordering tot rectificatie is ongewoon, het privacybelang

dat [...] Moniek] aan haar vorderingen ten grondslag legt is ook niet geschikt om met een rectificatie te worden beantwoord. Dat kan immers alleen over de rechtzetting van concrete feiten gaan. Het is zelfs tegenstrijdig aan de belangen van [...] Moniek] om te rectificeren in drie landelijke dagbladen.

De gevorderde rectificatitekst en -wijze zijn al eveneens in strijd met het recht en de noodzakelijkheidstoets omdat deze te ver gaan en volstrekt onbepaald zijn. Het is een niet op concrete feiten of gedragingen toegespitste tekst waarin de hele inhoud van het boek ‘onjuist’ moet worden genoemd. Een soort publieke boetedoening of straf. [...]

De gevorderde schadevergoeding is, tot slot, in het geheel niet onderbouwd.

Na het pleidooi volgt onder meer gesteggel over eventuele rectificatie. Zodra Groeneveld-Stubbe vraagt wat er specifiek gecorrigeerd zou moeten worden, weigert Thunnissen daarop in te gaan. Alles in het boek is fout, zegt hij met een pokerface. Ook claimt hij wel degelijk bewijs te kunnen leveren – demonstratief zwaait hij in de rechtszaal met een map.

Zijn cliënt verklaart dat ze bij de MID helemaal niets te maken had met inlichtingenwerk, zonder te duiden wat ze er dan wel uitvoerde. Overtuigend klinkt het niet. Haar baas Van Straten was immers hoofd Afdeling Inlichtingen van de MID (zie ook pagina 61). Op haar LinkedIn-profiel – gevonden door haar achternaam met een ‘y’ te spellen – vermeldt ze bovendien haar functie in 1998: ‘Assistant Department Intell MIVD’.²²⁴ Daarmee afficheert ze zich naar de buitenwereld als ex-inlichtingenmedewerker.

Zonder blikken of blozen wordt er een draai aan de werkelijkheid gegeven. Zo treurt Moniek over het leed dat de publicatie haar zou hebben berokkend – ze zou het psychisch zwaar hebben. Daarbij verklaart ze waar het haar hoofdzakelijk om te doen is: een forse schadevergoeding.

Na ruim anderhalf uur beëindigt Groeneveld-Stubbe de zitting. Kennelijk heeft ze het druk. Aan het begin zei ze al er niet aan te

zijn toegekomen het hele boek te lezen. Niettemin neemt ze zich voor op 11 december vonnis te wijzen.

Na afloop zegt Van Groenendaal heel tevreden te zijn. De tegenpartij heeft volgens hem broddelwerk geleverd. Het enige dat hem zorgen baart, is dat Groeneveld-Stubbe blijk gaf het publicatierecht slecht te kennen.

Verder legt hij uit dat Thunnissen net zo goed met de *Donald Duck* had kunnen zwaaien. De man kan zoveel beweren: in deze fase is het te laat om nog stukken te overleggen. En dat andere toneel spel, met die oud-inlichtingenchef, behoort evenmin invloed te hebben want in een kortgedingprocedure worden geen getuigen gehoord. Dat weet Thunnissen als ervaren advocaat ook wel.

Op 11 december wordt bekend dat Groeneveld-Stubbe ziek is; de uitspraak laat langer op zich wachten. Uit nieuwsgierigheid bel ik na het weekend met de rechtbank, die laat weten dat het vonnis eerder die dag is gewezen. Maar men is vergeten het naar mijn raadsman te faxen.

Hij belt me een half uurtje later. Verloren! We zijn verbijsterd. Van Groenendaal laat weten dat de eisen tot rectificatie en schadevergoeding zijn afgewezen. Van een terugroepactie is ook geen sprake. Wel wordt me een verspreidings- en spreekverbod opgelegd.

Van Groenendaal laat meteen weten: ‘Dit oordeel is goed aan te vallen in appèl.’²²⁵ Hij mailt een kopie van de gefaxte uitspraak.²²⁶ Er staat onder meer:

De voorzieningenrechter: [...] veroordeelt gedaagde om af te zien van verdere verspreiding, publicatie en/of herdrukken van het boek ‘De doofpotgeneraal’ en het boek te verwijderen van het internet en daar verwijderd te houden, voor zover dat in zijn macht ligt, en af te zien van verdere promotie van het boek bij lezingen, boekpresentaties en andere openbare uitingen, een en ander op straffe van verbeurte van een dwangsom van € 1.000,- per dag dat niet aan deze veroordeling wordt voldaan, met een maximum van € 100.000,-

De volgende ochtend overleggen we bij Boekx met vier man. Met het verspreidings- en promotieverbod is ‘een onwerkbaar en noodloos breed vonnis opgelegd’, aldus Van Groenendaal. Vooral de laatste drie woorden van de bepaling ‘om af te zien van verdere promotie van het boek bij lezingen, boekpresentaties en andere openbare uitingen’ zijn onduidelijk. Had er gestaan: ‘bij andere openbare gelegenheden’, dan had ik geweten hoe de vlag erbij hing. Maar dat is niet het geval.

De gekozen formulering is dermate schimmig, dat niet duidelijk wordt hoever het spreekverbod reikt. Het wordt mij immers verboden hardop te spreken over een boek dat deels autobiografisch is. Mag ik mij nog wel publiekelijk verweren tegen de gekverklaring die de Staat over mij verspreidde met de publicatie van het ombudsmanrapport? Zou ik het in de tram over bijvoorbeeld oom Frans hebben, moet er dan duizend euro van ondergetekende naar Moniek? Te krankzinnig voor woorden. Volgens mijn raadsman is de uitspraak dan ook kafkaësk.

‘Juridisch rammelt het vonnis aan alle kanten. Het kan de noodzakelijkheidstoets ex artikel 10 lid 2 EVRM nimmer doorstaan.’²²⁷ Daarmee verwijst Van Groenendaal naar het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Volgens deze overeenkomst mogen de vrijheid van meningsuiting en persvrijheid niet zo drastisch worden ingeperkt zoals de rechter hier doet.

Er staan meerdere verbazingwekkend passages in de uitspraak. Wat te denken van:

Eiseres heeft zich gemotiveerd op het standpunt gesteld dat er vele onjuistheden in het boek staan en zij heeft daartoe diverse voorbeelden genoemd van feitelijke onjuistheden en van uitlatingen die zij stelt niet te hebben gedaan. Dat een aantal feitelijkheden niet kloppen is voldoende gebleken. Dit betreft bijvoorbeeld de verkeerde spelling van de geslachtsnaam van eiseres in het boek – waarover gedaagde heeft opgemerkt dat hij niet wist hoe haar naam werd geschreven – en het vermelden van een onjuiste leeftijd van eiseres. Aan gedaagde moet

worden toegegeven dat deze onjuistheden niet essentieel zijn en het persoonlijke leven van eiseres niet wezenlijk negatief beïnvloeden, maar dit roept wel vragen op ten aanzien van de mate van zorgvuldigheid waarmee gedaagde te werk is gegaan bij het schrijven van zijn boek.

Had Groeneveld-Stubbe *De doofpotgeneraal* in zijn gehéél gelezen, dan was ze tot een ander oordeel gekomen. In noot 49 (zie pagina [231](#)) komen de diverse spellingsvarianten ruim aan bod. De precieze leeftijd van Moniek was niet te achterhalen, gezien ze wederhoor dwarsboomde.

Groeneveld-Stubbe gaat er bovendien aan voorbij dat het de modus operandi is van inlichtingenpersoneel om valse identiteiten aan te nemen met verzonnen personalia en geboortedata. Neem contra-inlichtingenmajoor De Ruyter, die geeft zich tijdens verhoren ook afwisselend uit als ‘De Ruyter’ en ‘De Ruijter’. Het handboek *Informatie en Opsporing* schrijft de beroeps groep voor: ‘Een agent kan bij de uitoefening van zijn taak eventueel opereren onder de dekmantel van een aangenomen identiteit of hoedanigheid, bijvoorbeeld door het gebruik van een valse naam’.²²⁸

Van de website van toezichthouder CTIVD leer ik bovendien dat de namen van geheim agenten in veel gevallen met opzet verkeerd worden gespeld. Het gebruik van een valse spelling wordt namelijk als minder ingrijpend gezien dan het aannemen van een geheel nieuwe dekmantelidentiteit. Niettemin helpen deze kleine variaties een beetje bij het scheppen van verwarring, zoals blijkt uit het vonnis waarin ondergetekende de schuld krijgt van de vervalsing van de schrijfwijze van Monieks achternaam.

Wat als ik dezelfde redeneertrant en soortgelijke woorden als Groeneveld-Stubbe zou gebruiken? Dan stel ik me gemotiveerd op het standpunt dat er vele onjuistheden in het vonnis staan. Dat een aantal feitelijkheden niet klopt, kan ik bovendien bewijzen. Dit betreft bijvoorbeeld de verkeerde spelling van de geslachtsnaam van de advocaat van de eiseres. Zijn naam luidt volgens het register van de Nederlandse Orde van Advocaten mr. R.F. Thunnissen.²²⁹ Het

is dus niet ‘mr. R.F. Thunissen’ met een enkele ‘n’, zoals de rechter in het vonnis schrijft. Het vermelden van een onjuist cijfer blijkt eveneens bij het nauwkeurig lezen van het vonnis: in punt 5.2 wordt verwezen naar punt 4.11, terwijl dit 4.12 moet zijn.²³⁰ Aan de rechter moet worden toegegeven dat deze onjuistheden niet essentieel zijn, maar dit roept wel vragen op ten aanzien van de mate van zorgvuldigheid waarmee de rechter te werk is gegaan bij het wijzen van haar vonnis.

Het alsnog verbieden van een uitverkocht boek, is een klap voor de persvrijheid. En dat wegens één verkeerd gespelde letter in Monieks naam en een verkeerde leeftijd, hetgeen mij niet valt aan te rekenen.

Een boekverbod komt in Nederland haast nooit voor; een schrijver muilkorven is nog zeldzamer. Toch gebeurt het nu. Zonder dat de tegenpartij ook maar een snippet bewijs heeft aangevoerd, wordt het vrije woord aan banden gelegd.

Niet alleen de rol van Moniek in het boek wordt gecensureerd. Met de uitspraak worden allerlei getuigenissen verboden, waaronder het nawoord van oud-NOS-hoofdredacteur Hans Laroes. Zijn vrijheid van meningsuiting is dus eveneens overboord gegooid – alsof we in een totalitaire staat leven.

Nieuwe informatie over onze oud-collega Mark mag ik evenmin verspreiden. Eerder dit jaar las ik op zijn LinkedIn-profiel dat hij in 1998 werkte als ‘bijzonder onderzoeksambtenaar’.²³¹ Hij was dus niet alleen telefonisch verkoper op een afdeling waar spionagemisdrijven werden gepleegd, maar – hij openbaart het nu zelf – ook speurder in overheidsdienst. Deze informatie is belangrijk. Mij wordt echter niet toegestaan er aandacht aan te besteden.

Er zijn meer implicaties: het wordt de Moeders van Srebrenica ongemakkelijk gemaakt in hun rechtszaak tegen de Staat nog langer naar *De doofpotgeneraal* te verwijzen. Daarmee wordt de waarheidsvinding rond Srebrenica en het fotorolletje belemmerd.

In het kantoor van Boekx zijn we het snel eens: we gaan in beroep. Desnoeds procederen we door tot het Europees Hof in Straatsburg, zegt Van Groenendaal strijdlustig.

Media

Nu het boek niet langer mag worden gepromoot, gaat mijn website op zwart en bericht ik er op Facebook en Twitter niet meer in het openbaar over. Toch klimt Thunnissen meteen in de pen. Op 17 december 2015 mailt hij Van Groenendaal dat ik ‘gelet op de geest van de uitspraak’ ook oude berichten over *De doofpotgeneraal* van mijn socialemediaprofielen moet verwijderen. Daarbij zet hij de zaak op scherp door te dreigen met dwangsommen.²³²

Hoewel alleen ‘verdere’ promotie is verboden, legt Thunnissen het vonnis zo uit dat mijn Facebook- en Twitter-tijdlijn moeten worden opgeschoond – alsof *De doofpotgeneraal* nooit zou zijn verschenen.

Welbeschouwd wordt er druk uitgeoefend dit Srebrenica-gerelateerde spionageschandaal van het web en daarmee uit de geschiedenis te wissen. Op straffe van duizend euro per dag. Dit doet denken aan George Orwells *1984*, alsof ik gekneveld door het Ministerie van Waarheid de geschiedschrijving dien te vervalsen.

Wanneer ik met vrienden het vonnis vertrouwelijk doorneem, komt één vraag steeds terug: is de rechtbank van hogerhand beïnvloed en zit de Staat daarachter? De consensus is hoe dan ook dat de uitholling van de persvrijheid een gevaar vormt voor onze democratie. Een bevriende redacteur schrijft een bericht voor de media: ‘INFORMELE BRIEFING – NIET VOOR PUBLICATIE: Rechtbank maakt auteur monddood’.

Als eerste pakt Silvan Schoonhoven het nieuws op. Zijn artikel ‘Verbod op boek over spionnen’ verschijnt in meerdere dagbladen.²³³ Ook *NOS* en *PowNed* berichten over het verbazingwekkende

vonnis,^{234, 235} waarna meer media volgen.²³⁶ Hiermee krijgt Moniek alsnog de landelijke schijnwerpers op zich gericht, waarbij al haar drie naamvarianten de revue passeren.

Enkele dagen later is het nieuws op de Balkan. In Bosnisch dagblad *Dnevni avaz* verschijnt het artikel: ‘Auteur kondigt beroep aan: Nederlandse rechtbank verbiedt boek over Srebrenica!’ van de hand van Alosman Husejnović.²³⁷

Vervolgens berichten dagbladen, tv-stations en nieuwswebsites in voormalig Joegoslavië – van Slovenië tot Macedonië – over de Haagse censuur. Zo ook de voorname krant *Politika* uit Servië.²³⁸ Vertaald uit het Albanees, Bosnisch, Kroatisch, Macedonisch, Montenegrins, Servisch en Sloveens is de Balkanpers opvallend eensgezind: ‘Vonnis Nederlandse rechter SCHOKT Bosnië en Herzegovina en met name SREBRENICA’,²³⁹ ‘Marijuana is er toegestaan, maar een boek over Srebrenica niet’,²⁴⁰ en ‘Haagse rechtbank verbood boek over rol Nederlandse leger in Srebrenica’.²⁴¹

Žana Božinovska van het Macedonische ochtendblad *Dnevnik* (Cyrillisch: Дневник) wil graag een interview.²⁴² Ondanks het spreekverbod ga ik hierop in vanwege een slordige vormfout: het vonnis is niet door een gerechtsdeurwaarder aan mij uitgereikt. Tot verwondering van mijn raadsman is het alleen aan hem gefaxt. En zonder formele overhandiging kunnen beslist geen dwangsommen worden opgelegd.

Dnevnik brengt het interview prominent – met een foto van De Winter die ik het eerste exemplaar overhandigde – op de voorpagina: ‘21^e eeuw, Europese Unie, Auteur Edwin Giltay: Nederlandse rechtbank verbiedt boek over Srebrenica op

Voorpagina Dnevnik

verzoek van ex-spion'.²⁴³ Enkele tussenkoppen: 'Niemand begrijpt de uitspraak' en 'De oud-spionne zonder bewijs in de rechtkbank'.

Verrassend genoeg biedt het spreekverbod mogelijkheden tot publiciteit. Dat mijn getuigenis van overheidsmisstanden in diskrediet wordt gebracht door de rechter, schept interesse in dit dossier. En niet alleen voor de karaktermoord en censuur, die ik als afleidingsmanoeuvres zie. De waarheid rond dit genocide-gerelateerde doofpotschandaal komt naar buiten – in binnen- en buitenland.

Het verschijnsel staat bekend als het streisandeffect, vernoemd naar de zangeres Barbra Streisand. Ze spande ooit een rechtszaak aan om een luchtfoto te verbieden van haar villa. Door haar verzet tegen openheid riep ze wereldwijde hoon over zich af en bereikte de foto een miljoenenpubliek.

Conflictanalist Caspar ten Dam is trouw medeorganisator van de jaarlijkse Srebrenica-herdenking in Den Haag. Hij verzendt een persbericht over de gang van zaken, dat terstond wordt opgepikt door *Dnevni avaz*: 'Na het verbod op het boek over Srebrenica zullen wij voor gerechtigheid strijden tot aan het Europees Hof'²⁴⁴

De publiciteit op de Balkan geeft aan dat ik me niet zomaar de mond laat snoeren. Dat beeld van onverzettelijkheid komt ook naar voren in een vraaggesprek met *Nieuwe Revu*.²⁴⁵ De Staat heeft het eerder onderkend: ik ben niet eenvoudig te breken.

Gerechtshof

Op 8 januari 2016 gaan we in hoger beroep.²⁴⁶ In het Gerechtshof Den Haag is het nu Giltay vs. Moniek – de rollen zijn omgedraaid. De vlijt van mijn raadsman is groot: de dagvaarding beslaat 23 pagina's. Dat uitgever Borgman niets meer van zich liet horen, deert me allang niet meer.

Van Groenendaals stuk begint met een verwijzing naar het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens en eerdere uitspraken van het Hof in Straatsburg, waar dit verdrag wordt getoetst:

Giltay stelt voorop dat deze bevelen [het verspreidings- en spreekverbod] van de voorzieningenrechter disproportioneel zijn en evident in strijd met de noodzakelijkheidstoets ex artikel 10 lid 2 EVRM en de door het EHRM ontwikkelde jurisprudentie. De voorzieningenrechter heeft proportionaliteit en subsidiariteit van de opgelegde maatregelen niet onderzocht.

Dit laatste houdt in dat de rechtbank niet heeft bekeken of de opgelegde maatregelen wel passend zijn. Hadden ze niet minder ingrijpend kunnen zijn om tot een oplossing te komen? Van Groenendaal: ‘Het vonnis kwalificeert op deze gronden naar het oordeel van Giltay als ernstige juridische misslag.’

Vervolgens wijst hij er onder meer op dat de tegenpartij geen bewijs overlegde:

Giltay stelt voorts dat voor toewijzing van de vorderingen geen grond bestaat in de feiten. Geïntimeerde [...] Moniek] procedeert op basis van een summiere dagvaarding zonder producties, [...]

Naar het oordeel van Giltay heeft Moniek niet voldaan aan haar stelplicht en hadden de vorderingen reeds daarom moeten worden afgewezen.

In negen grieven komt aan bod wat er mis is met het vonnis. Daarbij voegt Van Groenendaal onder meer drie artikelen die op de Balkan verschenen – samen met de Engelse vertalingen – aangezien deze aantonen dat *De doofpotgeneraal* het maatschappelijk debat in Europa voedt.²⁴⁷

Hij benadrukt ook:

Voorts staat de rechter geen seconde stil bij de opvallende stelling van [... Moniek], in onder meer het officiële MID-rapport (productie 14), dat Giltay zou zijn ontslagen wegens ‘onaangepast en irritant gedrag’. Dat is weerlegd door Giltay in zijn pleitnotities alinea’s 33 e.v. en de daar genoemde producties 13A – 13C. Hieruit blijkt naar mening van Giltay hoe eenzijdig de rechtbank in deze zaak omsprong met de feiten. Aantoonbaar onjuiste stellingen en verdraaiingen van de waarheid door [... Moniek] zijn door de rechtbank door de vingers gezien. De bewijzen die Giltay heeft voor zijn verslag van de feiten zijn zonder pardon terzijde geschoven. Datzelfde geldt voor de opmerkelijke gedragingen van [... Moniek] richting [... Jasper], die tweemaal schriftelijk heeft verklaard dat [... Moniek] aan hem te kennen gaf dat Giltay gevaarlijk zou zijn.

Ondertussen verschijnt in *Nieuwe Revu* het interview van ondergetekende met een grote portretfoto, getiteld: “Mijn boek wordt nu juist méér gelezen”.²⁴⁸ Geagiteerd mailt Thunnissen mijn advocaat over alle publiciteit:²⁴⁹

Ik verzoek u uw cliënt erop te wijzen dat zulks onaanvaardbaar is en dat mijn cliënte zich thans op het standpunt stelt dat hij dwangsommen heeft verbeurd, waarop ik bij dezen dan ook aanspraak maak, nog nader te specificeren voor elke dag en

uiting die uw cliënt gedaan heeft. Het getal daarvan is groot, maar uw cliënt heeft over zich afgeroepen dat hij alvast een flinke som aan mijn cliënte verschuldigd is.

Enkele vrienden zijn bezorgd: gaat dit straks tienduizenden euro's kosten? Die ongerustheid is echter nergens voor nodig omdat het vonnis nooit correct is uitgereikt.

Van Groenendaal antwoordt dat het hier geen promotie van *De doofpotgeneraal* betreft.²⁵⁰ Het vonnis, dat is gepubliceerd door de rechtbank, heb ik slechts toegelicht en daarmee niet overtreden. Vervolgens biedt mijn advocaat zijn confrère de helpende hand door hem de bewijsstukken te zenden die we eerder overlegden aan de rechtbank. Thunnissen was ze namelijk kwijtgeraakt.

Op 2 februari komt een zogenaamde memorie van antwoord binnen, Thunnissens schriftelijke reactie op onze dagvaarding.²⁵¹ In de rechtszaal zwaaidde hij met een ‘map met bewijs’: komt hij er nu mee of blufte hij? Dat laatste. Bij de stukken zit slechts één bijlage, meer niet.

Productie 1 bevat een brief aan Moniek van hoofd MID Vandeweijer gedateerd op 3 november 1998, dus enkele maanden voor dat De Grave hem ontsloeg. Het schrijven is ondertekend namens staatssecretaris Henk van Hoof.²⁵² Tegenwoordig geniet laatstgenoemde vooral bekendheid omdat hij Fred Spijkers in 2000 met de dood zou hebben bedreigd opdat hij bepaalde stukken niet openbaarde – maar dat terzijde.²⁵³

Vandeweijer schreef Moniek: ‘Naar aanleiding van uw aanvraag van 28 oktober 1998 deel ik u mede dat aan u, met toepassing van artikel 113, lid 1 en 5 van het Burgerlijk Ambtenarenreglement Defensie (BARD), met ingang van 1 januari 1998, een eervol ontslag wordt verleend.’

Wie de data in de brief in chronologische volgorde zet, kan maar één conclusie trekken: Moniek is op 3 november 1998 ontslag verleend, per 1 januari eerder datzelfde jaar. Dit is uitermate vreemd. Het roept de vraag op of hier sprake is van een typefout, of dat Defensie met de officiële ontslagdatum bewust verantwoordelijkheid

probeert te ontlopen voor Monieks falen als inlichtingenfunctionaris medio 1998 bij Casema.

Een vertrouweling merkt op: ‘Ik denk dat ze bij de MID liever niet hun vingers willen branden aan deze zaak en [...] Moniek] dus niet openlijk willen steunen, laat staan met vervalst bewijsmateriaal want dat trekt zeker de belangstelling van de pers en dan gaan er koppen rollen.’²⁵⁴

De memorie van antwoord, zonder enig bewijsmateriaal, is weinig meer dan vijftien pagina’s wolligheid. Ik mail Van Groenendaal: ‘Als je maar veel schrijft, valt het vast niet op dat er geen inhoud in zit – dat moet de gedachte van je geachte confrère zijn geweest.’²⁵⁵ Het is wel komisch in zo’n kleurloze tekst een freudiaanse versprekking tegen te komen wanneer de auteur spontaan van het begrip *chilling effect* overstapt op het *cheerleader effect*. In plaats van zich te concentreren op de kilte van het boekverbod gaan de gedachten liever uit naar een team hete cheerleaders. Ik kan het me goed voorstellen.

In het stuk valt te lezen dat Moniek zich niet herinnert Jasper ‘ooit te hebben gesproken’. Dit staat haaks op haar uitspraak in het MID-verhoor in 1999: ‘Zij bekend was met het feit dat [...] JASPER] drugs gebruikte omdat hij openlijk toegaf wel eens een ‘pilletje’ te slikken.’²⁵⁶

Overigens vertelde Jasper mij dat hij bij Casema veel met Moniek sprak over homoseksualiteit. Ze speelde een bewonderenswaardige rol door hem op zijn gemak te stellen over zijn geaardheid. Minder fraai is dat ze mij later verdacht maakte en hem manipuleerde om onze relatie te verbreken. Jasper legde daarover schriftelijke verklaringen af, die als productie zijn overlegd.²⁵⁷ En wat te denken van punt 36?

Dan beklaagt Giltay zich er nog over dat de stelling van [...] Moniek] is dat hij bij Casema zou zijn ontslagen wegens onaangepast militant gedrag. Zij zou dat ten onrechte hebben aangevoerd, omdat dit intussen schriftelijk met producties door Giltay is weerlegd. De rechtkant heeft daar geen aandacht aan

besteed, maar dit was niet anders dan de informatie die [...] Moniek] had en belangrijk voor het oordeel was dit feit en de weerlegging van Giltay dan ook niet.

Moniek wordt hier slordig geciteerd door haar eigen advocaat. Haar ongegronde beschuldiging luidde niet ‘onaangepast militant’, maar ‘onaangepast en irritant’. Tevens zette Moniek mij weg als ‘volledig gestoord’, hetgeen eveneens als standpunt van minister De Grave werd gepubliceerd in ombudsmanrapport 1999/507.

In 2015 weigerde minister Hennis de affaire-*De doofpotgeneraal* te laten onderzoeken. Haar verweer: ‘In dit verband acht ik van belang dat de Nationale Ombudsman uw klachten tegen de toenmalige MID in 1999 heeft onderzocht en ongegrond heeft verklaard.’²⁵⁸ De bewindsvrouw schermt dus met een rapport dat is gestoeld op beschuldigingen die haar voorganger De Grave overnam van Moniek, waarvan laatstgenoemde nu aangeeft dat ik ze met bewijzen heb weerlegd.

Daarmee levert het hoger beroep in een vroeg stadium resultaat op: aangezien De Grave de ombudsman valselijk blijkt te hebben geïnformeerd, kan Hennis zich niet verschuilen achter het ombudsmanonderzoek. Diverse kranten berichten erover.²⁵⁹

Een vertrouweling becommentarieert per mail:²⁶⁰

Ik vind het goed dat je je niet alleen sterk maakt voor wat primair aan de orde is in deze zaak, het belachelijke publicatieverbod (en de nog schandaligere zwijgplicht. Als je nog twijfelde aan de integriteit van de vorige rechter neemt dat toch elke vorm van twijfel weg: volstrekt misplaatst, niet passend binnen de vigerende jurisprudentie en evenmin in overeenstemming met de beginselen die we binnen een rechtsstaat hoog proberen te houden!)

Maar [je gaat] ook voor heropening van deze zaak. [...] Iets wat onze meeleezers ;-) niet bijzonder welgevallig zal zijn, maar waar ze tegelijk ook niet zoveel last van hebben omdat het al wat langer geleden is en er niet bij actuele kopstukken daar

koppen gaan rollen. Dit ter overweging van derden ;-) [...]

Dat de Staat in een doofpotaffaire de klokkenluider persoonlijk probeert te beschadigen, is helaas gangbaar – bij onze ‘bondgenoten’ is het niet anders – maar nog steeds niet toelaatbaar. Ik zou er zeker werk van maken, via ombudsman of rechter, en ze er niet mee weg laten komen. De onderste steen moet maar eens boven komen.

Aangezien het niet ondenkbaar is dat mijn internet- en telefoonverkeer wordt getapt, vind ik het kostelijk dat hier eventueel meelevende inlichtingenfunctionarissen worden aangesproken. Het in de gaten houden en tegenwerken van terroristen in plaats van onschuldige burgers, lijkt me echter nuttiger.

Mocht ik het advies trouwens overnemen, dan niet zozeer uit eigenbelang. Veeleer gaat het erom verder te achterhalen wat er aan de hand is in het dossier-Srebrenica.

Op aanraden van mijn advocaat gaan er meerdere exemplaren van *De doofpotgeneraal* naar het hof, zodat de drie rechters het gelijktijdig kunnen lezen. Moniek schijnt echter ook een exemplaar te hebben overlegd, wat mijn interesse wekt.²⁶¹

Boekx maakt voor mij een afspraak bij het hof. In het Paleis van Justitie leidt een bode me door lange smalle gangen naar de plek waar Monieks exemplaar van ‘het verboden boek’ wordt bewaard. Daarbij bots ik nog bijna op tegen Peter Blok, de rechter die het hoger beroep zal voorzitten.²⁶²

Monieks exemplaar blijkt vol met onderstrekkingen en opmerkingen te staan. In de kantlijn zijn kreten te lezen als ‘pure onzin’, ‘bah!’ en ‘onzin en leugen’. Hoe het dan allemaal wél zit en waarom ze in haar hoedanigheid van Assistant Department Intell infiltrerde op een afdeling klantenservice, legt ze niet uit.

Op 25 februari vindt de zitting plaats in het gerechtshof. *NOS Nieuws* interviewt me aldaar live op Radio 1.²⁶³ Voordat we de rechtszaal binnengaan, luidt de laatste vraag: ‘Hoe schat u uw kansen in?’ Ik antwoord beslist: ‘Ik ga winnen.’

Een camerateam van drie man van *ThePostOnline* (*TPO*) staat klaar om de hele zitting te filmen. Het team kreeg speciaal toestemming hiervoor. Alleen Moniek mag niet in beeld omdat ze dat niet wil.

De camera loopt. Voorzitter Blok vangt aan te zeggen dat hij en zijn twee collega-raadsherren het boek hebben gelezen.

Van Groenendaal draagt als eerste zijn pleitnotities voor.²⁶⁴ In totaal hebben we nu dertig producties overlegd: de bewijsstukken spreken voor zich. Het voelt een beetje alsof we in deze juridische wedstrijd voorstaan met 30 tegen 1. Over het fotorolletje van Srebrenica zegt mijn raadsman:

De uiting over het fotorolletje is terug te vinden in de aantekeningen van Giltay. Ten aanzien van deze aantekeningen geldt dat zij als bewijs kunnen worden beschouwd. Althans *in ieder geval* als het gemotiveerd voldoen aan de stelplicht van Giltay conform de regel uit de zaak van de taxichauffeur tegen *Het Parool*.^[265] Het heeft daarnaast wel degelijk betekenis dat de aantekeningen van destijds exact overeenstemmen met de inhoud van het boek, in plaats van enkel op het geheugen te varen over zaken van tien, vijftien jaar eerder. Dat draagt sterk bij aan de geloofwaardigheid.

Ik verwijss daarnaast naar *productie 29*. Giltay verzocht de minister van Defensie om tot onderzoek over te gaan. Dat betreft ook het fotorolletje.

Eerder verraste Thunnissen door toe te geven dat Monieks beschuldigingen over mijn gedrag ondertussen zijn weerlegd. Wederom valt iets redelijks van hem te horen. Hij neemt afstand van zijn door hem uitgedeelde pleitnota op het punt van het veiligheidsrisico voor zijn cliënt. Dit zou namelijk erg meevalLEN volgens het Ministerie van Defensie, waarmee recent contact is opgenomen.²⁶⁶

Niettemin beweert Thunnissen dat zijn cliënt toch enkele veiligheidsmaatregelen heeft moeten nemen en daarbij hulp zou hebben ontvangen van Defensie.

Wat heeft de moeder van de in 1999 vermoorde Marianne Vaatstra met deze zaak te maken? Omdat er tegen de zin van de moeder een omstreden boek was verschenen, kreeg deze nabestaande van de rechter tweehonderdduizend euro toebedeeld die de auteurs moesten ophoesten. Thunnissen beweert dat het om een vergelijkbare zaak gaat. Concreet houdt dat in dat ik vanwege de dwangsom-mendiscussie zou kunnen verwachten ook een zeer hoog bedrag te moeten betalen.

Dus ondergetekende dient de rest van mijn leven voor Moniek te werken? Het beeld dat Thunnissen schetst is tragikomisch. Het gaat door me heen dat hij met zijn opmerking krediet verspeelt bij de rechters.

Stoorzender kapitein-ter-zee b.d. Van Straten is wederom present, al laat hij ditmaal na dwaze verwijten te uiten over kwesties die niet in het boek voorkomen. Vanaf de publieke tribune beweert hij dat Moniek bij de MID niets van doen had met inlichtingenwerk. Ach, wat de baas buiten dienst ook zegt, het doet er niet toe. De raadheren begrijpen dat hij niet onder ede staat en geen schriftelijke verklaring verstrekte. Zijn woorden dragen dus niet bij aan de bewijsvoering voor zijn voormalige medewerker Moniek.

‘Ik word neergezet als een spionne. Ik ben geen Mata Hari.’ In Monieks woorden – ze staan op film – klinkt verbolgenheid door.²⁶⁷ Ook laat ze zich ontvallen: ‘Er werken geen spionnen bij de MID.’

Wat voor functienaam je ook wenst te gebruiken voor een inlichtingenmedewerkster die potentiële kandidaten voor haar geheime dienst benadert, je mag zo iemand een spion noemen. Wat betreft de opmerking dat er geen spionnen werken bij de MID, dat lijkt me je reinste kolder. Maar als dit inderdaad zo is, kan ons land zich dan niet beter maar meteen vergeven?

Heftig schudt Moniek steeds met haar hoofd nee. Op vragen van de raadheren hoe het nu eigenlijk zit met de spelling van haar achternaam, komt ze met het verhaal aanzetten dat ze deze officieel heeft laten wijzigen. Dat verklaart echter niet waarom ze haar achternaam op drie verschillende manieren schreef – alsof het de normaalste zaak van de wereld zou zijn als ik me in officiële

stukken afwisselend zou uitgeven als Giltaij, Giltai en Giltay.

Als haar verhaal toch zou kloppen, dan had ze een begin kunnen maken dit te bewijzen door kopieën van haar geboorteakte, akte van naamsverandering en nieuwe identiteitskaart voor te leggen. Dat laat ze echter na. Niettemin neemt Moniek geen afstand van haar verwijt: ik heb haar naam verkeerd gespeld in een boek waarin álles is verzonden en gelogen.

Na afloop ondervraagt *TPO*-filmer René van Praag onder meer Thunnissen. Indien zijn cliënt niet in de belangstelling wil staan, waarom eiste ze dan rectificaties in landelijke dagbladen? Thunnissen geeft een opmerkelijk eerlijk antwoord. Voor de camera distantiert hij zich van DAS die zo onverstandig was deze eis op te nemen in de sommatie. Hij werd pas later bij de zaak betrokken.

Voorts geeft hij aan niet verder te procederen. Wat hem betreft heeft het hof nu het laatste woord.

Ook Van Straten wordt ondervraagd door *TPO*. Het voormalig hoofd van de Afdeling Inlichtingen van de MID – die net in de rechtszaal zei dat Moniek niets te maken had met inlichtingenwerk – verklaart nu opeens doodleuk dat ze bij de MID heen en weer liep met dossiers, deels van spionnen, en deze verwerkte tot inlichtingen voor de krijgsmacht.²⁶⁸

Zodra Van Praag mijn advocaat hiermee confrontereert, reageert hij: ‘Is dat zo? Nou, dat heeft ze in de zaak heel erg ontkend.’ Lachend van verwondering voegt hij voor de camera daaraan toe: ‘Dat had íets eerder gezegd moeten worden.’²⁶⁹

Ik sta ervan versteld dat voormalige inlichtingenfunctionarissen in deze zaak met zo veel kletspraat komen aanzetten. Een collega van mijn advocaat, die mee was gekomen, laat me weten dat dit dan ook een unieke zaak is: nog nooit eerder woonde hij een zitting bij waarbij een van de partijen zoveel beweerde met zo weinig bewijs.

Van Groenendaal is hoopvol gestemd: ‘Het kan bijna niet anders dat dit boek gewoon weer mag verschijnen.’²⁷⁰

Arrest

‘**D**ag Edwin, gefeliciteerd’, mailt Van Groenendaal bondig op 12 april 2016.²⁷¹ Bijgevoegd is het arrest – de uitspraak van het hof – ondertekend door de drie raadsheren.²⁷² De belangenaafweging, conclusie en beslissing luiden:

belangenafweging

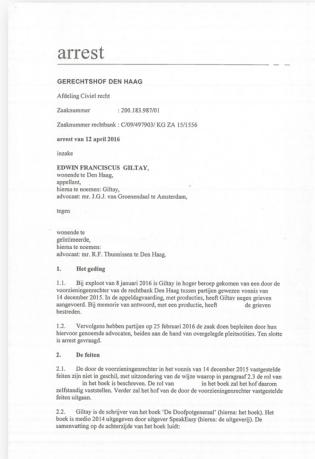
- 4.4. Een afweging van de vrijheid van meningsuiting van Giltay tegen het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer van [... Moniek] brengt om de volgende redenen mee dat het gevorderde verbod moet worden afgewezen.

- 4.5. Enerzijds zou (een bekraftiging van de) toewijzing van het gevorderde verbod een ernstige beperking van de vrijheid van meningsuiting tot gevolg hebben. Tenminste een deel van het boek gaat namelijk over zaken die onderwerp kunnen zijn van een debat van maatschappelijk belang. Zo stelt Giltay in zijn boek onder meer:
 - i) dat het Ministerie van Defensie personen die solliciteren bij het korps mariniers stelselmatig afwijst op grond van homoseksualiteit;
 - ii) dat het rolletje met foto’s die een militair van Dutchbat heeft gemaakt in Srebrenica, niet per ongeluk is vernietigd, maar bewust is achtergehouden door de MID en nog in de archieven van de MID ligt;
 - iii) dat [... Moniek] is geobserveerd omdat zij zich binnen de

MID kritisch uitte over het achterhouden van het fotorolletje en vervolgens is ontslagen.

Een beperking van de vrijheid van Giltay om deze zaken naar voren te brengen en zijn mening daarover te uiten zou de fundamentele uitingsvrijheid in de kern aantasten.

- 4.6. Anderzijds is het belang van [...] Moniek] bij toewijzing van het verbod beperkt. Ten eerste heeft Giltay onweersproken aangevoerd dat van de eerste druk van het boek geen verdere verspreiding kan plaatsvinden omdat het al volledig is verspreid en dat alle vermeldingen van de naam van [...] Moniek] in uitingen over het boek op de website van Giltay al zijn verwijderd. In zoverre kan het gevorderde verbod dus geen effect hebben. Ten tweede heeft Giltay toegezegd de naam van [...] Moniek] niet meer te zullen gebruiken in eventuele nieuwe drukken van het boek, waaronder begrepen vertalingen, en evenmin in uitingen over het boek (productie 8 van Giltay, en nogmaals toegezegd ten overstaan van het hof tijdens het pleidooi). Gesteld noch gebleken is dat er een reëel risico bestaat dat Giltay zich niet aan die toezegging zal houden. [...] Moniek] heeft alleen aangevoerd dat de toezegging onvoldoende is omdat lezers van een herdruk haar naam kunnen achterhalen via de verspreide exemplaren van de eerste druk en via publicaties over het boek. Die mogelijkheid bestaat inderdaad, maar voorhands is niet aannemelijk dat een aanzienlijk aantal

Arrest Hof Den Haag

lezers van de herdruk of van eventuele nieuwe uitingen van Giltay over het boek van die mogelijkheid gebruik zal maken. [...] Moniek] heeft ook niet duidelijk gemaakt waarom lezers van herdrukken op zoek zouden gaan naar mogelijkheden om haar te koppelen aan een van de personages in het boek.

- 4.7. Daar komt bij dat de kritiek die in het boek wordt geuit over de hiervoor genoemde maatschappelijke misstanden zich niet richt tegen [...] Moniek], maar tegen de Nederlandse Staat en een oud-generaal. [...] Moniek] stelt ook niet dat het boek suggereert dat haar in dit opzicht een verwijt kan worden gemaakt. De kern van haar bezwaren tegen het boek is dat zij erin wordt gepresenteerd als een – in haar eigen woorden – ‘babbelzieke’ spion of ‘praatgraag persoon die uit de school klapt over haar werk bij de MID’. Dat is een beschrijving die negatief is, maar het betreft geen beschrijving die dusdanig beschadigend is dat die zelfs in geanonimiseerde vorm moet worden verboden.
- 4.8. Verder weegt mee dat Giltay, gegeven het zwaarwegende belang van de uitingsvrijheid, een ruime mate van vrijheid moet worden gegund in de keuze van de vorm om de door hem gesignaleerde maatschappelijke misstanden aan de kaak te stellen. Het stond Giltay daarom vrij te kiezen voor – wat hij zelf aanduidt als – een ‘autobiografische vorm’, dat wil zeggen een vorm waarin het betoog over die misstanden wordt onderbouwd met eigen ervaringen. Die vorm brengt mee dat ook (de perceptie van de auteur van) gedrag en uitingen van personen die geen publiek figuur zijn, maar wel een rol spelen in het verhaal, zoals [...] Moniek], gedetailleerd worden beschreven. Daarom treft het beroep op de vrijheid van meningsuiting niet alleen doel ten aanzien van de delen van het boek die gaan over de rol van de Nederlandse staat en een oud-generaal, maar ook ten aanzien van de delen die gedrag en uitingen van niet-publieke figuren beschrijven, zeker indien die

personen met fictieve namen worden aangeduid, zoals Giltay heeft toegezegd te zullen doen ten aanzien van [... Moniek].

- 4.9. Het bezwaar van [... Moniek] dat in het boek allerlei onjuistheden over haar staan, kan niet leiden tot een ander oordeel. De enige onjuistheden die tussen partijen onbetwist vast staan betreffen haar leeftijd (34 in plaats van 40) en de spelling van haar naam [...]. Die beperkte misslagen zijn als zodanig onvoldoende om een zodanig ernstige inbreuk op de rechten van [... Moniek] aan te nemen dat een verbod op publicatie van het boek van Giltay gerechtvaardigd is. Anders dan de voorzieningenrechter, is het hof van oordeel dat deze onjuistheden ook onvoldoende zijn om de zorgvuldigheid in twijfel te trekken waarmee Giltay te werk is gegaan bij het schrijven van het boek. Wat betreft de spelling van de naam wordt dat onderstreept door de toelichting van Giltay dat hij die spelling heeft overgenomen uit een notitie die de MID heeft opgemaakt in het kader van het onderzoek van de ombudsman (productie 14 van Giltay) en door het feit dat [... Moniek] zelf haar naam niet op de juiste wijze spelt in een brief die zij heeft gestuurd in het kader van datzelfde onderzoek (productie 22 van Giltay).
- 4.10. Wat betreft de overige onderdelen van de beschrijving van [... Moniek] kan in het kader van dit kort geding niet worden vastgesteld in hoeverre die juist zijn, mede omdat de beschrijving voor een belangrijk deel bestaat uit een weergave van mondelinge gesprekken tussen Giltay en [... Moniek]. Vast staat echter wel dat de rol die [... Moniek] in het boek speelt, anders dan zij suggereert, niet ‘puur verzonnen’ of ‘volstrekte fictie’ is. Zo staat tussen partijen vast:
- dat in de betreffende periode [... Moniek] en Giltay allebei in de avonduren hebben gewerkt bij Casema;
 - dat [... Moniek] in die periode ook werkzaam was bij de MID;

- iii. dat [... Moniek] en Giltay tijdens het werk bij Casema hebben gesproken over de sollicitatie van Giltay bij het korps mariniers en dat [... Moniek] Giltay heeft geadviseerd over het solliciteren bij de MID.

Daarmee is niet gezegd dat de hele beschrijving van [... Moniek] in het boek juist is, maar het geeft wel aan dat die beschrijving ten minste gedeeltelijk steun vindt in de feiten.

- 4.11. Het feit dat Giltay [... Moniek] niet om een reactie heeft gevraagd alvorens het boek te publiceren, kan ook niet leiden tot een ander oordeel. Niet in geschil is dat het recht op wederhoor geen absoluut recht is en dat de verspreiding van een boek dus niet onrechtmatig is enkel omdat niet alle personen die in het boek figureren om een weerwoord is gevraagd. Het ontbreken van wederhoor is wel een omstandigheid die meeveegt, maar die omstandigheid doet in dit geval de weegschaal niet uitslaan naar de kant van [... Moniek] mede omdat de kritiek die Giltay in het boek uit op maatschappelijke misstanden niet is gericht tegen [... Moniek], maar tegen de Staat en een oud-generaal.
- 4.12. Het betoog van [... Moniek] dat zij een veiligheidsrisico loopt omdat een (ex)militair met een Srebrenica-verleden en post-traumatische stoornis zich zou kunnen ergeren aan de in het boek gestelde loslippigheid van [... Moniek] over het fotolletje, kan evenmin leiden tot een andere uitkomst. Voor zover (ex)militairen met een Srebrenica-verleden [sic] zich zouden ergeren aan die gestelde loslippigheid, is voorhands niet aannemelijk dat daaruit een reëel veiligheidsrisico voor [... Moniek] voortvloeit, mede gelet op het feit dat gesteld noch gebleken is dat zich veiligheidsincidenten hebben voorgedaan naar aanleiding van de publicatie van de eerste druk van het boek of de publiciteit daarover. [... Moniek] heeft ook geen concrete aanwijzingen voor een dreiging aangevoerd

of het gestelde veiligheidsrisico anderszins onderbouwd, terwijl Giltay het risico uitdrukkelijk heeft bestreden onder verwijzing naar een bericht daarover van de voorzitter van de Vereniging Dutchbat 3 (productie 1 van Giltay).

conclusie

- 4.13. Op grond van het voorgaande moet worden geconcludeerd dat de tegen de toewijzing van het verbod (met dwangsom) gerichte grieven slagen. Het hof zal dat deel van het vonnis daarom vernietigen. Gelet daarop kan een afzonderlijke besprekking van de grieven achterwege blijven.
- 4.14. [... Moniek] zal als de in het ongelijk gestelde partij worden veroordeeld in de proceskosten in beide instanties.

5. De beslissing

Het hof:

- 5.1. vernietigt het tussen partijen gewezen vonnis van de voorzieningenrechter van de rechtbank Den Haag van 14 december 2015 voor zover het gevorderde verbod en een dwangsom daarbij zijn toegewezen en Giltay is veroordeeld in de proceskosten;
en in zoverre opnieuw rechtdoende:
 - 5.1.1. wijst het gevorderde verbod af;
 - 5.1.2. veroordeelt [... Moniek] in de kosten van het geding in eerste aanleg, aan de zijde van Giltay begroot op € 78,- aan griffierecht en € 816,- aan salaris advocaat
- 5.2. bekraftigt het vonnis voor het overige;
- 5.3. veroordeelt [... Moniek] in de kosten van het geding in hoger beroep, aan de zijde van Giltay tot op heden begroot op

€ 314,- aan griffierecht, € 94,08 aan kosten deurwaarder en
€ 2.682,- (3 punten × € 894,-) aan salaris advocaat;

- 5.4. verklaart de proceskostenverordelingen uitvoerbaar bij voorraad.

Dit arrest is gewezen door mr. P.H. Blok, mr. G. Dulek-Schermers en mr. H.J.M. Burg en is uitgesproken ter openbare terechting van 12 april 2016 in aanwezigheid van de griffier.

Persvrijheid

Het Gerechtshof Den Haag publiceert het arrest op zijn website met een begeleidend persbericht.²⁷³ Meteen schrijven *NU.nl* en *Villamedia* erover.^{274, 275}

Dezelfde dag bezoek ik Van Groenendaal op zijn nieuwe advocatenkantoor Van Kaam in Amsterdam. We zijn enorm opgelucht. Hij noemt het bijzonder dat het hof zo veel afstand nam van de uitspraak van de rechtbank. Werkelijk op alle punten wonnen we.

De zege voelt als een bevrijding. De aanval om mij als maatschappijkritisch burger te marginaliseren is afgeslagen. Volgens mijn advocaat is de uitspraak te claimen als een overwinning op Defensie, in plaats van een zege op alleen een voormalige defensiemedewerkster. Moniek werd bij haar juridische strijd immers gesteund door een hoge militair. Bovendien claimde Thunnissen in de rechtszaal dat zijn cliënt werd geholpen door het Ministerie van Defensie.

Van Groenendaal merkt op: ‘Het verbieden van een heel boek komt eigenlijk nooit voor. Het is nog steeds een raadsel waarom het boek in eerste instantie werd verboden. Maar kennelijk werd *De Doofpotgeneraal* te brisant gevonden.’ *Dnevni avaz* schrijft er prompt over.²⁷⁶

Een vertrouweling merkt op: de Staat had kennelijk met de Rechtbank Den Haag geregeld je boek te verbieden. De drie rechters van het gerechtshof lieten zich echter niet intimideren; ze corrigeerden de uitspraak van de rechtbank in jouw voordeel.

Reacties stromen binnen. Tweede Kamerlid Harry van Bommel mailt: ‘Geweldig nieuws!’²⁷⁷ Oud-minister Jan Pronk schrijft: ‘Het recht kreeg zijn loop’,²⁷⁸ terwijl Bert Bakker, ex-voorzitter van de

parlementaire enquêtecommissie Srebrenica, laat weten: ‘Fantastisch! Gefeliciteerd Edwin!’²⁷⁹

De overwinning voor de persvrijheid stemt uiteraard ook de journalistiek tot vreugde. Per e-mail komen felicitaties binnen van Hans Laroës, Philip Dröge, Brenno de Winter, Silvan Schoonhoven, Jan Born, Joris Luyendijk, Kenneth van Zijl en Frének van der Linden. Al deze steun is beslist niet triviaal, aangezien het mij bescherming biedt. De verstoringsmaatregelen uit het verleden ben ik niet vergeten.

Er melden zich nieuwe uitgevers die graag een tweede druk willen uitbrengen. Mijn keuze valt op De Blauwe Tijger, een uitgeverij die oog heeft voor maatschappelijke kwesties.²⁸⁰ Ik teken er voor vijf jaar.²⁸¹

Uitgever Tom Zwitser verzoekt me de juridische strijd te beschrijven ter actualisering van de tweede druk en hierin tevens de naam van Moniek te anonimiseren. Daarbij waarschuwt mijn eindredacteur: spel je haar fictieve naam wel correct? Heet ze niet ‘Monique’ in plaats van ‘Moniek’? Alle commotie rond het boekverbod vanwege een betwiste letter ontlaadt zich nu in grappen.

Haar teloorgang culmineert in een veroordeling tot betaling van € 4.115,08 aan proceskosten. Het falen van voormalige defensiedewerkers in deze zaak is onweerlegbaar. Toch moet Monieks rol in het geheel niet zo groot worden geacht. Nee, het gezichtsverlies valt voornamelijk oud-generaal Van Baal ten deel, die zich achter haar kritiek schaarde, en sinds de uitspraak niets meer van zich laat horen.

Ook de Staat hult zich in stilzwijgen. Marco Gerritsen laat weten dat – zover hij zich kan herinneren – in zijn procedure voor de Moeders van Srebrenica de landsadvocaat met geen woord ingaat op zijn verwijzing naar *De doofpotgeneraal*.²⁸²

Minister Hennis houdt zich eveneens stil. Na mijn zege distantiert ze zich nog steeds niet van beschuldigingen die al maanden geleden bij de rechter zijn weerlegd. Het voelt alsof het ministerie niet reageert uit onbehulpenseid: in 1998 verklaarde het al dat mijn karakter te sterk zou zijn om te breken. Op dit laatste punt blijkt de

krijgsmacht achteraf toch gelijk te hebben gekregen – een bevelhebber is het althans niet gelukt.

Een terugblik brengt tevens in herinnering waar het mij allemaal om ging: ik wilde mijn land dienen en mannelijkheid bewijzen. Ongeacht de consequenties die daaraan zijn verbonden, wilde ik me inzetten voor de defensietaak onze vrijheid en democratie te verdedigen. Ik besef deze taak als burger nu alsnog te vervullen met een zege voor de vrijheid van drukpers en meningsuiting. Met enige branie is zelfs te zeggen dat het om een overwinning op de krijgsmacht gaat: heb ik me daar toch mooi mijn mannelijkheid bewezen.

Een andere belangrijke taak van Defensie is het bevorderen van de internationale rechtsorde. Ook hiervoor heb ik mij ingezet. Conflictanalist Caspar ten Dam verwoordt het aldus:²⁸³

Edwins boek handelt onder meer over het bekende fotorolletje dat oorlogsmisdaden in Srebrenica laat zien, dat ‘per ongeluk mislukte’ in een lab van de Nederlandse militaire inlichtingen-dienst, en over verklaringen die Giltay hoorde, dat het fotorolle-tje helemaal niet vernietigd zou zijn maar in het geheim ergens wordt bewaard. Om deze reden alleen al, is zijn boek van nationaal en internationaal belang. En (de gevolgen van) zijn relaas vergen dringend verder onafhankelijk onderzoek, en zo nodig juridische stappen tegen diegenen die achter deze doofpot zitten.

Uiteraard was zelfbehoud eveneens een drijfveer om deze doofpotkwestie uit te lichten. De tegenwerkingen in mijn privéleven en werkzame bestaan lieten mij niet altijd onberoerd. Het arrest is wat dat betreft een begin van genoegdoening.

De AIVD, die eerder weigerde commentaar te geven op het escortproject van voorganger BVD, stuurt het arrest intern door met de korte notitie: ‘eerder vonnis vernietigd. [...] Boek de Doofpotgeneraal mag toch verkocht worden. Diverse media berichten ook hierover.’²⁸⁴

Dat klopt. Over het boek en de zege voor de persvrijheid verschijnen in de loop der jaren wereldwijd – van Brazilië tot Indonesië – vele honderden artikelen.²⁸⁵ Bovendien wordt het boek opgenomen in de collecties van onder meer het Banned Books Museum in Estland,²⁸⁶ het Srebrenica-herdenkingscentrum in Bosnië,²⁸⁷ de Koninklijke Militaire Academie in Breda en het Vredespaleis in Den Haag.²⁸⁸

Feit is dat met de publiciteit en verspreiding van *De doofpotgeneraal* de Nederlandse Staat er herhaaldelijk mee wordt geconfronteerd dat verstoringsmaatregelen averechts kunnen uitpakken. Zelfs decennia later zorgen ze voor trammelant en kritiek in binnen- en buitenland.

Hierbij spreek ik de hoop uit dat deze spiegel die het inlichtingenwezen wordt voorgehouden, louterend werkt en ambtenaren aan het denken zet. Wanneer in de toekomst er ook maar één voor kiest om één onschuldige burger te sparen en niet het zwijgen op te leggen, is dat winst.

Deel Drie

2016 – 2022

'Angstige leiders ontwijken problemen in plaats van ze aan te pakken, ze verdoezelen fouten in plaats van ze toe te geven; ze kruipen terug in de schaduw en hopen dat de crisis – wat het ook is – op de een of andere manier zal overwaaien, in plaats van hun angsten onder ogen te zien. Erger nog, ze nemen hun toevlucht tot leugens en bedrog om de waarheid te verdoezelen.'

— Leon Ellis, VS-kolonel b.d.

Kamervragen

Op 16 september 2016 brengt De Blauwe Tijger de tweede druk van *De doofpotgeneraal* uit. De nieuwe editie – met acht extra hoofdstukken – wordt gepresenteerd in de Amsterdamse boekhandel Scheltema en verslagen door een hoofdstedelijke tv-zender.^{289, 290} Meerdere juristen van gewicht zijn present, waaronder Jurian van Groenendaal, zijn confrère Simon van der Sluijs en Roger Vleugels, die is gespecialiseerd in openbaarheid van bestuur.

Laatstgenoemde krijgt tijdens zijn korte toespraak de lachers op zijn hand met de opmerking: ‘Nederland is eigenlijk een soort winkel, een soort groothandel in doofpotten.’²⁹¹ Dat beeld schetst ook de tweede spreker Jehanne van Woerkom, die boeken schreef over Bosnisch oorlogsleed:²⁹² ‘De zogenaamde verknoeid fotorolletjes van Srebrenica zijn hier in het geding. Dus zoals gewoonlijk: de MID krijgt het benauwd, want Edwin heeft een en ander naar buiten gebracht. Die is dus de klos.’²⁹³

Nu de censuur is beteugeld, spoort onderzoeksjournalist Philip Dröge me publiekelijk aan moedig verder te strijden om de onderste steen boven te krijgen. Deze wens hoor ik ook van vele anderen en zet me aan het denken.

Eerder had ik aangegeven niet meer om eerherstel te vragen. Mijn leven acht ik energerend en betekenisvol – het oordeel van een ministerie dat fout op fout stapeilt, is wat mij betreft irrelevant. Dat neemt niet weg dat er in dit dossier zaken van hoger belang spelen die schreeuwen om aandacht. Zo is het essentieel dat ons land zijn fouten toegeeft inzake de tegenwerking van ongewenste getuigen en het fotorolletje. De Staat dient het geschonden

publieke vertrouwen te herstellen, in een zaak met een internationale dimensie.

In een interview over de overheidsintimidatie krijg ik de vraag voorgelegd: wat hoop je met je boek te bereiken? Mijn repliek:²⁹⁴

Ik zou het toejuichen als de Casema-affaire alsnog wordt uitgeplozen – inlichtingenmedewerkers zijn hier verantwoordelijk geweest voor onder meer ongeoorloofde infiltratie, afschrikking, diefstal en inbraak. De kwalijke rol die Van Baal heeft gespeeld mag dan gelijk worden ontrafeld. Een fraaie klus voor minister Hennis.

Belangrijker is niettemin dat het deksel van de Srebrenicadoofpot wordt gelicht, zoals ook Hans Laroës in het nwoord van mijn boek bepleit. De zogeheten verstoringsmaatregelen van de overheid waar ik persoonlijk mee te maken heb gehad, hoe ernstig ook, vallen daarbij in het niet. Mocht Defensie oevergens nog wat willen proberen: iedere poging mij monddood te maken is op niets uitgelopen. Kom maar op.

Een bescheiden opstelling van auteur of uitgever is hier niet gepast. Tom Zwitser laat in de media weten met de publicatie het maatschappelijk debat te willen stimuleren: ‘Ik heb altijd mijn twijfels gehad bij deze affaire: de kans is groot dat het fotorolletje nog ergens in een archief ligt. Misschien dat mensen in het ministerie met nieuwe informatie naar buiten komen.’²⁹⁵

Daar is vooralsnog geen sprake van, hoewel de belangstelling voor dit dossier er groot blijkt. Als een oud-Dutchbatter, nu senior adviseur Safety en Security bij Defensie,²⁹⁶ de pdf van dit boek eind 2016 in een besloten forum aanbiedt, downloaden ruwweg honderd Dutchbat 3-veteranen het binnen een dag.²⁹⁷

Na te zijn getipt over de piraterij, maan ik de veteraan via Messenger het e-boek te verwijderen. Daags erna wordt impliciet schuld erkend. Hij bericht me kortaf: ‘Hij is weg.’²⁹⁸

Excuses volgen er niet. Hoewel het colofon [tot 2024] illegale verspreiding uitdrukkelijk verbiedt, schrijft de senior adviseur: ‘Ik

dacht dat het mocht.’ Alsof hem geen blaam treft, voert hij bovendien aan dat na het boekverbod *De doofpotgeneraal* veel is besproken en reeds digitaal werd gedeeld.²⁹⁹

De ongebreidelde verspreiding onder (voormalig) defensiepersoneel viel gezien het belang misplaatste censuur te trotseren wellicht te vergoelijken. Die situatie is echter veranderd met het arrest en de heruitgave door Zwitser, die nu wordt benadeeld.³⁰⁰

Tips van breder belang volgen er ook: Zo beklagen twee oud-medewerkers van Post- en Archiefzaken van de Koninklijke Landmacht zich bij vrienden dat het fotorolletje van Srebrenica op hun afdeling opzettelijk werd vernield. De getuigenis van een van de oud-medewerkers: Omdat de landmacht anders voor schut zou staan, kreeg zijn voormalig afdelingshoofd Jan van de Bosch de opdracht van de IGK het rolletje te vernietigen. Ondanks gewetensnood legde deze de drager van bewijzen van oorlogsmisdaden in het zoutzuur.

Deze versie van de geschiedenis sluit aan bij onderzoek naar het onbruikbare rolletje. Nadat het in handen was gekomen van Nova, liet het actualiteitenprogramma het onder de loep nemen door het Nederlands Omroepproductie Bedrijf en fotodeskundigen in München.³⁰¹ Zowel de Nederlanders als de Duitsers concludeerden dat Ruttens filmpje zo grondig was vernield, dat dit alleen met opzet kon zijn gebeurd.³⁰²

Van de Bosch overleed echter jaren geleden en zijn oud-medewerkers duiken weg. De twee willen hun getuigenissen niet aan mij als redacteur bevestigen.

Beweisstukken – daar gaat het om. Tot mijn verrassing wordt op een dag inzage verleend aan meerdere gevoelige stukken over deze affaire. Aangezien ik de leverancier mede om redenen van haar veiligheid vertrouwelijkheid heb beloofd, kan ik ze in deze zaak niet gebruiken. Niettemin voelt het goed om documenten onder ogen te krijgen die bepaalde zaken bevestigen die Lucas indertijd vertelde en meer duidelijkheid geven over de indirecte connectie tussen deze affaire en de IRT-affaire.

Mijn streven naar waarheid wordt onder meer uitgelicht in een

vijfsterrenrecensie van *Hebban*. Onder de kop ‘Geheime diensten en legertop op de pijnbank’ merkt de redactie op:³⁰³

Auteur Edwin Giltay beschrijft tot in details hoe mis het is met onze inlichtingendiensten, toegedekt door Defensie, de Nationale Ombudsman en met beschadigde ministers in het verlengde. Die zullen net als de lezers hun ogen vol ongeloof hebben laten rollen. Het niet voorzien zijn van juiste gegevens ontslaat hen niet van de plicht om serieuze waarheidsvinding te betrachten. Het is onterecht het zo te zien dat ze ‘erin zijn geluisd.’

Díe waarheidsvinding komt maar mondjesmaat van de grond. Opmerkelijk is wel dat oud-minister Frank de Grave zich in zijn memoires vernietigend uitlaat over Dirk Barth, de sg die namens hem de verklaring de wereld instuurde dat ik ‘volledig gestoord’ zou zijn. In *Grote jongen* zijn bespreekt hij zijn dilemma indertijd om Barth te ontslaan, en zijn twijfels achteraf of zijn besluit dit na te laten wel verstandig was.³⁰⁴

Nogmaals schrijf ik De Grave aan. Mede gezien zijn expertise als mediator, ben ik benieuwd of hij een uitweg ziet in deze zaak.³⁰⁵ Hij houdt zich echter stil.

Najaar 2018 verzoekt Remko de Bruijne me hem te begeleiden bij een onderhoud inzake het letsel dat hij opliep in Srebrenica.³⁰⁶ Inspecteur-generaal der krijgsmacht Hans van Griensven ontvangt ons in de Prins Bernhardkamer van landgoed De Zwaluwenberg.³⁰⁷ Aangezien zijn voorganger Van Baal niets deed met mijn brieven, overhandig ik hem, hiertoe aangemoedigd door De Bruijne, ter plekke een exemplaar van *De doofpotgeneraal*.³⁰⁸

Dit dossier is een uitgelezen kans voor Van Griensven om met nader onderzoek zijn positie als onafhankelijk adviseur waar te maken. Recensenten briesen, zoals Job ter Steege: ‘Pas nu krijgt de lezer een verbijsterende indruk van de miezerigheid waarmee hooggeplaatsten, met generaal Ad van Baal voorop, hun falen [...] hebben proberen te verdoezelen.’³⁰⁹ Media als *Al Jazeera* verzuchten: ‘Waarom ondernam men zulke ingewikkelde cover-up-

operaties?’³¹⁰ Antwoorden blijven echter uit. De IGK laat niets van zich horen.

Een tweéde boek waarin Van Baal de hoofdrol speelt? Een vriend overhandigt het me zomer 2020 in de boekhandel waar hij werkt. Kolonel b.d. Brantz schreef *Srebrenica: De Schuldigen*,³¹¹ memoires die lezen als een *j'accuse*. Vijfentwintig botsingen met zijn voormalige chef – die op ‘zijn bloed’ uit zou zijn – worden erin onthuld.³¹²

Brantz’ zwartboek

Eén daarvan gaat over het rolletje van Rutten. In reactie op het officiële verhaal van de ontwikkelfout vertelde Brantz in augustus 1995 aan *Nova*: ‘Een zichzelf serieus nemende organisatie als de KL [Koninklijke Landmacht] kan het zich niet veroorloven op een dergelijke nonchalante manier met dat materiaal om te gaan.’ Van Baal, destijds de plaatsvervangend bevelhebber, reageerde furieus op – let wel – de kritiek.³¹³

In zijn zwartboek durft Brantz de schuldvraag inzake Srebrenica van pijnlijke antwoorden te voorzien. Om die reden alleen al verdient het meer aandacht. Daarnaast is het roerend te lezen hoe hij het ervoer om te worden afgeluisterd, geobserveerd, valselijk verdacht gemaakt, gedwarsboomd in zijn carrière, en gemuilkorfd.³¹⁴

Zou nationale ombudsman Reinier van Zutphen schoon schip willen maken in dit dossier? Begin 2017 breng ik de tweede druk en het arrest langs, en roep hem schriftelijk op zijn rapport uit 1999 uit roulatie te nemen.³¹⁵ Dat weigert hij. Hoewel het Gerechtshof Den Haag gehakt maakte van Monieks verdachtmakingen en oordeelde dat niet hoeft te worden getwijfeld aan de zorgvuldigheid waarmee ik dit boek schreef, besluit hij het openbare rapport met haar gekverklaring van ondergetekende integraal te handhaven.³¹⁶

De nieuwe feiten in de brief zullen niet tot een ander oordeel

leiden, zo motiveert Van Zutphen zijn weigering.³¹⁷ Pardon, heeft hij het arrest wel gelezen? Is het niet in zijn belang dat zijn organisatie stopt met het verspreiden van onjuiste informatie? Wees eerlijk: ‘Bij deze affaire gaat het om het vertrouwen in een rechtvaardige, betrouwbare en geloofwaardige overheid. En in breder perspectief om de waarheid rond Srebrenica.’³¹⁸

Ik schrijf het in een vervolgbrief waarin negen grieven aan zijn adres worden voorgelegd, met het verzoek per grief inhoudelijk te reageren. Voorts vraag ik hem vriendelijk: ‘het abuis op passende wijze te herstellen, het omstreden rapport alsnog in te trekken, en dit gemotiveerd naar de buitenwereld te communiceren. Nu blijkt dat uw instituut jarenlang met valse informatie voor de gek is gehouden door de minister van Defensie, verzoek ik u tevens de minister alsnog te sommeren volledige en deugdelijke opheldering van zaken te verschaffen over deze doofpotaffaire.’³¹⁹

De woorden blijken aan dovemansoren gericht. En per grief reageren, daarin heeft hij geen zin. Het Hoge College van Staat volhardt in de verwerving van de feiten: ‘Verdere brieven over dezelfde kwestie zullen voor kennisgeving worden aangenomen,’ was getekend Reinier van Zutphen.³²⁰

Zijn website jubelt dat hij op zijn ‘internationale erkende rol’ voortbouwend een Europese bestuursfunctie bekleedt bij het Internationale Ombudsman Instituut.³²¹ Deze branchevereniging, met hoofdkwartier in Wenen, eist van alle aangesloten ombudslieden ter wereld naleving van haar statuten. Zo dient iedere burger te worden beschermd tegen enig onrecht veroorzaakt door een overheidsinstantie.³²² Dat is klare taal. Als een minister van Defensie een aangever van defensiemisdrijven met onware verdachtmakingen in diskrediet brengt, is het dus taak deze persoon te beschermen.

Waarom laat Van Zutphen dit na? Sterker, waarom biedt hij in zijn rapport de minister een podium voor een verstöringsmaatregel? En waarom blijft hij de desinformatie handhaven nadat het bedrog dubbel en dwars is bewezen en het gerechtshof de geduceerde burger op alle punten gelijk heeft gegeven?

In reactie op mijn oproepen had Van Zutphen het rapport van zijn voorganger zonder pr-schade kunnen intrekken. Hij zou daarmee zijn zelfreinigend vermogen hebben getoond. Als controleur van de macht had hij door Defensie te berispen, zelfs goodwill voor zijn ambt kunnen kweken. Door echter geen acht te slaan op het arrest, manoeuvreert hij zich in een verraderlijke positie. Door het document op zijn website te laten staan,³²³ zet de toezichthouder zich te kijk als loopjongen van de Staat.

De militairenwebsite *Boekje Pienter* oordeelt in een vijfsterrenrecensie dat ‘het boek gaat over doofpotten die koste wat kost dicht moesten blijven’.³²⁴ Door te volharden in het uitdragen van onwaarheden houdt de nationale ombudsman de deksels hiervan dicht. Dit is onbegrijpelijk. Derden betwijfelen of deze handelwijze wel valt te verklaren door een gebrekig inzicht, een koppig karakter of een laag ambitieniveau, of dat hier meer speelt.

Ter opheldering legt journalist Ben Paulides van Stichting Geen-Doofpot hem een aantal vragen voor.³²⁵ Alle zijn even legitiem. Niettemin wuift Van Zutphen ze weg: ‘Ik zal uw vragen niet beantwoorden en zie geen reden hierover met u in gesprek te gaan.’³²⁶ Het is niet de eerste keer dat hij weigert media te woord te staan. *NRC Handelsblad* overkwam het ook al. Het kwalificeerde zijn afwijzing toen als ‘arrogant’ en ‘nietszeggend formeel’.³²⁷

En hoe zit het met minister Hennis van Defensie? Trekt ze eindelijk het boetekleed aan, komen er juridische stappen tegen de verantwoordelijken voor deze doofpotaffaire, en geeft ze opheldering aan de nabestaanden van de vermoorde Bosniakken?

Welnee. In opdracht van de bewindsvrouw schrijft hoofd Bestuur-, Straf- en Tuchtrecht J.J. Buirma op 6 juni 2017 dat deze zaak reeds is afgedaan. Daarbij verwijst hij niet alleen naar het onderzoek van de nationale ombudsman. Mijn klacht over de MIVD zou ook door toezichthouder CTIVD ongegrond zijn verklaard.³²⁸

Hennis schreef me echter in 2015 de MIVD-klacht juist niet te laten onderzoeken door de CTIVD.³²⁹ Ter opheldering richt ik me tot minister-president Mark Rutte.³³⁰ Na zijn doorgeleiding antwoordt

MIVD-directeur generaal Onno Eichelsheim: ‘De CTIVD heeft geen klacht namens u jegens de MIVD behandeld. Er is om die reden ook geen rapport van de CTIVD.’³³¹ Helder. Hennis verschuilt zich dus behalve op een ombudsmanonderzoek gebaseerd op valse informatie die Defensie aanleverde, op een CTIVD-onderzoek dat officieel niet bestaat.

Nadat ik bij de minister bezwaar aanteken,³³² verdwijnt stilletjes de verwijzing naar het spookrapport. Er wordt echter geen enkele fout toegegeven. Hennis volhardt in het negeren van de feiten, weigert te reageren op mijn argumenten en besluit haar brief met de opmerking dat het ministerie me helaas niet verder behulpzaam kan zijn.³³³

Het wordt tijd dat de volksvertegenwoordiging duidelijkheid eist. Ik schrijf de Tweede Kamerleden met ‘verstoringsmaatregelen buiten spel’ te zijn gezet, voeg exemplaren bij van *De doofpotgeneraal*, en roep hen op deze zaak aan te kaarten.^{334, 335} Daar wordt louter positief op gereageerd. Op voorspraak van voorzitter Khadija Arib wordt mijn schrijven op de agenda gezet van de Kamercommissie voor Defensie.³³⁶ Onderwerp: ‘Verzoek om opheldering over Srebrenica-doofpotaffaire’.³³⁷ Datum: 14 september 2017.

Ondertussen bezoek ik op 27 juni het Gerechtshof in Den Haag voor de uitspraak van het hoger beroep dat de Moeders van Srebrenica hebben aangespannen in hun zaak tegen de Nederlandse Staat. In het Paleis van Justitie herken ik de voorzittende rechter. Gepke Dulek-Schermers, een van de rechters in mijn appèlzaak, heeft *De doofpotgeneraal* gelezen – dus ze heeft geleerd over de foto’s van geëxecuteerde Bosniakken die twee dagen na de val zijn genomen. Ze verkondigt nu als deel van haar conclusie: ‘Dutchbat wist op 13 juli 1995 dat de [Bosnische] mannen ... een reëel risico liepen te worden blootgesteld aan onmenselijke behandeling of te worden geëxecuteerd’.³³⁸

Ten overstaan van zo’n dertig weduwen en de wereldpers schrijft Dulek vervolgens geschiedenis door te oordelen dat de Nederlandse Staat medeaansprakelijkheid draagt voor de dood van 300

Bosniakken die uit Srebrenica zijn gedeporteerd. Bam! Ik zie dit als een overwinning van de advocaten Gerritsen en Van der Sluijs voor de Moeders. Het Hof zegt hier: Nederland is deels verantwoordelijk voor de genocide. En net zo belangrijk: landen kunnen zich niet langer verschuilen achter de VN-vlag.³³⁹

Een week later vlieg ik naar Bosnië voor een reis gesponsord door de Stichting Geschiedenis Totalitaire Regimes en hun Slachtoffers.³⁴⁰ Samen met de Nederlands-Bosnische journaliste Naida Ribić en de Bosnische producent van oorlogsdocumentaires Omer Edo Hadrović reizen we naar Srebrenica voor de jaarlijkse herdenking.³⁴¹ ‘Ik wil mijn diepste respect betuigen aan de slachtoffers’, schrijft *Dnevni Avaz* over mijn komst.³⁴²

Bij de herdenking draagt een vrouw een T-shirt met de afbeelding van haar overleden man. Ze vertelt Naida in het Bosnisch dat zowel haar man als haar zoon zijn vermoord. Ze heeft alleen geen enkele foto van haar geliefde zoon. De vrouw barst in tranen uit en Naida troost haar met een omhelzing. Dit trieste verhaal is slechts een van de vele die we horen. Meer dan twintigduizend rouwenden zijn hier vandaag bijeen.³⁴³

Aansluitend worden we uitgenodigd op het kantoor van de Moeders van Srebrenica. De volgende ochtend krijgen we in ons hotel bovendien bezoek van Čamil Duraković, de voormalige burgemeester van Srebrenica en organisator van de herdenking. Hij vertelt me dat hij mijn boek in het Engels wenst te lezen.³⁴⁴

Als ik twee maanden later de Tweede Kamer binnenstap, vergezellen me meerdere journalisten waaronder verslaggever Esther Monsma van *Hart van Nederland (HvN)* en haar cameraman. Zij interviewen parlementslid Sadet Karabulut en mij. Ook filmen ze de commissievergadering, hetgeen uniek is.³⁴⁵

De Tweede Kamer besluit tijdens het overleg – unaniem – dat Hennis mijn brief moet beantwoorden.³⁴⁶ Geweldig!

Sadet Karabulut verklaart dat de minister van Defensie deze man een écht antwoord is verschuldigd.³⁴⁷ Een kwart miljoen tv-kijkers zien het.³⁴⁸ In Bosnië kopt *Dnevni avaz* over het besluit

De commissievergadering (©SBS6)

van de Tweede Kamer: ‘Nederland is het verschuldigd aan de slachtoffers van Srebrenica!’³⁴⁹

Opheldering wordt de media echter niet geboden. In het kader van hoor en wederhoor verklaart het ministerie in de *HvN*-uitzending dat mijn beweringen niet zouden kloppen. In een artikel bij het tv-item wendt het daarvoor bijzonder gekunstelde argumentatie aan:³⁵⁰

‘De heer Giltay is destijds psychologisch ongeschikt verklaard toen hij aspirant-officier wilde worden bij de Koninklijke Marine’, reageert Defensie op het gek verklaren van Edwin. ‘De Nationale Ombudsman heeft in 1999 onderzoek gedaan naar de afwijzing van de heer Giltay bij het Korps Mariniers. Daarbij is Defensie volledig in het gelijk gesteld. Er is dus geenszins sprake van valse psychiatrisering als getuige.’

Niet alleen volhardt Defensie hier in haar gelijk door te schermen met een op leugens gebaseerd onderzoek. In haar reactie legt ze tevens een verband tussen de keuring en gekverklaring dat niet bestaat. In feite schildert de krijgsmacht daarmee deze auteur publiekelijk af als onbetrouwbaar, en dat terwijl het hof – zoals *HvN* het op tv verwoordt – mij gelijk gaf.

Naast ondergetekende zet het ministerie echter ook collega-

redacteuren impliciet weg als incapabel. Ik schrijf Esther Monsma: ‘Het is alsof je als Kamerlid vraagt: ‘Reed de minister privé in haar dienstwagen?’ – en als antwoord krijgt: ‘De staatssecretaris heeft geen bonnetjes gedeclareerd.’ Door het commentaar van het ministerie lijkt het nu alsof jullie een item hebben gemaakt over een non-issue.’³⁵¹

Monsma geeft me volmondig gelijk en antwoordt dat Defensie wederom aan het ontwijken is.³⁵² Hierop voegt haar webredactie het volgende toe aan het artikel:³⁵³

Volgens Edwin is er inderdaad wel een onderzoek gedaan, ‘hoe onzorgvuldig dan ook’. Maar was dat niet naar de valselijke psychiatrisering: ‘Wat er ook onderzocht is toen ik aspirant-officier wilde worden, het houdt geen enkel verband met de later gedaane gek-verklaring’, vertelt Edwin. ‘Maar het ministerie probeert het wel leuk te spinnen.’

Opheldering van de minister van Defensie aan de volksvertegenwoordiging volgt er niet. Hennis overschrijdt de termijn waarbinnen ze het parlement dient te antwoorden en neemt ontslag na aanhoudende forse kritiek op haar functioneren. Na een dodelijk mortierongeval in Mali had ze, zoals ze het zelf noemt, ‘raar gereageerd’.³⁵⁴

Eerder raakte de bewinds vrouw al in het nauw door een andere valse psychiatrisering. F-16-vlieger Victor van Wulfen had tot ongenoegen van zijn leidinggevenden aandacht gevraagd voor veiligheidsvraagstukken, waarna hem tijdens een medisch consult zou zijn verteld dat hij ‘in een schijnwereld leeft’.³⁵⁵ Op die bewuste dag zat hij echter in Zuid-Afrika. De stempels in zijn paspoort die dat bewijzen, liet hij ook mij zien.³⁵⁶

Interim-minister van Defensie Klaas Dijkhoff zendt op 13 oktober de verlate Kamerbrief aan voorzitter Arib. De intriges bij Casema blijven daarin – in strijd met de grondwettelijke plicht het parlement adequaat te informeren – geheel onbesproken. Generaal Van Baal en zijn echtgenote worden er niet eens in genoemd.³⁵⁷

Voor het goed functioneren van onze rechtsstaat dienen vragen te worden beantwoord als: Was het nemen van verstoringsmaatregelen wel legitiem? Is er tersluiks druk uitgeoefend op de rechterlijke macht om dit boek te censureren? Maakte het inlichtingenwezen gebruik van honey traps zonder het parlement daarover te informeren? Die antwoorden komen er echter niet.³⁵⁸

Alleen op het fotorolletje van Srebrenica wordt ingegaan. De be-windsman draait het verhaal af van een ‘bijzonder pijnlijke en ongelukkige’ ontwikkelfout, zonder te reageren op onderzoeken die uitwezen dat sprake is van opzettelijke vernietiging.³⁵⁹

Dijkhoff prijst verder de ‘goed leesbare stijl’ van dit boek, maar meldt desondanks bij het lezen op problemen te zijn gestuit als het gaat over de gekverklaring:³⁶⁰ ‘Wat de auteur daarmee bedoelt is niet duidelijk. In ieder geval heeft hij nooit bij Defensie gewerkt. Defensie beschikt dan ook niet over een medisch dossier.’

De verklaring dat ik ‘volledig gestoord’ zou zijn, staat nota bene in een officieel rapport van de MID, geaccordeerd door – jawel – zijn voorganger De Grave.³⁶¹ Het gaat om een verstoringsmaatregel van eigen huize, en toch zegt Dijkhoff het niet te begrijpen. Is het incompetente? Of misleidt hij hier de Tweede Kamer, hetgeen een politieke doodzonde is?

‘Defensie flatert voort’ is de kop van een artikel in *Novini* over het voortdurend tekortschieten. De intro luidt: ‘Er zijn weinig ministeries waar zoveel misstanden worden geconstateerd als Defensie. Het departement ligt nagenoeg permanent onder vuur. Daarbij schiet de afhandeling van diverse affaires voortdurend tekort.’ Dijkhoffs opvolger Ank Bijleveld-Schouten komt erin aan het woord:³⁶²

Minister Bijleveld verklaart desgevraagd: ‘In het boek lopen feiten en fictie inderdaad door elkaar heen.’ In hoger beroep veegde het Gerechtshof Den Haag de bezwaren echter van tafel en stelde dat er geen twijfel bestaat over de zorgvuldigheid van het inmiddels weer verkrijgbare boek. ‘Daar vindt Defensie verder niets van,’ zegt Bijleveld.

Giltay werd indertijd in een door het ministerie officieel naar

buiten gebracht rapport aangemerkt als ‘volledig gestoord’. De bewinds vrouw ontkennt anno 2018 achter dit rapport te staan: ‘Defensie heeft zich nooit in deze zin over de heer Giltay uitgela ten.’ Het document is desondanks nimmer herroepen en blijkt nog steeds openbaar.

De uitspraken van Bijleveld, die ze niet onderbouwt, maken eens te meer duidelijk dat haar departement de feiten in dit dossier ver draait. Na twee decennia van onwaarheden en uitvluchten lijkt dit het beleid te zijn waar het mee doorgaat. *Novini* eindigt het artikel als volgt:³⁶³

Kwalijker dan dat het ministerie hem in diskrediet brengt, vindt de schrijver dat de waarheid over Srebrenica nog steeds in de doofpot zit: ‘Het toegeven van fouten is bij Defensie nooit echt ontwikkeld. In tegenstelling tot sommige fotorolletjes.’ De Bruijne vult aan: ‘Liever houden ze alles onder de pet, want anders komen de schadeclaims. Gerechtigheid en waarheid zijn niet relevant voor ze.’

Hilarisch is dat Bijleveld kort daarna publiekelijk toch iets voor me rechthet, te weten een onbenulligheid. Daarbij looft ze mijn oplettendheid ten overstaan van een buitenlandse minister van Defensie.

Wat doet zich voor? In een Twitterbericht aan haar Belgische ambtsgenoot Steven Vandeput duidt ze de afkorting QRA inzake zeer hoge militaire paraatheid verkeerd. Ik tweet haar: ‘Geachte minister, u vergist zich. De Benelux-samenwerking heet niet ‘Quick Response Alert’ maar ‘Quick Reaction Alert’.³⁶⁴ Als de bliksem corrigeert Bijleveld zich: ‘Volkomen gelijk. Te snelle Response van mij. Inmiddels aangepast. Dank voor uw alerte reactie.’³⁶⁵

‘Dank voor uw eerlijkheid’, tweet ik vrolijk terug. En nu ik toch uw aandacht heb: kunt u me meteen ook volkomen gelijk geven wat betreft een zeker inlichtingenschandaal?³⁶⁶ Dáárop heeft de bewinds vrouw echter geen antwoord paraat. Ondanks duizenden

Twitterweergaven in de Lage Landen volgt er van het zogezegd uiterst alerte ministerie noch reactie noch respons.³⁶⁷

De lofuiting van Bijleveld wekt weinig enthousiasme voor dit boek in Brussel. Daarentegen toont Moskou wel interesse. Alexander Malkevitsj is, als voorzitter van de mediacommissie van de Maatschappelijke Kamer van de Russische Federatie, een adviseur van president Vladimir Poetin.³⁶⁸ We spreken elkaar in maart 2020 op twee symposia in Nederland over de MH17-ramp.³⁶⁹ Dat *De doofpotgeneraal* nog alleen in het Nederlands verkrijgbaar is, weerhoudt de Kremlin-adviseur er niet van om het ter plekke aan te schaffen.

Terwijl de streken van de Staat der Nederlanden steeds breder bekend worden, blijft Den Haag weigeren opheldering te verschaffen. Per brief informeer ik minister Bijleveld dat diverse berichten mij bereikten dat het beruchte Srebrenica-fotorolletje is vernietigd op de afdeling Post- en Archiefzaken van de landmacht.³⁷⁰ Met een beroep op de Wet openbaarheid van bestuur verzoek ik haar vriendelijk alle stukken erover te openbaren. De minister antwoordt me echter enkele weken later dat hierover geen documenten zijn aangetroffen.³⁷¹

In navolging van haar vroegere voorganger De Grave lijkt Bijleveld met haar antwoord te worden misleid door de Koninklijke Landmacht. Feit is immers dat ondergetekende over de vernietiging van het fotorolletje vertrouwelijke e-mails heeft van een oud-medewerker van de betreffende afdeling.

Hoopvol is dat ik signalen ontvang dat de organisatie opener wil worden. Zo zoekt een voormalige senior Defensiewoordvoerder mij eind 2020 thuis op. Hoewel uitgenodigd vanwege de kunsterfenis van mijn inmiddels overleden oom,³⁷² begint hij over dit boek en het fotorolletje. Een bevriende journalist is ook present.

De oud-perschef prijst mijn werk en noemt de handelwijze rond het rolletje een ‘aanfluiting’. Het was in zijn ogen beter geweest als de foto’s – met de mededeling dat ze niet zijn tegen te houden – meteen waren geopenbaard. ‘Veel mensen binnen Defensie willen dat de waarheid naar buiten komt.’³⁷³

HOOFDSTUK 22

Wederhoor

Haar verklaring dat in dit boek feiten en fictie door elkaar heen zouden lopen,³⁷⁴ onderbouwde minister Bijleveld niet. Ik schrijf haar op 29 juni 2020: ‘Tot nu toe heb ik van uw ministerie geen inhoudelijke reactie mogen ontvangen op mijn internationaal veelbesproken – en destijds verboden – non-fictiethriller.’ Mocht ze alsnog commentaar willen aanleveren, dan beloof ik deze op te nemen in een nieuwe editie.³⁷⁵

Haar repliek: ‘Defensie heeft geen behoefte om inhoudelijk op uw boek te reageren.’³⁷⁶

Enkele maanden later publiceert de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) Pieter-Jaap Aalbersberg de 53^e editie van *Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland*. In dit rapport, dat terreurdreigingen inventariseert, waarschuwt hij dat De Blauwe Tijger fungeert als ‘doorgeefluik van anti-overheidspropaganda, nepnieuws en complottheorieën’.³⁷⁷

Aalbersberg laat na zijn intimiderende verdachtmakingen jegens de uitgeverij te onderbouwen. Niettemin worden ze volop in de pers geciteerd.³⁷⁸ De Blauwe Tijger gaat op den duur – onder meer met mijn steun³⁷⁹ – de juridische strijd met de NCTV aan.³⁸⁰ Kamervragen over Aalbersbergs mogelijke schending van de in de grondwet verankerde vrijheid van drukpers volgen ook.³⁸¹

En terecht: het regeringsrapport is bizarre voor een westerse democratie. Het past eerder bij een fundamentalistisch Oost-Afrikaans land als Somaliland, waar in 2018 een online krant het artikel ‘Hoe om te gaan met verboden boeken’ plaatste, met daarin een lijst van zeventien titels die zouden moeten worden ‘verbrand’

en ‘volledig vernietigd’. Bovenaan deze islamitische *index librorum prohibitorum* prijkt *De duivelsverzen* van Salman Rushdie, met de Bijbel op nummer 12. Om onbegrijpelijke redenen staat *De doofpotgeneraal* bovendien ook op de lijst – op plek 16.³⁸²

Voor zover mij bekend is er geen enkel exemplaar van mijn Nederlandstalige boek verkocht in de Hoorn van Afrika. Niettemin is volgens de Somalilandse krant het Ministerie van Informatie, Justitie en Godsdiens in Hargeisa verantwoordelijk in het land voor het verbranden van alle genoemde boeken, het verwijderen van digitale kopieën en het verbieden van herdrukken. De reden om ze op de brandstapel te gooien: ‘schadelijke inhoud’, die op geen enkele manier wordt gespecificeerd.³⁸³

Ik schrijf Aalbersberg over zijn alarmering: ‘Mijn hemel, laat daar [bij De Blauwe Tijger] nu mijn boek *De doofpotgeneraal* zijn verschenen! Nooit geweten dat mijn uitgever staatsgevaarlijk was. Of ikzelf.’ Valt in zijn optiek ook mijn boek onder anti-overheidspropaganda, nepnieuws, dan wel complottheorieën? ‘Zo ja, bij dezen het verzoek zulks nader uiteen te zetten – inclusief passages en paginanummers.’³⁸⁴

Een inhoudelijke uiteenzetting blijft uit. Na een rappelbrief³⁸⁵ ontvang ik niettemin een beleefd brief. De directeur Crisisbeheersing van de NCTV antwoordt me namens Ferdinand Grapperhaus, de minister van Justitie en Veiligheid waar de NCTV onder valt.³⁸⁶ Waren de verwijten aan het adres van De Blauwe Tijger eerst zonder nuancingering verspreid, inmiddels worden ze hierin flink afgezwakt:

De ‘classificaties’ zouden slechts berusten op uitzendingen, socialemediaberichten en andere – eveneens ongespecificeerde – zaken. Ze zijn ‘geenszins gebaseerd op de inhoud van individuele boeken die door de uitgeverij zijn uitgegeven, zoals het boek waaraan u refereert’, aldus NCTV Crisisbeheersing.³⁸⁷

Mooi, met dat antwoord is helder dat *De doofpotgeneraal* boven de gerapporteerde verdachtmakingen verheven is. Evenals alle andere publicaties van Stichting De Blauwe Tijger, die als kerntaak heeft het uitgeven van boeken die het publieke debat stimuleren.³⁸⁸ Het stelt me gerust door Justitie en Veiligheid niet als

nepnieuwsverspreider te worden aangemerkt. Ook lucht het op te lezen: ‘De door u gesuggereerde term ‘staatsgevaarlijk’ is niet van toepassing’ op de alarmering.³⁸⁹

Dat de publieke beschuldigingen jegens De Blauwe Tijger geen betrekking hebben op zijn auteurs, verzuimt de NCTV echter wereldkundig te maken. Zijn online rapport wordt ook niet ingetrokken of aangepast.³⁹⁰ Met *Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland* 53 blijft de NCTV zodoende onder de bevolking ernstige twijfel zaaien over de geloofwaardigheid en betrouwbaarheid van de publicaties van de uitgeverij. In de volle wetenschap dat dit nergens op is gebaseerd, verspreidt Aalbersberg daarmee bewust misleidende informatie en jaagt met zijn contraterreur-rapport valselyk angst aan voor het uiten van een vrije mening.

Dat een maatschappijkritische uitgever als bedreigend wordt ervaren door een overheid die fout op fout stapelt, valt ergens wel te begrijpen. Wat hier gebeurt is echter onaanvaardbaar:

Als de Staat moeite zou hebben met zaken rond een uitgeverij die geenszins het uitbrengen van boeken behelzen, behoort hij haar niet zodanig aan te vallen dat daarmee juist deze kerntaak in diskrediet wordt gebracht. Dat is immers bedrieglijk. Bovendien bevlekt hij daarmee valselyk de reputatie van auteurs die geen blaam treffen. Kortom, genoeg reden waarom het de NCTV niet betaamt om onder het mom van terrorismebestrijding als door-geefluik te fungeren van overheidspropaganda die door zijn onge-nuanceerdheid als nepnieuws valt te kwalificeren.

Niet minder opmerkelijk is dat met de brief van de NCTV zich een curieuze tegenstrijdigheid ontbloot: minister Grapperhaus van Justitie en Veiligheid bestempelt *De doofpotgeneraal* niet als nepnieuws als ik daar schriftelijk naar vraag,³⁹¹ terwijl zijn ambtsgenoot minister Bijleveld van Defensie het boek eerder in de pers nog wel als nepnieuws afdeed.³⁹²

Wie heeft hier gelijk: De minister van Justitie en Veiligheid, en daarmee ondergetekende? Of de minister van Defensie, die al decennialang weigert opheldering te verschaffen?

En dan is er ook nog de minister van Binnenlandse Zaken, die na zes weken een onderzoek naar de affaire afblies en verklaarde dat hij geen commentaar wilde geven op het boek.^{393, 394}

De tegenspraak binnen de regering is uiterst saillant. Bewindslieden behoren volgens het staatsrecht met één mond te spreken, opdat het kabinet beleid consistent is. Het falen hierin bevestigt het beeld dat onze regering niet op een rijtje heeft hoe het met deze affaire moet omgaan.

Deze beschamende blunder onderstreept hoe schadelijk – om niet te zeggen: hoe antidemocratisch – het is voor een regering om te beoordelen wat nepnieuws is en wat niet. De uitvoerende macht in mijn land zou er beter aan hebben gedaan om te luisteren naar de rechterlijke macht, die een oordeel heeft geveld over *De doofpot-generaal* op basis van bewijsmateriaal.³⁹⁵

Nawoord

Een tijd geleden hoorde ik dat een hoge militair het liever niet meer heeft over ‘blauwe baretten’; hij is vast niet de enige in zijn kring. Dit symbool van diverse vredesmissies wordt te veel geassocieerd met ‘Srebrenica’, het pijnlijkste hoofdstuk uit de recente Europese geschiedenis. Een open zenuw in onze samenleving.

Een onvoldoende bewapend Dutchbat, passief bij het scheiden en wegvoeren van duizenden Moslimmannen, in de steek gelaten door het eigen VN-commando. Met een commandant die gedwongen een borrel drinkt met zijn overwinnaar, Ratko Mladić. Zeggend dat er op hem niet geschoten dient te worden: hij is maar de pianist. Hij kon het allemaal ook niet helpen – hij was maar gestuurd, had toevallig een uniform aan, van hem hoefde je geen tegenstand te verwachten.

Dat klopte wel enigszins met het beeld dat we bij het NOS-Journaal waar ik toen werkte, iets eerder hadden opgedaan. In die tijd werd een groep journalisten, gestrand onderweg naar Srebrenica op gezag van de militaire leiding aldaar, ondergebracht in de buurt van de vijandelijke troepen. Beschermd door een officier die één pistool en 26 kogels bij zich had.

Dat er iets gruwelijk mis was, realiseerden we ons niet meteen, in juli 1995. Vanuit mijn perspectief op de NOS-redactie hadden we eerst te maken met de overrompeling door de Serviërs; het was moeilijk om meteen aan betrouwbare informatie te komen. Onmiddellijk daarna ging het om de vraag: kan Dutchbat veilig terugkeren of worden ze gegijzeld?

Dat was de centrale vraag, daarop zetten we in. We gingen live

vanaf de plek waar Dutchbat uiteindelijk veilig aankwam. De premier was erbij, de kroonprins ook. En toen ontrolde zich die andere werkelijkheid, waarvan eerst slechts flarden zichtbaar werden. In mijn herinnering was het toenmalig minister Jan Pronk die voor het eerst van genocide sprak.

En dat was het dus: massamoord op meer dan zevenduizend mannen en jongens. Gedeeltelijk onder de ogen van Dutchbat. Hadden de Nederlandse militairen het gezien? Hadden ze het kunnen voorkomen? Had Karremans een lijn moeten trekken, zelfs tegen een veel sterkere vijand – omdat zijn eer, zijn taak, zijn moraal hem dat ingaf?

Srebrenica werd onderzocht. Het tweede kabinet-Kok trad af, hoewel al demissionair en voorafgegaan door Jan Pronk die zelf een daad wilde stellen, omdat het een deel van de politieke verantwoordelijkheid wilde accepteren. Nederland is niet zo sterk in het omgaan met de zwarte bladzijden uit zijn geschiedenis. Ook over Srebrenica wordt nog vaak in bedekte termen gesproken.

En dan zijn daar de befaamde foto's, door een aantal militairen in Srebrenica gemaakt. Het fotorolletje werd zorgvuldig in beslag genomen, zorgvuldig behandeld natuurlijk – en zorgvuldig foutief ontwikkeld, verpest of verborgen: niets te zien ... De foto's zouden iets te veel duidelijk maken dat ook Nederlandse militairen mee-hielpen met het scheiden van mannen en vrouwen – met fatale afloop. Wat zou het Srebrenica-verhaal er anders hebben uitgezien als de militairen van toen de smartphones met camera's van nu hadden gehad en er een overvloed aan beeldmateriaal was geweest.

Dit kan niet waar zijn, was mijn reactie toen ik het nieuws hoorde over het mislukte ontwikkelen van het fotorolletje. Niemand die ik sprak geloofde het; geen journalist zonder twijfel aan en cynisme over deze lezing. En nu duikt het rolletje hier op, in dit boek. Althans, de intriges eromheen en de cover-up-operatie bereiken zelfs de werkvlakte van het onschuldige Casema, waar de schrijver werkt. Edwin Giltay beschrijft minutieus en met ondersteunende documenten wat hem daar is overkomen.

Het is intrigerend. Een ontevreden MID-medewerkster die als

een flapuit haar onvrede over haar werk en de gang van zaken rondom het rolletje ventileert, steeds weer – ondertussen Giltay wervend voor inlichtingenwerk. Een andere spionne, die haar in de gaten komt houden op haar eerste klus, onhandig is, iedere finesse ontbeert, en liefdevol spreekt over haar Ad. Haar Ad blijkt vervolgens generaal Van Baal te zijn: plaatsvervangend bevelhebber van de landmacht tijdens ‘Srebrenica’, de doofpottende generaal uit de titel. Er is een derde spion namens BuZa, Giltay krijgt nauwe connecties met de BVD en er is een vleug van betaalde seks en diplomatieke chantage uit eerdere jaren.

Het klinkt zo amateuristisch. Zou het kunnen? Het klinkt zo onverfijnd. Zou het echt zo gaan? Is het Kafka? Giltay is bijzonder vasthoudend, in tientallen documenten en klaagschriften. Dat hij in de radertjes van Defensie en de overheid in grotere zin terecht is gekomen en met kluitjes in het riet wordt gestuurd, lijkt me duidelijk. Zijn centrale thesis: het is Van Baal, het gaat om het rolletje, Casema is de plek waar Nederlandse veiligheidsdiensten een conflict uitvochten. En de schrijver zelf is *collateral damage*.

Ik zou willen dat het héle boek Srebrenica ooit opengaat. Er is al veel onderzocht, maar niet alles is bekend. En dan dat fotorolletje ... Ik wil het zo graag weten. Zodra de overheid dan eveneens openheid van zaken geeft over het verhaal-Giltay, zou dat een mooie bijvangst zijn. Niemand mag immers, volgens objectieve maatstaven, onrechtvaardig worden behandeld.

— Hans Laroës,
oud-hoofdredacteur NOS Journaal,
Leiden 2014

Aanbevelingen

‘De heer Giltay heeft een indrukwekkend boek geschreven over zijn ervaringen. Ik vind dat de minister van Defensie een écht antwoord moet geven.’³⁹⁶

— Sadet Karabulut, oud-Tweede Kamerlid

‘Een boekverbod is niet van deze tijd. Ik heb het gelezen en kan het iedereen aanraden. Het is erg spannend.’³⁹⁷

— Harry van Bommel, oud-Tweede Kamerlid

‘Het boek *De doofpotgeneraal* maakt de noodzaak van stevige externe controle op inlichtingen- en veiligheidsdiensten maar al te duidelijk.’³⁹⁸

— Bram van Ojik, oud-Tweede Kamerlid

‘Een belangrijk boek over een belangrijke affaire, waarin de geheime dienst bewijs van oorlogsmisdaden tracht te verduisteren ten koste van een willekeurige, maar verrassend attente burger.’³⁹⁹

— Roel van Duijn, politicus

‘De werkelijkheid blijkt weer bizarer dan de grootste complottheorie. *De doofpotgeneraal* bewijst dat werkelijk alles kan, ook in Nederland, inclusief bedreigingen.’⁴⁰⁰

— Willem Middelkoop, publicist

‘Waarom kan de overheid niet gewoon open zijn? Het is belangrijk dat ook dit raadsel voorgoed wordt opgelost.’⁴⁰¹
— Brenno de Winter, auteur en veiligheidsexpert

‘Nederland is een soort groothandel in doofpotten. Ik herken dit verhaal heel erg.’⁴⁰²
— Roger Vleugels, jurist openbaarheid van bestuur

‘Als het allemaal waar is, is Nederland een nog vreemder land dan ik in de afgelopen jaren ben gaan denken.’⁴⁰³
— Chris van der Heijden, historicus

‘Dit is allemaal écht, met de Militaire Inlichtingendienst in de hoofdrol, die blunderend en knoeiend zich voortbewoog rond Edwin.’⁴⁰⁴
— Jehanne van Woerkom, activist en auteur van *God huilt: document Srebrenica*

‘Roeft de sfeer op van Graham Greene’s fameuze *Our man in Havana*. Maar dan gesitueerd in Delft in de kantoren van een internetprovider ...’⁴⁰⁵
— Christ Klep, militair historicus en auteur van *Somalië, Rwanda, Srebrenica*

‘Dat geheime diensten mensen naar binnen schuiven bij bedrijven is geen nieuws: lees Edwin Giltays *De Doofpotgeneraal*.’⁴⁰⁶
— Victor van Wulfen, luchtmachtmajoor buiten dienst

‘De werkelijkheid verzin je niet. *De doofpotgeneraal* is een ont-hutsende eyecatcher over hoe onze geheime diensten werken.’⁴⁰⁷
— Philip Dröge, onderzoeksjournalist

‘Een aanrader. Er gaat een wereld voor me open! Het boek zette me aan tot nadenken: wie is eigenlijk mijn ‘doofpotgeneraal’?’⁴⁰⁸
— Roelie Post, klokkenluider bij de Europese Commissie

‘Goed dat hierover wordt bericht.’⁴⁰⁹
— Arnold Karskens, oorlogscorrespondent

Over de rechtszaak: ‘Spionnen zijn gewend om een loopje met de realiteit te nemen en die te masseren.’⁴¹⁰
— kolonel b.d. Charlef Brantz, voormalig waarnemend UNPROFOR-commandant sector Noordoost-Bosnië en auteur van *Srebrenica: De Schuldigen*

‘Ik zie graag dat er een Bosnische vertaling komt van *De doofpotgeneraal*.’⁴¹¹
— Mirsada Čolaković, oud-ambassadeur van Bosnië en Herzegovina in Nederland

‘Bij klokkenluiders als Victor van Wulfen, Fred Spijkers en Edwin Giltay werd geen goed onderzoek gedaan. #doofpot’⁴¹²
— Jan Born, onderzoeksjournalist

'Lees dit erg spannende boek. Dan weet je in ieder geval wat speelt en wat er kan gaan spelen.'⁴¹³

— Metje Blaak, auteur en prostitutie-expert

'Ik lees met ingehouden adem *De doofpotgeneraal*. Het lijkt wel fictie, zo bizarre en zorgwekkend tegelijkertijd.'⁴¹⁴

— Lenneke Sprik, docent-onderzoeker internationale veiligheid aan NHL Stenden

'Ik acht Edwins boek zeer leesbaar en lezenswaardig: het brengt zeer gevoelige en belangwekkende kwesties naar voren.'⁴¹⁵

— Caspar ten Dam, conflictanalyticus en oud-organisator Haagse Srebrenicaherdenking

'Een ontnuchterende eye-opener van waartoe Defensie en de Nederlandse Staat in staat zijn.'⁴¹⁶

— Jolies Heij, schrijver en Srebrenica-activist

'Ik heb het boek gekocht en gelezen. Werkelijk schandalig dat weggijkende overhedsapparaat. Ons land niet waardig.'⁴¹⁷

— Rik baron van Slingelandt, oud-topman ABN AMRO

'Ik zou willen dat het hele boek Srebrenica ooit opengaat. Zodra de overheid dan ook openheid geeft over dit verhaal, zou dat een mooie bijvangst zijn.'⁴¹⁸

— Hans Laroes, oud-hoofdredacteur NOS

*'De doofpotgeneraal van Edwin Giltay laat de lezer van de ene verbazing in de ander vallen. Hij onthult zaken die het daglicht niet kunnen verdragen.'*⁴¹⁹

— Gerard Scharn, schrijver

*'Liever houden ze alles onder de pet, want anders komen de schadeclaims. Gerechtigheid en waarheid zijn niet relevant voor ze.'*⁴²⁰

— Remko de Bruijne, Dutchbat III-veteraan

*'Fiat iustitia, pereat mundus' ('Laat gerechtigheid geschieden, al vergaat de wereld')*⁴²¹

— Dzevad Kurić, Bosnisch journalist

*'Laat zich lezen als een spannende en zeer gedetailleerde sleutelroman waarin de echte namen worden onthuld.'*⁴²²

— *Checkpoint*, maandblad voor veteranen

*'Het is bijna verstikkend om te lezen hoe de inlichtingendiensten onschuldige burgers het leven zuur maken.'*⁴²³

— *Boekje Pienter*, legerblog

*'Edwin Giltay noemt alle betrokkenen bij naam, hij geeft data, plaatsen, en nergens vliegt zijn relaas uit de bocht.'*⁴²⁴

— *Leidsch Dagblad*

‘Het vermoeden wordt gevoed dat de Staat verantwoordelijk is voor het laten verdwijnen van het fotorolletje van Srebrenica.’⁴²⁵
— Marco R. Gerritsen en Simon van der Sluijs, advocaten van de ‘Moeders van Srebrenica’

Over het spreekverbod: ‘Misdadige politieke systemen kunnen alleen overleven als hun karakter wordt verhuld. Hoe misdadiger het systeem, hoe groter en belangrijker de geheimen.’⁴²⁶
— Burgercomité-EU

‘Het is nog steeds een raadsel waarom het boek in eerste instantie werd verboden. Maar kennelijk werd *De doofpotgeneraal* te bruisant gevonden.’⁴²⁷
— Jurian van Groenendaal, mediarecht-advocaat

‘Doofpotten, censuur en de schaduw van een genocide die wellicht was te voorkomen. De ingrediënten van een thriller zijn er allemaal, behalve dat de auteur niets hoefde te verzinnen.’⁴²⁸
— +31 Mag, Italiaans tijdschrift

‘In een nuchtere schrijfstijl met oog voor detail beschrijft Giltay het klungelige optreden van twee spionnen met gebrekige omgangsvormen waarvan hij getuige is.’⁴²⁹
— Haarlems Weekblad

‘*De doofpotgeneraal* biedt een onthutsende inkijk in een wereld waar spionage, chantage en de ongeoorloofde inzet van middelen aan de orde van de dag zijn.’⁴³⁰
— De Andere Krant

‘Tijdens het hoger beroep tegen het boekverbod wordt meteen duidelijk dat Giltay meer bewijsmateriaal bezit: 30 bewijsstukken tegenover één.’⁴³¹

— *Schrijven Magazine*

‘Hooggeplaatsten proberen hun straatje schoon te vegen, maar worden door eigen geklunget aan de schandpaal genageld. Als het geen bloedernstige zaak was, zou men het kunnen opvatten als een magistrale grap.’⁴³²

— *LeesKost, boekenblog*

‘*De doofpotgeneraal* werd in Nederland bij gerechtelijk bevel verbooden. Giltay ontkende valse informatie te hebben verstrekt en in 2016 werd het verbod door het Hof Den Haag ingetrokken.’⁴³³

— *Koran Sindo, Indonesisch dagblad*

‘Laat zich lezen als een spannend jongensboek.’⁴³⁴

— *PhotoNmagazine*

‘Giltay onthult zaken die het daglicht niet kunnen verdragen. En natuurlijk beantwoordt hij ook die ene vraag: wie is de generaal die het deksel op deze doofpot houdt?’⁴³⁵

— *New Word Order, boekenblog*

‘Een opwindende documentaire thriller over een schandaal rond het verdwijnen van een fotorolletje uit een lab in Den Haag.’⁴³⁶

— *Dnevni avaz, Bosnisch dagblad*

‘Marihuana is er toegestaan maar een boek over Srebrenica niet.’⁴³⁷

— *Vesti*, Servisch dagblad

‘Leestip! Het boek over het inzetten van geheim agenten en het fotorolletje van Dutchbat 3 werd eerst verboden, maar is nu vrijgegeven zodat iedereen kan lezen wat er gebeurt in Nederland.’⁴³⁸

— Veteranen Dutchbat 3

‘Klinkt als een Hollywoodproductie, maar gaat over een waarbeurd verhaal.’⁴³⁹

— *Student*, Sloveense jongerenportal

‘De doofpotgeneraal leest als een thriller. Het leest heerlijk weg en het is nog waargebeurd ook. En wanneer lees je wat over overheidsspyralage?’⁴⁴⁰

— Amsterdam FM

‘Een aanrader voor iedereen die een kijkje wil nemen in de keuken van overheidsspyralage in de praktijk en de gevaren die dat met zich meebrengt voor alle betrokkenen.’⁴⁴¹

— Bibliotheekdienst Biblion (1^e recensie)

‘De auteur beschrijft op boeiende wijze zijn confrontatie met een nogal doorzichtig optreden van een geheim agent bij de internetprovider waar hij destijds werkte. Zijn verslag over deze affaire leest als een thriller.’⁴⁴²

— Bibliotheekdienst Biblion (2^e recensie)

Afkortingen

AI	Afdeling Inlichtingen van de MID en MIVD
AIVD	Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (vanaf 2002)
BuZa	Ministerie van Buitenlandse Zaken
BVD	Binnenlandse Veiligheidsdienst (1949–2002), voorloper AIVD
CTIVD	Commissie van Toezicht betreffende de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten
DGSE	Direction Générale de la Sécurité Extérieure, de Franse militaire inlichtingendienst
DWS	Defensie Werving en Selectie
EHRM	Europees Hof voor de Rechten van de Mens
EVRM	Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens
HvN	<i>Hart van Nederland</i>
IGK	inspecteur-generaal der krijgsmacht
KL	Koninklijke Landmacht
MARID	Marine Inlichtingendienst (1949–1988)
MID	Militaire Inlichtingendienst (1988–2002), voorloper MIVD
MIVD	Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (vanaf 2002)
NHC	Nederlands Helsinki-comité
NIOD	NIOD Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies
NCTV	Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid
POTOM	Praktische Opleiding tot Officier der Mariniers
QRA	Quick Reaction Alert, staat van hoge militaire paraatheid
sg	secretaris-generaal, hoogste ambtenaar op ministerie
Wiv 2002	Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002

Noten

De pdf-versie van dit boek bevat hyperlinks naar bronnen. Zie hiervoor: dedoofpotgeneraal.nl/boek.pdf.

De namen in de noten zijn geschreven zoals in de documenten waar-naar wordt verwezen. Uitzondering hierop vormen de volgende personen waarvan de namen zijn gefingeerd: Jasper, Mark, Moniek, Sander en de heer Hartogs. Om hun privacy te waarborgen zijn hun namen boven-dien zwartgelakt in de stukken gepubliceerd op dedoofpotgeneraal.nl.

HOOFDSTUK 1

1. Uitnodigingsbrief van majoor der mariniers J. Wichelo, hoofd Wervingsvoortichting van Defensie Werving & Selectie. Inzake een voorlichtingsbijeenkomst over het werk als marineofficier op 3 april 1998 op de Marinekazerne Amsterdam. Amsterdam, 18 maart 1998.
2. Luitenant Frans Adrianus Bernard Erkelens staat vermeld op de Naamlijst Nederlandse Officieren van de Birma-Siam-spoorweg, van 1 november 1944. Bron: The National Archives in Washington, D.C., Verenigde Staten (record groep 407, box 121, volume 3, Thailand).
URL: japansekrijgsgevangenkampen.nl/Birma-Siam%20officieren%20nov%201944.htm
3. Brief van H.M. koningin Wilhelmina aan de heer F.A.B. Erkelens, waarin ze haar oprechte deelneming betuigt voor het overlijden van zijn beide ouders. Paleis Amsterdam, 11 december 1947.
URL: x.com/edwingiltay/status/1466767708305956868
4. Verklaring eedaflegging van de sectie werving Koninklijke Marine, ondertekend in Scheveningen op 19 april 1998.
5. Bevestigingsbrief van uitzending op de afdeling Telesales, van intercedent Sander van Randstad Uitzendbureau. Rijswijk, 8 juni 1998 met kenmerk 1594-CASE-GILT.
6. Persoonlijke oproepbrief voor het psychologisch onderzoek van het hoofd bureau aanstelling Koninklijke Marine, luitenant-ter-zee van

- speciale diensten der eerste klasse R.J. Dekker-Prinsen bc. Amsterdam, 4 juni 1998.
- 7. Zie: Jean Thomassen. *Oude meesters van morgen: de Daan Enneking Collectie*. Amsterdam: Van Soeren, 2000.
 - 8. Brief van particulier secretaresse M.C.C. Wijnen van H.K.H. prinses Irene aan de weledelgeboren heer F. Erkelens. Den Haag, 19 september 1961.
 - 9. ‘Kunstenaars over ‘voelkunst’: “Tast en kijk zonder gêne”. *Het Vrije Volk*, 27 november 1982, pagina 15.
URL: delpher.nl/nl/kranten/view?coll=ddd&identifier=ddd:010961239:mpeg21:a0317
 - 10. Benoemingsbesluit nummer 020 van de president van de Krijgsraad te velde van het Koninklijk Nederlands-Indonesisch Leger te Batavia (tegenwoordig Jakarta, Indonesië), 26 oktober 1948.
URL: dedoofpotgeneraal.nl/doc/krijgsraad.jpg
 - 11. Thomassen. *Oude meesters van morgen*.
 - 12. Willem Adriaan van Rees. *Toontje Poland*: Voorafgegaan door eenige Indische typen. Arnhem: D.A. Thieme, 1867.

HOOFDSTUK 3

- 13. Brief aan het hoofd van de afdeling Selectie op de Marinekazerne Amsterdam. Scheveningen, 21 juni 1998.

HOOFDSTUK 5

- 14. Ian Knoop reisde met Frans Erkelens Jr. mee naar Egypte als zijn impresario. Hij bevestigt de vriendschap met de minister in een e-mail met onderwerp ‘RE: Meta-realist Frans Erkelens’, 1 september 2009.
- 15. M.W. Jensen en G. Platje. *De MARID: De Marine Inlichtingendienst van binnenuit belicht*. Den Haag: Sdu Uitgevers, 1997, pagina 403.
- 16. Schilderijen van hoge officieren en foto’s van commandeur Jan van Dulm staan in het fotoboek ‘Schilderijen van Frans Erkelens m.b.t. zijn beginperiode’, van zijn zus Betty Giltay-Erkelens. Gedoneerd aan het RKD-Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis.

HOOFDSTUK 6

- 17. Brief van drs. E.M. Beezemer van DWS, plaatsvervangend hoofd Bureau Psychologisch Onderzoek Koninklijke Marine. Amsterdam, 13 juli 1998.

18. Brief aan de Binnenlandse Veiligheidsdienst. Leiden, 2 juli 1994 met onderwerp ‘Dossier E.F. Giltay’.
19. Brief van het waarnemend hoofd van de Binnenlandse Veiligheidsdienst mr. A. Kievits, namens de minister van Binnenlandse Zaken. Den Haag, 22 augustus 1995 met onderwerp ‘uw verzoek om inzage’ en kenmerk 2.214.163-4A.

HOOFDSTUK 7

20. Telefoongesprek met Helena Zuidema van de Centrale Justitiële Documentatie van de Rechtbank Den Haag, 29 september 1998.
21. Gesprek in persoon met C.F.L. Zaat-Bolland, coördinator applicatiebeheer van het onderdeel Korpsdirectie & Staven, op het hoofdbureau van de politie in Den Haag, 14 oktober 1998 om 14.00 uur.
22. Bezwaarschrift aan de Directie Personeel Koninklijke Marine. Scheveningen, 21 oktober 1998. Aangetekend verzonden.
23. Brief van de selectiepsycholoog drs. L.K.S. Kruithoed, namens de directeur personeel Koninklijke Marine. Den Haag, 23 november 1998 met kenmerk SWO/182/WE.SE.402 en onderwerp ‘antwoord bezwaarschrift’.
24. Antwoord van staatssecretaris A. Nuis van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen op vragen van Tweede Kamerlid dr. G. Valk over de collectie van het Rijksmuseum voor Volkenkunde in Leiden. Ontvangen 15 juli 1998. Kamervragen, nr. 1554, vergaderjaar 1997-1998.
URL: zoek.officielebekendmakingen.nl/ah-tk-19971998-1554.html
25. ‘Leids museum mist tienduizenden stukken’, *de Volkskrant*, 16 juli 1998.
URL: vk.nl/nieuws-achtergrond/leids-museum-mist-tienduizenden-stukken~b2635453/
26. Verzoekschrift aan de nationale ombudsman. Scheveningen, 1 december 1998 met onderwerp ‘Verzoekschrift inzake sollicitatie bij het Ministerie van Defensie’.
27. Brief van de nationale ombudsman mr. dr. M. Oosting aan de minister van Defensie. Den Haag, 18 januari 1999 met kenmerk 98.07789 003 en behandelend medewerker P.P.F. Schets.
28. Brief van secretaris-generaal drs. D.J. Barth namens de minister van Defensie gericht aan de nationale ombudsman. Den Haag, 2 maart 1999. De brief heeft defensiekenmerk CNO 99/001 9900134,

ombudsmanmerk 98.07789 003 en onderwerp ‘Uw brief 18 januari 1999’. Het briefhoofd vermeldt de Directie Juridische Zaken, Afdeling Bestuurs-, Straf- en Tuchtrecht.

Bijlage 1 betreft een rapport van de chef-staf MID van 12 februari 1999 getiteld ‘Notitie’ betreffende een ‘Intern onderzoek giltyay’ met kenmerk DET/51/99. Het rapport is opgesteld door MID-majoor R.F.J.H. de Ruijter en zijn adjudant Rave. Afschriften gingen naar het hoofd Afdeling Contra-inlichtingen en veiligheid (HACIV) en het hoofd MID-detachement (HMIDDET). Het bevat verklaringen van voormalig MID-functionaris Moniek en hoofd Afdeling Inlichtingen kapitein-ter-zee W.H.C. van Straten.

[URL: dedoofpotgeneraal.nl/doc/chef-staf-mid.pdf](http://dedoofpotgeneraal.nl/doc/chef-staf-mid.pdf)

29. Ibid.
30. Staatsieportret H.M. Koningin Beatrix, door Frans Erkelens Jr., olieverfschilderij, vroege jaren negentig. Afgebeeld op pagina [105](#).
[URL: franserkelens.com](http://franserkelens.com)
31. Zie de brieven van Beezemer (13 juli 1998) en Kruithoed (23 november 1998).
32. Eerste getuigschrift van Randstad Callflex. Rijswijk, 22 april 1999.
33. Tweede getuigschrift van Randstad Callflex. Rijswijk, 20 mei 1999.
[URL: dedoofpotgeneraal.nl/doc/bijlage6.jpg](http://dedoofpotgeneraal.nl/doc/bijlage6.jpg)
34. Getuigschrift van G.M. Doedée, vicepresident Human Resources van Casema. Delft, 8 juni 1999.
[URL: dedoofpotgeneraal.nl/doc/bijlage4.jpg](http://dedoofpotgeneraal.nl/doc/bijlage4.jpg)
35. ‘Verklaring over mevrouw [... Moniek]’, geheel uit vrije wil opgesteld en getekend door Jasper te Oosterhout op 10 juni 1999.
36. Brief aan de nationale ombudsman mr. dr. M. Oosting. Scheveningen, 10 mei 1999 met onderwerp ‘Onderzoek 98.07789 inzake sollicitatie bij het Ministerie van Defensie’.
[URL: dedoofpotgeneraal.nl/doc/bedrijfsspionage.pdf](http://dedoofpotgeneraal.nl/doc/bedrijfsspionage.pdf)
37. Brief aan de nationale ombudsman mr. dr. M. Oosting, Scheveningen, 28 mei 1999 met onderwerp: ‘Aanvullend verzoekschrift c.q. onderzoek 98.07789 inzake sollicitatie bij het Ministerie van Defensie’. Aangetekend verzonden.
38. Rapport ‘Militaire Inlichtingen en Veiligheid’ van de gelijknamige projectgroep onder leiding van schout-bij-nacht buiten dienst S.W. van Idsinga, maart 1995.
39. Gesprek met zaakbehandelaar P.P.F. Schets op het kantoor van het

Bureau nationale ombudsman te Den Haag op 12 januari 1999.

40. Brief aan de nationale ombudsman mr. dr. M. Oosting. Scheveningen, 30 mei 1999 met onderwerp ‘Toezending aanvullend verzoekschrift c.q. onderzoek 98.07789 inzake sollicitatie bij het Ministerie van Defensie/Verzoek om vervanging medewerker de heer P.P.F. Schets’. Aangetekend verzonden.
41. Brief van de substituut-ombudsman mr. L. de Bruin. Den Haag, 17 juni 1999 met kenmerk 98.07789 011 en behandelend medewerker mr. H.J.I.M. de Rooij.
42. Brief aan G. Spong. Scheveningen, 19 mei 1999.
43. Brief van G. Spong. Den Haag, 28 mei 1999 met kenmerk GILTAY/ ADVIES SP/.
44. Klaagschrift aan de hoofdofficier van justitie in het Arrondissement Den Haag mr. S.J.A.M. van Gend. Scheveningen, 28 juni 1999 met onderwerp ‘Klaagschrift inzake artikel 261 juncto 262 Wetboek van Strafrecht; klager de heer E.F. Giltay versus gedaagde mevrouw [... Moniek]’. Aangetekend verzonden.
45. NOS *Journaal* met als eerste onderwerp: ‘Minister De Grave ontslaat top militaire inlichtingendienst MID’. Gepresenteerd door Pia Dijkstra, met in de uitzending een verklaring van De Grave. 13 juli 1999, 20.00 uur.
URL: zoeken.beeldengeluid.nl/program/urn:vme:default:program:2101608080064630031
46. ‘De Grave zet leiding MID aan de kant’, *de Volkskrant*, 14 juli 1999, voorpagina. Zie tevens de brief van de minister van Defensie aan de voorzitter van de Tweede Kamer. Den Haag, 13 juli 1999 met onderwerp ‘Srebrenica; Brief minister met gespreksverslagen over rechts-extremistisch gedrag van Dutchbat-militairen’. Kamerstuk 26122, nummer 13.
URL’s: vk.nl/nieuws-achtergrond/de-grave-zet-leiding-mid-aan-de-kant-b64e0a18 en zoek.officiëlebekendmakingen.nl/kst-26122-13.html
47. ‘Reportage over falende inlichtingendiensten en verkeerde inschattingen bij de bescherming van de Bosnische moslimenclave door Dutchbat’. Radio-uitzending *Argos*, 29 juni 2001.
48. Dick Berts en Bert Voskuil, ‘Bij defensie raakt alleen de doofpot niet zoek’, *Nieuwe Revu*, 17 november 1999, pagina 46. Dat de negatieven per ongeluk zijn mislukt, heeft inlichtingenofficier De Ruyter onder ede verklaard tijdens zijn verhoor op 6 december 2002 in de Tweede

Kamer door de Parlementaire enquêtecommissie naar de val van Srebrenica.

[URL: parlementairemonitor.nl/9353000/1/j9vvi5epmj1ey0/vi3al1bnvgzt](http://parlementairemonitor.nl/9353000/1/j9vvi5epmj1ey0/vi3al1bnvgzt)

49. De naam van inlichtingenmajoor De Ruyter – die een vooraanstaande rol speelt in deze doofpotaffaire – wordt in officiële stukken verschillend gespeld. Dit schept verwarring. Was het nu majoor De Ruiter, majoor De Ruyter of majoor De Ruijter, die klaagde dat de negatieveen van luitenant Rutten waren mislukt omdat ontwikkelaar, bleek en fixeer per ongeluk door elkaar waren gegooid? Ook ben ik afwijkende spellingen tegengekomen van de achternaam van Moniek en andere inlichtingenfunctionarissen. Wordt de minister van Defensie nauwgezet geïnformeerd door het hoofd MID generaal Vanderwijer, generaal Vandeweyer of dient hij te vertrouwen op generaal Van der Weijer?
50. Aanvullend klaagschrift aan de hoofdofficier van justitie, mr. S.J.A.M. van Gend. Scheveningen, 21 juli 1999 met onderwerp: ‘Klaagschrift/klachtschrift inzake artikel 268 dan wel artikel 261, 262 en 272 van het Wetboek van Strafrecht; klager de heer E.F. Giltay versus verdachte mevrouw [... Moniek].’ Aangetekend verzonden.
51. Brief van de hoofdofficier van justitie, mr. S.J.A.M. van Gend. Den Haag, 26 augustus 1999 met kenmerk STAF/HO 871 00088.
52. Brief aan de nationale ombudsman mr. dr. M. Oosting. Den Haag, 21 september 1999 met kenmerk: ‘Onderzoek 98.07789 inzake sollicitatie bij het Ministerie van Defensie’, en onderwerp ‘Toezening klacht inzake het optreden dan wel het niet-optreden van mr. S.J.A.M. van Gend in zijn hoedanigheid van Hoofdofficier van Justitie in het Arrondissement Den Haag.’ De brief bevat drie bijlagen, waaronder het aanvullende klaagschrift aan de hoofdofficier van 21 juli 1999. De ontvangstbevestiging is getekend door Barbara Plugge.
53. Rapport 1999/507 van de nationale ombudsman Roel Fernhout, 17 december 1999.
[URL: ombudsman.nl/publicaties/rapporten/1999507](http://ombudsman.nl/publicaties/rapporten/1999507)
54. Twee klaagschriften aan de hoofdcommissaris in casu de korpschef van het Politiekorps Haaglanden te Den Haag, mr. J. Wiarda. Scheveningen, 16 september 1999. De ontvangstbevestiging is getekend door mevrouw E.P. den Haan.

55. Gespreksnotitie van anoniem telefoongesprek, 2 april 2000 omstreeks 3.02 uur. Het bedreigende voorval heb ik ook gemeld in een brief aan de heer Schaepman van het bureau Duinstraat te Scheveningen. Scheveningen, 23 april 2000, betreft: 'Mijn brief d.d. 22 april 2000 ter instelling formele beroepsprocedure', met politiekenmerk 'RO99 15395 D.D. 02-09-1999'.
56. Proces-verbaal van Edwin Giltay opgenomen door rechercheur A.A.C. van der Klauw van de Politie Haaglanden, aan het bureau Duinstraat te Scheveningen. Nummer PL1523/1999/16079, 12 juni 2000 te 10.45 uur.
57. De heer Van Nood van het Politiebureau Duinstraat te Scheveningen bevestigt de doorzending van de aangifte naar het Parket van het Openbaar Ministerie te Den Haag in een telefoongesprek op 21 juli 2000 omstreeks 16.15 uur.
58. Brief van de inspecteur van de Politie Haaglanden, A. Teiwes, hulpofficier van justitie namens de officier van justitie. Den Haag, 19 september 2000 met kenmerk PL1523/1999/16079.
59. Brief aan H.M. Beatrix, Koningin der Nederlanden. Scheveningen, 14 oktober 2000. In persoon aangegeven op het Kabinet der Koningin tegen ontvangstbevestiging.
60. Getuigschrift van Henk Brouwer, directeur International Operations van IBM Nederland. Amsterdam, 18 oktober 1994.

URL: dedoofpotgeneraal.nl/doc/ibm.pdf

61. Getuigschrift van Charles Vivian van Deloitte & Touche, 6 april 2000.
62. Twee brieven aan de minister van Defensie mr. F.H.G. de Grave. Geschreven te Scheveningen op 21 augustus en 15 oktober 2000. De brieven hebben defensiekenmerken CNO 99/001 9900134 en CNO 99/001 2000003670. De ontvangstbevestigingen zijn getekend door A. Hazenoot, respectievelijk Beek.
63. Brief van de secretaris-generaal namens de minister van Defensie, getekend door plaatsvervangend secretaris-generaal drs. H.H. Hulshof. Den Haag, 30 oktober 2000 met onderwerp 'Rehabilitatie-/rectificatieverzoek' en met kenmerk CNO 99/001 2000004399.
64. Brief van de secretaris-generaal namens de minister van Defensie, getekend door plaatsvervangend secretaris-generaal drs. H.H. Hulshof. Den Haag, 26 september 2000 met onderwerp 'Rehabilitatie-/rectificatieverzoek' en met kenmerk CNO 99/001 2000003670.
65. Brief van de sg, 30 oktober 2000.

66. Brief van mevrouw mr. N. van de Pol voor de directeur van het Kabinet der Koningin. Den Haag, 31 oktober 2000 met kenmerk REK 00.003477.
URL: dedoofpotgeneraal.nl/doc/koningin.jpg
67. Advies van voorzitter mr. Ph.M. Weyenborg-Pot van de Onafhankelijke Commissie voor de Politieklachten van de regio Haaglanden aan korpsbeheerder Deetman inzake het bezwaarschrift van de heer E.F. Giltay te Den Haag. Getekend door de commissievoorzitter en -secretaris. Den Haag, 13 december 2000.
68. Brief van korpsbeheerder drs. W.J. Deetman. Den Haag, 14 december 2000 met kenmerk 22-7-2000 en onderwerp ‘bezwaar tegen klachtafdoening’.
URL: dedoofpotgeneraal.nl/doc/deetman.pdf
69. Ibid.
70. Brief van de directeur Politie L.M.C. Ongering, namens de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, met onderwerp ‘uw klacht over politieoptreden’. Den Haag, 11 januari 2001.
URL: dedoofpotgeneraal.nl/doc/minbiza.pdf

HOOFDSTUK 9

71. Duque de Baena. (26 december 2022). In Wikipedia. Geraadpleegd op 26 februari 2023.
URL: nl.wikipedia.org/wiki/Duque_de_Baena
72. Thomassen. *Oude meesters van morgen*.
73. Richard C.S. Trahair. *Encyclopedia of Cold War Espionage, Spies, and Secret Operations*. New York: Enigma Books, 2009. Lemma ‘Honeytrap operations’, pagina 127.
URL: books.google.nl/books?id=tFJLIGVk10C&hl=nl
74. ‘KGB sex espionage’, *Pravda*, 8 juli 2002.
URL: english.pravda.ru/news/society/45946-n/
75. Rapport Geen onderscheid naar geslacht bij werving en selectie, oordeelnummer 2000-38 van de Commissie Gelijke Behandeling, 30 juni 2000.
URL: oordelen.mensenrechten.nl/oordeel/2000-38
76. Edwin Giltay. *Het Arabisch-Israëlsch nucleair conflict* (werkstuk), Leiden: 1991.
77. Rapport *Nieuw Evenwicht: Rapport Doorlichting mid, Fase 2: nader onderzoek en advies*, opgesteld onder leiding van mr. F.H. Herman de

Groot van het Ministerie van Defensie, 4 november 1998.

78. Ibid., pagina 42.
79. Zie ook: Marc van den Eerenbeemt. ‘Marinier L. smokkelde coke alsof het niets was’, *de Volkskrant*, 9 oktober 1998.
URL: vk.nl/nieuws-achtergrond/marinier-l-smokkelde-coke-alsof-het-niets-was~be8c2fb1/
80. Arthur Docters van Leeuwen. *Een spoor van vernieuwing*. Amsterdam: Prometheus, 2020, pagina 287.
URL: books.google.nl/books?id=zZf7DwAAQBAJ&dq=
81. Gesprek in persoon met Edwin Keizer, parlementair medewerker van Tweede Kamerlid Valk op het Binnenhof te Den Haag, 25 augustus 1998.
82. Het atelier van Frans Erkelens Jr. was in de jaren zeventig gelegen aan het Noordeinde nabij het koninklijk paleis. Om het protocol te ontlopen, bezocht H.K.H. prinses Irene hem af en toe. Geruchten dat hij een seksuele relatie met haar had, spreekt oom Frans tegen. Het zou zijn gebleven bij gepassioneerd zoenen.
83. Docters van Leeuwen. *Een spoor van vernieuwing*, pagina 309.
84. Zie ook: ‘Verdonk klampt zich nu vast aan René Lancee’, *De Pers*, 3 december 2008.
85. ‘Spijkers verdient meer dan eerherstel’, *de Volkskrant*, 8 januari 2011.
URL: vk.nl/nieuws-achtergrond/spijkers-verdient-meer-dan-eerherstel-bf3bcb7e/
86. ‘Van Velzen wil opheldering over bedreiging klokkenluider door staatssecretaris’, website Socialistische Partij, 18 oktober 2005.
URL: sp.nl/nieuws/2005/10/van-velzen-wil-opheldering-over-bedreiging-klokkenluider-door-staatssecretaris
87. Notitie voor Lucas getiteld: ‘Waar gaat het om?’ Als belangrijkste punten noteerde ik: ‘Principes: Primaat politiek op defensie; verdedigen van de democratische rechtsstaat’. Scheveningen, april 1999.

HOOFDSTUK 10

88. Bert Huisjes. ‘Generaal buiten dienst: Wonderboy Van Baal werd doofpotgeneraal’, *Algemeen Dagblad*, 18 april 2002, voorpagina.
89. *Rapport Srebrenica: een ‘veilig’ gebied: Reconstructie, achtergronden, gevlogen en analyses van de val van een Safe Area*. Uitgebracht door het Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie. Amsterdam: Boom, 2002.

URL: publications.niod.knaw.nl/publications/srebrenicarapportniod_nl.pdf

90. 'Kabinet stort in', *de Telegraaf*, 16 april 2002.
URL: web.archive.org/web/20220609064453/https://krant.telegraaf.nl/krant/archief/20020416/teksten/bin.pronk.kabinet.kok.srebrenica.html
91. Giselle van Cann en Ed Groot. 'Nederland gidsland: Val Kok markeert einde periode', *Het Financiële Dagblad*, 17 april 2002.
92. Telefoonnotities van gesprek met persfotograaf Cor de Kock op 22 april 2011, 13.47 uur.
93. Telefoonnotities van gesprek met de heer Hartogs van Casema op 18 april 2002, 14.30 uur.
94. *Algemeen Dagblad*, 18 april 2002.
95. Brief van de minister van Defensie aan de voorzitter van de Tweede Kamer over het ter beschikking stellen door luitenant-generaal A.P.P.M. van Baal van zijn functie, Den Haag, 17 april 2002. Kamerstuk 61301 met kenmerk 26122 en nummer 31.
URL: zoek.officieelbekendmakingen.nl/kst-26122-31.html
96. *Algemeen Dagblad*, 18 april 2002.

HOOFDSTUK 11

97. Brief van G. Spong. 29 oktober 1999 met onderwerp SP 07.3204.
98. Klaagschrift ex artikel 12 Wetboek van Strafvordering, met negen producties, gericht aan het Gerechtshof te Den Haag, ter attentie van de Strafgriffie. Ingediend door jonkvrouw mr. A. Wladimiroff van Wladimiroff Waling Schreuders advocaten namens E.F. Giltay. 7 maart 2001.
99. Brief van het Gerechtshof te Den Haag, 14 oktober 2002 met onderwerp 'Oproeping klager'. Zaaknummer 01065K09 met beklaagde Moniek (niet opgeroepen).
100. Brief aan mr. A. Wladimiroff. Scheveningen, 18 maart 2000 met onderwerp 'Verzoek om conceptklaagschrift conform artikel 12-procedure inzake onderstaand kenmerk/Toezending aanvullende schriftelijke informatie'. Kenmerk: '/DRD 07.3204 GILTAY/ADVIES BRIEF D.D. 15 MAART 2000'. In persoon afgegeven.
101. Brief van A. Wladimiroff, 21 maart 2000 met onderwerp 'AW/AT 07.3204 GILTAY/ADVIES'.
102. 'Wladimiroff staat Milosevic bij', *Trouw*, 7 september 2001.
URL: trouw.nl/nieuws/wladimiroff-staat-milosevic-bij~ba1ebf98/

103. De e-mailcorrespondentie met de hotelconciërge in Parijs bestaat uit vijftien Engelstalige berichten verzonden tussen 2 en 31 oktober 2000. Ook heb ik per reguliere post twee brieven ontvangen van de conciërge met daarin persoonlijke foto's, flyers et cetera.
104. Richard Tomlinson. *The Big Breach: From Top Secret to Maximum Security*. Moskou: Mainstream Publishing, 2001.
105. 'Greenpeace herdenkt Nederlandse activist', *Trouw*, 10 juli 2010.
URL: trouw.nl/nieuws/greenpeace-herdenkt-nederlandse-activist~bac08077/
106. Beschikking van Gerechtshof te Den Haag, 19 december 2002. Beslissing van vicepresident tevens voorzitter mr. De Vries, en raadsherren mr. Van Dijk en mr. Coster van Voorhout. Volgnummer 01065K09.
URL: dedoofpotgeneraal.nl/doc/artikelkeltwaalf.pdf
107. Brief van secretaresse Marjanne Eilers van FNV Ledenservice, Rotterdam, 28 mei 2001 met kenmerk 21503706/GILTAY/ME.
108. Brief aan mr. Ben Beelaard. Scheveningen, 28 juni 2001 met kenmerk 3005.13/B, met uitleg over het dossier van 16 stukken. Aangetekend verzonnen.
109. Brief van mevrouw mr. H.M. Schuh van FNV Ledenservice, Rotterdam, 21 november 2001 met kenmerk 21508420/GILTAY/HS. Een kopie ging naar mr. Beelaard.
110. Brief van mr. A.T. Röst van FNV Ledenservice, Rotterdam, 28 november 2001 met kenmerk 21503706/GILTAY/PG.
111. Roy Klopper. 'Defensie vervangt top wervingsbureau', *De Telegraaf*, 27 april 2001.
112. 'Top Werving Defensie de laan uit', *NRC Handelsblad*, 27 april 2001.
URL: nrc.nl/nieuws/2001/04/27/top-werving-defensie-de-laan-uit-7539730
113. Website Ministerie van Defensie. Sectie: Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst, Wapenschild, zie de paginabron van deze webpagina. Versie van 22 mei 2013.
Zie tevens: 'MIVD borstzakembleem', *Ingelicht: Informatiemagazine voor de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst*, oktober 2005, nummer 6, pagina 2.
URL: stichtingargus.nl/bvd/m/in/ingelicht-2005-6.pdf
Zie tevens de broncode van: web.archive.org/web/20130522135759/http://www.defensie.nl/mivd/organisatie_mivd/wapenschild

114. ‘Van Baal wordt ombudsman krijgsmacht’, *Nederlands Dagblad*, 5 september 2003.
URL: nd.nl/nieuws/politiek/679832/van-baal-wordt-ombudsman-krijgsmacht
115. Brief aan inspecteur-generaal der krijgsmacht luitenant-generaal A.P.P.M. van Baal met onderwerp: ‘Rehabilitatie en schadevergoeding’. Scheveningen, 1 november 2004. Aangetekend verzonden.
URL: dedoofpotgeneraal.nl/doc/vanbaal1.jpg
116. Brief van de chef-staf IGK kapitein-ter-zee van administratie mr. H.T. Wagenaar, namens de IGK. Hilversum, 12 november 2004 met onderwerp ‘Bemiddeling’ en kenmerk 040275/001.
URL: dedoofpotgeneraal.nl/doc/vanbaal2.jpg
117. Zie ook: de brief van de minister van Defensie over de functie van de IGK aan de Tweede Kamer. Den Haag, 20 mei 2009. Kamerstuk 131234 met kenmerk ‘31700 X, nummer 115’.
URL: parlementairemonitor.nl/9353000/1/j9vvi5epmj1ey0/vi5n7tw23evo
118. Brief aan inspecteur-generaal der krijgsmacht luitenant-generaal A.P.P.M. van Baal met onderwerp: ‘Rehabilitatie en schadevergoeding’. Scheveningen, 2 december 2004. Aangetekend verzonden.
URL: dedoofpotgeneraal.nl/doc/vanbaal3.pdf
119. M.W. Jensen en G. Platje. *De MARID*, pagina’s 325–331.
120. Brief van de IGK, luitenant-generaal der artillerie A.P.P.M. van Baal. Hilversum, 9 december 2004 met onderwerp ‘Bemiddeling’ en kenmerk 040275/003.
URL: dedoofpotgeneraal.nl/doc/vanbaal4.pdf
121. Toespraak van generaal Van Baal bij zijn beëdiging als bevelhebber der landstrijdkrachten. Malieveld, Den Haag, 6 april 2001.
122. Interview nieuwe bestuursvoorzitter Ad van Baal: ‘Een leven lang dienen’, *PolitieacademieKRANT: informatieblad voor studenten en medewerkers van de Politieacademie*, Apeldoorn, nummer 12, september/oktober 2007, pagina’s 12–13.
123. Verklaring getiteld ‘De eed of belofte’. Sectie Werving Koninklijke Marine, Defensie Werving en Selectie, december 1997.
124. Steven Derix. ‘De eer van een Franse generaal’, *NRC Handelsblad*, 30 november 2001.
URL: nrc.nl/nieuws/2001/11/30/de-eer-van-een-franse-generaal-7567300
125. Srebrenica – rapport sur un massacre (‘Srebrenica – rapport over een bloedbad’), onderzoek van het Franse parlement naar de

gebeurtenissen in Srebrenica, onder voorzitterschap van gedeputeerde François Loncle en met rapporteurs René André en François Lamy. Parijs, 22 november 2001, hoofdstuk 2, sectie B, pagina 99.

URL: assemblee-nationale.fr/rap-info/i3413-01.asp

126. Ibid., pagina 100.
 127. Brief aan minister van Defensie Van Middelkoop. Den Haag, 1 september 2007, onderwerp 'Eerherstel'. Aangetekend verzonden.
 128. Brief van sg drs. A.H.C. Annink, namens de minister van Defensie. Den Haag, 7 januari 2008 met onderwerp 'Eerherstel' en kenmerk C/2007034888.
 129. Brief aan dr. B. Böhler van Böhler Franken Koppe Wijngaarden advocaten. Den Haag, 7 maart 2010. In persoon afgegeven op het Amsterdamse advocatenkantoor.
 130. Mijn verslag van de brand in de berging voor de politie Haaglanden. Den Haag, 4 januari 2011.
 131. Proces-verbaal van Edwin Giltay opgenomen door buitengewoon opsporingsambtenaar Helena van Duin van de Politie Haaglanden, nummer PL1512 2011002721-1, 4 januari 2011. Aangifte ter zake brandstichting, op het bureau Jan Hendrikstraat te Den Haag.
 132. Alexander Nijeboer. *Een man tegen de staat: de tragische strijd van defensieklokkenluider Fred Spijkers*. Breda: Papieren Tijger, 2006.
 133. Maaike Molhuysen en Louis Stiller. *Handboek voor schrijvers*. Amsterdam: Augustus, 2009, hoofdstuk 21 'Hierbij daag ik u!'
- URL: books.google.nl/books?id=6L1sAwAAQBAJ
134. Onder meer in een e-mail aan Coen Borgman van SpeakEasy, met onderwerp 'Voortgang publicatie', 21 april 2014.
 135. Brief van sg Barth, 2 maart 1999.
 136. Fax van Moniek aan klachtbehandelaar Schets van het Bureau nationale ombudsman met ombudsmankenmerk 9807787017, Den Haag. Opmerkelijk is dat Moniek hierin haar eigen achternaam verkeerd spelde met de letters 'ij' in plaats van de letter 'i'. De fax is bovendien gedateerd op 16 oktober 1999, terwijl deze blijkens het ontvangststempel binnenkwam op 16 september 1999.
- URL: dedoofpotgeneraal.nl/doc/fax.pdf
137. Brief aan Eerste Kamerlid mr. F.H.G. de Grave. Den Haag, 24 september 2012.
 138. E-mail van mr. F.H.G. de Grave. 3 oktober 2012 met onderwerp 'uw brief'.

139. Na publicatie van dit boek hoor ik de oud-commandant der strijdkrachten generaal b.d. Van Uhm deze voorzorgsmaatregel voorschrijven tijdens een openbare bijeenkomst van de Koninklijke Landmacht. Het betreft hier de ‘Mi-Literaire middag’ in de Bibliotheek Utrecht, georganiseerd in het kader van de Landmachtdag op 13 mei 2015.
140. Gesprek met redacteur Robert Preece. Rotterdam, 26 oktober 2013.
141. Valerie Plame. *Fair Game: My Life as a Spy, My Betrayal by the White House*. Simon & Schuster: New York, 2007.
URL: books.google.nl/books?id=nVmteZqk5mYC
142. Brief aan de minister van Defensie met als bijlage het manuscript ‘De doofpotgeneraal’. Den Haag, 10 maart 2014. In persoon aangegeven tegen ontvangstbevestiging.
URL: dedoofpotgeneraal.nl/doc/aanbieding.jpg
143. Brief aan de minister van Binnenlandse Zaken met als bijlage het manuscript ‘De doofpotgeneraal’. Den Haag, 18 maart 2014. In persoon aangegeven tegen ontvangstbevestiging.
144. E-mail van Jan Pronk, met onderwerp ‘Re: Voorwoord voor het boek De doofpotgeneraal’, 31 juli 2014.
145. E-mailbevestiging van geboekte retourvlucht Eindhoven–Tuzla van Wizz Air, met onderwerp ‘Your itinerary: PEJJ3R’, 24 augustus 2014. Heen 14 september en terug 16 september 2014.

HOOFDSTUK 13

146. WhatsApp-chatgesprek met Coen Borgman, 25 november 2014.
147. Aankondiging boekpresentatie *De doofpotgeneraal*, NRC Handelsblad, 22 november 2014, pagina 26.
URL: web.archive.org/web/20141127123126/http://vanbaarsel.net:80/temp/NRC22-11-2014pag24-27.pdf
148. Silvan Schoonhoven. ‘Uitzendkracht klem tussen de spionnen’, recensie in *Leidsch Dagblad*, 27 november 2014, pagina’s 2–3. Ook verschenen in: *Gooi en Eemlander*, *Haarlems Dagblad*, *IJmuider Courant* en *Noordhollands Dagblad*.
149. Brief aan minister Jeanine Hennis-Plasschaert van Defensie. Den Haag, 15 februari 2015. Tevens per e-mail verzonden met als onderwerp ‘MIVD-klacht’.
150. E-mail aan minister Ronald Plasterk van Binnenlandse Zaken, met onderwerp ‘Re: Zondagbrief: Wet Normering Topinkomens’, 29

december 2014. Een kopie is gemaild naar de CTIVD.

151. Brief van sg Richard van Zwol, namens de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, betreft ‘Uw klacht’ met kenmerk 84F6D4A9-OR1-2.0, 5 februari 2015.
152. Brief van sg Richard van Zwol, namens de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, betreft ‘Uw klacht’ met kenmerk 8542B7B7-OR1-1.0, 2 maart 2015.
153. Het bezoek aan de CTIVD was in het kader van een ander onderzoek: Eind 2014 werd bekend dat het advocatenkantoor van Britta Böhler jarenlang is afgeluisterd door de AIVD. Omdat ik haar op 7 maart 2010 had benaderd met mijn getuigenverslag, diende ik vanwege de mogelijk geschonden vertrouwelijkheid op 29 december 2014 een klacht in over de AIVD bij minister Plasterk van Binnenlandse Zaken. Tevens vroeg ik hem hoe de AIVD had gereageerd op mijn contact met Böhler. Na onderzoek door de CTIVD werd de klacht op 17 april 2015 door sg Van Zwol ongegrond verklaard. De vraag naar de reactie van de AIVD werd geheel onbeantwoord gelaten.
154. Brief van sg Richard van Zwol, ondertekend namens de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, betreft ‘Uw klacht over de AIVD’ met kenmerk 85978181-OR1-2.0, 17 april 2015.
155. Brief van J.A. Hennis-Plasschaert, minister van Defensie, betreft ‘Uw klacht over (vermeend) handelen van de MIVD’ met referentie DIS2015005421, 21 april 2015.

URL: dedoofpotgeneraal.nl/doc/bijlage17.jpg

156. Brief van voorzitter CTIVD mr. H.N. Brouwer aan minister dr. R.H.A. Plasterk van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Den Haag, 27 maart 2015 met CTIVD-kenmerk 2015/0069 en ministeriekenmerk 8524B7B7-OR1-1.0. Onderwerp: ‘Reactie CTIVD op doorzending tweede klacht van de heer Giltay over de AIVD’.
157. Nota van de directeur-generaal van de AIVD generaal Rob Bertholee aan sg Van Zwol van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. 10 april 2015 met kenmerk 8597817F-OR1-1.0 en onderwerp ‘Reactie op klacht van dhr. Giltay; Advies: graag brieven ondertekenen’.
158. Jurriën Holthuis. ‘Boek: Duistere Uitzendkracht’, recensie in *Nieuwe Revu*, 4 februari 2015, pagina 56.

URL: dedoofpotgeneraal.nl/doc/revu.jpg

159. Fred Lardenoye. 'De doofpotgeneraal', recensie *Checkpoint magazine*, april 2015, pagina 29.
URL: content.yudu.com/web/1r3p1/0A1zrki/CP1503/html/index.html?page=29
160. Drs. Can Kumru. 'De doofpotgeneraal', recensie Nederlandse Bibliotheek Dienst Biblion, april 2015.
URL: web.archive.org/web/20210909213414/https://www.nbdbiblion.nl/sites/nbdbiblion.nl/files/Mediaberichten17-2015_0.pdf
161. Het luisterboek is in 2015 uitgebracht door de Stichting Dedicon voor Bibliotheekservice Passend Lezen. Exclusief voor blinden en slechtzienden. Boeknummer A442731, met een duur van 6 uur en 51 minuten, vertolkt door een Nederlandse stem.
URL: passendlezen.nl
162. Suzanne Bosman en Jan Mom. 'De Doofpotgeneraal: burger raakt betrokken bij spionage', Live interview met de auteur voor *Een-Vandaag* op Radio 1, 5 december 2014.
163. E-mail aan Marco Gerritsen en Simon van der Sluijs, met onderwerp 'Over De doofpotgeneraal en het fotorolletje', 18 december 2014.
164. Memorie van Grieven inzake mevrouw Sabaheta Fejzić, wonende te Vogošća (gemeente Sarajevo), Bosnië-Herzegovina, tien andere Bosnische vrouwen, en de Stichting Mothers of Srebrenica met statutaire zetel in Amsterdam, bijgestaan door mr. M.R. Gerritsen en mr. S.A. van der Sluijs, tegen de Staat der Nederlanden (Ministerie van Algemene Zaken, Ministerie van Defensie en Ministerie van Buitenlandse Zaken), zetelende in Den Haag. Zaaknummer: 200.160.317/01. Roldatum: 7 juli 2015. De verwijzing naar *De doofpotgeneraal* staat op pagina 23.
URL: web.archive.org/web/20230109024742/https://www.vandiepen.com/wp-content/uploads/2017/03/15-mvs_grievens_7-7-2015.pdf
165. Diverse e-mails van kolonel b.d. Charlef Brantz, waaronder de e-mail met onderwerp 'boek' van 10 maart 2015.
166. Ibid.
167. E-mail van Brantz met onderwerp 'Re: Sarajevo', 21 juni 2021.
168. E-mail van Brantz met onderwerp 'boek', 10 maart 2015.
169. Notities van telefoongesprek met Derk Zwaan, 4 augustus 2015.
170. E-mail met onderwerp 'Doofpotgeneraal', 16 mei 2016.
171. Jeroen de Jager. 'Srebrenica-veteraan: Ik zit in een juridische

oorlog met Defensie', *NOS*, 27 juni 2015.

URL: nos.nl/artikel/2043733-srebrenica-veteraan-ik-zit-in-een-juridische-oorlog-met-defensie

172. Facebook-chatgesprekken met Derk Zwaan op 10-12 augustus 2016.
173. Mr. D. van der Bel, mr. A.M. van Hoorn en mr. J.J.T.M. Pieters. *Informatie en opsporing: Handboek informatieverwerving, -verwerking en -verstrekking ten behoeve van de opsporingspraktijk*. Zeist: Uitgeverij Kerckebosch, 2009, pagina 382.
174. De volledige naam luidt Verdrag tegen foltering en andere wrede, onmenselijke en onderende behandeling of bestrafing.
URL: wetten.overheid.nl/BWBV0002507/1989-01-2
175. E-mail van senior persvoorlichter Amnesty International Ruud Bosgraaf, met onderwerp 'Re: verstорingsmaatregelen', 25 mei 2021.
176. E-mail van executive-directeur Pepijn Gerrits van het Nederlands Helsinki-comité, met onderwerp 'RE: Mensenrechten NL / art. 8 EVRM', 12 juli 2021.
177. Chatgesprekken met Zwaan.

HOOFDSTUK 14

178. Edwin Giltay. 'Militairen bleken op gifbelt gestationeerd', *Novini*, 26 november 2018.
URL: web.archive.org/web/20181129063211/http://www.novini.nl/dutchbat-militairen-bleken-op-gifbelt-gestationeerd/
179. E-mail van kolonel b.d. Brantz met onderwerp 'Re: boek', 10 maart 2015.
180. 'Meer foto's Srebrenica in archief MIVD', *Elsevier Weekblad*, 28 november 2016.
URL: ewmagazine.nl/nederland/anp/2016/11/meer-fotos-srebrenica-in-archief-mivd-281116022ANP/
181. Artikel 361 Wetboek van Strafrecht.
URL: maxius.nl/wetboek-van-strafrecht/artikel361
182. Hanne Obbink. 'Dutchbat werd willens en wetens op onuitvoerbare missie gestuurd', *Trouw*, 30 juni 2016.
URL: trouw.nl/nieuws/dutchbat-werd-willens-en-wetens-op-onuitvoerbare-missie-gestuurd~b54c63f4/

HOOFDSTUK 15

183. Brief van mr. T.G.F. Lourents van rechtsbijstandsverzekeraar DAS gericht aan Coen Borgman, handelend onder de naam SpeakEasy Publisher & Agency. Verzonden met ontvangstbevestiging, Amsterdam, 24 juli 2015 met dossiernummer GDE.1.15.058624 en onderwerp: ‘uitgebrachte werk ‘de doofpotgeneraal’ van de schrijver Edwin Giltay; smaad/laster/schending eer en goede [Moniek] [sic]’. Een afschrift met documentnaam DAS_155041026.PDF is tevens als bijlage verzonden in een e-mail met onderwerp GDE.1.15.058624 aan zowel uitgever Coen Borgman als auteur Edwin Giltay.
URL: dedoofpotgeneraal.nl/doc/das.pdf
184. Rapport van de Parlementaire enquête Srebrenica (2002–2003), hoofdstuk ‘5.3.1. Het mislukte fotorolletje’, pagina 273.
URL: parlementairemonitor.nl/9353000/1/j4nvgs5kjg27kof_j9vvij5epmj1ey0/vi3al1bnvgzt/f=/kst65820_2.pdf
185. ‘Het fotorolletje revisited’. Radio-uitzending Argos, 13 juni 2015, 14.00 uur.
URL: vpro.nl/argos/media/afleveringen/2015/Het-fotorolletje-revisited.html
186. ‘Wat wist de Nederlandse Militaire Inlichtingendienst (MID) in de dagen en weken voor de val van enclave over mogelijke Servische aanvalsplannen?’, Radio-uitzending Argos, 29 juni 2001.
URL: vpro.nl/dam/jcr:97e6ebb2-3e21-45f7-83b1-b552dc7d4487/01-06-29-argos-transcriptie-srebrenica-2.pdf
187. Rapport van de chef-staf MID, 12 februari 1999.
188. De boektitel-informatie is in de geciteerde brief weggelaten omdat deze al in het colofon van dit boek staat.
189. Notities telefoongesprek met Marco Gerritsen, 28 juli 2015 omstreeks 11.30 uur.
190. E-mail van kolonel b.d. Charlef Brantz, met onderwerp ‘Re: Eis tot verbod op het boek ‘De doofpotgeneraal’’, 28 juli 2015.
191. E-mail van Jan Pronk, met onderwerp ‘Re: Eis tot verbod op ‘De doofpotgeneraal’’, 28 juli 2015.
192. E-mail aan Brenno de Winter, met onderwerp ‘Weerlegging punten van [... Moniek]’, 28 juli 2015. Met twee bijlagen.
193. E-mail aan Brenno de Winter, met onderwerp ‘Bewijzen’, 31 juli 2015. Met drie bijlagen.
194. E-mail van De Winter met onderwerp: ‘En nu komt ie’, 31 juli 2015.

195. E-mail van De Winter aan de heer Wagenaar van DAS, met onderwerp ‘Vragen met betrekking tot ‘de Doofpotgeneraal’, 31 juli 2015. Door De Winter naar mij doorgestuurd per mail.
196. Brenno de Winter, ‘Ex-inlichtingenmedewerker wil verbod boek ‘fotorolletje Srebrenica”, *NU.nl*, 4 augustus 2015.
- URL: nu.nl/binnenland/4100165/ex-inlichtingenmedewerker-wil-verbod-boek-fotorolletje-srebrenica.html
197. Persbericht ‘Voormalig spion eist verbod boek’, 4 augustus 2015.
198. E-mail van Bianca Palm van de redactie van *Jinek*, met onderwerp ‘RE: De doofpotgeneraal’, 4 augustus 2015.
199. E-mail van Sanne Bot van *Radio EenVandaag*, met onderwerp ‘Re: Eis tot boekverbod’, 4 augustus 2015.
200. E-mail van Sanne Bot van *Radio EenVandaag*, met onderwerp ‘Re: Eis tot boekverbod’, 11 augustus 2015.
201. Vincent Elzinga, ‘Oud-MID-er wil dat exx ‘De doofpotgeneraal’ teruggeroepen worden’, *Boekblad*, 4 augustus 2015.
202. Agendanotitie van 8 augustus 2015 getiteld ‘oom Frans’, inzake een gesprek met het verplegend personeel van verpleeghuis Mariahoeve in Den Haag.
203. Word-bestand ‘Etiketten 2013’ van 23 februari 2013.
204. E-mail van Fred Lardenoye, hoofdredacteur *Checkpoint*, met onderwerp ‘RE: Tweede druk ‘De doofpotgeneraal’ – Via Christ Klep’, 26 augustus 2015.
205. Brief van chef-staf IGK Wagenaar, 12 november 2004.
206. De sommatie van 24 juli 2015 doet dit vermoeden. De dagvaarding van Moniek van enkele maanden later, 14 oktober 2015, bevestigt inderdaad haar vrees voor Srebrenica-veteranen met een posttraumatisch stresssyndroom.
207. ‘Interview Edwin Giltay, 19 september 2015 @ 16:00’, *Boekenkrant*.
- URL: web.archive.org/web/20220609064503/https://boekenkrant.com/evenement/interview-edwin-giltay/

HOOFDSTUK 16

208. E-mail van R.F. Thunnissen van STV Mahieu advocaten, met onderwerp ‘[... Moniek]/Giltay’ gericht aan de heren Coen Borgman en Edwin Giltay, 7 oktober 2015 met kenmerk 11153032 RTH/SBE.
209. E-mail aan Matthijs Kaaks van Boekx advocaten, met onderwerp ‘Fwd: [... Moniek]/Giltay’, 7 oktober 2015.

210. E-mail van Coen Borgman, met onderwerp ‘Fwd: [... Moniek]/Giltay’, 20 oktober 2015.
211. Kortgeding-dagvaarding van appellant Moniek met als advocaat mr. R.F. Thunnissen van STV Mahieu advocaten en mediators, met als gedaagde Edwin Giltay. Een afschrift werd tevens als bijlage met documentnaam DOCOO1.PDF en onderwerp ‘RE: [... Moniek]/Giltay’, op 14 oktober 2015 per e-mail gezonden aan advocaat Matthijs Kaaks van Boekx advocaten. Tevens door een deurwaarder bezorgd op 20 oktober 2015 op zijn kantoor.
212. Brief aan de minister van Defensie, 10 maart 2014.
213. E-mail van Derk Zwaan, met onderwerp ‘Re: ‘De doofpotgeneraal moet in de doofpot’’, 15 oktober 2015.
214. E-mail van kolonel b.d. Charlef Brantz, met onderwerp ‘Fwd: [... Moniek]/Giltay’, 17 oktober 2015.
215. E-mail van Harry van Bommel, met onderwerp ‘RE: Angst voor bloedige afrekeningen door Srebrenica-veteranen’, 26 oktober 2015.
216. Ibid.
217. Gespreksnotities beraad ‘zaak [... Moniek]/giltay’ ten kantore van Boekx advocaten, Amsterdam, 2 november 2015.
218. Ibid.
219. Brief van J.G.J. van Groenendaal van Boekx advocaten aan Moniek, met onderwerp ‘Giltay / [... Moniek] 20150124’, met Boekx-kenmerk 20150124/JG/JG en STV Mahieu-kenmerk 11153032 RTH/SBE, 11 november 2015. Verzonden aan R.F. Thunnissen van STV Mahieu.
220. Ibid.
221. E-mail van S. van den Berg namens R.F. Thunnissen, gericht aan Jurian van Groenendaal van Boekx advocaten, met onderwerp ‘[... Moniek]/Giltay’, met STV Mahieu-kenmerk ‘[... Moniek]/Giltay, 11153032 RTH/SBE’ en Boekx-kenmerk 20150124, 13 november 2015.
222. Brief van sg Barth, 2 maart 1999.
223. Pleitnotities inzake: de gedaagde heer Edwin Giltay, bijgestaan door advocaat mr. J.G.J. van Groenendaal; tegen de eiseres mevrouw [... Moniek], bijgestaan door advocaat mr. R.F. Thunnissen. Mondelinge behandeling d.d. 27 november 2015 te 12.00 uur bij de Rechtbank Den Haag met als rechter mr. M.E. Groeneveld-Stubbe. Zaaknummer: C/09/497903/KG ZA 15-1556.

224. Pdf-kopie van LinkedIn-profiel van Moniek, gemaakt op 8 oktober 2015.
225. E-mail van Jurian van Groenendaal van Boekx, met onderwerp 'Vonnis', 14 december 2015. De mail bevat als bijlage een pdf-kopie van een faxbericht met het vonnis.
226. Pdf-kopie van een faxbericht betreffende: Vonnis RECHTBANK DEN HAAG, Team handel, voorzieningenrechter. Zaak-/rolnummer: C/09/497903/KG ZA 15/1556. Vonnis in kort geding van 14 december 2015 in de zaak van Moniek, eiseres, met advocaat mr. R.F. Thunissen [sic] te Den Haag, tegen: Edwin Giltay, gedaagde, met advocaat mr. J.G.J. van Groenendaal te Amsterdam.
227. Agendanotitie getiteld 'Tekst advocaat', 21 december 2015.
228. Van der Bel et al., *Informatie en opsporing*, hoofdstuk 11.5.2.3.
229. Zie het advocatenregister destijds.
230. Nadat het in de landelijke publiciteit kwam, is het vonnis onder documenttype 'Jurisprudentie' gepubliceerd. NB De website vermeldt abusievelijk als uitspraakdatum 11 december 2015, terwijl dit 14 december was.
URL: deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:RBDHA:2015:15050
231. Pdf-kopie van LinkedIn-profiel van Mark, gemaakt op 20 maart 2015.

HOOFDSTUK 17

232. E-mail van S. van den Berg namens R.F. Thunnissen, gericht aan Jurian van Groenendaal van Boekx, met onderwerp '[... Moniek]/Giltay' met Boekx-kenmerk 20150124 en STV Mahieu-kenmerk '[... Moniek]/Giltay 11153032 RTH/SBE', 17 december 2015.
233. Silvan Schoonhoven. 'Verbod op boek over spionnen', *Leidsch Dagblad*, 19 december 2015, pagina 5. Verscheen ook in andere regionale kranten.
URL: issuu.com/twipe-hdc/docs/de_gooi_ en_eemlander_-editie_eeml
234. 'Srebrenica-boek De Doofpotgeneraal alsnog verboden', *NOS.nl*, 21 december 2015. Het was ook een item op het *NOS Radiojournaal*.
URL: nos.nl/artikel/2076565-srebrenica-boek-de-doofpotgeneraal-alsnog-verboden
235. S. Reedijk. 'Srebrenica-boek verboden', *PowNed*, 21 december 2015.
236. Onder meer: Lars Pasveer. 'Verbod op boek over verdwenen Srebrenica-fotorolletje' [sic], *Villamedia*, 21 december 2015.

- URL: villamedia.nl/artikel/verbod-op-boek-over-verdwennen-sbrenica-fotorolletje
237. Alosman Husejnović. ‘Autor najavio sudsku tužbu: Holandski sud zabranio knjigu o Srebrenici!’ (‘Auteur kondigt beroep aan: Nederlandse rechtbank verbiedt boek over Srebrenica!’), Bosnisch dagblad *Dnevni avaz*, 24 december 2015.
- URL: avaz.ba/globus/dijaspora/211372/holandski-sud-zabranio-knjigu-o-srebrenici
238. Mladen Kremenović. ‘Сиг у Хаагу забрањио књигу о Сребреници’ (‘Haagse rechtbank verbiedt Srebrenica-boek’), Servisch dagblad *Politika*, 24 december 2015.
- URL: politika.rs/scc/clanak/346012/Sud-u-Hagu-zabranio-knjigu-o-Srebrenici
239. ‘Holandski sud donio odluku koja je ŠOKIRALA Bosnu i Hercegovinu a pogotovo SREBRENICU’ (‘Vonnis Nederlandse rechter SCHOKT Bosnië en Herzegovina en met name SREBRENICA’), *Insajder*, 24 december 2015.
240. ‘Marihunana je dozvoljena, ali ne i knjiga o Srebrenici’ (‘Marihuana is er toegestaan, maar een boek over Srebrenica niet’), Servisch dagblad *Vesti*, 24 december 2015.
- URL: web.archive.org/web/20220519150602/https://arhiva.vesti-online.com/Vesti/Svet/541549/Marihunana-je-dozvoljena-ali-ne-i-knjiga-o-Srebrenici
241. ‘Сигом во Хаг ја забрани книгата за улогата на холандската војска во Сребреница’ (‘Haagse rechtbank verbiedt boek over rol Nederlandse leger in Srebrenica’), Macedonische zender *Nova TV*, 25 december 2015.
- URL: novatv.mk/sudot-vo-hag-ja-zabrani-knigata-za-ulogata-na-holandskata-vojska-vo-srebrenica/
242. E-mail van Žana Božinovska, met onderwerp ‘Request from Macedonian media’, 25 december 2015.
243. Žana Božinovska. ‘21 век, Европска Унија, Ауттор Едвин Гилтјај: Холандскома сиг забранил книга за Сребреница по барање на библиотекарка’ (‘21^e eeuw, Europese Unie, Auteur Edwin Giltay: Nederlandse rechtbank verbiedt boek over Srebrenica op verzoek van ex-spion’), Macedonisch dagblad *Dnevnik*, 28 december 2015, pagina’s 1-3. NB Op de boekpresentatie in november 2014 legde John Melkens vast dat ik Brenno de Winter het eerste exemplaar

van *De doofpotgeneraal* overhandigde. Deze persfoto plaatste *Dnevnik* op de voorpagina zonder bronvermelding.

URL's: web.archive.org/web/2017021120006/http://dnevnik.mk/default.asp?itemID=5E7A699DA152D140A240EA5572ABD5A4&arc=1 en dedoofpotgeneraal.nl

244. Alosman Husejnović. 'Vojni analitičar i stručnjak za terorizam: Casper ten Dam: Nakon zabrane knjige o Srebrenici pravdu ćemo tražiti do Evropskog suda!' ('Militair analist en terrorismedeskundige Casper ten Dam: Na het verbod op het Srebrenica-boek gaan we gerechtigheid zoeken bij het Europese Hof!'), *Dnevni avaz*, 4 januari 2016.
245. Mayoni Oosterhoff. 'Mijn boek wordt nu juist méér gelezen', interview met de auteur in *Nieuwe Revu*, 13 januari 2016, pagina's 16-17. De portretfoto is niet van Ruud Baan zoals vermeld maar van Roberto Dresia.

HOOFDSTUK 18

246. Beteckende spoedappèldagvaarding van 8 januari 2016 van Edwin Giltay, bijgestaan door mr. J.G.J. van Groenendaal. Gedagvaard in hoger beroep is Moniek, bijgestaan door mr. R.F. Thunnissen.
247. De volgende nieuwsartikelen zijn meegezonden: Kremenović, *Politika*, 24 december 2015. | Božinovska, *Dnevnik*, 28 december 2015. | Husejnović, *Dnevni avaz*, 4 januari 2016.
248. Oosterhoff. *Nieuwe Revu*, 13 januari 2016.
249. E-mail van S. van den Berg namens R.F. Thunnissen gericht aan Jurian van Groenendaal van Boekx, met onderwerp: '[... Moniek]/Giltay' met STV Mahieu-kenmerk '[... Moniek]/Giltay, 11153032 RTH/SBE' en Boekx-kenmerk 20150124, 19 januari 2016.
250. E-mail van Jurian van Groenendaal, met onderwerp 'FW: [... Moniek]/Giltay' op 21 januari 2016.
251. Memorie van Antwoord inzake Moniek, geïntimeerde, bijgestaan door advocaat mr. R.F. Thunnissen. Tegen Edwin Giltay, appellant, bijgestaan door advocaat mr. J.G.J. van Groenendaal. Zitting 2 februari 2016. Rolnummer 200183987.
252. Brief aan Moniek van het hoofd van de Militaire Inlichtingen-dienst H.J. Vandeweijer namens de staatssecretaris van Defensie, betreft 'eervol ontslag'. Den Haag, 3 november 1998 met kenmerk 980230/0749.

URL: dedoofpotgeneraal.nl/doc/ontslag.jpg

253. Interview met Fred Spijkers, ‘Spijkers versus Defensie’, *Nova*, 18 oktober 2005.
URL: web.archive.org/web/20240329102546/https://archief.ntr.nl/nova/page/detail/uitzendingen/3798/Spijkers%20versus%20Defensie.html
254. E-mail van Jay Achterberg, met onderwerp ‘eerste indruk Re: teleurstellend’, 30 december 2015.
255. E-mail aan Jurian van Groenendaal, met onderwerp ‘Over de memorie van antwoord’, 7 februari 2016.
256. Rapport van de chef-staf MID, 12 februari 1999.
257. Verklaringen van Jasper van 26 mei en 10 juni 1999, inzake de mededelingen die Moniek deed over de auteur.
258. Brief van J.A. Hennis-Plasschaert, 21 april 2015.
259. De volgende kranten schreven erover: Žana Božinovska. ‘Холанд скуом Абтор Евбин Гилмай Се Бору Против Цензурата На Книгата За Сребреница: На сег ќе се брани и со некој објавен во „Дневник“’ (Nederlandse auteur Edwin Giltay vecht censuur aan van Srebrenica-boek: Verdediging in gerecht met artikel gepubliceerd in ‘Dnevnik’), Macedonisch dagblad *Dnevnik*, 15 februari 2016. | Alosman Husejnović. ‘Suđenje ‘Zabranjenoj Knjizi’ U Haagu: Skrivena fascikla o Srebrenici mora biti otvorena i dostupna javnosti’ (‘De verbodenboek-rechtszaak in Den Haag: Het verborgen dossier over Srebrenica moet openbaar beschikbaar zijn’), *Dnevni avaz*, 25 februari 2016.
URL’s: web.archive.org/web/20170212020754/dnevnik.mk/?ItemID=791715F298C1054AAFDEB60703D0EC38 en avaz.ba/vijesti/221845/.sudjenje-zabranjenoj-knjizi-u-haagu-skrivena-fascikla-o-srebrenici-mora-bititi-otvorena-i-dostupna-javnosti
260. E-mail van Jay Achterberg, met onderwerp ‘even kort Re: eerste indruk Re: teleurstellend’, 17 februari 2016.
261. E-mail van officemanager Sassa Garcia van Boekx advocaten, met onderwerp ‘Giltay / [...] Moniek] (hoger beroep)’, 17 februari 2016. Met als bijlagen een akte van depot van het Gerechtshof Den Haag van 4 februari 2016 inzake het boekexemplaar overlegd door mr. R.F. Thunnissen, alsmede de cv’s van de rechters op de zitting.
262. Ibid.
263. Live interview met auteur Giltay over zijn hoger beroep, *NOS Nieuws Radio 1*, 25 februari 2016, om 9.26 uur.
264. Pleitnotities voor het pleidooi d.d. 25 februari 2016 te 9.30 uur

Zaaknummer 220.183.987/01. Inzake Edwin Giltay, appellant, met advocaat mr. J.G.J. van Groenendaal. Tegen Moniek, geïntimeerde, met advocaat mr. R.F. Thunnissen.

265. De pleitnotities verwijzen hier in een voetnoot naar vonnis ECLI: NL:RBAMS:2013:CA3484 van de Rechtbank Amsterdam, 1 mei 2013.
URL: deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:RBAMS:2013:CA3484
266. Pleitnota mr. R.F. Thunnissen inzake Moniek, geïntimeerde. Tegen Edwin Giltay, appellant, met advocaat mr. J.G.J. van Groenendaal.
267. René van Praag. ‘Rechter beslist over lot verboden boek: auteur wil publicatie over oud-medewerker Militaire Inlichtingendienst en fotorolletje Srebrenica heruitgeven’, *ThePostOnline*, 11 april 2016. Met drie video-items.
URL: web.archive.org/web/20160420153457/tptv.nl/2016/04/11/rechter-beslist-over-lot-verboden-boek/
268. Ibid.
269. Ibid.
270. Ibid.

HOOFDSTUK 19

271. E-mail van Jurian van Groenendaal van advocatenkantoor Van Kaam, met onderwerp ‘Fwd: Uitspraak d.d. 12-04-2016 inzake E.F. Giltay tegen [... Moniek]’, 12 april 2016.
272. Arrest Gerechtshof Den Haag, Afdeling Civiel recht. Zaaknummer 200.183.987/01. Zaaknummer rechtbank: c/09/497903/KG ZA 15/1556. Arrest van 12 april 2016 inzake Edwin Giltay, appellant, met advocaat mr. J.G.J. van Groenendaal te Amsterdam; tegen Moniek, geïntimeerde, met advocaat mr. R.F. Thunnissen te Den Haag.

URL: deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:GHDHA:2016:870

HOOFDSTUK 20

273. Persbericht ‘Boek De Doofpotgeneraal niet verboden’, Gerechtshof Den Haag, 12 april 2016.
274. ‘Boek De Doofpotgeneraal mag toch verkocht worden’, *NU.nl*, 12 april 2016.

URL: nu.nl/cultuur-overig/4245574/boek-doofpotgeneraal-mag-toch-verkocht-worden.html

275. Lars Pasveer. ‘Verspreidingsverbod ‘De doofpotgeneraal’ vernietigd’, *Villamedia*, 12 april 2016.
URL: villamedia.nl/artikel/verspreidingsverbod-de-doofpotgeneraal-verniertigd
276. Alosman Husejnović. ‘Okončano suđenje knjizi ‘De Doofpotgeneraal’: Holandski sud ukinuo zabranu knjige o Srebrenici’ (‘Proces ‘De doofpotgeneraal’ eindigt: Nederlandse rechtbank heft verbod op Srebrenica-boek op’), Bosnisch dagblad *Dnevni avaz*, 12 april 2016.
URL: avaz.ba/vijesti/svijet/230251/den-haag-holandski-sud-ukinuo-zabranu-knjige-o-srebrenici
277. E-mail van Harry van Bommel, met onderwerp ‘Re: Hof schiet boekverbod af’, 12 april 2016.
278. Doorgezonden e-mail van Jan Pronk, met onderwerp ‘fwd - update: pronk’, 18 april 2016.
279. E-mail van Bert Bakker, met onderwerp ‘Re: Hof schiet boekverbod af’, 12 april 2016.
280. ‘Verboden boek naar uitgeverij De Blauwe Tijger’, *Novini*, 3 mei 2016.
URL: deblauwetijger.com/persbericht-verboden-boek-naar-uitgeverij-de-blauwe-tijger/
281. Contract tussen Tom Zwitser, de wettige vertegenwoordiger van Stichting De Blauwe Tijger, met Edwin Giltay, auteur van *De doofpotgeneraal*. Getekend in café-restaurant Scheltema te Amsterdam op 29 april 2016.
282. E-mail van Marco Gerritsen, met onderwerp ‘RE: Productie 42 betreffende boek De doofpotgeneraal’, 24 februari 2016.
283. E-mail van Caspar ten Dam, met onderwerp ‘Re: Mag ik je quoten?’, 11 januari 2016.
284. Notitie van de AIVD van 14 april 2016 om 10.10 uur. Bevat een bijlage met een pdf-kopie van de uitspraak van het hof.
285. Zie het pdf-bestand: ‘Selection of Global Publicity’ op de boekwebsite:
URL: [dedoofpotgeneraal.nl/Global%20publicity%20\(ENG\).pdf](http://dedoofpotgeneraal.nl/Global%20publicity%20(ENG).pdf)
286. Zie het interview: ‘Edwin Giltay, Whistleblower, on the Bosnian war and a Dutch cover-up’, *Banned Voices podcast*, 11 april 2021.
URL: bannedvoices.podbean.com/e/edwin-giltay-whistleblower-on-the-bosnian-war-and-a-dutch-cover-up/

287. Twee exemplaren van *De doofpotgeneraal* zijn aan de bibliotheek van het Srebrenica-museum gedoneerd door vredesorganisatie PAX. Aldus meegedeeld door senior beleidsadviseur Dion van den Berg, toen ik hem op het Ministerie van Defensie sprak voorafgaand aan de presentatie van aanvullend onderzoek van het NIOD, 18 november 2016.
288. *De doofpotgeneraal* in Worldcat.

URL: worldcat.org/nl/title/960019892

HOOFDSTUK 21

289. ‘Presentatie: ‘De doofpotgeneraal’ van Edwin Giltay’, aankondiging op de website van boekhandel Scheltema.
290. Boekpresentatie Edwin Giltay, *Salto TV*, uitgezonden op 19 november 2016.
- URL: youtube.com/watch?v=rgBhmvL8nQM
291. Ibid.
292. Jehanne van Woerkom schreef onder meer: *Bog Place – God huilt: document Srebrenica*, Bussum: Woerkom, 2005.
293. Boekpresentatie Edwin Giltay, *Salto TV*.
294. Jeroen Stam. “De krijgsmacht heeft een handje van intimidatiepraktijken”, *Novini*, 12 januari 2017.
- URL: deblauwetijger.com/krijgsmacht-handje-intimidatiepraktijken/
295. Enno de Witt. ‘Boek over fotorolletje Srebrenica geheel herzien’, *Boekblad*, 9 september 2016.
296. Pdf-kopie van LinkedIn-profiel van Hans Thijssen, gemaakt op 25 november 2016.
297. Schermafbeelding die toont dat Hans Thijssen het bestand ‘Boek -De-doofpotgeneraal.pdf’ heeft geüpload en dit bestand na negentien uur 92 maal is gedownload, 21 november 2016.
298. Messenger-chatgeschiedenis met Hans Thijssen, 20 november 2016 tot 17 december 2020.
299. Ibid.
300. E-mail aan Tom Zwitser met onderwerp ‘Geüploade pdf’, 21 november 2016.
301. ‘Rolletje met beelden Srebrenica vermoedelijk met opzet gewist’, *Leidsch Dagblad*, 20 juni 2001, voorpagina.
- URL: leiden.courant.nu/issue/LD/2001-06-20/edition/0/page/1
302. ‘Foto’s Srebrenica bewust vernield’, *Trouw*, 29 juni 2006.

- URL: trouw.nl/nieuws/foto-s-srebrenica-bewust-vernield~b82881c9/
303. Dick van der Veen. ‘Geheime diensten en legertop op de pijnbank’, *Hebban*, 24 november 2016.
URL: hebban.nl/recensie/dick-van-der-veen-over-de-doofpotgeneraal
304. Jan Tromp en Frank de Grave. *Grote jongen zijn: Hoe macht werkt in 54 merendeels opgewekte scènes*. Amsterdam: Boom, 2018, pagina’s 109–113.
305. Brief aan mr. F.H.G. de Grave met onderwerp *De doofpotgeneraal*. Den Haag, 25 april 2020.
URL: dedoofpotgeneraal.nl/doc/grave.pdf
306. E-mail van Remko de Bruijne aan veteranen-relatiebeheerder majoor Marco Kroon en ondertekende, met onderwerp ‘Afspraak de bruijne’. Zoetermeer, 30 september 2018.
307. E-mail aan inspecteur-generaal der krijgsmacht generaal Hans van Griensven, met kopieën naar veteranen Remko de Bruijne en Marco Kroon, met onderwerp: ‘Ons gesprek maandag op de Zwaluwenberg’. Den Haag, 4 oktober 2018.
308. Agendanotities 1 oktober 2018.
309. Job ter Steege. ‘Het filmrolletje van Srebrenica’, *LeesKost*, 30 januari 2017.
URL: leeskost.nl/2017/01/het-filmrolletje-van-srebrenica/
310. Jasmin Agić. ‘Holandija prikrila fotografije mrtvih Bošnjaka iz Srebrenice’ (‘Nederland verduisterde foto’s van dode Bosniërs in Srebrenica’), *Al Jazeera Balkans*, 21 juli 2018.
URL: balkans.aljazeera.net/teme/2018/7/21/holandija-prikrila-fotografije-mrtvih-bosnjaka-iz-srebrenice
311. Charlef Brantz. *Srebrenica: De Schuldigen*. Soesterberg: Aspekt, 2020.
312. Ibid., pagina’s 108–118.
313. Ibid., pagina 110.
314. Ibid., pagina’s 57–106.
315. Brief aan de nationale ombudsman, ter attentie van mr. W.F. Bol-senbroek, met onderwerp ‘Intrekking rapport 1999/507’. Den Haag, 30 januari 2017. Kopieën van de brief gingen naar mr. J. van Groenendaal van advocatenkantoor Van Kaam, alsmede naar mr. M.R. Gerritsen en mr. S. van der Slujs van advocatenkantoor Van Diepen Van der Kroef. De brief bevat twee bijlagen en is in persoon afgegeven tegen ontvangstbewijs.

316. Brief van de nationale ombudsman Reinier van Zutphen, met behandelend medewerker mr. W.F. Bolsenbroek, nummer 201700015 en onderwerp ‘reactie op uw brief’. Den Haag, 7 maart 2017.
317. Ibid.
318. Brief aan nationale ombudsman Van Zutphen, met onderwerpen ‘I. Negen grieven over de nationale ombudsman; II. Twee nieuwe klachten over Defensie’. Den Haag, 13 maart 2018. De brief bevat negentien bijlagen en is in persoon aangegeven tegen ontvangstbewijs.
URL: dedoofpotgeneraal.nl/doc/verzoekschrift.pdf
319. Ibid.
320. Brief van de nationale ombudsman Reinier van Zutphen, met behandelend medewerker mr. W.F. Bolsenbroek, nummer H201700015 en onderwerp ‘reactie op uw brief’. Den Haag, 10 april 2018.
URL: dedoofpotgeneraal.nl/doc/ombudsman.jpg
321. ‘Nederlandse ombudsman in Europese Board IOI’, nieuwsbericht nationale ombudsman, 9 september 2016.
URL: ombudsman.nl/nieuws/nieuwsbericht/2016/nederlandse-ombudsman-in-europese-board-roi
322. Statuten van het International Ombudsman Institute, aangenomen door de Algemene Vergadering in Dublin, Ierland, 25 mei 2021.
URL: theioi.org/the-i-o-i
323. Rapport 1999/507 van de nationale ombudsman.
324. ‘De doofpotgeneraal – Edwin Giltay’, recensie van *Boekje Pienter*, 2017.
URL: web.archive.org/web/20170818215052/www.boekje-pienter.nl/html/leeswijzer-d.htm
325. Brief van Ben Paulides van Stichting GeenDoofpot aan de nationale ombudsman Reinier van Zutphen, met onderwerp ‘achtergrondartikel Stichting GeenDoofpot’. Wassenaar, 4 juni 2019.
326. Brief van de nationale ombudsman Reinier van Zutphen aan Ben Paulides van Stichting GeenDoofpot, met nummer H201700015 en onderwerp ‘reactie’. Den Haag, 21 juni 2019.
327. Bas Heijne. ‘Echte kritiek’, *NRC Handelsblad*, 12 maart 2016.
URL: nrc.nl/nieuws/2016/03/12/echte-kritiek-1597639-a930555
328. Brief van Hoofd Bestuur-, Straf- en Tuchtrecht J.J. Buurma, met onderwerp ‘Uw brief van 10 mei 2017’ en referentie BS2017018158. Den Haag, 6 juni 2017.

URL: dedoofpotgeneraal.nl/doc/bijlage18.jpg

329. Brief van Hennis-Plasschaert, 12 maart 2016.
330. Brief aan minister van Algemene Zaken Mark Rutte, met onderwerp ‘WOB-verzoek inzake CTIVD-onderzoek over de MIVD’. Den Haag, 21 september 2017. In persoon aangegeven tegen ontvangstbewijs.
331. Brief van de directeur MIVD generaal-majoor O. Eichelsheim namens de minister van Defensie met onderwerp ‘Uw brief’ en referentie DIS2017019472. Den Haag, 24 oktober 2017.

URL: dedoofpotgeneraal.nl/doc/bijlage19.jpg

332. Brief aan minister Jeanine Hennis-Plasschaert, met onderwerp: ‘Bezwaarschrift tegen besluit BS2017018158 van 6 juni 2017’. Den Haag, 5 juli 2017. De brief bevat vier bijlagen en is in persoon aangegeven tegen ontvangstbewijs.
333. Brief van directeur Juridische Zaken J.J.F. Versluys namens de minister van Defensie, met onderwerp ‘Diverse klachten’ en referentie BS/2017025421. Den Haag, 6 september 2017.
334. Brieven aan alle honderdvijftig Tweede Kamerleden, met onderwerp ‘Srebrenica-doofpotaffaire’. Den Haag, 1 juni 2017. De brieven bevatten een flyer van *De doofpotgeneraal* en zijn in persoon aangegeven op de postkamer van de Tweede Kamer.

URL: dedoofpotgeneraal.nl/doc/kamerleden.pdf

335. In totaal 27 brieven met een exemplaar van *De doofpotgeneraal* worden aan Tweede Kamerleden in persoon aangegeven op 14 september 2016, 31 maart 2017, 4 april 2017 en 17 mei 2017.
336. Brief van de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal Khadija Arib. Den Haag, 27 juni 2017.
337. Brief van Tweede Kamer der Staten-Generaal, Griffie plenair/Bureau wetgeving, met onderwerp ‘Verzoek om opheldering over Srebrenica-doofpotaffaire’ en kenmerk 017Z09359/2017D191590. Den Haag, 29 juni 2017.
338. Arrest Gerechtshof Den Haag, Afdeling Civiel recht. Zaaknummers: 200.158.313/01 en 200.160.317/01. Uitspraak van 27 juni 2017 in de zaak van de Vereniging Moeders van Srebrenica e.a., vertegenwoordigd door mr. M.R. Gerritsen, tegen De Staat der Nederlanden (Ministerie van Algemene Zaken, Ministerie van Defensie en Ministerie van Buitenlandse Zaken), vertegenwoordigd door mr. G.J.H. Houtzagers.

- URL: deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:GHDHA:2017:3376
339. Mladen Kremenović. 'Холандија одговорна за смрт око три стотине Сребреничана' ('Holland is verantwoordelijk voor de dood van driehonderd man in Srebrenica'), *Politika*, 27 juni 2017.
- URL: politika.rs/scc/clanak/383805/Region/Holandija-odgovorna-za-smrt-oko-tri-stotine-Srebrenicana
340. E-mail van Johann Grünbauer van de Stichting (voor de) Geschiedenis van Totalitaire Regimes en hun Slachtoffers, 14 juni 2017. Onderwerp: 'FW: ELECTRONIC TICKET RECEIPT, JULY 06 SARAJEVO, BOSNIA HERZEGOV for MR EDWIN GILTAY' ('FW: BETALINGSBEWIJS ELEKTRONISCH TICKET, 06 JULI SARAJEVO, BOSNIË-HERZEGOVINA voor de HEER EDWIN GILTAY').
341. Giltay, Edwin. 'Srebrenica blijft Nederland achtervolgen – Impressie van een massabegrafenis', *Novini.nl*, 1 augustus 2017.
- URL: ethnogeopolitics.org/wp-content/uploads/ForumofEthnoGeoPolitic sVol6No1Summer2018.pdf
342. Nihad Katica. 'Edvin Giltej: Srebrenica još progoni Holandiju'. ('Edwin Giltay: Srebrenica blijft Nederland achtervolgen'), *Dnevni Avaz*, 11 juli 2017, pagina 5.
343. *Novini.nl*, 1 augustus 2017.
344. Ibid.
345. Tv-item en begeleidend webartikel 'Klokkenluider Edwin Giltay vecht tegen Defensie voor eerherstel' van *Hart van Nederland* van omroep SBS6, 14 september 2017.
- URL: web.archive.org/web/20190502194405/www.hartvannederland.nl/nieuws/2017/klokkenluider-giltay-vecht-voor-eerherstel/
346. Brief van griffier T.N.J. de Lange van de Commissie Defensie van de Tweede Kamer, met onderwerp 'Verzoek om opheldering over Srebrenica-doofpotaffaire' en kenmerk 2017Z09359/2017D25719. Den Haag, 18 september 2017. Zie ook: Nihad Katica, 'Autor zabranjivane knjige za 'Avaz': Holandija duguje žrtvama Srebrenice!' ('Auteur van het verboden boek tegen 'Avaz': Nederland is het verschuldigd aan de slachtoffers van Srebrenica'), *Dnevni avaz*, 18 september 2017.
- URL's: dedoofpotgeneraal.nl/doc/commissie.pdf
347. *Hart van Nederland*, 14 september 2017.
348. Volgens de Stichting Kijkonderzoek keken er naar schatting 259 duizend mensen naar de uitzending, 27 november 2017.
349. *Dnevni avaz*, 18 september 2017.

350. Webartikel van *Hart van Nederland*, 14 september 2017.
351. E-mail aan Esther Monsma en Marijke Janssen van SBS6, met onderwerp ‘Artikel HVN-site’, 14 september 2017.
352. E-mail van Esther Monsma aan Marijke Janssen en ondergetekende, met onderwerp ‘Re: Artikel HVN-site’, 14 september 2017.
353. ‘Hennis treedt af om dodelijk ongeval Mali’, *NOS Nieuws*, 3 oktober 2017.
URL: nos.nl/artikel/2196095-hennis-treedt-af-om-dodelijk-ongeval-mali
354. Webartikel van *Hart van Nederland*, 14 september 2017.
355. Marc Belinfante en Jan Born. ‘Defensie verzon medisch consult klokkenluider’, *EenVandaag*, 25 januari 2017.
URL: eenvandaag.avrotros.nl/item/defensie-verzon-medisch-consult-klokkenluider/
356. Van Wulffen toonde me op 22 maart 2017 zijn paspoort, in de marge van een overleg dat we als bezoekers bijwoonden van de Kamercommissie voor Defensie met minister Hennis.
357. Brief van de minister van Defensie K.H.D.M. Dijkhoff aan de voorzitter van de Tweede Kamer, met onderwerp ‘Verzoek vermeende doofpotaffaire Srebrenica’. Kamerbrief 2017D29046, Den Haag, 13 oktober 2017.
URL: tweede kamer.nl/kamerstukken/detail?id=2017D29046&did=2017D29046
358. Ibid.
359. Ibid.
360. Ibid.
361. Brief van secretaris-generaal Barth, 2 maart 1999.
362. Jeroen Stam. ‘Defensie flatert voort’, *Novini*, 25 augustus 2018.
URL: web.archive.org/web/20190603055317/http://www.novini.nl/defensie-flatert-voort/
363. Ibid.
364. Tweet aan de Nederlandse minister van Defensie Ank Bijleveld [@MinBijleveld] en haar Belgische ambtsgenoot Steven Vandeput [@svandeput], ‘Geachte minister, u vergist zich. De Benelux-samenwerking heet niet ...’ 25 oktober 2018.
URL: x.com/edwingiltay/status/1055430509843615744
365. Tweet van de minister van Defensie Ank Bijleveld [@MinBijleveld]: ‘Volkomen gelijk. Te snelle Response van mij. Inmiddels aangepast. Dank voor uw alerte reactie.’ 25 oktober 2018.

URL: dedoofpotgeneraal.nl/doc/twitter.png

366. Tweet aan defensieministers Bijleveld [@MinBijleveld] en Vandeput [@svandeput], ‘Dank voor uw eerlijkheid. Nadat ik getuige was van een inlichtingenschandaal ...’, 25 oktober 2018.
URL: x.com/edwingiltay/status/1055444049786757120
367. Ibid.
368. ‘cv Alexander Malkevitsj’, *De Andere Krant*, jaar 3, 2020, nummer 2: ‘*Editie MH17*’, pagina 5.
URL: deanderekrant.nl/file/DAK:/PDF/DeAndereKrant-005.pdf
369. ‘Kremlin-adviseur actief in Nederland rond MH17’, *Algemeen Dagblad*, 28 september 2020.
URL: ad.nl/buitenland/kremlin-adviseur-actief-in-nederland-rond-mh17~a636fee6/
370. Brief aan minister A. Bijleveld-Schouten, met onderwerp ‘wob-verzoek inzake vernietiging fotorolletje Rutten’. Den Haag, 13 juli 2021. In persoon afgegeven tegen ontvangstbewijs.
371. Brief van plaatsvervangend sg mr. M. Gazenbeek namens de minister van Defensie, met onderwerp ‘Besluit op uw Wob-verzoek’ en referentie BS2021016742. Den Haag, 2 augustus 2021.
372. Messenger-chatgeschiedenis, 24 november 2010 tot 25 april 2021.
373. Agendanotities, 22 november 2020.

HOOFDSTUK 22

374. *Novini*, 25 augustus 2018.
375. Brief aan minister A. Bijleveld-Schouten, met onderwerp: ‘Inhoudelijke reactie op *De doofpotgeneraal*’. Den Haag, 29 juni 2020. In persoon afgegeven tegen ontvangstbewijs.
376. Brief van woordvoerder drs. K.A. Meijer in opdracht van de minister van Defensie, met onderwerp: ‘Uw brief van 29 juni jl. over een inhoudelijke reactie op *De Doofpotgeneraal*’. Den Haag, 29 juli 2020.
URL: dedoofpotgeneraal.nl/doc/minister.jpg
377. Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid, Ministerie van Veiligheid en Justitie. *Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland*, nummer 53, oktober 2020, pagina 32–34.
URL: open.overheid.nl/repository/ronl-161cd423-5caf-47b4-af7b-04123835fb49/1/pdf/tk-bijlage-dtn-53.pdf
378. Zie onder meer: Kristel van Teeffelen. ‘Favoriet bij De Blauwe

Tijger: een liegende overheid en falende media', *Trouw*, 17 oktober 2020. | Johannes Visscher. 'Uitgeverij de Blauwe Tijger onder vuur', *Reformatorisch Dagblad*, 16 oktober 2020.

URL: rd.nl/artikel/880608-intimiderend-dat-uitgeverij-de-blauwe-tijger-in-terreurrapport-opduikt

379. Ter ondersteuning van De Blauwe Tijger legde ik een schriftelijke verklaring af tegen de NCTV, Den Haag, 26 september 2022. Met 61 bijlagen verzonden aan Blauwe Tijger-jurist Max Hazekamp.

URL: dedoofpotgeneraal.nl/doc/nctv.pdf

380. 'Rechtbankopname: De Blauwe Tijger daagt de Nederlandse staat (vanwege de NCTV)', website De Blauwe Tijger, 21 november 2022.

URL: deblauwetijger.com/video/rechtszitting-blauwe-tijger-daagt-nctv/

381. Kamervragen aan de minister van Justitie en Veiligheid over de vermelding van uitgeverij de Blauwe Tijger in het *Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland 53* van de NCTV en de mogelijke schending van de grondwettelijke vrijheid van drukpers naar aanleiding van de gewelddadige aanhouding van onderzoeksjournalist Rypke Zeilmaker van dezelfde uitgeverij op 14 april 2021 in Warmond, ingezonden 19 april 2021.

URL: zoek.officielebekendmakingen.nl/kv-tk-2021Z06389.html

382. Mohamed Omer Abdilahi. 'BANNED BOOKS: How To Deal With Censored Books, As Having Harmful Content' ('VERBODEN BOEKEN: Hoe om te gaan met gecensureerde boeken met schadelijke inhoud'), Somalilandse krant *Burco Online*, 22 maart 2018.

URL: web.archive.org/web/20180326083332/http://burcoonline.com/articles/71526/BANNED-BOOKS

383. Ibid.

384. Brief aan de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid de heer Pieter-Jaap Aalbersberg, betreft 'Dreigingsbeeld Terrorisme', Den Haag, 23 november 2020. In persoon afgegeven tegen ontvangstbevestiging.

385. Brief aan NCTV Pieter-Jaap Aalbersberg, Den Haag, 28 december 2020, betreft: 'Dreigingsbeeld Terrorisme'. In persoon afgegeven tegen ontvangstbevestiging.

386. Brief van de directeur Crisisbeheersing van de NCTV, de heer H.P. Schreinemachers, namens de minister van Justitie en Veiligheid, met onderwerp 'Vraag Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland 53'. Den Haag, 12 januari 2021.

URL: x.com/edwingiltay/status/1494272415303708675

387. Ibid.
388. *Boekblad*, 9 september 2016.
389. Brief van NCTV Crisisbeheersing, 12 januari 2021.
390. *Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland* 53, oktober 2020.
391. Brief van NCTV Crisisbeheersing, 12 januari 2021.
392. *Novini*, 25 augustus 2018.
393. Brief van sg Van Zwol, 17 april 2015.
394. Brief van sg Van Zwol, 5 februari 2015.
395. Arrest van het Gerechtshof Den Haag, ECLI:NL:GHDHA:2016:870, 12 april 2016.

AANBEVELINGEN

396. TV-item *Hart van Nederland*, waarin Sadet Karabulut wordt geïnterviewd, 14 september 2017.
URL: vimeo.com/462739433
397. Bommel, H. van. 'Boekverbod opgeheven', 15 april 2016, website Parlementaire Monitor.
URL: parlementairemonitor.nl/9353000/1/j9vvij5epmj1ey0/vk39s3cnefxe?ctx=vg09lljs04z9&tab=1&start_tab0=100
398. Telefoongesprek op 17 februari 2105 met Willemijn Boss, persoonlijke assistent van Bram van Ojik, waarin ze toestemming gaf een zin te gebruiken uit zijn e-mail van 12 februari met onderwerp: 'FW: Reactie De Doofpotgeneraal'.
399. E-mail van Roel van Duijn, 8 mei 2015. Onderwerp: 'Re: Diepvriesfiguur'.
400. Tweet van Willem Middelkoop [@wmiddelkoop]: 'Werkelijkheid blijkt weer meer bizarre dan grootste complottheorie. ...', 23 oktober 2016.
URL: x.com/wmiddelkoop/status/790172400239407104
401. *Leidsch Dagblad*, 27 november 2014, bevattende een quote van De Winter.
402. Boeklancering Edwin Giltay, *Salto TV*, uitgezonden op 19 november 2016. Het TV-item bevat een deel van de speech van Vleugels.
URL: youtube.com/watch?v=rgBhmvl8nQM
403. E-mail van Chris van der Heijden, 11 mei 2014. Onderwerp: 'Re: vraag namens collega'.
404. Boeklancering Edwin Giltay, *Salto TV*, uitgezonden op 19 november

2016. Het TV-item bevat een deel van de speech van Van Woerkom.
405. E-mail van Christ Klep, 17 augustus 2014. Onderwerp: 'RE: De doofpotgeneraal'.
406. Tweet van Victor van Wulfen [@ @victorvanwulfen]: 'Dat geheimen diensten mensen naar binnen schuiven bij bedrijven is geen nieuws: ...', 13 maart 2017.
URL: x.com/victorvanwulfen/status/841229073334571008
407. E-mail van Philip Dröge, 12 mei 2014. Onderwerp: 'Re: des boeks'.
408. Telefoongesprek met Roelie Post, 8 december 2021. Een van de onderwerpen was haar tweet [@roelie_post]: 'Dat is mooi. Ben trouwens nu jouw boek, de doofpot generaal, aan het lezen. Gaat ook een wereld voor me open!', 10 augustus 2021.
URL: x.com/roelie_post/status/1425033672630194191
409. E-mail van Arnold Karskens, 25 maart 2014. Onderwerp: 'Re: vraag namens collega'.
410. 'Sud u Haagu skinuo zabranu sa cenzurisane knjige o Srebrenici' ('Rechter in Den Haag herroepert verbod op gecensureerd boek over Srebrenica'), Bosnisch informatieportal *Novi.ba*, 12 April 2016. Het nieuwsartikel bevat een quote van kolonel Brantz.
URL: novi.ba/clanak/64484/sud-u-haagu-skinuo-zabranu-sa-cenzurisane-knjige-o-srebrenici
411. Kurić, Dževad. 'Razgovor sa gosp. Čolaković, ambasadoricom BiH u Den Hagu' ('Gesprek met mevr. Čolaković, ambassadeur van Bosnië en Herzegovina in Den Haag'), nieuwsbrief van Bosnische burgers in Nederland *Naša Bosna*, nummer 51, 17 april 2018, pagina 10.
URL: platformbih.nl/pdf/Nasa%20Bosna%2051.pdf
412. Tweet van Jan Born [@Jan_Born]: 'Zou goed zijn als externe, onafhankelijke partij ALLE interne zogeheten huishoudelijke onderzoeken gedaan door Defensie eens tegen het licht hield'
URL: dedoofpotgeneraal.nl/doc/born.png
413. Interview van Metje Blaak met Edwin Giltay over *De doofpotgeneraal*, *Salto TV*, uitzending in januari 2015.
URL: vimeo.com/460581593
414. Tweet van Lenneke Sprik [@LennekeSprik]: 'Ik lees met ingehouden adem 'De doofpotgeneraal'. Het lijkt wel fictie, zo bizarre spannend en zorgwekkend tegelijkertijd', 26 december 2014.
URL: web.archive.org/web/20220126041655/https://nitter.net/LennekeSprik/status/548490902575284225

415. E-mail van Edwin Giltay aan Caspar ten Dam, 31 juli 2016. Onderwerp: 'Re: Over de nieuwe editie van je boek en zo'.
416. Quote gedicteerd door Jolies Heij tijdens persoonlijk gesprek in Aken, Duitsland, 5 augustus 2023.
417. E-mail van Rik van Slingelandt, 26 augustus 2024. Onderwerp: 'Re:'.
418. Nwoord *De doofpotgeneraal*.
419. Scharn, Gerard. 'Merkwaardige boeken', *Versindaba*, Zuid-Afrikaanse poëziesite, 5 augustus 2024.
URL: versindaba.co.za/2024/08/05/gerard-scharn-merkwaardige-boeken/
420. Novini, 25 augustus 2018.
421. Kurić, Dževad. 'Zabranjena knjiga o Zataškavanju afere o genocidu u Srebrenici je sada dostupna' ('Het verboden boek over de doofpotaffaire van de genocide-affaire in Srebrenica is nu beschikbaar'), nieuwsbrief *Naša Bosna*, nummer 84, 11 oktober 2024, pagina 72.
URL: platformbih.nl/pdf/Nasa%20Bosna%2084.pdf
422. Nieuwe Revu, 4 februari 2015.
423. 'De doofpotgeneraal – Edwin Giltay', recensie in legerblog *Boekje Pienter*, 2017.
URL: web.archive.org/web/20170818215052/www.boekje-pienter.nl/html/leeswijzer-d.htm
424. Leidsch Dagblad, 27 november 2014.
425. Tweet van Burgercomité-EU [@burgercomiteeu]: 'Ja, misdadige politieke systemen kunnen alleen overleven als hun misdadige karakter wordt verhuld en bedekt. ...', 27 juni 2023.
URL: x.com/burgercomiteeu/status/1673757968829915147
426. E-mail van Marco Gerritsen, 17 februari 2015. Onderwerp: 'Quote ivm De Doofpotgeneraal'.
427. Checkpoint magazine, april 2015.
428. Valdetara, Martina. 'Il libro censurato di Edwin Giltay inchioda il Dutchbat: "I vertici sapevano, un rullino di foto lo prova"' ('Edwin Giltay's gecensureerde boek over Dutchbat: "Top wist het, een fotorolletje bewijst het)'), recensie Italiaans magazine +31 Mag, 12 juli 2016.
URL: 31mag.nl/libro-censurato-edward-giltay-inchioda-dutchbat-le-truppe-olandesi-sapevano-un-rullino-foto-lo-prova/
429. Someren, Johan van. 'De doofpotgeneraal', recensie in Haarlems Weekblad, 27 mei 2015, pagina 7.
URL: dedoofpotgeneraal.nl/doc/haarlemsweekblad.jpg

430. Korte recensie in de sectie ‘*Boek + Film*’, *De Andere Krant*, jaar 3, 2020, nummer 2: ‘*Editie MH17*’, pagina 12.
431. Kaland, Noreen. ‘Openbare zitting De Doofpotgeneraal’, *Schrijven Magazine*, 26 februari 2016.
URL: schrijvenonline.org/nieuws/openbare-zitting-de-doofpotgeneraal
432. *LeesKost*, 30 januari 2017.
433. ‘Deretan Buku Kontroversial Terlarang di Abad 21’ (‘Lijst van Controversiële Boeken Verboden in de 21^e Eeuw’), Indonesisch dagblad *Koran Sindo*, 15 oktober 2018.
URL: web.archive.org/web/20210618095127/https://news.okezone.com/read/2018/10/15/65/1964201/deretan-buku-kontroversial-terlarang-di-abad-21
434. ‘Gerechtshof Den Haag: verspreidingsverbod boek Srebrenica-filmpje vernietigd’, recensie in *PhotoNmagazine*, 12 April 2016.
435. ‘Recensie “De doofpotgeneraal” van Edwin Giltay’, boekenblog *New Word Order*, 14 juni 2015.
URL: nwoboeken.wordpress.com/2015/06/14/recensie-de-doofpotgeneraal-van-edwin-giltay/
436. *Dnevni avaz*, 4 januari 2016.
437. *Vesti*, 24 december 2015.
438. Openbaar Facebookbericht van Vereniging Dutchbat 3, 2017.
439. Husu, Urban. ‘*Moderne kontroverzne knjige*’ (‘Moderne controversiële boeken’), Sloveens jongerenportal *Student*, 9 augustus 2020.
URL: student.si/zabava/knjiga/moderne-kontroverzne-knjige/
440. ‘Schrijver Edwin Giltay over overheidsspyrage en defensie geheimen’, radiostation *Amsterdam FM*, 5 januari 2015.
441. Biblion, april 2015.
442. Westerhuis, E. Korte besprekking van *De doofpotgeneraal*, Nederlandse Bibliotheek Dienst Biblion, 2016.
URL: mom.biblion.nl/olifant/olifant.dll/?doctype=AI&bibliotheek=bibliorura&lid=2016301546&ppn=406230951&isbn=9789492161215&key=395515

Illustraties

HOOFDSTUK 1

- Pasfoto van Edwin Giltay, 1998. Bron: eigen foto. Bewerkt met sepia-effect.

[URL: dedoofpotgeneraal.nl/doc/pasfoto.jpg](http://dedoofpotgeneraal.nl/doc/pasfoto.jpg)

HOOFDSTUK 2

- Kaart van Monieks en Ina's uitzendingen. Blanco kaart van Nederland van Silver Spoon. Bijgesneden.

HOOFDSTUK 4

- Voormalig hoofdkantoor van Casema in Delft. Bron: Google Street View, overgenomen op 20 september 2023. Bijgesneden en deels gedesaturiseerd.

[URL: maps.app.goo.gl/wsXARZ5FydeMoocB7](http://maps.app.goo.gl/wsXARZ5FydeMoocB7)

HOOFDSTUK 5

- Foto van Frans Erkelens Jr. in marine-uniform, jaren vijftig. Bron: persoonlijk familiearchief. Bijgesneden en bewerkt met sepia-effect.

[URL: dedoofpotgeneraal.nl/doc/matroos.jpg](http://dedoofpotgeneraal.nl/doc/matroos.jpg)

HOOFDSTUK 6

- *Après midi* ('Middag'), door Frans Erkelens Jr., olieverf op doek, 1998. Een van de schilderijen waarvoor Jasper en ik poseerden. Bron: persoonlijk familiearchief.

[URL: dedoofpotgeneraal.nl/doc/apresmidi.jpg](http://dedoofpotgeneraal.nl/doc/apresmidi.jpg)

HOOFDSTUK 7

- MID-rapport van twee pagina's, 12 januari 1999. De namen van 'Moniek' en 'Jasper' alsmede de handtekening van majoor De Ruyter zijn in dit document verwijderd.

[URL: dedoofpotgeneraal.nl/doc/chef-staf-mid.pdf](http://dedoofpotgeneraal.nl/doc/chef-staf-mid.pdf)

- Getuigenis van Randstad Callflex, 20 mei 1999. De naam van de intercedent en zijn handtekening zijn verwijderd.
URL: dedoofpotgeneraal.nl/doc/bijlage6.jpg
- Getuigenis van Casema, 8 juni 1999. De handtekening is verwijderd.
URL: dedoofpotgeneraal.nl/doc/bijlage4.jpg
- Brief van het Kabinet der Koningin, 20 oktober 2000. Handtekening verwijderd.
URL: dedoofpotgeneraal.nl/doc/koningin.jpg

HOOFDSTUK 8

- Codelijst gebruikt door Lucas en Edwin Giltay, 9 juli 1999. De naam en het adres van Lucas zijn verwijderd.
URL: dedoofpotgeneraal.nl/doc/codelijst.jpg

HOOFDSTUK 9

- Foto van hertog De Baena en Frans Erkelens Jr, jaren 1950. Bron: persoonlijk familiearchief. Bijgesneden en bewerkt met sepia-effect.
URL: dedoofpotgeneraal.nl/doc/hertog.jpg
- Staatsieportret H.M. Koningin Beatrix, door Frans Erkelens Jr., olieverf op doek, vroege jaren 90. Het werk hing in mijn appartement van 1999 tot 2001. Bron: persoonlijk familiearchief.
URL: dedoofpotgeneraal.nl/doc/staatsportret.jpg

HOOFDSTUK 10

- Organigram met de functies die de hoofdpersonen in dit boek in juli 1998 bekleedden. Dit is een vereenvoudigd organigram; sommige Telesalesmedewerkers die voornamelijk overdag werkten, zijn er bij voorbeeld niet in opgenomen.
- Achtergrondafbeelding van het voormalige hoofdkantoor van Casema in Delft. Bron: Google Street View. Gedesaturiseerd en vervaaagd.
- Achtergrondafbeelding van het hoofdkwartier van de Militaire Inlichtingendienst (MID) in Den Haag. Bron: Google Street View. De 3D-afbeelding is verkregen van de website op 18 februari 2024. Gedesaturiseerd en vervaaagd.
URL: maps.app.goo.gl/91x2HNABmk57Nhcv6
- Militair insigne van commodore Jo Vandeweijer. Bron: JrPol, glicenseerd onder CC BY-SA 3.0.
URL: commons.wikimedia.org/wiki/File:Nl-luchtmacht-commodore.svg

- Militair insigne van driesterrengeneraal Ad Van Baal. Bron: JrPol, gicenseerd onder CC BY-SA 3.0.

URL: commons.wikimedia.org/wiki/File:Nl-landmacht-luitenant_generaal.svg

- Foto van minister Frank de Grave, 13 april 2001. Bron: Koninklijke Marine. Bijgesneden en deels gesaturiseerd.

URL: [commons.wikimedia.org/wiki/File:Korpscommandant_Klop_en_de_minister_van_Defensie_Frank_de_Grave_nemen_op_de_Coolsingel_in_Rotterdam_het_d%C3%A9file_af_van_\(oud\)_mariniers_vanwege_de_335ste_verjaardag_van_het_Korps_Mariniers.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Korpscommandant_Klop_en_de_minister_van_Defensie_Frank_de_Grave_nemen_op_de_Coolsingel_in_Rotterdam_het_d%C3%A9file_af_van_(oud)_mariniers_vanwege_de_335ste_verjaardag_van_het_Korps_Mariniers.jpg)

HOOFDSTUK 11

- Wapen van de MIVD. Bron: Ministerie van Defensie. Deels gesaturiseerd.

URL: defensie.nl/onderwerpen/emblemen/overige-organisatie-onderdelen/militaire-inlichtingen--en-veiligheidsdienst-mivd

- Foto van Generaal Ad van Baal, 20 januari 2008. Bron: Ministerie van Defensie. Bijgesneden en deels gesaturiseerd.
- Herdenkingscentrum Srebrenica, 15 september 2014. Bron: eigen foto. Deels gesaturiseerd.

URL: dedoofpotgeneraal.nl/doc/srebrenica.jpg

HOOFDSTUK 13

- 3D-mockup van de eerste druk van *De doofpotgeneraal*.

URL: dedoofpotgeneraal.nl/doc/eerstedruk.jpg

HOOFDSTUK 17

- Voorpagina van Macedonisch dagblad *Dnevnik*, 28 december 2015. Deels gesaturiseerd.

URL: dedoofpotgeneraal.nl/doc/dnevnik.jpg

HOOFDSTUK 19

- Eerste pagina van het arrest van het Gerechtshof Den Haag van 16 april 2016. De naam 'Moniek' is verwijderd.

URL: deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:GHDHA:2016:870

- 3D-mockup van *Srebrenica: De Schuldigen*, van Charlef Brantz.

URL: bol.com/nl/nl/p/srebrenica-de-schuldigen/9300000005322337/

- Beeld uit tv-item van de beraadslagingen van de Tweede Kamer-

commissie voor Defensie op 14 september 2017. Uit de uitzending op de vroege avond van *Hart van Nederland*, 14 september 2017. Bron: SBS6. Bijgesneden en deels gedesaturiseerd.

AANBEVELINGEN

- Foto van Sadet Karabulut. Bron: Bas Stoffelsen van de SP. Gelicenteerd onder CC BY-SA 3.0. Bijgesneden en achtergrond verwijderd.
- Foto van Harry van Bommel. Bron: Govert de Roos, SP. Gelicenteerd onder CC BY-SA 3.0. Bijgesneden en achtergrond verwijderd.
- Foto van Bram van Ojik. Bron: Landelijk bureau GroenLinks. Bijgesneden en achtergrond verwijderd.
- Foto van Roel van Duijn. Bron: Rob Mieremet. Bijgesneden, licht ingekleurd met AI en achtergrond verwijderd.
- Foto van Willem Middelkoop. Bron: Govert de Roos van wikiportret. Gelicenteerd onder CC BY-SA 3.0. Bijgesneden en achtergrond verwijderd.

URL: commons.wikimedia.org/wiki/File:Willem-middelkoop-1333728464.jpg

- Foto van Brenno de Winter. Bron: John Melskens. Bijgesneden en achtergrond verwijderd.

URL: flickr.com/photos/johnmelskens/

- Foto van Roger Vleugels. Bron: Jay Achterberg. Bijgesneden en achtergrond verwijderd.
- Foto van Chris van der Heijden. Bron: Sara van der Heijden van wikiportret. Gelicenteerd onder CC BY-SA 3.0. Bijgesneden en achtergrond verwijderd.

URL: commons.wikimedia.org/wiki/File:Chris-van-der-heijden-1363540485.jpg

- Foto van Jehanne van Woerkom. Bron: Jay Achterberg.
- Pictogrammen van zakenman en leraar. Gelicenteerd onder CC BY-SA 3.0. Bijgesneden.

BRON-URL's: freepik.com from flaticon.com

- Foto van Victor van Wulfen. Bron: Gabriëls fotografie en Van Wulfen. Bijgesneden en achtergrond verwijderd.
- Foto van Philip Dröge. Bron: John Melskens. Bijgesneden en achtergrond verwijderd.
- Foto van Roelie Post. Bron: Roelie Post. Bijgesneden en achtergrond verwijderd.

- Foto van Arnold Karskens. Bron: wikipортрет. Gelicenseerd onder CC BY-SA 3.0. Bijgesneden en achtergrond verwijderd.
URL: nl.wikipedia.org/wiki/Bestand:Arnold_Karskens.jpg
- Foto van Mirsada Čolaković. Bron: Ambassade van Bosnië en Herzegovina in Den Haag. Bijgesneden en achtergrond verwijderd.
- Foto van Metje Blaak. Bron: Jay Achterberg. Bijgesneden, licht gedraaid en achtergrond verwijderd.
- Foto van Caspar ten Dam. Bron: Caspar ten Dam. Bijgesneden, licht ingekleurd met AI en achtergrond verwijderd.
- Foto van Jolies Heij. Bron: Jolies Heij. Bijgesneden, licht ingekleurd en achtergrond verwijderd.
- Foto van Hans Laroës. Bron: Beeld en Geluid. Gelicenseerd onder cc BY-SA 3.0. Bijgesneden en achtergrond verwijderd.
URL: wiki.beeldengeluid.nl/index.php/Bestand:HansLaroës.png
- Foto van Remko de Bruijne. Bron: Remko de Bruijne. Bijgesneden en achtergrond verwijderd.
- Pictogrammen en logo's van verschillende media en organisaties.

Personenregister

A

- Aalbersberg, Pieter-Jaap
(terreurbestrijder) • [210](#), [212](#)
- Aaron, Marvin
(onderzoeker) • [144](#)
- Angela (gefingeerde naam) • [19](#),
[20](#), [23](#), [38](#), [39](#), [69](#), [114](#)
- Anita (onruststoker) • [158](#)
- Anna (gefingeerde naam) • [18](#), [21](#),
[45](#), [47](#), [50](#), [51](#), [53](#), [63](#), [64](#), [81](#), [99](#),
[104](#), [114](#)
- Annink, Ton
(secretaris-generaal) • [134](#)
- Arib, Khadija
(Kamervoorzitter) • [203](#), [206](#)

B

- Baal, Ad van (generaal) • [20](#), [26](#),
[27](#), [43](#), [46](#), [74](#), [76](#), [79](#), [82](#), [92](#),
[111](#)–[113](#), [115](#), [122](#)–[135](#), [141](#),
[146](#), [159](#)–[161](#), [186](#), [191](#), [192](#),
[197](#), [199](#), [200](#), [206](#)
- Bakker, Bert (Kamerlid) • [191](#)
- Bakker, Marco (journalist) • [9](#)
- Barth, Dirk (secretaris-
generaal) • [61](#), [62](#), [67](#), [102](#), [115](#),
[121](#), [165](#), [199](#)
- Beatrix (koningin) • [13](#), [62](#), [70](#), [71](#),
[105](#), [108](#), [124](#)
- Beelaard, Ben (advocaat) • [122](#)
- Beezemer, E.M. (psycholoog) • [50](#)
- Bel, Dirk van der
(justitieofficier) • [148](#)
- Bernhard (prins) • [87](#)
- Bertholee, Rob
(inlichtingenhoofd) • [145](#)
- Bijleveld-Schouten, Ank
(minister) • [207](#)–[211](#)
- Blaak, Metje (auteur) • [10](#), [220](#)
- Bleumink (overste) • [68](#)
- Blok, Peter (rechter) • [180](#)–[182](#),
[184](#), [190](#), [191](#)
- Böhler, Britta (senator) • [134](#)
- Bommel, Harry van
(Kamerlid) • [10](#), [164](#), [191](#), [217](#)
- Borgman, Coen (uitgever) • [135](#),
[144](#), [152](#)–[155](#), [158](#), [161](#), [175](#)
- Born, Jan (journalist) • [192](#), [219](#)
- Bosch, Jan van de
(afdelingshoofd) • [198](#)
- Bosgraaf, Ruud
(persvoorlichter) • [149](#)
- Božinovska, Žana
(journalist) • [173](#)
- Brantz, Charlef (kolonel) • [10](#), [145](#),
[146](#), [151](#), [156](#), [164](#), [200](#), [219](#)
- Breemen, Henk van den
(generaal) • [132](#), [133](#)
- Bruijne, Remko de
(veteraan) • [150](#), [199](#), [208](#), [221](#)
- Buurma, J.J. (jurist) • [202](#)

Burg, H.J.M. (rechter) • [181](#), [182](#),
[184](#), [190](#), [191](#)

C

Čolaković, Mirsada

(ambassadeur) • [219](#)

Couzy, Hans (generaal) • [27](#)

D

Dam, Caspar ten

(conflictanalist) • [10](#), [174](#), [193](#),
[220](#)

Deetman, Wim

(burgemeester) • [71](#), [97](#), [105](#),
[154](#), [157](#)

Diana (prinses) • [119](#)

Dijkhoff, Klaas (minister) • [206](#),
[207](#)

Diponegoro (prins) • [16](#)

Docters van Leeuwen, Arthur
(inlichtingenhoofd) • [98](#), [106](#)

Dröge, Philip (journalist) • [144](#),
[192](#), [196](#), [219](#)

Duijn, Roel van (politicus) • [217](#)

Dulek-Schermers, G.

(rechter) • [181](#), [182](#), [184](#), [190](#),
[191](#), [203](#)

Dulm, Jan van (commandeur) • [45](#)

Duraković, Ćamil (politicus) • [204](#)

E

Eichelsheim, Onno

(generaal) • [203](#)

Erkelens, Frans Jr.

(kunstschilder) • [10](#), [15](#), [16](#), [37](#),
[43](#)–[45](#), [52](#), [62](#), [86](#)–[88](#), [96](#), [97](#), [99](#),
[100](#), [120](#), [121](#), [158](#), [162](#), [169](#), [209](#)

Erkelens, Frans Sr. (kolonel) • [5](#),
[12](#), [13](#), [16](#), [37](#), [141](#)

Erkelens-Verkroost, Norma
(tante) • [121](#)

F

Fernhout, Roel

(ombudsman) • [69](#)–[71](#), [179](#)

G

Gassen, Van (overste) • [122](#)

Gend, Stef van
(hoofdofficier) • [66](#), [68](#), [97](#),
[105](#), [118](#)

Gerritsen, Marco (advocaat) • [10](#),
[145](#), [151](#), [155](#), [161](#), [192](#), [204](#), [222](#)

Gerrits, Pepijn (directeur) • [149](#)

Geval, Ronald (veteraan) • [151](#)

Grapperhaus, Ferdinand
(minister) • [211](#), [212](#)

Grave, Frank de (minister) • [59](#),
[62](#), [64](#), [67](#), [69](#), [84](#), [92](#), [102](#), [103](#),
[112](#), [115](#), [117](#), [125](#), [130](#), [133](#),
[136](#), [165](#), [177](#), [179](#), [199](#), [207](#)

Griensven, Hans van
(generaal) • [199](#)

Groenendaal, Jurian van
(advocaat) • [10](#), [164](#)–[185](#), [191](#),
[196](#)

Groeneveld-Stubbe, M.E.
(rechter) • [165](#)–[171](#), [175](#)

H

Hadrović, Omer Edo

(producent) • [204](#)

Hamaken (luitenant-ter-zee) • [12](#),
[36](#), [86](#), [140](#)

Hartogs (gefingeerde naam) • 52, 55, 56, 64, 66, 77, 81, 99, 113, 114
Heijden, Chris van der (historicus) • 218
Heij, Jolies (dichter) • 10, 220
Hennis-Plasschaert, Jeanine (minister) • 137, 141, 145, 163, 179, 192, 197, 202–204
Hoof, Henk van (staatssecretaris) • 177
Huisjes, Bert (journalist) • 116
Husejnović, Alosman (journalist) • 173

I

Idsinga, S.W. van (schout-bij-nacht) • 65, 126
Ina (dekmantelnaam) • 18–26, 29–31, 38–46, 54, 55, 68, 69, 74–84, 96, 99, 102, 103, 106, 111, 114, 122–124, 127–132, 134, 146, 206
Irene (gefingeerde naam) • 69, 81, 82, 114
Irene (prinses) • 15, 100

J

Jan (agent) • 36, 38–40, 54, 55, 78, 80, 114, 116
Janvier, Bernard (generaal) • 132
Jasper (gefingeerde naam) • 51–55, 61–66, 68, 69, 77, 78, 81–84, 99, 101, 107, 114, 131, 162, 166, 176, 178
Jinek, Eva (journalist) • 158
Julia (gefingeerde naam) • 18, 22, 41, 54, 78, 114

Juliana (prinses) • 15

K

Kaaks, Matthijs (advocaat) • 164
Kaptein, A.J.M. (advocaat-generaal) • 121
Karabulut, Sadet (Kamerlid) • 204, 217
Karremans, Thom (commandant) • 146
Karskens, Arnold (journalist) • 219
Klep, Christ (historicus) • 10, 218
Knoop, Ian (impresario) • 10
Knoop (kolonel) • 122
Kock, Cor de (fotograaf) • 112, 116
Kok, Wim (premier) • 112
Koster, Eelco (luitenant) • 28, 113
Krikke, Klaas Arjen (advocaat) • 151
Kruithoed, L.K.S. (psycholoog) • 57
Kurić, Dzevad (journalist) • 10, 221

L

Lancee, René (politiechef) • 106
Lardenoye, Fred (journalist) • 159
Laroes, Hans (journalist) • 171, 192, 197, 214–216, 220
LeesKost (blog) • 223
Lessing, Gotthold Ephraim (auteur) • 143
Linden, Frénk van der (journalist) • 192
Lisa (gefingeerde naam) • 40, 104, 114
Lourents, T.G.F. (jurist) • 153–156

Lucas (gefingeerde naam) • 65,
66, 68, 73–86, 90–106, 119–122,
128, 131, 135, 198

Luurs (overste) • 122

Luyendijk, Joris (journalist) • 192

M

Maat, Dave (veteraan) • 149

Malkevitsj, Alexander
(adviseur) • 209

Mark (gefingeerde naam) • 41, 69,
81–84, 106, 114, 171

Marlies (gefingeerde naam) • 21,
25, 45, 69, 78, 79, 114

Mata Hari (danseres) • 182

Melskens, John (fotograaf) • 9

Middelkoop, Willem
(auteur) • 217

Mikkers, Tom (auteur) • 10

Milošević, Slobodan
(president) • 119

Moniek (gefingeerde naam) • 18,
22–27, 29–66, 74–84, 91, 94,
96–99, 101–103, 105, 110, 111,
114, 116, 118, 119, 121, 122,
125, 131, 132, 134–136, 141,
152–192, 200, 215

Monsma, Esther
(journalist) • 204, 206

N

Nathan (gefingeerde naam) • 39,
40, 79

Navrátilová, Martina
(tennisser) • 22, 96

Nietzsche, Friedrich
(filosoof) • 108

Nuhanović, Hasan (tolk) • 134

Nuis, Aad (staatssecretaris) • 58

O

Ojik, Bram van (Kamerlid) • 217

Oosting, Marten
(ombudsman) • 59–61, 64, 65,
69, 91, 101, 102, 126, 136, 153

Oostveen, Berend (adjudant) • 151

Orwell, George (auteur) • 172

P

Paulides, Ben (onderzoeker) • 202

Piters, Karin (journalist) • 58

Plame, Valerie (agent) • 136

Plasterk, Ronald (minister) • 137,
144, 145, 213

Poetin, Vladimir (president) • 209

Poland, Toontje (kolonel) • 16

Pollé, F. (generaal) • 146

Pol, P. van der (psycholoog) • 14,
15, 63, 92, 93, 109

Post, Roelie (klokkenluider) • 219

Praag, René van (journalist) • 181,
183

Preece, Robert (copywriter) • 136

Pronk, Jan (minister) • 112, 138,
156, 191

R

Rave (adjudant) • 60, 152

Ribić, Naida (journalist) • 204

Ridder, Paul de (uitgever) • 135

Rushdie, Salman (auteur) • 211

Rutte, Mark (premier) • 202

Rutten, Ron (luitenant) • 27, 68,
113, 145, 150, 151, 184, 198, 200

Ruyter, De (majoor) • 60, 67, 68,
101, 115, 121, 135, 152, 165, 170

S

- Sander (gefingeerde naam) • 50, 63, 79
Scharn, Gerard (schrijver) • 221
Schets, Peter-Paul
(zaakbehandelaar) • 65, 66, 69
Schoonhoven, Silvan
(journalist) • 144, 160, 172, 192
Slingelandt, Rik baron van
(bankier) • 220
Sluijs, Simon van der
(advocaat) • 10, 145, 155, 196, 204, 222
Snowden, Edward
(klokkenluider) • 11
Soekarno (president) • 90, 91
Soest, Arnoud van (journalist) • 9
Spijkers, Fred (analist) • 58, 106, 135, 149, 177
Spong, Gerard (advocaat) • 53, 66, 67, 101, 102, 105, 118
Sprik, Lenneke
(docent-onderzoeker) • 220
Stam, Jeroen (auteur) • 10
Steege, Job ter (recensent) • 199
Straten, Wouter van (kapitein-ter-zee) • 32, 61, 115, 165, 167, 182
Streisand, Barbra (zangeres) • 174
Strijbosch, P. (psycholoog) • 14, 63, 92, 93

T

- Teiwes, A. (inspecteur) • 70
Thunnissen, Ramon
(advocaat) • 161–183, 191
Tomlinson, Richard (agent) • 120
Traa, Maarten van (Kamerlid) • 98

V

- Vaatstra, Marianne
(slachtoffer) • 182
Valk, Gerrit (Kamerlid) • 58, 99, 100
Vandeput, Steven (minister) • 208
Vandeweijer, Jo (generaal) • 36, 52, 53, 67, 86, 102, 103, 115, 177
Vleugels, Roger (jurist) • 196, 218
Voorhoeve, Joris (minister) • 116
Vries, De (rechter) • 119, 121
Vries, Klaas de (minister) • 72

W

- Wagenaar, H.T.
(kapitein-ter-zee) • 125
Wagenaar, Olav
(woordvoerder) • 156
Wiarda, Jan (korpschef) • 70, 97, 105
Wielinga, R. (chef-staf) • 59, 67, 71, 84, 102, 103, 115, 121
Wilhelmina (koningin) • 13
Winter, Brenno de
(journalist) • 144, 156–158, 161, 173, 192, 218
Wladimiross, Anousja
(advocaat) • 118, 119, 122
Wladimiross, Michail
(advocaat) • 118, 119
Woerkom, Jehanne van
(auteur) • 10, 196, 218, 252
Wulfen, Victor van (vlieger) • 206, 218
Wynne, Michael (filosoof) • 10

Z

- Zijl, Kenneth van
(journalist) • [192](#)
- Zutphen, Reinier van
(ombudsman) • [200–202](#)
- Zwaan, Derk (veteraan) • [10](#),
[146–149](#), [163](#), [189](#)
- Zwitser, Tom (uitgever) • [192](#), [197](#),
[198](#)
- Zwol, Richard van (secretaris-
generaal) • [144](#), [145](#)

Synopses

De non-fictiethriller die spionnen ontmaskert en een sinistere operatie blootlegt die Nederlands falen in Srebrenica moet verdoezelen

The tell-all blowing the cover of spies and revealing a sinister plot to obscure the Dutch failure in Srebrenica

Нехудожественный триллер, в котором разоблачаются шпионы и раскрывается зловещая операция, призванная скрыть провал голландцев в Сребренице

Ein enthüllender Tatsachenthriller, der Spione entlarvt und eine finstere Intrige zur Vertuschung des niederländischen Versagens in Srebrenica aufdeckt

Knjiga raskrinkavajući špijune i otkrivajući zlokobnu zavjeru da se prikrije holandski neuspjeh u Srebrenici

NEDERLANDSE SYNOPSIS

De doofpotgeneraal

Aan het werk bij de helpdesk van kabelexploitant Casema kon ik me niet voorstellen dat ik verstrikt zou raken in een spionageschandaal. Een militaire geheime dienst die een interne machtsstrijd voert binnen een particulier bedrijf? – dat was ondenkbaar voor mij. Toch was dat precies wat er gebeurde. Pas later besefte ik wat er allemaal achter zat. Ik schreef mijn ervaringen op in non-fictiethriller De doofpotgeneraal.

Vanaf 8 juni 1998 werk ik via een uitzendbureau bij Casema in Delft, waar ik internetklanten van dienst ben. Mijn ambitie is echter om mijn land te dienen. Wanneer ik solliciteer naar de functie van aspirant-mariniersofficier, complimenteren militaire psychologen mij met mijn ruime werk- en levenservaring. Ze wijzen mij echter af aangezien mijn karakter wordt beoordeeld als ‘te sterk om te worden gebroken’.

Begin juli komen twee uitzendkrachten van een concurrerend uitzendbureau op mijn afdeling werken. Beiden zijn gerelateerd aan de krijgsmacht:

Moniek (34) onthult aan iedereen dat ze naast haar tijdelijke baan werkt voor de Militaire Inlichtingendienst (MID). Ze klaagt openlijk over de MID en is vooral kritisch over het achterhouden van het beruchte fotolletje van Srebrenica, dat in 1995 het falen van de vredestroepen van ons leger in beeld bracht. Moniek dringt er bij mij op aan dit schandaal te volgen. Volgens haar zijn sommige militairen vastbesloten publicatie van de foto's te voorkomen. Toch verzetten zij en haar baas – een onverschrokken marinierskolonel – zich tegen deze doofpotaffaire, een bewonderenswaardige houding.

Ina (middelbare leeftijd) is afstandelijker. Na een verspreking over haar man, schrikt ze als ik naar zijn naam en militaire functie vraag. Ina houdt zich stil. Als ze op een dag met Moniek over de liefde van haar leven praat, noemt ze hem echter ‘mijn Ad’. Ook hoor ik Ina een keer de

telefoon opnemen met ‘Van Baal’ in plaats van haar meisjesnaam, waar-na ze zich uitvoerig verontschuldigt.

Op 8 juli vertelt mijn supervisor me dat ze haar personeelspas kwijt is. Ze vindt het moeilijk te geloven, maar vermoedt dat het pasje is gesto-len door Ina.

Een paar dagen later, als Moniek er niet is, wordt haar ongewone baan ter sprake gebracht. Ik zeg schertsend: ‘Zij is een spion!’ Hoewel alleen bedoeld als grap, over Moniek, versteent Ina alsof zij degene is die wordt ontmaskerd. Vanwege mijn wantrouwen besluit ik hierop Ina op een gegeven moment te besluipen als ze aan haar bureau zit. Over haar schouder zie ik haar notities maken van Monieks opmerkingen over het filmrolletje van Srebrenica. Ik ben totaal verbijsterd.

Als Moniek en ik onze carrières bespreken tijdens onze eerste gezam-enlijke pauze op 14 juli, biedt ze me een baan aan als analist bij de MID. Ik zou er worden aangesteld om rapporten op te stellen over de inzet van onze strijdkrachten. Moniek is er zeker van dat ik de verschillende con-flictpartijen goed kan beschrijven.

De volgende dag worden Moniek en ik opgeschrikt door cameraflit-sen. Ina vertrok net naar het toilet, als een indringer foto’s van ons schiet terwijl we aan onze bureaus zitten. Daarna vlucht de spion in een auto bestuurd door een handlanger. Iedereen is geschokt – de politie wordt ge-beld. De indringer moet een personeelspas hebben gebruikt, aangezien hij ons pand binnendrong zonder het alarm te activeren. Maar waarom? Er worden geen bedrijfsgeheimen op onze verdieping bewaard. En waar-om had de vluchtauto een nummerbord dat nergens staat geregistreerd?

Ik beëindig mijn tijdelijke baan – Moniek en Ina’s uitzendbureau is goedkoper – en begin te daten met Jasper (21), een oud-collega. Hij ver-telt me dat Moniek tijdens het werk bij Casema huilend klaagt dat het hoofd van de MID haar inlichtingenbaas heeft ontslagen en ook zij Defen-sie zal verlaten.

Bezorgd over de intriges schrijf ik de nationale ombudsman aan, die op zijn beurt de minister van Defensie om opheldering vraagt over wat er is gebeurd. Vervolgens wordt een MID-rapport gepubliceerd waarin Moniek bevestigt dat ze heeft geprobeerd mij te rekruteren voor de MID. Hierin beweert ze echter tevens dat ik ‘volledig gestoord’ ben en bij Case-ma ben ontslagen wegens ‘wangedrag’. De vraag rijst wíe hier gestoord is. Feit is dat zowel mijn uitzendbureau als Casema mij een aanbevelings-brief aangaande de uitzendbaan zenden.

Intussen legt een hooggeplaatste functionaris van de Binnenlandse Veiligheidsdienst (BVD), via een wederzijdse vriend, de intriges uit:

Bij het solliciteren naar een mariniersfunctie werd mijn achtergrond nagetrokken en kwam mijn verleden als mannelijke escort naar boven. De psychologen moesten me daarom afwimpelen en een legale uitweg vinden: vandaar het surrealistiche afwijzingsexcuus. Niettemin werd mijn werk- en levenservaring als nuttig beschouwd door de inlichtingensector. In navolging van de BVD, die mij in 1992 had gevraagd diplomaten seksueel te gerieven, achtte nu de MID het wenselijk mij te benaderen.

Moniek werd hierop bij Casema ingezet om mij te rekruteren. Dit was echter voornamelijk een list om haar in de val te lokken; het zou makkelijker zijn geweest om mij gewoon te bellen. Ina werd namelijk ingeschakeld om ter observatie van Moniek eveneens bij ons te infiltreren, zogezegd omdat er grote twijfels waren gerezen over Monieks functioneren als undercoveragent.

Wat Ina betreft, ze had geen enkele ervaring als spion. Niettemin werd ze voor deze klus aangesteld door haar hooggeplaatste man, die verantwoordelijk was voor het plot. Al snel compromitteerde Ina zich met het stelen van de toegangskaart voor de inbraak en het noteren van Monieks schendingen van staatsgeheimen. Maar toch slaagde de familie-operatie. Ina's aantekeningen en de foto's van de indringer, die Monieks omstreden infiltratie bewijzen, werden gebruikt om Moniek en haar baas onder druk te zetten om de MID te verlaten. Het interne verzet tegen

De genocide van Srebrenica en het beruchte fotorolletje

Tijdens de Bosnische Oorlog (1992–1995) verklaarden de Verenigde Naties de stad Srebrenica een veilig gebied voor moslims. Een Nederlands landmachtbataljon kreeg de taak deze enclave te beschermen. Niettemin werd de stad ingenomen door Servische troepen. De Nederlanders boden nauwelijks weerstand.

Na de val van Srebrenica deporteerden de Serviërs alle moslims uit de enclave en vermoorden ze meer dan achtduizend moslimmannen en -jongens. De Nederlandse bevelhebbers verantwoordelijk voor hun bescherming waren generals Hans Couzy en Ad van Baal. Op het beruchte fotorolletje van Srebrenica staan foto's van Servische oorlogsmisdaden alsmede van Nederlandse soldaten die helpen bij de deportatie. Dit rolletje werd verdonkermaand door onze krijgsmacht.

de Srebrenica-doofpot werd onschadelijk gemaakt, terwijl Moniek vermoedde dat ik haar had verraden.

In juni 1999 schrijf ik de hoofdofficier van justitie aan over het valse MID-rapport, dat is uitgevaardigd door de minister van Defensie. Het hoofd MID en zijn plaatsvervanger worden twee weken later ontslagen door de minister. Desondanks publiceert de nationale ombudsman de ministeriële laster in zijn online beoordeling van de zaak, zonder deze ooit te hebben gecontroleerd. Hij negeert de door mij aangeleverde bewijzen en laat het lijken alsof er geen intriges hebben plaatsgevonden.

Daarnaast worden er ook andere verstoringsmaatregelen genomen om te proberen mij het zwijgen op te leggen: Eerder had Moniek Jasper bevolen mij niet meer te zien – hij schreef hierover getuigenissen die de MID in verlegenheid brachten. Een voorbeeld van een verontrustendere list betreft een uitnodiging om Parijs te bezoeken. De BVD-functionaris waarschuwt mij dat de Franse militaire geheime dienst DGSE voornemens is mij op verzoek van de MID achter de tralies te zetten. Het plan is mij te laten opdraaien voor internationale drugshandel tijdens mijn treinreis.

Niets van dit alles wordt nader onderzocht, ook niet na een interventie van Hare Majesteit koningin Beatrix op mijn verzoek. Het nationaal belang weegt zwaarder dan het jouwe, legt mijn BVD-contact uit.

Omdat de leger top hem blijft misleiden, besluit de minister van Defensie in april 2002 zijn functie neer te leggen. Vervolgens neemt de hele regering ontslag vanwege de genocide van Srebrenica. De bevelhebber der landstrijdkrachten generaal Ad van Baal treedt ook af. Hij staat afgebeeld op de voorpagina van het *Algemeen Dagblad* met de bijnaam ‘De doofpotgeneraal’. Aan zijn zijde staat zijn liefhebbende vrouw; ik herken haar angstige gezicht – het is Ina.

Een jaar later wordt Van Baal stilletjes gerehabiliteerd en benoemd tot inspecteur-generaal der krijgsmacht. Omdat ik me al lang afvraag met welk karakter je het tot generaal schopt, daag ik Van Baal uit in zijn nieuwe baan. Ik verzoek hem deze zaak op te lossen, die begon met het bevel om de personeelspas van mijn supervisor te stelen. En eindigde met het tot zwijgen brengen van critici van deze doofpotaffaire waarin foto’s van zijn troepen de op handen zijnde genocide bewijzen. Van Baal reageert – net als in Srebrenica – door zijn verantwoordelijkheid te ontlopen. Hij verwijst mij naar de minister van Defensie, die ik in maart 2014 een voorpublicatie van *De doofpotgeneraal* aanbied.

Mijn conclusie: Het verduisteren van bewijzen van oorlogsmisdaden schaadt de internationale rechtsorde en de rechtsstaat van ons land. De krijgsmacht heeft mij indertijd benaderd om inlichtingenrapporten te schrijven waarin betrokken conflictpartijen worden beschreven. In het nationaal belang geef ik hierbij gevolg aan dit verzoek – tot uw dienst!

In juli 2015 brengen de Moeders van Srebrenica het boek in als een van vele getuigenissen in hun miljardenrechtszaak tegen de Nederlandse staat, om het standpunt te ondersteunen dat ons leger medeaansprakelijkheid draagt voor de genocide op hun echtgenoten en zonen, en foto's heeft verdoezeld die dit bewijzen.

Een maand later beweert Van Baal dat *De doofpotgeneraal* deels gebaseerd is op fantasie, zonder deze beschuldiging te onderbouwen. Ook wordt er geen enkel bewijs overlegd als Moniek mij aanklaagt wegens laster. Toch verbiedt een rechter het boek – hoewel ze toegeeft het niet geheel te hebben gelezen – en wordt mij een spreekverbod opgelegd. Het is mij verboden om nog langer te spreken over dit schandaal en dus een deel van mijn eigen leven, op straffe van een boete tot honderdduizend euro.

Onverschrokken ga ik in beroep tegen het censuurveronnis. Met tientallen bewijsstukken win ik de zaak op alle punten. Het Gerechtshof Den Haag oordeelt dat aan de nauwkeurigheid van het boek niet getwijfeld hoeft te worden en bevestigt het belang ervan voor het publieke debat over Srebrenica. Aangezien uitgebreide publiciteit vaak bescherming betekent voor klokkenluiders, juich ik het ook toe dat over deze overwinning voor de persvrijheid wereldwijd wordt bericht.

De doofpotgeneraal wordt in september 2016 opnieuw gepubliceerd – ditmaal met nieuwe hoofdstukken over mijn queeste voor waarheid en gerechtigheid. Een derde geactualiseerde druk volgt in april 2022 en een Engelse vertaling in april 2024.

Om juridische redenen wordt de fictieve naam Moniek hier gebruikt voor de rekruterende agent, terwijl ik mijn vroegere minnaar Jasper noem om hem te beschermen. Zie voor meer informatie over het boek: dedoofpotgeneraal.nl. Zo is het volledige boek gratis beschikbaar op: dedoofpotgeneraal.nl/boek.pdf.

ENGLISH SYNOPSIS

The Cover-up General

While working at a helpdesk of cable operator Casema (Delft, The Netherlands), I could not imagine getting entangled in an espionage scandal. Military Intelligence fighting an internal power struggle at a private company? Such was furthest from my mind. But that was exactly what happened. Only later I realised what was behind it all. I wrote down my experiences in non-fiction thriller The Cover-up General.

From 8 June 1998, I am working through a job agency at Casema, servicing internet clients. My ambition, however, is to serve my country. When I apply for a job as marine officer, military psychologists compliment me on my broad work and life experience but reject me as my character is assessed as ‘too strong to be broken.’

In early July, two temporary employees from a rival job agency enter the department at Casema. Both are linked to the Dutch Armed Forces:

Monica (34) reveals to everyone that besides her temporary job, she works for Dutch military secret service MID. Complaining openly about the MID, she is especially critical of the suppression of a notorious photographic film, which captures the failure of our army’s peacekeeping forces in the Bosnian town Srebrenica, in 1995. Monica urges me to follow this scandal. According to her, some people in the military are determined to prevent the photos from being published. Yet, she and her boss – a brave Marine colonel – are opposing this cover-up, an admirable stance.

Ina (middle-aged) is more aloof. After a slip of the tongue about her husband, it terrifies her when I inquire after his name and military job. Ina keeps quiet. Yet chatting one day with Monica about the love of her life, she calls him ‘My Ad.’ Also, I overhear Ina answer the phone once, saying ‘Van Baal’ instead of her maiden name – she then apologises profusely.

On 8 July, my supervisor tells me her staff card is missing. She finds it

hard to believe but suspects the card was stolen by Ina.

A few days later, when Monica is not around, her unusual job is brought up. In jest, I remark: ‘She is a spy!’ Although solely intended as a joke, about Monica, Ina freezes as if she is the one being unmasked. Distrusting Ina, I decide to sneak up on her one moment, while she is at her desk. Peering over her shoulder, I see Ina writing notes about Monica’s remarks on the Srebrenica photo roll. I am totally perplexed.

Discussing our careers at our first joint break on 14 July, Monica offers me a job at the MID as an analyst. I would be tasked with writing reports for deploying our Armed Forces. Monica is certain I would be quite skilled at describing various conflicts.

The next day, Monica and I are startled by camera flashes. Ina just left for the toilet when an intruder takes photos of us sitting at our desks. The spy then flees in a car driven by a henchman. Everyone is shocked – the police are called in. The intruder must have used a staff card as he entered our building without activating the alarm. But why? No company secrets are kept on our floor. And why is the number plate of the escape car not registered anywhere?

I finish my temporary job – Monica and Ina’s job agency is cheaper – and start dating Jasper (21), a former colleague. He informs me that, while at Casema, Monica cries over the dismissal of her intelligence superior by the Head of the MID and that she will leave the military as well.

Concerned about the intrigues, I write to the National Ombudsman who in turn asks the Minister of Defence for clarification on what happened. Subsequently, an MID report is released in which Monica confirms instructing me to join the MID, but she also claims I am ‘completely insane’ and that I was fired at Casema for ‘misbehaviour.’ One wonders *who* is insane here. Fact is both my job agency and Casema send me recommendations regarding my tenure.

Meanwhile, through a mutual friend, a high-ranking official within the Dutch domestic secret service BVD explains the intrigues:

While applying for a job at the Marines, my background was checked, and my past as a male escort surfaced. The psychologists had to reject me because of this and find a legal way out. Hence the surreal excuse for rejecting me. Nevertheless, my work and life experience was regarded as useful by intelligence circles. Following the BVD, which had asked me in 1992 to please diplomats nocturnally, now the MID found it expedient to approach me.

Next, Monica was deployed at Casema to recruit me. This was, however, primarily a ruse to entrap her, as it would have been easier to just call me. Ina was hired to infiltrate as well to observe Monica, as grave doubts had arisen concerning the latter's performance as an undercover agent.

As for Ina, she had no experience as a spy at all. Still, she was assigned to this job by her high-ranking army husband in charge of the set-up. Ina quickly compromised herself by stealing the access card for the break-in and writing notes about Monica's violations of state secrets. Regardless, the family operation succeeded, Ina's notes and the intruder's photos proving Monica's controversial infiltration were used to pressure Monica and her superior to leave the MID. The internal opposition against the Srebrenica cover-up was neutralised, with Monica guessing I betrayed her.

In June 1999, I report to the Chief Public Prosecutor the false MID report, as issued by the Minister of Defence. The Head of the MID and his deputy are dismissed by the Minister just two weeks later. Nonetheless, the National Ombudsman publishes the ministerial libel in his online assessment of the case, without ever having checked it. He ignores the

The Srebrenica genocide and the notorious film roll

During the Bosnian War (1992–95) the United Nations declared the town of Srebrenica a safe area for Bosniaks (Muslims). To a Dutch army battalion fell the role of safekeeping the enclave. Nevertheless, the town was captured by Serbian troops. The Dutch offered hardly any resistance.

After the fall of Srebrenica, the Serbs deported all Bosniaks from the enclave and murdered more than eight thousand Muslim men and boys. The Dutch commanders-in-chief responsible for their protection were Generals Hans Couzy and Ad Van Baal. The notorious Srebrenica film depicts Serbian war crimes as well as Dutch soldiers helping with the deportation of the Bosniaks. These photos were later obscured by the Dutch military.

×Battle of Srebrenica

evidence I provided, making it appear no intrigues took place.

Other disruption measures are also executed to silence me: earlier, Monica had ordered Jasper to stop seeing me – he wrote testimonies to that effect, embarrassing the MID. An example of a more alarming ploy after an intervention from Her Majesty Queen Beatrix at my request. The national interest prevails over yours, explains my BVD contact.

As army top brass continues to deceive him, the Minister of Defence decides to leave office in April 2002. Next, the entire Dutch government resigns over the Srebrenica genocide. The Commander-in-Chief of the concerns an invitation to visit Paris. The BVD official warns me that in order to put me behind bars, French military secret service DGSE is plotting against me, at the behest of the MID. The plan is to frame me for drug trafficking on the international train. None of this is looked into properly, not even

Royal Netherlands Army, General Ad van Baal, also steps down. Nicknamed ‘The Cover-up General,’ he is depicted on the front page of a national daily. At his side is his loving wife; I recognise her frightened face – it is Ina.

Van Baal is quietly rehabilitated a year later, becoming the Armed Forces’ Inspector General. Pondering what character makes a general, I challenge Van Baal in his new-found job. I request he solve this affair, which started with orders to steal my supervisor’s staff card. And ended with silencing critics of the cover-up of photos, taken by his troops, which prove the impending Srebrenica genocide. In reply, Van Baal evades his responsibility – like he did in Srebrenica. He refers me to the Minister of Defence, to whom I send an advance copy of *The Cover-up General* in March 2014.

My conclusion: obscuring evidence of war crimes harms the international legal order and the rule of law of our country. The Armed Forces approached me to write intelligence reports and describe the conflicting parties involved. In the national interest, I hereby comply with this request – at your service!

In July 2015, the Mothers of Srebrenica put forward the book as one of many supporting testimonies in their billion-euro lawsuit against the Dutch State, to help back the notion that our army shares liability in the genocide of their husbands and sons, and obscured photos proving this.

A month later, Van Baal claims *The Cover-up General* is partly based on fantasy, without producing any evidence to substantiate his accusation.

No proof whatsoever is brought forward either when Monica sues me for libel. Still, a judge – while admitting not having read it entirely – bans the book. And issues a gag order as well. I am prohibited to speak any longer on this state scandal and consequently, part of my own life, risking a fine of up to 100,000 euro.

Undeterred, I appeal the censorship verdict. With dozens of supporting documents, I win the case on all counts. The Court of Appeal of The Hague rules the accuracy of the book is not in doubt and affirms its importance for the public debate on Srebrenica. As extensive publicity is often a safeguard for whistle-blowers, it is also significant that this victory for press freedom is being reported worldwide.

September 2016, *The Cover-up General* is published again – this time with new chapters on my quest for truth and justice. A third updated edition is issued in April 2022 and an English translation in April 2024.

Note: For legal reasons, the fictitious name Monica is used here for the recruiter spy. As for my former lover, I have named him Jasper in order to protect him. See thecoverupgeneral.com for more information about the book. Please also note that the complete English translation of the book is available for free at: dedoofpotgeneraal.nl/book.pdf.

РУССКИЙ СИНОПСИС

Генерал сокрытия

Работая в службе технической поддержки кабельного оператора Casema (Делс, Нидерланды), я и представить себе не мог, что окажусь втянутым в шпионский скандал. Военная разведка, которая борется за власть в частной компании? О таком я даже подумать не мог. Однако именно так все и произошло. Только спустя некоторое время я понял, что за всем этим стоит. Я описал свои переживания в научно-популярном триллере „Генерал сокрытия“.

С 8 июня 1998 года я работаю через агентство по трудоустройству в Casema, оказывая поддержку клиентам онлайн. Однако моя цель – служить своей стране. Когда я подал заявку на работу в качестве морского офицера, военные психологи похвалили меня за богатый трудовой и жизненный опыт, однако отказали мне, поскольку сочли мой характер „слишком сильным, чтобы его можно было сломить“.

В начале июля в отдел Casema пришли два временных служащих из конкурирующего агентства по трудоустройству. Оба они имели отношение к голландским вооруженным силам:

Моника (34 года) раскрыла всем, что помимо временной работы она также работает в секретной военной службе Нидерландов (MID). Открыто жалуясь на MID, она особенно критиковала запрет печально известной фотопленки, на которой запечатлен провал миротворческих сил нашей армии в боснийском городе Сребреница в 1995 году. Моника настоятельно просила меня следить за этим инцидентом. По ее словам, некоторые люди в армии решительно настроены не допустить публикации снимков. Однако она и ее начальник – храбрый полковник морской пехоты – выступают против замалчивания, и такая их позиция достойна уважения.

Ина (средних лет) была более отстраненной. После того, как она проговорилась о своем муже, она встревожилась, когда я спросил,

как его зовут и где он служит. Ина молчала. Однако, беседуя однажды с Моникой о любви всей ее жизни, она назвала его „мой Ад“. Кроме того, как-то раз я услышал, как Ина ответила на телефонный звонок, назвав вместо своей девичьей фамилии „Ван Баал“, – после чего она сильно извинялась.

8 июля моя начальница сообщила мне, что ее карта сотрудника пропала. Ей было сложно в это поверить, однако она подозревала, что карту украла именно Ина.

Через несколько дней, когда Моники не было рядом, зашла речь о ее необычной работе. В шутку я сказал: „Она шпионка!“. Хотя это была всего лишь шутка в адрес Моники, Ина замерла, словно ее разоблачили. Испытывая недоверие к Ине, я решил подкрасться к ней в подходящий момент, когда она сидела за своим столом. Заглянув ей через плечо, я увидел, что Ина делает заметки о комментариях Моники к фотоснимкам из Сребреницы. Я был в полном недоумении.

Обсуждая наши работы на первом совместном отдыхе 14 июля, Моника предложила мне работу в MID в качестве аналитика. В мои обязанности входило бы написание отчетов для развертывания наших вооруженных сил. Моника была уверена, что я буду весьма компетентным в описании различных конфликтов.

На следующий день нас с Моникой застали врасплох вспышки фотоаппаратов. Только Ина вышла в туалет, как злоумышленник сфотографировал нас, сидящих за столами. Затем шпион скрылся на машине, за рулем которой сидел его приспешник. Все были в замешательстве, и мы немедленно вызвали полицию. Злоумышленник, по всей видимости, воспользовался карточкой сотрудника, поскольку он смог проникнуть в наше здание, не активировав сигнализацию. Но зачем? На нашем этаже не хранится секретная информация компании. И почему номерной знак скрывшейся машины нигде не зарегистрирован?

Я оставляю временную работу – в агентстве Моники и Ины дешевле – и завожу знакомство с Джаспером (21 год), бывшим коллегой. Он рассказал мне, что, работая в Casema, Моника жаловалась на увольнение её начальника разведки главой MID, и что она также собирается уйти из армии.

Будучи встревоженным этими интригами, я написал Национальному омбудсмену, который, в свою очередь, обратился к министру

обороны за разъяснениями касательно произошедшего. Вскоре выходит отчет МИД, в котором Моника подтверждает, что дала мне распоряжение поступить на службу в МИД, однако утверждает, что я „окончательно спятил“ и что меня уволили из Casema за „плохое поведение“. Возникает вопрос, кто здесь на самом деле спятил. В действительности же, и агентство по трудоустройству, и Casema прислали мне рекомендательные письма касательно моего пребывания на должности. Тем временем один высокопоставленный чиновник из Голландской внутренней секретной службы bvd разъяснил эти интриги:

Когда я устраивался на работу в морскую пехоту, мою биографию проверили, и всплыло мое прошлое в сфере мужского эскорта. Психологам пришлось отказать мне по этой причине и найти правовой выход. Отсюда и столь странное обоснование отклонения моей заявки. Тем не менее мой трудовой и жизненный опыт был сочен полезным для разведки. Вслед за BvD, которые в начале девяностых просили меня ублажать дипломатов по ночам, теперь уже МИД сочла целесообразным обратиться ко мне.

Затем Моника отправилась в Casema, чтобы завербовать меня. Тем не менее это была лишь хитрая уловка, чтобы заманить ее в ловушку, ведь гораздо проще было бы просто позвонить мне. Ину тоже наняли для того, чтобы она внедрилась и наблюдала за Моникой, поскольку возникли серьезные сомнения относительно работы

Геноцид в Сребренице и нашумевшая кинопленка

Во время Боснийской войны (1992–95 гг.) Организация Объединенных Наций объявила город Сребреница безопасной зоной для боснийцев (мусульман). На голландский армейский батальон была возложена обязанность по охране анклава. Тем не менее, город был захвачен сербскими войсками. Голландцы не оказали практически никакого сопротивления.

После падения Сребреницы сербы депортировали всех боснийцев из района и убили более восьми тысяч мусульманских мужчин и мальчиков. Голландскими главнокомандующими, отвечавшими за их защиту, были генералы Ханс Кузи и Ад Ван Баал. В нашумевшем фильме „Сребреница“ запечатлены военные преступления сербов, а также голландские солдаты, помогавшие в депортации боснийцев. В дальнейшем эти фотографии были скрыты голландскими военными.

последней в качестве агента под прикрытием. Что касается Ины, то у нее вообще не было опыта шпионской деятельности. Тем не менее ее назначил на эту работу ее высокопоставленный армейский муженек, отвечавший за обман. Ина быстро скомпрометировала себя, украв карту доступа с целью взлома и написав записки о разглашении Моникой государственной тайны. И тем не менее, семейная операция удалась. Записки Ины и фотографии злоумышленницы, подтверждающие спорное проникновение Моники, были использованы для давления на нее и ее начальника, чтобы заставить их покинуть MID. Внутренняя оппозиция против сокрытия событий в Сребренице была нейтрализована, а Моника догадалась, что я ее предал.

В июне 1999 года я доложил Генеральному прокурору о сфабрикованном отчете MID, опубликованном министром обороны. Всего через две недели министр уволил главу MID и его заместителя. Тем не менее, Национальный омбудсмен публикует министерскую клевету в онлайн-оценке дела, ни разу не проверив ее на достоверность. Он проигнорировал предоставленные мною доказательства, сделав вид, что никаких интриг и не было.

Чтобы заставить меня замолчать, применялись также другие меры воздействия: ранее Моника приказала Джасперу прекратить со мной встречаться – он написал соответствующие показания, поставив тем самым MID в неловкое положение. Еще более опасной уловкой было приглашение посетить Париж. Сотрудник bvd предупредил меня, что для того, чтобы посадить меня за решетку, французская военная секретная служба Dgse по приказу MID готовит мне подставу. План состоял в том, чтобы предъявить мне обвинение в перевозке наркотиков в международном поезде. Ничего из этого не рассматривалось должным образом, даже после вмешательства Ее Высочества королевы Беатрикс по моей просьбе. „Национальные интересы превалируют над вашими“, – объяснил мой знакомый из BvD.

Поскольку армейское командование продолжало обманывать его, министр обороны принял решение покинуть свой пост в апреле 2002 года. Затем все правительство Нидерландов уходит в отставку из-за геноцида в Сребренице. Главнокомандующий Королевской армии Нидерландов генерал Ад ван Баал также ушел в отставку. Получивший прозвище „Генерал Сокрытия“, он попал на

первую полосу государственной газеты. Рядом с ним – его любящая жена; я сразу же узнал ее испуганное лицо – это была Ина.

Через год Ван Баал был по-тихому реабилитирован и стал генеральным инспектором вооруженных сил. Размышая о том, какой характер должен быть у генерала, я бросил вызов Ван Баалу на его новой должности. Я попросил его раскрыть это дело, начавшееся с приказа украсть служебное удостоверение моего начальника. Закончилось это все тем, что он просто заглушил критику в отношении сокрытия фотографий его солдатами, что служит доказательством геноцида в Сребренице. В своем ответе Ван Баал уклонился от ответственности – так же, как он это сделал в Сребренице. Он отправил меня к министру обороны, которому я послал предварительный экземпляр книги *Генерал сокрытия* в марте 2014 года.

Мой вывод: замалчивание доказательств военных преступлений вредит международному правопорядку и верховенству закона в нашей стране. Вооруженные силы обратились ко мне с просьбой написать доклады разведки и рассказать о конфликтующих сторонах. Я исполняю эту просьбу во имя национальных интересов – к вашим услугам!

В июле 2015 года „Матери Сребреницы“ представили эту книгу в качестве одного из многих сопутствующих доказательств в своем иске на миллиард евро против Нидерландов, чтобы подкрепить заявление о том, что наша армия разделяет ответственность за геноцид их мужей и сыновей и скрывает фотографии, доказывающие это.

Месяц спустя Ван Баал заявил, что *Генерал сокрытия* отчасти выдуман, не предоставив при этом никаких доказательств в подтверждение своих обвинений. Не было предъявлено никаких доказательств и тогда, когда Моника подала на меня в суд за клевету. Тем не менее судья, признав, что не прочитал книгу полностью, наложил на нее запрет, а также выдал постановление о запрете передачи информации. Впредь мне было запрещено говорить об этом государственном скандале и, как следствие, о части моей собственной жизни, рискуя получить штраф в сумме до 100 000 евро.

Не теряя надежды, я подал апелляцию касательно постановления о цензуре. Предоставив десятки подтверждающих документов,

я выиграл дело по всем пунктам. Апелляционный суд Гааги постановил, что достоверность книги не вызывает никаких сомнений, и признал ее важную роль в общественной дискуссии о Сребренице. Поскольку широкая огласка часто является гарантией защиты для информаторов, очень важно, чтобы об этой победе в борьбе за свободу прессы узнали во всем мире.

В сентябре 2016 года *Генерал сокрытия* снова выходит в свет – на этот раз с новыми главами о поисках мною правды и справедливости. Третье, обновленное издание выйдет в апреле 2022 года, а перевод на английский язык – в апреле 2024 года.

Примечание: по юридическим соображениям для шпиона-вербовщика здесь используется вымышленное имя Моника. Что касается моего бывшего любовника, то я дал ему имя Джаспер, чтобы защитить его.

DEUTSCHE SYNOPSIS

Der Cover-up-General

Ich konnte mir nicht vorstellen, während meiner Beschäftigung bei einem Helpdesk des niederländischen Kabelbetreibers Casema in einen Spionage-skandal verwickelt zu werden. Der niederländische Militärgeheimdienst im internen Machtkampf innerhalb einer privaten Firma? Das war undenkbar. Aber genau das ist passiert. Erst später wurde mir klar, was hinter dem Ganzen steckte. Ich habe meine Erfahrungen im Sachbuch-Thriller Der Cover-up-General niedergeschrieben.

Seit dem 8. Juni 1998 arbeite ich über eine Arbeitsagentur bei Casema in Delft in der Betreuung von Internet-Kunden. Mein Ziel ist es jedoch, meinem Land zu dienen. Bei meiner Bewerbung auf eine Stelle als Marineoffizier beglückwünschen mich die Militärpsychologen zu meiner umfassenden Arbeits- und Lebenserfahrung, lehnen mich jedoch ab, da sie meinen Charakter als „zu stark, um gebrochen zu werden“ bewerten.

Anfang Juli fangen zwei weitere Aushilfskräfte einer konkurrierenden Arbeitsagentur in meiner Abteilung bei Casema an. Beide stehen in direktem Zusammenhang mit dem Militär:

Monika (34) verrät allen, dass sie neben ihrer befristeten Arbeitsstelle für den niederländischen Militärgeheimdienst MID arbeitet. Sie beschwert sich offen über den MID und kritisiert besonders die Unterdrückung eines berüchtigten fotografischen Films, der das Versagen der niederländischen Friedenstruppen in der bosnischen Stadt Srebrenica im Jahr 1995 zeigt. Monika fordert mich auf, diesem Skandal zu folgen. Laut ihr sind einige Militärangehörige fest entschlossen, die Veröffentlichung der Fotos zu verhindern. Dennoch sind sie und ihr Vorgesetzter, ein unerschrockener Marineoberst, gegen diese Vertuschung – eine bewundernswerte Haltung.

Ina (mittleren Alters) ist etwas distanzierter. Nach einem Versprecher über ihren Ehemann reagiert sie ängstlich, wenn ich mich nach seinem

Namen und Militärdienst erkundige. Ina schweigt. Doch eines Tages unterhält sie sich mit Monika über die Liebe ihres Lebens und nennt ihn „mein Ad“. Außerdem höre ich, wie Ina einmal einen Anruf mit „Van Baal“ anstelle ihres Mädchennamens entgegennimmt und sich dann ausgiebig entschuldigt.

Am 8. Juli teilt mir meine Vorgesetzte mit, dass ihre Mitarbeiterkarte abhandengekommen ist. Sie kann es kaum glauben, vermutet jedoch, dass Ina die Karte gestohlen hat.

Ein paar Tage später, als Monika nicht da ist, wird ihr ungewöhnlicher Job angesprochen. Im Scherz sage ich: „Sie ist eine Spionin!“ Obwohl das nur als Witz über Monika gedacht ist, versteinert Ina, als wäre sie diejenige, die entlarvt wurde. Da ich Ina nun misstraue, beschließe ich, mich einmal an sie heranzuschleichen, während sie an ihrem Schreibtisch sitzt. Ich schaue über ihre Schulter und sehe, wie Ina sich Notizen über Monikas Bemerkungen über den Srebrenica-Film macht. Ich bin total verblüfft.

Während unserer ersten gemeinsamen Pause am 14. Juli spreche ich mit Monika über unsere Karrieren, und sie bietet mir eine Stelle als Analytiker beim MID an. Ich würde damit beauftragt, Berichte für Einsätze unserer Streitkräfte zu schreiben. Monika ist sich sicher, dass ich die verschiedenen Konflikte sehr gut beschreiben kann.

Am nächsten Tag werden Monika und ich von Blitzlichtern erschreckt. Ina ist gerade zur Toilette gegangen, als ein Eindringling Fotos von uns an unseren Schreibtischen macht. Der Spion flieht daraufhin in einem Auto, das von einem Komplizen gefahren wird. Alle sind schockiert – die Polizei wird gerufen. Da der Alarm nicht aktiviert wurde, muss der Eindringling beim Betreten unseres Gebäudes eine Mitarbeiterkarte verwendet haben. Aber warum? Auf unserer Etage werden keine Unternehmensgeheimnisse aufbewahrt. Und warum ist das Nummernschild des Fluchtwagens nirgendwo registriert?

Ich beende meine befristete Arbeitsstelle – Monikas und Inas Arbeitsagentur ist billiger – und beginne eine Beziehung mit Jasper (21), einem ehemaligen Kollegen. Er erzählt mir, dass Monika sich während ihrer Arbeit bei Casema über die Entlassung ihres Geheimdienstvorgesetzten durch den MID-Direktor weinend beklagt und das Militär verlassen wird.

Besorgt über die Intrigen schreibe ich an den niederländischen Bürgerbeauftragten, der seinerseits den Verteidigungsminister um Klärung der Ereignisse bittet. Anschließend wird ein MID-Bericht veröffentlicht,

in dem Monika bestätigt, dass sie versucht hat, mich für den MID anzuwerben. Sie behauptet jedoch auch, dass ich „völlig verrückt“ sei und wegen „Fehlverhaltens“ bei Casema entlassen wurde. Man fragt sich nun, wer ist hier verrückt? Tatsache ist jedoch, dass sowohl meine Arbeitsagentur als auch Casema mir ein Empfehlungsschreiben hinsichtlich meiner Beschäftigungszeit ausstellt.

Unterdessen erklärt ein hochrangiger Beamter des niederländischen Geheimdienstes BVD die Intrigen durch einen gemeinsamen Freund:

Während ich mich bei der Marineinfanterie bewarb, wurde mein Hintergrund überprüft und meine Vergangenheit als Callboy aufgedeckt. Die Psychologen mussten mich aus diesem Grund ablehnen und einen legalen Ausweg finden. Daher die surreale Rechtfertigung meiner Ablehnung. Trotzdem wurde meine Arbeits- und Lebenserfahrung vom Geheimdienst als nützlich erachtet. Nach dem BVD, der mich 1992 gebeten hatte, Diplomaten sexuell zu befriedigen, hielt es nun auch der MID für angebracht, mich anzusprechen.

Monika wurde daraufhin bei Casema eingesetzt, um mich anzuwerben. Dies war jedoch in erster Linie ein Trick, um sie selbst in die Falle zu locken; es wäre leichter gewesen, mich einfach anzurufen. Ina wurde eingeschleust und damit beauftragt, Monika zu beobachten, da Zweifel an deren Leistung als Geheimagentin aufgetreten waren.

Ina hatte überhaupt keine Erfahrung als Spionin. Ihr hochrangiger Armee-Ehemann, der für die Intrige verantwortlich war, beauftragte sie jedoch mit diesem Job. Mit dem Diebstahl der Zugangskarte für den Einbruch und ihren Notizen über Monikas Verrat von Staatsgeheimnissen stellte Ina sich jedoch sehr schnell bloß. Trotzdem war die Familienoperation erfolgreich. Inas Notizen und die Fotos des Eindringlings, die Monikas umstrittene Einschleusung belegten, wurden dazu verwendet, Monika und ihren Vorgesetzten zum Ausstieg aus dem MID zu zwingen. Die interne Opposition gegen die Vertuschung von Srebrenica wurde kaltgestellt, und Monika vermutete, dass ich sie betrogen hatte.

Im Juni 1999 zeige ich den vom Verteidigungsminister herausgegebenen falschen MID-Bericht beim Generalstaatsanwalt an. Der MID-Direktor und sein Stellvertreter werden nur zwei Wochen später vom Minister entlassen. Trotzdem veröffentlicht der nationale Bürgerbeauftragte die ministerielle Verleumdung in seiner Online-Bewertung des Falls, ohne sie jemals überprüft zu haben. Er ignoriert die von mir vorgelegten Beweise und lässt es so aussehen, als ob keine Intrigen stattgefunden hätten.

Abgesehen davon wird mit weiteren Störungsmaßnahmen versucht, mich zum Schweigen zu bringen: Monika hatte Jasper befohlen, mich nicht mehr zu sehen – Jasper verfasste diesbezüglich zwei Zeugenaussagen, die den MID in Verlegenheit brachten. Ein Beispiel für einen noch beunruhigenderen Trick ist eine Einladung nach Paris. Der BVD-Beamte warnt mich, dass der französische Militärgeheimdienst DGSE auf Geheiß des MID vorhat, mich hinter Gitter zu bringen. Man plant, mir während meiner Zugfahrt internationalen Drogenhandel anzuhängen.

Nichts davon wird richtig untersucht, auch nicht nachdem auf meine Bitte hin Ihre Majestät Königin Beatrix eingeschaltet wird. Mein BVD-Kontakt erklärt mir, dass das nationale Interesse vor meinem den Vorrang hat.

Da ihn die hohen Tiere der Armee weiterhin hintergehen, beschließt der Verteidigungsminister im April 2002 sein Amt niederzulegen. Als Nächstes tritt die gesamte Regierung wegen des Völkermords in Srebrenica zurück. Der Befehlshaber des königlich-niederländischen Heers, General Ad van Baal, räumt ebenfalls das Feld. Er erscheint auf der Titelseite einer nationalen Tageszeitung mit dem Spitznamen „Der Cover-up-General“. An seiner Seite ist seine liebende Ehefrau mit einem mir bekannten verängstigten Gesicht: Es ist Ina.

Ein Jahr später wird Van Baal still rehabilitiert und zum Generalinspektor der niederländischen Streitkräfte ernannt. Da ich mich schon lange frage, welcher Charakter einen General ausmacht, fordere ich Van

Der Genozid von Srebrenica und die berüchtigte Filmrolle

Während des Bosnienkrieges (1992–95) erklärten die Vereinten Nationen die Stadt Srebrenica zum sicheren Gebiet für Bosniaken (Muslime). Ein Bataillon der niederländischen Armee hatte die Aufgabe, die Enklave zu bewachen. Doch die Stadt wurde von serbischen Truppen eingenommen. Die Niederländer leisteten kaum Widerstand.

Nach dem Fall von Srebrenica deportierten die Serben alle Bosniaken aus der Enklave und ermordeten mehr als achttausend muslimische Männer und Jungen. Die niederländischen Oberbefehlshaber, die für ihren Schutz verantwortlich waren, sind die Generäle Hans Couzy und Ad Van Baal. Der berüchtigte Srebrenica-Film enthält sowohl Bilder von serbischen Kriegsverbrechen als auch von niederländischen Soldaten, die bei den Deportationen halfen. Diese Aufnahmen wurden später von der niederländischen Armee unterdrückt.

Baal in seinem neuen Job heraus: Er soll den Skandal aufklären, der mit dem Befehl zum Diebstahl der Mitarbeiterkarte meiner Vorgesetzten begann und mit der Mundtotmachung von Kritikern der Unterschlagung von Fotos endete. Fotos, die durch seine Truppen gemacht wurden und den bevorstehenden Völkermord von Srebrenica beweisen. Van Baal reagiert – wie damals in Srebrenica –, indem er sich seiner Verantwortung entzieht. Er verweist mich an den Verteidigungsminister, dessen späterer Nachfolgerin ich im März 2014 eine Vorabkopie von *Der Cover-up-General* schicke.

Mein Fazit: Die Unterschlagung von Beweisen für Kriegsverbrechen verletzt nicht nur die internationale Rechtsordnung, sondern auch die nationale Rechtsstaatlichkeit der Niederlande. Die Streitkräfte forderten mich auf, Geheimdienstberichte zur Beschreibung von Konfliktparteien zu schreiben. Zu Ihren Diensten: Ich erfülle hiermit diese Bitte im nationalen Interesse!

Im Juli 2015 unterbreiten die Mütter von Srebrenica das Buch als eine von vielen ihre Milliarden-Euro-Klage gegen den niederländischen Staat unterstützenden Zeugnisse, die die Auffassung belegen, dass die niederländische Armee eine Mitverantwortung am Völkermord ihrer Ehemänner und Söhne trägt und dies beweisende Fotos vertuscht hat.

Einen Monat später behauptet Van Baal, ohne Beweise für seine Anschuldigung vorzulegen, dass *Der Cover-up-General* teilweise auf Fantasie basiert. Es wird auch keinerlei Beweis erbracht, als Monika mich wegen Verleumdung verklagt. Dennoch verbietet eine Richterin das Buch, obwohl sie zugibt, es nicht vollständig gelesen zu haben, und erteilt mir ein Redeverbot. Es wird mir unter Androhung einer Geldstrafe von bis zu 100.000 Euro verboten, über diese Angelegenheit und damit auch einen Teil meines eigenen Lebens zu sprechen.

Unbeeindruckt gehe ich gegen dieses Urteil der Zensur in die Berufung. Mit Dutzenden von weiteren Unterlagen gewinne ich den Fall in allen Punkten. Das Berufungsgericht in Den Haag entscheidet, dass es keine Zweifel über die Richtigkeit des Buches gibt, und bekräftigt dessen Bedeutung für die öffentliche Debatte über Srebrenica. Da eine umfangreiche öffentliche Aufmerksamkeit oft einen Schutz für Informanten bedeutet, begrüße ich, dass jetzt über diesen Sieg für die Pressefreiheit weltweit berichtet wird.

Der Cover-up-General wird im September 2016 erneut veröffentlicht –

diesmal mit neuen Kapiteln über mein Bestreben nach Wahrheit und Gerechtigkeit. Eine dritte aktualisierte Auflage folgt im April 2022 und eine englische Ausgabe im April 2024.

Aus rechtlichen Gründen wird der fiktive Name Monika für die Rekrutierungsagentin verwendet, und zum Schutz meines früheren Liebhabers habe ich ihn hier Jasper genannt. Weitere Informationen: dercoverupgeneral.de.

BOSANSKI SINOPSIS

General zataškavanja

Radeći u korisničkoj službi kablovskog operatera Casema (Delft, Holandija), nisam mogao ni sanjati da će se uplesti u skandal sa špijunažom. Vojna obaveštajna služba koja se bori za unutarnju vlast preko privatne kompanije? To mi nije bilo ni nakraj pameti. Ali to je tačno ono što se dogodilo. Tek kasnije sam shvatio što se skrivalo iza svega toga. Opisao sam svoja iskustva u knjizi General zataškavanja (eng. The Cover-up General), koja svjedoči o istinitim događajima.

Od 8. juna 1998. godine radim u agenciji za zapošljavanje u Casemi na usluživanju internet klijenata. Moja ambicija je, ipak, da služim svojoj zemlji. Kada sam se prijavio za posao oficira u marincima, vojni psiholog me je pohvalio za moje bogato radno i životno iskustvo, ali me je odbio iz razloga što je moja ličnost ocijenjena kao 'previše snažna da bi se slomila'.

Početkom jula, dva zaposlenika na privremenom radu u konkurenčnoj agenciji ulaze u odjel u Casemi. Oba su u vezi sa Holandskim oružanim snagama:

Monika (34) otkriva svima da osim svog privremenog posla radi i za Holandsku vojnu obaveštajnu službu MID. Dok se otvoreno žalila na MID, bila je posebno kritična zbog zataškavanja ozloglašenog fotografskog filma, koji je zabilježio neuspjeh mirovnih snaga naše vojske u bosanskom gradu Srebrenici 1995. godine. Monika me potiče da pratim ovoj skandal. Prema njenim riječima, neki ljudi u vojsci su odlučni da sprječe objavljivanje fotografija. Ipak, ona i njezin šef – hrabri pukovnik marinaca – protive se ovom zataškavanju, stav vrijedan divljenja.

Ina (srednjih godina) je malo rezervisana. Nakon što je slučajno pomenula muža, prestrašilo ju je moje interesovanje za njegovo ime i vojnu poziciju. Ina ne govori. Ipak, razgovarajući jednog dana sa Monikom o ljubavi svog života, ona ga naziva 'moj Ad'. Također, slučajno sam čuo jednom Inino javljanje na telefon kada kaže 'Van Baal' umjesto svog

djevojačkog prezimena – a potom kako se izdašno izvinjava.

Osmog jula moja šefica mi kaže da nedostaje njena iskaznica. Ona smatra da je teško u to povjerovati, ali da sumnja da je iskaznicu ukrala Ina.

Nekoliko dana kasnije, kada Monika nije bila tu, iskrsla je priča o njenom neobičnom poslu. U šali komentarišem: ‘Ona je špijun!’ Iako je to rečeno u šali na Monikin račun, Ina je uplašena kao da je ona ta koja je razotkrivena. Počevši sumnjati u Inu, odlučujem da joj se prikradem u jednom trenutku, dok je bila za svojim stolom. Vireći preko njezinog ramena, vidim kako Ina piše bilješke o Monikinim komentarima na rolu filma o Srebrenici. Postajem potpuno zbumen.

Dok razgovaramo o svojim karijerama na prvoj zajedničkoj pauzi 14. jula, Monika mi nudi posao analitičara u MID-u. Moj zadatak bi bio pisanje izvještaja o raspoređivanju naših Oružanih snaga. Monika je uvjerena da bih ja bio vješt u opisivanju različitih konfliktata.

Slijedećeg dana Monika i ja smo zatečeni bljeskom kamere. Ina samo što je otišla u toalet kada je uljez počeо da nas fotografiše dok sjedimo za svojim stolovima. Špijun potom bježi u autu koji vozi njegov pomagač. Svi su u šoku – pozvana je policija. Uljez je sigurno koristio iskaznicu osoblja jer je ušao u zgradu bez aktiviranja alarma. Ali zašto? Na našem spratu se ne drže nikakve tajne naše firme. I zašto registrarska tablica auta za bijeg nije nigdje registrovana?

Završavam sa privremenim poslom – Monikina i Inina agencija je jeftinija – i počinjem se viđati sa Jasperom (21), bivšim kolegom. On mi govori da Monika plače u Casemi zbog otpuštanja njenog nadređenog od strane direktora MID-a i da će i ona također napustiti vojsku.

Zabrinut zbog intriga, pišem državnom ombudsmanu koji zatim traži od ministra odbrane objašnjenje šta se dogodilo. Poslije toga izlazi izvještaj MID-a u kojem Monika potvrđuje da mi je savjetovala da se pridružim MID-u, ali također tvrdi da sam ‘potpuno lud’ i da sam otpušten iz Caseme zbog ‘nedoličnog ponašanja’. Da se čovjek zapita ko je ovdje lud. Činjenica je da mi i moja agencija za zapošljavanje i Casema šalju preporuke u vezi sa mojim radom.

U međuvremenu, preko zajedničkog prijatelja, visokorangirani službenik holandske Nacionalne bezbjednosti BVD mi objašnjava intrige:

Kada sam se prijavljivao za posao u marincima, izvršena je moja provjera, i moja prošlost muškog eskorta je izašla na vidjelo. Psiholozi su me morali odbiti zbog toga, te pronaći legalan razlog za to. Zbog toga i suluđ

razlog moje odbijenice. Ipak, obavještajni krugovi su smatrali da je moje radno i životno iskustvo korisno. Nakon BVD-a, koji je od mene početkom devedesetih tražio da ugađam diplomatama u večernjim časovima, sada je MID smatrao svršishodnim da mi se obrati.

Poslije toga, Monika je raspoređena u Casemu da me regrutuje. Ovo je, ipak, primarno bila varka da uhvate nju, jer je bilo mnogo lakše da me samo pozovu. Ina je bila unajmljena da se također infiltrira da posmatra Moniku, jer se pojавila ogromna sumnja u njen rad kao tajnog agenta.

Kada je Ina u pitanju, ona uopšte nije imala iskustva kao špijun. Uprkos tome, bila je raspoređena na ovaj zadatak od strane svog visokopozicioniranog supruga u vojsci koji je bio na čelu zadatka. Ina se brzo kompromitovala kada je ukrala iskaznicu za upad, kao i pisanjem bilješki o Monikinom izdavanju državnih tajni. Uprkos tome, porodična operacija je uspjela. Inine bilješke i uljezove fotografije koje dokazuju Monikinu kontroverznu infiltraciju se iskorištene da pritisnu Moniku i njenog nadređenog da napuste MID. Unutarnje protivljenje zataškavanju o Srebrenici je neutralizovano, a Monika je sumnjala da sam je ja odao.

U junu 1999. godine javljam se glavnom javnom tužiocu zbog lažnog izvještaja MID-a, koji je izdao ministar odbrane. Ministar smjenjuje direktora MID-a i zamjenika direktora samo dvije sedmice kasnije. Uprkos tome, ombudsman objavljuje ministrovu klevetu u svom onlajn izvještaju o slučaju i ne provjeravajući je. On ignoriše dokaze koje sam predočio, smatrajući da se nikakve intrige nisu dogodile i tako obmanjuje javnost.

Pokrenute su također i druge mjere da me ušutkaju. Ranije, Monika je naredila Jasperu da me prestane viđati – on je napisao svjedočenje o

Genocid u Srebrenici i ozloglašena holandska rolna filma

Tokom rata u Bosni (1992–95) Ujedinjene Nacije su Srebrenicu proglašile sigurnom zonom za Bošnjake (Muslimane). Bataljonu holandske vojske pripala je uloga zaštite enklave. Ipak, grad su zauzele srpske trupe. Holandani skoro da uopšte nisu pružali otpor.

Nakon pada Srebrenice, Srbi su deportovali sve Bošnjake iz enklave i ubili više od osam hiljada muslimanskih muškaraca i dječaka. Holandski vrhovni komandanti odgovorni za njihovu zaštitu bili su generali Hans Couzy i Ad Van Baal. Zloglasni film o Srebrenici prikazuje srpske ratne zločine, kao i holandske vojnike koji pomažu u deportaciji Bošnjaka. Holandska vojska je kasnije prikrla ove fotografije.

tome, postiđujući time MID. Primjer namještajke koja još više uzbunjuje se odnosi na poziv za posjetu Parizu. Službenik BVD-a me upozorava da, kako bi me stavili iza rešetaka, francuska vojna tajna služba DGSE mi priprema zamku, po nalogu MID-a. Plan je da mi smjeste trgovinu drogom u međunarodnom vozu.

Ništa od ovoga nije propisno razmotreno, čak ne ni poslije intervencije Njezinog veličanstva kraljice Beatrix nakon mog zahtjeva. Nacionalni interes je važniji od tvog, objašnjava mi moj kontakt u BVD-u.

Kako ga vrh vojske nastavlja obmanjivati, ministar odbrane odlučuje napustiti funkciju u aprilu 2002. godine. Nakon toga, cijela holandska vlast podnosi ostavku zbog genocida u Srebrenici. Komandant Holandske kraljevske vojske, general Ad van Baal također podnosi ostavku. Prikazan je na naslovnoj strani nacionalnog dnevnog lista i nosi nadimak 'General zataškavanja'. Uz njega je njegova voljena supruga; prepoznajem njen preplašeno lice – to je Ina.

Van Baal je potajno rehabilitovan godinu dana kasnije, kada postaje glavni inspektor Oružanih snaga. U namjeri da vidim kakva osoba je general, izazivam Van Baala na njegovom novom poslu. Zahtijevam od njega da riješi ovu aferu, koja je započela naredbom da se ukrade iskaznica moje nadređene, i završila ušutkivanjem onih koji su kritikovali zataškavanje fotografija, zabilježenih od strane njegove trupe, a koje su dokaz predstojećeg srebreničkog genocida. U svom odgovoru, Van Baal izbjegava svoju odgovornost – kao što je to uradio u Srebrenici. On me upućuje na ministra odbrane, kojem sam poslao primjerak *Generala zataškavanja* prije zvaničnog izdanja, u martu 2014. godine.

Moj zaključak: Skrivanje dokaza ratnih zločina šteti međunarodnom pravu i vladavini zakona u našoj državi. Oružane snage su mi pristupile kako bih pisao obavještajne izvještaje i opisivao umiješane strane u konfliktu. U interesu države, ja ovime ispunjavam dužnost – spremam za službu!

U julu 2015. godine, udruženje 'Majke Srebrenice' iskoristilo je knjigu kao jedno od mnogih svjedočenja u prilog tužbi teškoj milijardu eura protiv Holandije, kako bi vratile svijest da naša vojska dijeli odgovornost za genocid nad njihovim muževima i sinovima, i skrivane fotografije to dokazuju.

Mjesec dana poslije, Van Baal tvrdi kako je *General zataškavanja* dijelom zasnovan na mašti, bez davanja ikakvog dokaza koji bi potvrdio te optužbe. Nikakvog dokaza nije bilo ni kada me je Monika tužila zbog

klevete. Ipak, sudija – priznavajući da nije do kraja pročitao knjigu – zabranjuje je. I još izdaje zabranu objavljivanja. Meni je posljedično zabranjeno da više govorim o ovom državnom skandalu, dijelu svog vlastitog života, uz rizik kazne do 100.000 eura.

Nepokoleban, ulažem žalbu na presudu o cenzuri. Sa desetinom dokaza u svoju korist, dobijam slučaj po svim osnovama. Apelacioni sud u Hagu presuđuje da tačnost knjige nije upitna i potvrđuje njenu važnost za javnu debatu o Srebrenici. Kako je veliki publicitet često zaštita za zviždače, također je važno što je ova važna pobjeda za slobodu štampe objavljena širom svijeta.

U septembru 2016. godine, *General zataškavanja* je ponovo objavljen – ovoga puta sa novim poglavljima o mojoj potrazi za istinom i pravdom. Treće ažurirano izdanje će uslijediti u aprilu 2022., a prijevod na engleski u aprilu 2024.

Iz pravnih razloga, izmiljeno ime Monika je korišteno za špijuna regrutera. Kada je u pitanju moj bivši ljubavnik, ovde sam ga nazvao Jasper kako bih ga zaštitio. Za više informacija o knjizi pogledajte: generalzataskavanja.com.

Loslippige spionnen, een arglistige generaal en onschuldige burgers: *De doofpotgeneraal* leest als een spannende spionageroman. Maar het dient ook als feitelijke getuigenis van hoe een Nederlandse cover-up-operatie volledig ontspoorde. De inzet: het beruchte fotorolletje van Srebrenica. Het boek werd verboden, maar dit werd in hoger beroep herroepen. Alle ontwikkelingen staan in deze 3^e geactualiseerde druk.

‘Goede observatie van trieste stammenstrijd in de legertop’
NIEUWE REVU

‘De inlichtingendiensten gefileerd, de overheid ontmaskerd’
HEBBAN

‘Waarom zulke ingewikkelde cover-up-operaties?’
AL JAZEERA

‘Minutieus beschreven en goed gedocumenteerd’
JAN PRONK

‘Er bestaat geen twijfel over de zorgvuldigheid’
GERECHTSHOF DEN HAAG

EDWIN GILTAY

dedoofpotgeneraal.nl

